

RUDOLF DAJMANN

SÁRKÁNYOK NYOMÁBAN

RUDOLF DAUMANN SÁRKÁNYOK NYOMÁBAN
DELFIN KÖNYVE*

Szerkeszti

RÓNASZEGI MIKLÓS

Előkészületben

SZOMBATHY VIKTOR

HOLLÓ CSETE, A BESENYŐ

MADÁCH KÖNYVKIADÓ BRATISLAVA, 1971

RUDOLFDAUMANN

SÁRKÁNYOK NYOMÁBAN

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült

Rudolf Daumann: Die Drachen leben

Kiwi-Kiwi Diamanten - Okapi, das falsche Johnstonpferd

Verlag Neues Leben, 1956

Fordította ELEK ISTVÁN ÉS S. ZALA ZSUZSA

SZECSKŐ TAMÁS rajzaival

SÁRKÁNYOK NYOMÁBAN

A MAKASSARI-SZOROSBAN

A szél észak felől, a Celebesz-tenger irányából fújta kelet felé. A Kampoeng zátony szirtjei fölött a tarajos hullámok, mint a tengermély fehér szellemei szöktek a magasba, és tajtékjuk szertefoszlott a heves szélrohamokban. A celebeszi Kvandalang és a borneói Szambalang között úgy forrt a tenger, mintha tíz tenger alatti tűzhányó tört volna ki.

Hinnerk Rigsholm kapitány az utolsó üveg Old Arrak of Bataviáját otthagyta a dülésgátló horogban, közvetlenül a hajónapló és a térképtartó mellett, és felkapaszkodott a *Leeuwarden* vámellenőrző gőzös hajóhídjára, hogy az okmányok után nézzen. A kapitány egy öreg fríz földi volt Terschellingből, ahol Vlietstrom és Arhe-lander Gat között az Északi-tenger már oly sok hajó számára a Holtak-tengerévé vált. A legkevésbé sem volt ínyére, hogy ötvenéves fejjel vámört játsszék Holland India számára a Molukka-szorosban. 1900 óta volt hosz-szú járatú jogosítványa, de még mindig csak álmodozott arról, miképpen kormányozná valamelyik nagy kelet-indiai foájót Rotterdamtól a tenger valamennyi kikötőjén át Bataviáig, azután tovább Manilába, Sanghajba és Yokohamába. Ehelyett azonban itt csavarog ezzel a vacak 500 tonnás kis vámhajóval Makassar és Szambalang között, olykor még Kema és a Molukka-tengeri Dzsajlolo között is, és várja, hogy lejárjon a szerződése. Két év múlva, 1914-ben már élvezheti majd jól megérdemelt

7

nyugdíját az államtól, akkor azután útra fel, meg sem áll Harlingenig, a Zuider-tó bejáratánál, ahol olyan sárosak az utak és olyan patyolat tiszta a fehérség, mint sehol másutt a világon!

Hinnerk Rigsholm szerette a végtelen vizet, a tengert, mint mindenki, aki Terschelling szigetén született. De amikor Borneó őserdeiből vagy Celebesz ritkás fűszerligetei felől a vanília illatát vagy a rothadó növényzet ki-párolgását hozta a szél, akkor hegyesen kiköpte a szétrágott bagót a korláton keresztül, és valamit dünnyögött, olyasfélét, hogy „a Bűdös mindenit”.

Ma friss szél fúj a tenger felett.

– Átkozottul fodros a víz, kapitány! – morgott a kormányos. – Nehéz irányban tartam a *Leeuwardent*.
Ügy ágaskodik, mint egy tizenhét éves legény, akit nem engednek a táncba.

– A Fülöp-szigetek felett biztosan tájfun dühöng – oktatta Rigsholm. – Két csomóval keletebbre, Klaasens! Persze, ti öreg dollarti hajósok azt gondoljátok, ez csak amolyan szellőcske a Csatornáról. Egész szépen gurítja a csónakunkat.

A kormányos káromgott:

– Ha így megy tovább, uram, hamarosan megláthatjuk a gerincét! Szambalagnak akartam irányítani a hajót, de a bordák és a palánkok nem bírják. Kvandalang-ba sem jutunk el világosban. Ha ez még frissíti...

– ... Éppen neqgfelel az ízlésemnek – mondotta vigyorogva a kapitány; Egy ideig figyelte az iránytű táncát a szélrózsa felett. – Csak vigyázzon, nehogy az ár megtréfálja – intette. – Ha a Szulu-tengeren és a Kínaitengerben a tájfun magához rántja a vizeket, akkor a Niagara erejével zúdul nyomukba a Jáva-tenger és a

Flores-tenger vize. Menjen délnek, máskülönben a víz sodra elragad bennünket a Kampoeng-zátony feletti tarajos hullámok közé.

8

A vámhajó lassan megfordult, és újra előreküzdötte magát a Makassari-szoros legkeskenyebb részébe.

– Elő kell vennem a hajónaplót – morgott Rigsholm, – Elvégre be kell írnom, meg kell indokolnom az esetet.

– Jó étvágyat! – kívánta nevetve a hajóhíd legénysége. Ha a szekrényből még előkerülne egy üveg... elviselnék ma egy korty melegítő vitait közvetlenül az Egyenlítő alatt is!

Az árbocór kiáltott:

– Hajó előttünk, tizenöt vonallal keletnek, tatja északnak... gőzös, öreg parti dereglye, de jól állja a hullámverést... hosszú füstcsík mögötte, lobogója felismerhetetlen!

– Már megint próbálkozik valamelyik! – szitkozódott Hinnerk Rigsholm. – Persze, rossz időben a legkönnyebb csempészni!

Szeméhez emelte a tengeri távcsövet, és végigpásztázott a tomboló hullámokon.

– Amott van, kormányos, a „nem fenéig tejfel”-fok előtt... na, öreg sekélyvízfutó, de alaposan meg van rakva, alighanem az utolsó jelzésig. Ügy lapátol, mint az *Admiral Tromp*! Az ördögbe is, bújj elő! Szóval a fickók nekem fölöttébb gyanúsak! Ópium? Dohány? Szerecsendió? No, majd utána nézünk, mit szerezhetünk vissza a mi derék Wilhelmtjé királynőnknek az elsikkasztott kiviteli vámokból.

Ezután maga állt a kormány és a távirógép mellé, a hajósíppal megfúvatta a „mindenki a fedélzetre” jelzést, elfoglaltatta a „harcálláspontokat”, és teljes sebességgel nekiindult, mintha szolgálaton kívül helyezett torpedóvetőjével támadásra készülne az angol hajóhad ellen.

A parti gőzös közben tartotta menetirányát, mintha a felvont „Megállj”-lobogó és a zászlójelzések nem neki szólnának. Ezer méterre megközelítették. A hullámzó

9

tengerből fel-felmerült a fekete hajótest és a hamuszürke felépítmény.

– A lobogót nehéz felismerni! – kiáltott az árbockosárból az őrszem. – Ügy hiszem, vörös a kelméje, kék a felső sarka, benne sokágú csillag, legalább tucatnyi ága van!

– Kapitány, az új kínai köztársaság! – jelentkezett az első tiszt, aki ezen a kis vámhajón egy személyben kormányos és navigációs tiszt is volt. – Hiszen a legutóbbi titkos anyagban közölték velünk. Többé nincs kínai császárság sárkányos sárga lobogóval, hanem kék mezőben” csillag, vörös alapon.

– És ha a fedélzeten személyesen Szun Jat-szen és Jüan Shi-kai tartózkodnék is ... adjatok le egy figyelmeztető lövést az orra elé! Németalföld királynőjének, Wilhelmtjé öfelségének vámhajója előtt németalföldi vizeken minden hajónak meg kell állnia! – tombolt Hin-nerk Rigsholm kapitány. – Orr löveg!... Tölteni, kész ... kettő, három! Tűz!

A lövés döreje tovadübögtött a tenger felett. Az idegen gőzös előtt fenyegetően hosszú vízoszlop szökött a magasba. A robbanás ádáz hangja megütötte a hídon állók fülét. Látták, amint az idegen hajó csökkentette sebességét, majd lassan bukdácsolva megfordult, és megindult visszafelé.

– Ezt a nyelvet értik! – dörmögött a kormányos. Azután parancsot adott: – Zászlójelzés: „Kövessenek!” Sötétedés előtt Palu-Reedében vagyunk. Még ha ott is hullámszik kissé a tenger, bizonyos, hogy jobb, mint a Ma-kassari-,szoros nyílt vizén. És ezenkívül a rizsbor meg a csinos balunga leányok sem megvetendők!

Palu a változatos formájú Celebesz-sziget egészséges felföldjén fekszik. Palu-Reede kikötőt – amelyet a tengerészek csak Palreenak ismernek – a parti dzsungelből hasították ki, s még akkor is, 1912-ben, penészszaga

10

volt, holott két szálloda is állt már ott európaiak részére, bárral és konzumlányokkal. Palreében csak kevesen laktak a nagy hátsó-indiai szigetvilág szelíd szemű bennszülöttei közül. A nyereségvágytól hajtott egynéhány holland és portugál telepesen kívül kínaiak és japánok laktak a kikötőt, s közöttük ott nyüzsgöttek a déli tengerek furcsa cigányai, akiket filippinóknak neveztek, holott többnyire Borneóból vagy Szumátrából származtak.

A móló hajladozó bambuszból épült, ingoványos talajon. A brakkvízben tíz vasfa kötélbak állt, súlyosak és hatalmasak, de a fúrócsigák már alaposan kikezdték őket. „Óvatosan bánj a kötélzettel! – intett kövér betűivel a felirat. – A gőzt csak. akkor engeddd le, ha már tart a rögzítőkötél!”

Hinnerk Rigsholm kapitány ismerte Palree titkait. Értette a dörgést, ahogy tengerésznyelven mondják. A kínaiak azonban nem ismerték a kikötés különleges szabályait Palreében. Kis gőzösük előrebukdácsolt meg vissza, holott a kötelek már a bakokra hurkolódtak, azután a rögzítőkötél egyszer

csak közvetlenül a vízvonaltól alatta nagyot reccsent, és a soktonnás súly keresztülfeküdt a hajó tatján. A hajó orra egy vérszomjas cápa szájához hasonlóan a magasba emelkedett, és a parton, valamint a fedélzeten a rémület kiáltásai hangzottak fel.

A *Leeuwarden* kormányosa azonban gondos előrelátással már a kikötési műveletek elején egy vastag kötelet hurkoltatott a bajt okozó bak köré. Most felsistergett a gőz, és a haszontalanná vált farönköt a palreei sűrű iszapba vontatták. A gőzös visszanyerte egyensúlyát, szorosan hozzákötözték a *Leeuwarden*hez, és Hinnerk Rigsholm kapitány, aki most nyalka kék egyenruhát viselt négy keskeny aranycsíkkal a hajtókákon, elégedetten szólt:

– Na, akkor hát kezdetét veheti a vámolási eljárás!

A fedélzeti írnök előállt, a kalkulátor is előkerült vall

lahonnan, a hajó legrejtettebb zugából, és amint a pallót keresztülfektették a két hajó között, a tekintélyes hiva-talos személyiségek átvonultak a kínai gőzös fedélzetére.

A fedélzeti írnök egyúttal a tolmács szerepét is betöltötte, hiszen nemcsak holland vagy németalföldi nyelven beszélt, hanem elég jól értett angolul, spanyolul és azon a sajátos keVerék nyelven is, amelyet a Csendesóceán e távoli partjain pidzsinnek neveznek, s amely kínai, maláji és angol szavak töredékeiből áll. Nagy szerelme azonban a klasszikus kínai nyelv volt, a kantoni kilenchangú idióma.

Az idegen gőzhajó kapitánya pidzsin nyelven köszöntötte, azután tüstént biztosította, hogy tulajdonképpen minden tévedés volt. Nincs tilos rakomány a hajón. Íme, itt vannak a fuvarlevelek, rajtuk az engedélyes feladó bélyegzője és a szumbai Vaingapó hatóságainak jóváhagyása. A kiviteli vámot megfizették, kivéve azt a huszonnégy láda tudományos kutatási anyagot, amelyre nincs vámkötelezettség. Ez az anyag a nagy tudós Mao Shue-tannak, a kantoni egyetem professzorának, a természettudományok doktorának és minden sárkányok urának jogos tulajdona, akit van szerencséje ezennel bemutatni.

Hinnerk Rigsholm kapitány tudatában a „kínai” szó még mindig a copfviseléssel és a hosszan repdeső női köntössel kapcsolódott össze. Bizonyos mértékig elképedt, amikor most széles és magas homlok felett merev szálú, csaknem tiszta ősz haját látott, és megállapította, hogy dr. Mao Shue-tan európainak ható trópusi öltözetet visel. A kínai tudós éneklő kantoni kiejtéssel előbb üdvözölte a hivatlan vendégeket, azután a Németalföldi Királyi Természetkutató Társaságtól egy hosszú ajánlólevelet mutatott be. Ebben Holland Kelet-India valamennyi hivatalos és nem hivatalos személyiségét felkéri,

12

hogy dr. Mao Shue-tan professzornak adjanak nieg minden segítséget és támogatást.

Hinnerk Rigsholm kapitány hosszan tanulmányozta a szöveget. Azután megcsóválta a fejét.

– A Királyi Természetkutató Társaságnak nincs joga utasításokat adnia a vámvizsgáló hajóknak. Nos, mit vételezett; professzor úr, úgy értem, mi rejlik a ládáiban?

Erre könnyű a felelet: leletgyűj,temény, egy kutatóút eredményei, amelyet a Kis-Szunda-szigeteken tetti Közelebbi adatokat azonban nem kíván közölni, mert ezzel veszélyeztetné egy páratlan felfedezés dicsőségét. Nem, egészen céltalan lenne azt követelni, hogy nyissa fel a ládáit! Az anyagot úgy Csomagolták el, hogy megvédjék a forró égövi éghajlat és a tengervíz ártalmaitól. A pótolhatatlan tudományos anyag súlyos károsodást szenvedne, ha Palree posványgőzös levegőjében kicsomagolnák.

IS

A tudós udvariasan, de nagyon határozottan beszélt, és Hinnerk Rigsholm inkább meghalt volna, semhogy ezt elviselje. Az ő szemében a barna vagy sárga bőrű ember arra volt teremtve, hogy a fehér ember szolgája legyen.

– Aki Kínában professzor, az Terschellingben legfőljebb a falu borbélyja lehetne! – jelentette ki később, amikor felettesei alaposan lehordták, amiért olyan gorombán járt el egy nagyra becsült tudóssal. Nos, kétségtelen, hogy nem bánt valami kesztyűs kézzel a kantoni egyetem professzorával.

– Füttyülök az egészre! -- válaszolta saját rangja méltóságától eltelten. – Miért nem állítottak ki maguknak rögtön Szumbában egy vámmentesség! nyilatkozatot? Az ezredes úgy gondolta, erre nincs szükség? Nono, ha így van, akkor átkozottul melléfoghat egyszer! És ha a ládák színültig vannak ópiummal és szerencsióvaj? *Hogyan? Ilyet egy tudós nem csinál? Hall ja-e*, erről egészen más dolgokat mesélhetnék magának. Szép dolgokat! Írnök, közöld a sárgával, hogy az egész misku-lanciát lefoglalom. Zárolt vámárúként Bataviába megy. Ott kifogást emelhet.

– A legerélyesebben tiltakozom ez ellen az erőszakos intézkedés ellen! – jelentette ki Mao

Shue-tan kifogástalan oxfordi angolsággal. – Kérem, vegyék tiltakozásomat jegyzőkönyvbe, és közvetlenül továbbítsák kábel útján a bataviai hatóságoknak.

– Palreéből nincs táviró-összeköttetés Jáva szigetével – dörmögött Rigsholm. – Ha újra Makassarnak venném az irányt, akkor megtehetném magának a szívességet ... vagy igen, vagy nem. Ezt is én döntöm el! Most mindenesetre átrakjuk a ládákat, amelyeket nem tüntettek fel a vámiratokban. Itt, a maga szeme előtt lepecsételem őket, hogy majd csak feataviában bontsák

14

fel. Ez csak elegendő előzékenység! Avagy **nem? Akkor** tehet nekem egy szívességet a sárga fickó!

Nem tárgyalt tovább. Dörmögve aláírta az átvételi jegyzőkönyvet, még ahhoz is hozzájárult, hogy a másodpéldányt is odaadják a kantoni tudósnak, ezután partra szállt, hogy egy pohár hűsítő ital mellett keressen enyhülést a Palreera ránehezdedő füledt, párás melegben. Ide, ebbe a mangrove- és bambuszdzsungelba ugyanis nem talált utat a hűvös észak-északkeleti szél.

Amikor Hinnerk Rigsholm kapitány másnap délben meglehetősen dülöngélve az ingatag mólóra lépett, már csak az ő hajója állt kikötve az egyik bakhhoz. A kínai parti gőzös immár elhajózott, noha a távolban a hullámok fehér taraja viharos tengerre vallott.

– Fogadjunk, hogy a fickó tilosban járt, különben nem állt volna odébb ilyen gyorsan – jelentette ki a fedélzeti írónak. – Ha ez mind tele volna ópiummal... nos, a leleplezésért járó jutalom nem lesz bagó!

– Megkukkanthatnánk éppenséggel – vélte a másik. De ezt a javaslatot tévesen címezte, te Iligsholmnak.

– És a jegyzőkönyvben mit írtunk? És mi a csudának pocsékoltunk akkor három rúd pecsótviaszt? Ember, tanul meg, mi áll a vámzárolási iratokban! A makassari fővámhivatal legyen boldog a ládáival. Ülj neki, fedélzeti írónak, és készítsd el a beszolgáltatási jegyzőkönyvet meg a pontos jelentést. A kormányos¹ menjen az én képviselőmetemben. Egész éjszaka hivatalos dolgokat intéztem, én most aludni megyek.

A fedélzeti írónak utána szimatolt.

– A mester bizonyára újra hivatalosan ellenőrizte az üvegek alkoholtartalmát, nehogy melléfogjon a vám kivetésénél. Mindig szolgálatban, mindig szolgálatban, még ha örömet szerez és szórakoztat, akkor is!

A vámhajó csak tizennégy nap múlva kötött ki Celer besz szigetének fővárosában, Makasaarban. A lefoglalt

18

ládák a zárolt áruk raktárába kerültek, és ott esetleg meg is feledkeztek volna róluk, ha Buitenzorgból, közvetlenül Holland Kelet-India főkormányzójától nem jön egy sürgős utasítás: az egész küldeményt a lehető leggyorsabban juttassák Bataviába. Hinnerk Rigsholm kapitánynak végig kellett hallgatnia, amint felolvasták: „A *Leeuwarden* vámhajó parancsnokának legkomolyabb rosszallásomat fejezem ki meggondolatlan eljárása miatt. Postafordultával részletes jelentést kérek a palu-reede-i lefoglalási eljárásról!”

– Akárhogy csinálja az ember, mindig rossz – dörmögött. – Legközelebb, ha kínai dzsunkát látok, akkor is továbbengedem, ha bűzlik az ópiumtól. Még szép! Aki nem csinál semmit, nem hibázik.

LEHETETLEN! LEHETETLEN!

Buitenzorg növénykertje világhírű, de messze földön híres volt az akkori Batavia – ma Djakarta – Állattani Intézete és állatkertje is. Az öreg igazgató büszke volt a gyűjteményre, és biztosította látogatóit, hogy a hatalmas szigetvilág szabad szemmel is látható élőlényei közül egyetlenegy sem hiányzik innen.

Asszisztense, Albertus Dalén más véleményen volt.

– Boolward professzor Jáva tekintetében valóságos nagyágyú – állapította meg olykor a klubban. – De nemigen nézett még körül szép szigetünk partjain túl. Bárkinek becsületére válnék, ha egy élet munkájával pontosan nyilvántartásba vette és rendszerezte egy kereken százharmincezer négyzetkilométer kiterjedésű ország állatvilágát. Ámde itt van még Borneó, Szumátra és Celebesz is. Ezek együtt tízszer akkora kiterjedésűek,

16

mint Jáva, igen, több mint egymillió-háromszázezer négyzetkilométer ... azután a Kis-Szunda-

szigetek, a Maluku-szigetek, a mi kedvelt Új-Guineáit és a tízezer, talpalatnyi szigetcseke a kék tenger közepén. Még a nevüket sem ismerik a kormányzók, és nálunk sincsenek nyilvántartásba véve az Állattani Intézetben. Ott még bizonyára sok a felfedeznivaló.

– Talán a ganajtúró néhány ismeretlen fajtája – gúnyolódott Nymtrod, a kövér nagykereskedő. – Egyáltalán, a tudomány csak akkor ér valamit, ha üzletet lehet vele csinálni. De egyébként? Az alkaari bogarászokból ugyanannyi a gazdasági haszon, mint a batáviai Állattani Intézet helyettes vezetőjéből.

– És vajon mennyit keres ma egy bizonyos mynheer Nymtrod azokból a gyöngyagylótelepekből, amelyeket én, nyomorult állatkerti igazgatóhelyettes fedeztem fel a Flores-tengerben? – kérdezte ironikusan Dalén.

– És miért ”nem te aknáztad ki őket?

– Mert nem volt rá pénzem, Nymtrod. Neked volt, és ma már négyszáz gyöngyhalász dolgozik nyolcvan csónakkal, hogy a Flores-tenger kincsét megszerezzék neked.

A kövér nagykereskedő öntelten nevetett.

– Nos, igyál a bánatodra, Dalén! A jelenlevők mindannyian igyanak a költségemre annyit, amennyi jólesik. Neked pedig adok egy csekket, hogy végre elindulhass egy újabb nagy útra. Nem, nem a csinos, táncoló leánykákhoz ... azok nem érdeklik őt. De egy kis expedíció a Banda-tengerre vagy a Flores-vizekre, ennek viselem a költségeit, mert olyan szépen fellendítetted az üzletemet.

Kitöltött egy csekklapot, és az asztal felett odanyújtotta Dalennak. Ez felvonta szemöldökét.

– Hallod-e, Nymtrod – mondotta –, rengeteget kereshetél! Bizonyos, hogy a tiszta haszon egy százaléká-

17

nál többet nem áldozol tudományos célokra. Jó, be fogom váltani, és ha azok a rongyos hatósági emberek Ba-taviában és Buitenzorgban elengednek, ^kkor megnézek magamnak egy újabb paradicsomszigetet!

– De a felfedezéseid első értékelésének előjoga az enyém! – harsogta a nagykereskedő, aki a hátsó-indiai szigetek csaknem egész gyöngyhalászáit a kezében tartotta. - Új kagylótelepek, szép uborkalelőhelyek! Ne nevessetek, barátaim- A sárgák megőrülnek a szárított tengeri uborkáért. Ezzel a trepanggal jó üzletet lehet csinálni, még ha kicsit bűdös is az áru.

A klub egyenruhás apródja lépett az asztalhoz, mé-lyeh meghajolt, és egy nagy, narancsszínű borítékot nyújtott át Dalennak.

– Magától a kormányzó úr őexcellenciájától – vélekedett az igazgatóhelyettes, amíg a borítékot bontotta. – Ho,gy még mindig képtelenek lemondani a sárgászörös borítékokról állami utasítások esetében, csupán azért, mert több mint háromszáz évvel ezelőtt, Németalföld felszabadításakor, Orániai, vagyis narancsföldi Vilmos kitett magáért. Nos, lássuk, mit tehetek őexcel-lenciájáért!

Hosszú irat volt. Dalén figyelmesen végigolvasta.

– Így van ez, ha a koci elakad, akkor hívják csak a szakembert! Tulajdonképpen vissza kellene utasítanom... azt írják: „Ezennel megbízom, hogy az érvényes vámleírások figyelembevételével vizsgálja meg, hogy a *Leeu-warden* vámhajó által lefoglalt ládák tudományos, kiváltképp állattani gyűjtési anyagot tartalmaznak-e. Sürgős! Egy héten belül kérek jelentést!” Az ördögbe is, mi közöm az ócska vámakatjaikhoz?

Tovább böngészte az iratot. Felnevetett.

– Hallgassatok csak ide, fiúk: „... Felkérem önt, mint Holland Hátsó-India állat- és növényvilágának kitűnő ismerőjét, adjon szakértői véleményt arról, hogy

18

felségterületünk határain belül létezhetnek-e ilyen élőlények. A vizsgálatot a zárolt vámraktár tizenhetes számú rakparti rakodójánál szíveskedjék elvégezni, méghozzá a lehető legsürgősebben!” Barátaim, ez már aztán érdekel! Talán egy kikészített sárkányt vontak vámeljáras alá. Azonnal elindulok.

Nymtrod hevesen hunyorgatott.

– Megállj, fiú! A sumbawai és floresi gyöngyhalászok hátborzangató történeteket mesélnek eleven sárkányokról. Állítólag egy pici kis szigeten élnek. Nem, nem Bimán, sem Szalójáron vagy Szomblemen. A csuda vigye el, nem jut most eszembe a sziget neve ... Majd mire jelentkezel nálam, újra tudni fogom. Egyébként igazi sárkányokkal nem lehetne valami üzletet csinálni?

Albertus Dalén nagyon mulatságosnak tartotta a bolondos javaslatot, hogy élő sárkányokra alapítsanak valami kereskedelmi vállalkozást. Még akkor is nevetett rajta, amikor a tizenhetes rakparton belépett a zárolt áruk raktárába. Az öreg becsüs „Lehetetlen! Lehetetlen!” felkiáltással köszöntötte, mialatt a sűrűn gyöngyöző verítékot törölgette homlokán.

– Mynheer Dalén, jó néhányszor okozott már nekünk fejtörést, hogy mi az, amit halásztak és kivitelre érdemesnek találtak a kínaiak, de ami ma van itt a ládákban, az egyszerűen nem igaz! A csizmáma,t megeszem, ha nem így van! Lehetetlen, egyszerűen lehetetlen, doktor úr!

– Csak lassan, ember, vegyük sorban a dolgokat. Mi az, ami lehetetlen?
– A négyes és az ötös számú láda tartalma meg a bőrök a tizenhetestől a huseonkettes számú csomagokban, hogy a többi titokzatos dologról ne is beszéljünk. Doktor úr, ismeri a különbséget cápa és krokodilus között?

19

A gaviálra gondolok... és vannak közöttük még más ilyen szörnyetegek is ...

A bataviai Állattani Intézet asszisztense tárgyilagosan leszögezte:

– Ezek szerint a rendelkezések ellenére mégis felbontották a ládákat, és összetúrták a tartalmukat, akár a disznók. Hallja-e, Pardenduk, ha emiatt nem fogok boldogulni, akkor botrányt csapok!

– Bánom is én! Én csak ezeket a fura micsodákat rakattam ki, utasításra, hogy a doktor úr rögtön lássa, és eldöntse, mi a csuda ez. Mit gondol, cápabőr?

, Dalén a széles padra kitergetve feketésbarna, tompán csillogó, pikkelyes és szörtelen állatbőröket látott. Itt-ott kis szarulemezek borították őket, mintha fiatal gaviálokról, Kelet-Indiának krokodiljairól fejtették volna le őket. De ehhez a bőrök túlságosan hosszúak voltak. Kezefejét óvatosan végighúzta a bőrfelületén. Nem, nem volt érdes, nem karcolt.

– Nem cápabőr – állapította meg. – Különben sem haltól származik, hanem szárazföldi állattól. A gaviálhoz sincs semmi köze. Az ördögbe is, Pardenduk, milyen hosszú ez a bőr?

– A farka végétől az orrlyukig nyolc láb és öt hüvelyk.

+– Ember, Isten és a kelet-indiai vámmindenhatóság jámbor szolgálja, hiszen ez hamisítatlan gyíkbőr í

– Hiszen én is ezt mondom, doktor. De ekkora gyík nem létezik! Ilyen nincs az egész földkerekségen!

– Ha még léteznének sárkányok ... – morfondírozott Dalén hangosan!

– ... akkor ez már egy elég tiszteletreméltó sárkány-kölyök volna, gondolom – folytatta a megkezdett mondatot a becsüsmester. – És a küldemény nem csak egyetlen ilyen bőrt tartalmaz, doktor! Tizennégy darab van a ládában, és egyikük több mint tíz láb hosszú, ám-20

faár, helyenként kicsit korhadt. Vigyen el az ördög ebben a minutában, ha van ilyen a vámtételek között!

– Pardenduk, maga nem is tudja, milyen nagy szó az, amit ilyen szenvtelenül ejtett ki a szájáról! Kijelentem, hogy nemcsak a vámtételek között, hanem még a mi állattani kézikönyveinkben sem található nyoma annak, hogy léteznének ilyen vadállatok, Ugyan, ostobaság! – Dalén most alaposán megvizsgálta az állatbőrt, azután a fejét csóválta. – Nem, arról sem lehet szó, hogy ragasztották. Ez a példány így nőtt, egy darabban. És a többi?

Egyórai vizsgálgódás után leroskadt a padra. Nehezen lélegzett.

– Pardenduk, nemde, egyikünk sem ivott ma többet a kelleténél? Rejtéllyel állunk szemben, egészen különös rejtéllyel! Vannak ugyanis rejtélyek, amelyek megoldását utóbb maguk a rejtélyek kigondolói is elfelejtették, és most már senki sem jöhet rá a nyitjukra. A bőrök valódiak, olyan állatoktól Valók azonban, amelyek nincsenek. Azt mondhatnánk, hogy felfűjj jávai varánuszoktól. És a többi ládában?

– Csak számozott csontok kínai feliratokkal.

– Megmutatni!

A kókuszháncs közül óvatosan emelte ki a gondosan fehérített csontvázdarabokat, egyiket a másik után, vizsgálódva egymáshoz illesztette őket, majd vázlatot, készített az állat csontvázának felépítéséről. A koponyacsont részeit hosszan forgatta a kezében, hüvelykujjának vastagságával megmérte a fogak hosszát, megvizsgálta a fogak élet és formáját.

– Kétségtelen, hogy a csíkos varánusz rokona – fogalmazta meg végül véleményét. – De hát ez lehetetlen! Nem léteznek ilyen nagy varánuszok!

– Ezt mondtam én is! – örvendezett az öreg becsüsmester. – Biztosan valami kínai praktika van mögötte.

21

– Szó sincs róla! A csontokat és a koponyát végül is nem lehet kitágítani, pontosan dlenek a bőrökjöz. Honnan kerültek ide ezek a ládák?

–”- Makassarból. Palreeban foglalták le őket.

– Ostobaság! Engem az érdekel, hogy hol csomagolták a ládákat.

– A lefoglalási jegyzőkönyv adatai szerint Vainga-póban, TSzumba szigetén. De a ládákon van egy további jelzés is. A floresi Vaiban rakták hajóra őket, Szumbán csak vámkezelték.

– És a vámtiszt miért foglalta le a ládákat? – kérdezte elképedve az Állattani Intézet asszisztense. – No de ne haragudjunk rá. Olyan élettani anyagot adott ezzel a kezünkbe, amely az egész világon páratlan. Szerezzen nekem jókora tiszta csomagolópapírt és olyan vastag ácsirónt,

amilyet csak lehet. Életnagyságú rajzot akarok készíteni róla! Azonnal juttassa el az üzenetet az intézetbe: Mewrouw Oderhalden fáradjon ide, mert igen hosszú anyagot kell gyorsírásba vennie. Vagy felküld-hetném ezt az egész cókómkókat az intézetbe?

Az öreg becsüs tagadólag csóválta a fejét.

– Ez szabályellenes, szó sem lehet róla! Nem engedem ki ezt a bűvös holmit a zárt raktárból. Egyébként is az a parancs, hogy a ládákat azonnal feladjam díjmentesen Kantonba, ha a tartalma afféle tudományos ritkaság. Erről van itt szó?

– Pontosan erről, Pardenduk barátom! Ez az én egyértelmű és ki nem forgatható véleményem. Mindazonáltal olyan páratlan leletekről van szó ... Nincs eltöltve az ilyesmi kivitele?

– Csakis műtárgyak esetében, Dalén úr. Amit a természet alkotott, arról semmi nem áll a rendelkezésekben.

– Akkor hát mehet! Ha elkészültek a jegyzőkönyvek

22

és a véleményezés, majd visszacsomagolhat fttíndent, Pardenduk.

– És ez mikor lesz?

– Semmiképpen egy hétnél hamarabb! Ezt Ollsch Boolwardnak, a professzornak is látnia kell, szóljon ő is hozzá. Hallatlan, hallatlan, becsúsmester, hogy mi hullott itt a kezünkbe!

– Lám csak, én megmondtam magának – csóválta emez borostás, szürke fejét. - Hanem tudja, doktor, kit kellene tulajdonképpen belevonni ebbe a dologba? Hol-ger Ouwen ezredes, a buitenzorgi Állattani Múzeum őré. Ámbár ezredes az az ember – becsülettel rászolgált a rangra –, mellesleg minden dögöt ismer Holland Indiában.

– Pardenduk, ez óriási ötlet! Sajnos, Ouwen ezredes e pillanatban szolgálati úton van valahol Sáumátra belsejében. Mindenesetre szívből köszönöm a jó tanácsot. Ha újból előkerül, részletes jelentést teszek majd neki.

A klubban a barátok hiába vártak ezen a napon Dalén visszatértére. Másnap és harmadnap sem mutatkozott. Csak a negyedik napon – vasárnap volt – jelent meg délután borotvátlanul a barátságos falak között, átható kámforszagot terjesztve.

– Bocsássatok meg, barátaim, hogy öltönyöm nem kifogástalanul fehér, és a nadrágom nem frissen vasalt -kezdte elbeszélését, miután két kövér rajzmappát és egy repedésig teli tömött aktatáskát helyezett a poharak közé. -r- Egyenesen a munkából jövök. Az öreg Pardenduk apó most pecsételi a ládákat, amelyek az állattan egyik legnagyobb rejtélyét tartalmazták, és holnap a ládákat útra kelnek Singapore-on át Kanton felé. Fiúk, legszívesebben tolvajjá lettem volna, hogy legalább emlékem maradjon ebből a szállítmányból. Itt azt tartják a sárgákról, hogy semmi nem érdekli őket, ami a kínai birodalom határain túl történik, most pedig legalább jó

23

két lóhosszal megelőznek minden fehér állattani kutatót új, nagy állatfajok felfedezésében. Mi, hollandok, óriási felsülés elé nézünk., Nymtrod, valóban léteznek sárkányok, valódi, élő sárkányok – olyan hátborzongatóak, mint amilyeneknek Hieronymus Bosch és Breughel festette őket!

– Hiszen már akkor mondtam neked, Dalén! Közben eszembe jutott, hogy hívják azt a szigetet, amelyről any-nyi pokoli történetet mesélnek. Komodo a neve, aprócska sziget Sumbawa és Flores között.

– Komodo? A lázadó bennszülöttek büntetészigete? – kérdezte elcsodálkozva az asszisztens.

– Ügy van! Szomorú híre van az indonézek között. Áki nem azt akarja, amit a kormányzóhelyettes, az szabadjegyet kap Komodóba. A visszaútra jogosító jegy többnyire már felesleges.

– Nymtrod, ismered Komodót?

– Eddigélé csak a tengerről, távcsővel néztem meg magamnak ezt az elátkozott földdarabot. Kiterjedését mintegy ezer négyzetkilométerre becsülöm, sűrű erdő szegélyezi, belsejében félelmetes lávagörgetegek és köpködő tűzhányók. Vad szombavák lakják, de gyöngyhalászoknak jól használhatók. Nagyon szegény nép, annyi szent. Csak a nagy ünnepekre van szárongjuk, máskor kókuszháncs rongyokba öltözve szaladgálnak.

– Ugyan hagyd, mit fecsegsz, ha fogalmad sincs az ottani állatokról!

– Aldegon, aki a gyöngyhalászati ügyekben a helyettesem, szép, kövér bankatyúkokat szokott hozni nekem onnan, olykor egy-egy fekete sertést is meg valami szarvasfélét. Ő is említette a sárkányokat.

– Ide azzal az emberrel! – kiáltott fel Albertus Dalén. – Nymtrod, különösen nagy érdemeket szerezhetsz magadnak az egyetemes állattanban és a németalföldi

24

állattani kutatásban is, sőt talán a Swammerdam-érmet is megkapod, ha idehívatod Aldegot!

i– Már úszik is Batavia felé! – vigasztalta a nagykereskedő. – Tíz-egynéhány nap múlva mancsot rázhatsz vele/ ha velem már elszámolt. És ugyan miért olyan sürgős neked, hogy beszélj a fiúval?

– Mert alkalmasint többet tud az ismeretlen sárkányszerű állatok létezéséről, mint az összes többi fehér ember, beleértve a legismertebb zoológusokat. Mert most már egészen biztos, hogy a sárkányok élnek!

– Lehetetlen! Lehetetlen! – kiáltottak valameny-nyien a hosszú klubasztal mellett. Dalén rájuk röffent:

– Nagyon is lehetséges! Sajnos, nem tudjuk még, hogy hol tanyáznak.

Ouwen FÓTANÁCSOS

A borotvált arcú, magas homlokú, kusza szürke hajú, testes férfi, türelmetlenül kopogott a simítócsonttal egy kitömött orrszarvúfejen, amely előtte hevert a nagy íróasztalon.

– Kedves palen, kérem, fogja rövidebbre a mondanivalóját! Jóllehet* valamikor katona voltam, nem vagyok illetékes sem politikai foglyok, komodói száműzetése, sem vámhatóságaink ostobaságai tekintetében. Amikor dicső gyarmati csapatainknál töltött szerződéses éveim lejártak, úgyszólván kegydíjként múzeumóri állást kaptam* itt, Buitenzorgban, az Állattani Múzeumban. No jó, a leideni akadémia segített valamelyest, mert ott már akkor mint a hátsó-indiai szigetek állatvilágának szorgos kutatóját ismertek. Hiszen a múzeumőr tulajdonképpen csak egy tudományos gyűjtemény kezelője, úgyszólván

25

könyvelő, magasabb szinten. Németalföld—Kelet-India királyi kormánya ma még nem bocsátja meg nekem, hogy mellesleg kutató is vagyok. Óvatosnak kell lennem! Feltevésemet, hogy Szumátra őserdeiben egy fekete ta-pír él, sajnos, mindeddig nem sikerült egy begyűjtött példánnyal megerősítenem. Ha most az eleven sárkányok meséjével jönnek, akkor talán még trópusi megszállottnak is tartanának – a tudomány ámokfutójának.

– Ezredes úr! Itt vannak a rajzok, itt vannak a jegyzőkönyveim! Szavatolok érte, hogy eddig ismeretlen nagyságú varánuszokról van szó. Sárkányszerűek, farkuk sokkal rövidebb, mint a csíkos varánuszoké, viszont hatalmas a testük, és valóságos ragadozó fogazatuk van.

– Dalén, ha legalább néhány bizonyító darabot ellopott volna! Ne vágjon olyan ijedt képet! Ha a világ megismerésének előmozdításáról van szó, tolvajj is lehetünk. Egyébként fel se tűnt volna. A gőzhajó, amelyiknek a gyűjtőládákat Singapore-ba kellett volna vinnie, a Riau-szigetek előtt elsüllyedt egy tájfunban. Odaveszett minden és mindenki.mmé, becsületességének eredménye!

– És a sárkánypreparátumok?

– Azokkal most valószínűleg fiatal kékcápák játszanak a Maláj-tengerben. A kantoni egyetem nem tud majd meglepni bennünket semmiféle szenzációs kutatási jelentéssel. Ennek ellenére botrány, és az is marad, hogy a mi állítólag oly jól kormányzott és jól igazgatott Indonéziánkban az Úr 1912. esztendejében még felfedezünk tíz láb hosszú állatot. Igazán nem téved?

–r ,Ezredes úr, a rajzokra rávezettem a pontos méreteket. Alaposan utánanéztam: nem csíkos varánuszokról van szó. A farkuk rövidebb, a törzsük sokkal szélesebb. Azután ez a rémes csukaszáj a hátrafelé görbülő, borotvaéles tépőfogakkal! Az ember hozzáképzelt két denevérszárnyat, és kész a kínai sárkány.

– Ez magyarázza talán a kínai tudósok különös ér-26

deklódását – elmélkedett fennhangon Ouwen ezredes. – Nem, fiatal barátom, ezt igazán nem lekicsinylő értelemben gondolom. A sárgák nagy népe a következő száz év folyamán még nehéz rejtvényeket fog nekünk feladni, és remélhetőleg egyedül meg is oldja őket. Gondolja csak meg: a kínai közvélemény szempontjából mindennél nagyobb jelentősége volna, ha Kantonban, Sanghajban, Pekingben és Nankingban az egyszerű embereknek azt mondhatnák: „Ez a nagyszerű sárkányjelkép, nem a képzelet terméke, hanem egy hallatlanul szívós élőlény valóságos ábrázolása, amely vagy nálunk, vagy a hatalmi övezetünkben élt. Íme, itt a bizonyíték: a sárkányok élnek!” Az új kínai köztársaság ezzel az állítással rést üthetne a sárga ember babonáktól elsötétült agyán, felhívhatná őket arra, hogy bízzanak szorgalmukban és tudásukban ... Hm... ön most magában kineveti a fantasztá Ouwent!

– Szó sincs róla, ezredes úr, csupán képességét csodálom, ahogy a tudományos felismerések józanságát ösz-sze tudja kapcsolni a világtörténelmi jövőbe vetett pillantásokkal. De szabad-e kérnem, hogy emlékezzék látogatásom céljára?

– Kedves Dalén, osszuk fel részekre az ön céljait! Először is kérdezzük ki alaposan ezt az öntudatos gyöngyhalász-asszisztens Aldegont komodói Ihegfigyelé-sei felől. Másodszor önnek és Aldegonnak, mint a kérdés szakértőjének, engedélyt szerzek Holland Kelet-India legfőbb hatóságától, hogy szabadon mozoghassanak Ko-modón, a száműzöttek szigetén. Harmadszor mindehhez csak áldásomat adhatom, sajnos, pénzt nem tudok adni.

– Pénz van. Nymtrod, a Flores-tengeri gyöngynábob adakozó kedvében volt, amikor arra emlékeztettem őt, hogy ki az, akinek tulajdonképpen a vagyonát köszönheti. Ouwen ezredes, ez az

ember arra gondol, hogy még a sárkányokkal is üzletet csinálhat.

27

A szürke hajú férfi felállt az íróasztal mögött.

-- Nem is téves annak az úrnak a számítása. Nem tudom, mennyit fizetne Hagenbeck vagy Flowers egy eleven sárkányért, de h*a ez a fenevad olyan, amilyennek ön lefestette, akkor biztos, hogy százezer guldennél több volna az ára.

– Az ember nem győz eleget tanulni, derék Aldegon

– mondotta dr. Dalén a floresi gyöngyhalászat helyettes vezetőjének az ötödik kókusztejes gin után. – Ouwen ezredes szerint már több mint húsz évvel ezelőtt érkeztek Buitehzorgba hírek arról, hogy a* kis Rietja szigetén és Fiores nyugati részén óriásgyíkokat láttak. De hát csak a tengeri hajósok meséjének hitték, afféle vad históriáknak. A sárkányok állítólag felfalják az embert, egy lovat simán széttépnek, a szélvésznel is gyorsabb szarvas lábát a farkukkal szétzúzzák, és a gépkocsinál sebesebben tudnak száguldani. Golyóval nem lehet őket leteríteni, lándzsával is sebezhetetlenek... és ha dühösek, a hátsó lábaikon táncolnak, mint a?.dinosaurusok. Érti ezt, Aldegon barátom?

– Természetesen! Ugyanis nem vagyok olyan buta, mint amilyennek látszom – nevetett a gyöngyhalász.

– Nézze, Mr. Dalén, amikor első ízben lőttem Komodón egy ilyen fenevadat, magam is megrémültem attól, ami a lávasziclák között a lábam előtt hevert. Kikészített bőre még most is tengeri ládámban van. Sajnos, kiverte a penész, és a hangyák is ellepték, amikor szárítani akartam. A koponyacsont még a birtokomban van, ha a varratok rajta lassanként meg is lazultak. De mi vagyok én? Egy gyöngyhalászflootta nehéz munkát végző helyettes parancsnoka. Az embernek átkozottul kevés ideje marad ahhoz, hogy az általános állattannal törődjék. Ami azt illeti, utánaolvastam a Brehmben, elővettem az állatre-r

28

gisztert is... sehol semmi a komodói sárkányokról. És ugyanakkor a száműzöttek kihegyezett bambusznáddal és obszián fejszével támadnak a fenevadakra, hogy legalább hébe-hóba valami kis húsféle kerüljön a fazekukba. A bőröket azután rásózzák a kínai kereskedőkre, akik buknak a ritkaságokra. Szemem láttára fizettek ki ezer aranyat egy ilyen szörny bőréért! Dalén felállt.

– Ember, Aldegon! Azonnal hozza ide a Komodo-sárkány penészes bőrét, azután menjünk el együtt Ouwen ezredeshez. Persze csomagolja vele a koponyát is! Ha a saját kezemmel készített rajzoknak nem is hitt, de mást majd ... Tudja, ki akarom érdemelni az áldását!

A buitenzorgi Állattani Múzeum őrét – hiába volt minden megjárt szenttelensége – kiverte a veríték, amikor megvizsgálta Aldegon zsákmányának darabjait.

– Hihhetetlen! – habogott rekedtes hangon. – Hih-hetetlen! Azt állítja, hogy saját maga lőtte Komodón? Ha nem számítom az elkorhadt részeket, jó kilenc láb hosszúsú lehetett az állat. És micsoda állkapcsok! Te jószágos ég! Csukaharapás a tizedik hatványon! A bádögödöröt is kettéharapja ez a fenevad! Meséljen hát! Meséljen! Nem, rövid szünet... előbb jegyzőkönyvezőt és gyorsíró kisasszonyt ide! Dalén, maga mint szem és fültanú alá fogja írni! Hozzátok közelebb a székeket, rögtön kapunk valami innivalót. Szóval hogy volt azzal, a vadászattal?

– Komodón, mivelhogy börtönsziget – kezdett mesélni Aldegon –, csak hátulról megkerülve szállhat partra az ember. Komodóval szemben egy Rietja nevű törpe sziget közelében horgonyoztunk le. A gyöngyhalászaim morogtak, mert az lüstben nem fortyogott friss hús. A gyöngyhalászat nehéz mesterség, és ha a táplálkozás hiányos, összecuklanak, húsz méterre a tenger alatt. Oly¹-

29

kor harminc méterre kell merülniük, hogy felhozzák a legjobb gyöngyragylókat. Én, mint vezetőhelyettes, felelős vagyok az ellátásukért. De mit tehet az ember, amikor a hajókonyhában csak ócska konzervek vannak? Magamhoz vettem hát Sauer-drillingemet, és megkerülve Komotiót, odaálltam bal felől a part mellé. Hiszen tudtam, hogy ott vaddisznó, szarvas, bivaly van; és magammal vittem tíz gyöngyhalászt, hogy a friss-húst a fedélzetre szállítsuk.

– Mynheer Aldegon – szólt közbe Ouwen ezredes –, térjen a tárgyra, ismertesse a tényállást. Most éppenséggel nem érdekelnek a vaddisznók, a bivalyok, sem a szarvasok.

– A tárgynál vagyok, ezredes! Már három fekete sertést terítettünk a ponyvára a lávamező közepén, amikor egyszer csak egyik hasadékból előkúszik egy ilyen vastag derekú szörny, sziszeg és fújtat. Természetes, hogy elsütöttem a drillingemet. Semmilyen h%otás. Csak amikor az ismétlőcsövekből őzsöréttel utána durrantottam, akkor fordult fel. Itt, a megpenészedett bőrben még láthatók a sörétlyukak... szóval ez volt az a bizonyos fenevad. Mellesleg szólva: nagyon ízlett a gyöngyhalászaimnak. Még a csontjait is felfalták - eléggé kocsonyásak.

– Egek ura, ez a mynheer Freetz Aldegon lepuffant egy ismeretlen állatot, és felfalja a maláji

búvárjaival! – méltatlankodott Ouwen ezredes. – Rádásul csontostul! Mindazonáltal ezt itt még sohasem mutatták be tudományos összejövetelem. Mondja csak, Aldegon, akad még ezekből a-dögökből Komodón?

– Tömegesen, ezredes! Néhány amerikai fel akart már bérelni, hogy juttassam őket lövéshez.

– Hah, bizonyosan a chicagói múzeum emberei! – kiáltott fel Ouwen. – Pillanatig sem gondolkodnék, ha éppen nem kínozna a dagadt lépem és a kiszáradt májám. 30

Dalén, a magam és a földgolyó minden természetkutató társasága nevében könyörgök: induljon Aldegonnal Ko-modóra! Talán el tud fogni elevenen egy ilyen óriásva-ránuszt. Mit kíván még? Beutazási engedélyt Komodóra? Persze, hiszen ez Hollandia ördög-szigete úgyszólván. Ebiből semmi sem lesz, Dalén! A főkormányzóság nem engedi, hogy a kártyáiba nézzenek, ha a büntetés végrehajtásáról van szó. Állattanász úr, ez az egyik legjelentősebb állatfelfedezés. Ha én olyan egészséges lennék, mint maga...

– Világos, ezredesi Aldegonnal visszautazom a Flores körüli gyöngykagylótelepekhez, és onnan azután be-csempésszük magunkat Komodóra. Talán egy ajánlólevelet még a kormányzóhoz?

- Okvetlenül! Teremtsetek tiszta helyzetet, fiúk! Közben én tisztán tudományos szempontból kívánok foglalkozni a komodói zsákmánnyal.

Mialatt a Flores Gyöngy Rt. egyárbocos motoros hajója felvette, a rakományt, és a Jáva-tenger égszínkéék hullámain át lassan, dohogva keletnek fordult, Ouwen ezredes már senki emberfia számára nem volt megtalálható. Csipesszel és szikével, nagyítóüveggel és mikroszkóppal, összetett lencsével és kémcsővel vizsgálta Aldegon zsákmányát, és még abban az évben részletes tudományos jelentést írt a varánusz egyik e,ddig ismeretlen fajtájának, az óriásvaránusznak előfordulásáról Komodo szigetén. Javaslatára az állat a Varanus komodoensis nevet kapta.

1913-ban azután ez a felfedezés sok tudományos kongresszus tárgyalási napirendjén szerepelt. Ouwen ezredes Buitenzorgban ezer kérdéssel árasztották el. Ő azonban többnyire röviden válaszolt: „Magam is egy kutató-út eredményeire várok. Nincs kétségem az iránt, hogy ez az út tökéletesen igazolja majd megállapításaimat!”

31

KOMODO SZIGET TITKA);

A Flores Gyöngy Rt. *poortie-II* nevű e_gyárbocos motoros hajójának – fedélzetén Aldegonnal és dr. Dalénnal – rossz útja volt. Előbb ellenszéllel küzdöttek, azután mikor a Selatan-foktól délre be akartak hatolni a Flores-tengerbe, egy csinos kis forgószeél kapta „i ö_kt „Tájfún papucsban!” – mondták gúnyosan a nagyhajó-kapitányok. Az ötventonnás *Doortie—II-n^hjj* azonban elég volt ahhoz, hogy majdnem meglékelje, úgyhogy Suraba-jában kellett menedéket keresnie, ahol azután helyreporozták.

Surabaja még Jáva szigetén fekszik, ^_s ha a térképen minden távolság olyan kicsinek látszik i_s, Komodo légvonalban még további 800 kilométerre v_olt, a tengeren pedig legalább ezerre. A *Doortie—íi-t* segédvitorlával *Jrécakéxi- cáVág*aéj-cstknárs: érié&re^háik; vagyis napon*ta simán le tudja futni a maga száz kilométerét. Aki azonban számításba tudja venni az ellenáramlást és a szélcsenket, a viharokat és az ellenszél, ^_z megérti, hogy a hajó nem haladt gyorsabban, mint egy erőteljes gyalogos a szárazföldön.

i Huszonöt nap múlva a *Doortie—II* a ^lores-tengerben a gyöngykagylótelepek felett átadta rakományát a gyöngyhalász-flottilla parancsnoki bárdjának, azután továbbbaraszt délnek, további tíz nap_n át, amikor az emberek a látóhatár mögöl kiemelkedni látták Komodót.

Dr. Dalén távcsővével a partokat fürkészte, mintha már most csővégre kaphatna egy eleven sárkányt.

– Ráérsz még, fiú – csitította kíváncsiságát Aldegon. – Egyelőre nem láthatsz mást, mint egy holland levesestál fedőjét; alul kissé ívelt, ahogy a te_nger felé ereszkedik, fölötte enyhén boltozódó, végül meredeken felszökik a toronygombig... és ez is itt v_{an} még, lám, a 32

Komodo tűzhányó. Húha, hogy füstöl megint! Fiú, ha ez egyszer kitör, akkor a Krakatau robbanása harminc évvel ezelőtt ehhez képest kismiska volt.

– Reméljük, hogy kitart még égy ideig. Egyébként a Krakatau kitörése 1883-ban mintegy kétszázezer ember életébe került.

Aldegon arcára vigyor ült.

– Mit gondolsz, ha a szigettel együtt a húsz ezer politikai fogoly is a levegőbe repülne, mekkora örömet okozna ez Holland Kelet-India nagybecsű kormányzó tanácsának !

– Húsz ezer deportált? – kérdezte ijedten Dalén. – Az ég szerelmére, mit csinálnak azok ott?!

– Megdöglenek. Hacsak nem találnak maguknak va-, lami tápláló munkát. Gyöngyhalász-flottámon a legvakmerőbb fickók deportáltak. Hogyan jutok hozzájuk? Hm, pénzért vásárolok meg őket a kormányzóhelyettől, ötven gulden egy ember. A névjegyzékében egy vastag keresztet rajzol a név után, és zsebre vágja a pénzt. Egyébként a gyöngyhalász-flottánál sem hosszú életűek. Gyilkos egy mesterség ez. De mi

emberek vagyunk, hogy úgy mondjam: aki hat hónapig eredményesen dolgozott nálunk, azt Floresra vagy Sumbawára toloncöljük. Ott a .kutyája sem érdeklődik a múltjuk után.

– És még azzal dicsekszünk mi, hollandok, hogy a mienk a legjobban vezetett gyarmat, ahol minden csak a védelemre szoruló bennszülöttek érdekében történik! – Dalén tenyerébe hajtotta fejét. Meglehetősen tanácstalannak látszott. – Húszezer deportált Komodón ...

– Évente! – okította Aldegon. – Indonézia több mint hatvanmillió lakosát tekintve nem esik túlságosan nagy súllyal a latba. Évente természetesen... addigra az előző szállítmány ugyanis kihalt vagy odébbállt, vagy gyöngykagylót halászik.

– Hallgass, Aldegon! Hagyd a józan számíthatóságaidat.

33

Elvégre emberekről van szó! És amennyire megismertem őket, szeretetre méltó emberekről!

– Amikor éppen nem jön rájuk az ámokfutás! Láttál már egy olyan igazi, őrzőngő malájit az utcán, a görbe maláji törrel a kezében, amint halomra döfködi az embereket, akik az útjába akadnak? Köszönöm az ilyen szeretetre méltó embereket!

– Ez talán a kétségbeesés kitörése náluk.

– Nem, ez trópusi téboly. Egyébként mi, fehérek sem vagyunk védettek ellene. Trópusi őrzőngésnek nevezzük, de nem kerülhetjük el erős pálinkákkal és szép lányokkal sem.

– Anyanyelvünk nagy mesterét nem Douwes Dek-kernek hívták-e? Ő az, aki a Max Havelaart írta, és Mul-tatulinnak nevezte magát, aminek jelentése: „Sok mindent elviseltem!” Azóta sem változott itt semmi?

– Nézz hát körül, Dalén fiam! Kit érdekel itt, Holland Kelet-Indiában Multatuli? Van-e egyetlen emlékműve is? Megtalálod-e a Max Havelaart egyetlen klub könyvtárában is? Ahhoz, hogy az 1850-es viszonyokat összehasonlíthassam az 1912-esekkel, német fordításban kellett megvásárolnom a könyvet. Hogy egészen rövid legyek: a módszerek változtak, de a disznóságok csak fokozódtak azóta!

Eközben a *Doortie*—í szorgalmasan pöfögött Komodo felé.

– Kössünk ki inkább Alien-alpangban, ne a főikő-tőben – vélte Aldegon. – Jól ismerem a részeges őrmestert, aki a kikötőre felügyel. Egy fiaskó ginért szemet huny a hiányzó engedélyek és bélyegzők felett.

Alien-alpang, egy sziklás öböl mélyén, a kék tengerrel és a csodafákkal olyan volt, mint a paradicsomkert. A poshatag, buja mangrove nem tudott megkapaszkodni a meredeken alászakadó tufafalon. A kókuszpálmák és a

34

kenyérfa terméstől terhesen hajlottak a sziporkázó hullámok fölé.

– Ez a trópusok-átka, hogy többet kínálnak az embernek, mint amennyit szorgalmas munkával szerezhetne magának – bölcsekedett Dalén doktor. – Kókuszdió, kókusz, ztej, pálmazarj, pálmabor, kenyérgyümölcs – sütvé és erjesztve –, beljebb még valószínűleg banán is meg durján, terpentinszilva és szágó ... fűteni nem kell, bambuszból ácsolt kunyhók, a ruházat csak teher volna ... a batikolt szárong tulajdonképpen csak ünnepi öltözék ... mit is lehetne kezdeni a trópusi világ élvezőivel?

– Hagyni őket, hogy a megszokott módon éljenek -r-oktatta őt Aldegon. – Itt nincs szükség mozira. Táncuk sokkal ázabbak, mint a mi fehér világunk furcsa és nevetséges balettjei. Újságok? Törődik is a szemlélődő maláji a balkáni háborúval vagy a spanyol király ellen elkövetett merénnyel! A Korán felett töpreng, ha az iszlám hitet követi, vagy bételdiótól kábán vándorló lelkének útjait járja, ha Buddhára esküszik. Ha nem jött volna az az ostoba ötletem, hogy egyszer majd, öreg napjaimra, egy kis téglaházacska építék magamnak Sche-veningennél, akkor ledobálnám magamról a nadrágot és a kiskabátot, és isteni boldogan élnék Alien-alpangban.

Eközben a *Doortie*—II elérte a bambusz kikötőpallót, és mellé állt. Kikötőmester itt nem volt. Hivatalát az indiai gyarmati csapatok egy őrmestere látta el. Miután megkapta az üveg gint, nem törődött többet az egyár-bocos motorossal.

Maga a helység a ritkás parti ligetben szanaszét szórt, sok-sok nádfedeles bambuszkunyhóból állt..A füves ösvényeken lomha bivalyok cammogtak, és vézna fekete malacok futkostak fűgén. Dél felé széles rizsföldek terültek el az enyhe lejtőkön. Ember alig mutatkozott; a

35

kunyhók ajtajából csak egy-egy asszony és gyerek nézte félénken meghúzódva a két európaít.

– Kevés férfit látni itt – állapította meg Dalén.

– Bizonyára megint behívták őket kormány munkára. Aki ugyanis nem tudja megfizetni a fejadót* annak le kell azt dolgoznia. Az útépitésért nagyon odavannak a kormányzók, noha egész Komodón valószínűleg mindössze három bivalyfogat és legfeljebb egy gépkocsi van. Ez itt Lamerman fogadója. Térjünk be az öreg nyugdíjashoz, és igyunk valamit. Valódi rotterdami a derék öreg, de nem

kívánczik vissza többé a fagyos hazába. Csaknem igazi malájivá lett.

A ház csak méreteiben különbözött a bennszülöttek kunyhóitól. A fogadós házának tornácán ült. Két szakállas gyarmati katona segítségével egy hatalmas lopótök kiürítésével foglalatoskodott. Barátságos integetéssel köszöntötte a jövevényeket:

– Niesak, Aldegon! Megint a mi kis szigetecskénkén? Foglalj helyet nálunk, és ha a jó pálmabort nem sokra becsülöd, aládában akad még néhány flaska szívhez szólóbb ital is. És kihez” van még szerencsém?

– Dr. Albertus Dalén a bataviai Állattani Intézettől - mutatta be kísérőjét a gyöngyhalász-parancsnokhelyettes. – Lamerman, hogy úgy mondjam, fölöttébb fontos küldetésben járunk. A ti komodói sárkányaitokról van szó!

– Nocsak, talán az újság is írt róluk, hogy egyszerre így érdeklődik irántuk a magas tanács? – gúnyolódott az öreg fogadós. – Vagy tíz eve egyszer Surabájában töviről hegyire elmondtam egy doktornak, hogy mi a helyzet itt, Komodón a sárkányokkal. A doktor is, a kísérője is kinevetett. Azt gondolták, túlságosan mélyen néztem a pohár fenekére.

Dalén közbeszólt:

36

-- De Komodo kormányzója csak tud egy s mást az óriásvaránuszok előfordulásáról?

– Természetesen! psinos üzletet csinál magának ezekből a fenevadakból. A kínaiak rendkívül nagy varázserőt tulajdonítanak a bőrének, és arannyal fizetnek érte. Csak nem fog tudományos beszámolókkal véget vetni a jó melléjvedelemnek? Ezenkívül nem szereti, ha betekintenek itt, Komodón a nem kevésbé piszkos kártyáiba. Egy ilyen kutató expedíció tagjai között akadhat valaki, aki nemcsak a- sárkányok, hanem a Komodón élő emberek után is érdeklődik, talán éppenséggel a deportáltak után.

– Hol vannak ma a férfiak Alien-alpangból? – ér*-deklődött Aldegon. – Táncünnap volt talán, és a bódulatot alusszák ki magukból?

– Nem találta el! – szólt közbe az egyik katona. – Elvitték őket a kormányzó székhelyére mólót építeni. Csak ötven deportált van még a táborban, mert nemhogy járni, de még állni sem tudnak. Beriberi, uraim! Nekem is fáj már minden porcikám, ezért is vagyunk itt éppen Lamerman apónál, hogy a fájdalomukat csillapítsuk.

– Igazatok van, fiúk – mosolygott Aldegon. - Ez persze nemigen illik bele a teryembe. Tizenöt-húsz jó erőben levő embert akartam felfogadni, hogy elkísérjenek bennünket a hegyek közé egy portyára. Vadászokra és teherhordókra van szükségünk.

Lamerman nevetett.

– Ha idejében ébredsz, már holnap reggel megkaphatod őket, Aldegon. Gondolod, hogy az igazi komodóiak olyan ostobák, hogy a kormányzó úr őkegyelmessége parancsára már vonulnak is? Elbújtak-, s nem jönnek.elő addig, amíg tart az összefogdosás. Húsz ember? Hajlandó vagyok szerződni rájuk! A közvetítési díj fejenként öt gulden, én kapom továbbá a megrendelést az élelmezésre ... mondjuk, tizennégy napra ... naponta és

31

fejenként egy gulden; végül szavatolják, hogy mindegyik kap naponta egy negyed guldent készpénzben, természetesen csak az expedíció végén. A pénzt itt letétbe kell helyezni.

Dalén elővette levéltárcáját.

– Tessék, mynheer Lamerman, ezer guldent készpénzben máris letétbe helyezek önnél. Jutalékát azonnal levonhatja belőle, mihelyt holnap kiválasztottunk húsz megbízható hegyi embert. A magunk számára az elemőzsiát magunkkal hoztuk. Úgy gondolom, eltelik jó négy hét, amíg teljesítjük a feladatunkat.

– Annál jobb nekem – örvendezett a gazda. Az egyik katonához fordult. – Rogers, nem akarsz a társasággal menni? Ha valaki ismeri a sziget belsejében a hamuföldeket és a lávahegyeket, akkor az te vagy.

– Milyen ostoba kérdés – felelte a katona. – Persze hogy megyek. Miért kezdtem volna el éppén ma az évi szabadságomat? Hazautaz.ru rvem akarok, egyébként is itt cserkésztem volna sárkányra. Uraim, tudnak-e használni engem?

– Úgy megy minden, mint a karikacsapás! – állapította meg Dalén. – Igyunk hát az alkura egy korsó sört, mint odahaza, a mi hűvös hazánkban szokták. Lamerman, hadd lássuk, mi je van, asztalra vele!

A nap már mélyen alászállt, mire a *Doortie*—Í-ből a ládákat a fogadó tornácára hordták. Már eredetileg is háti teherként csomagolták őket. Aldegon felnyitatta az egyiket, s a Komodo állatvilágának kikutatására szerződött felek nagyon lelkeseknek mutatkoztak. Rogers Mo-lam, az* öreg katona röviddel éjfél előtt kijelentette, hogy ha az ember komolyan nekilát a dolognak, nem okoz nehézséget, hogy élve elfogjanak egy sárkányt.

– Nem ígérem oda a csillagokat az égről! De csodálkozni fognak, és azoknak ott Európában a szájuk is tátva

38

marad a csodálkozástól, ha majd egy eleven komodói sárkányunk lesz a bambuszcspadában!

Másnap reggel a teherhordók még pirkadat előtt hátukra vették a csomagokat, és a menetszlop megindult a sziget belseje felé. Hang nélkül mentek, mért nőm volt tanácsos az expedíciónak felhívni magára a helység lakóinak figyelmét. Innen-onnan egy-egy olajmécses fénye búcsúztatta a bennszülötteket a kunyhókból.

Maguk mögött hagyták a rizsföldeket, és már behatol[^] tak a sűrű erdőbe, amikor egy zöldes fénypászma a napfelkeltét jelezte. A levelekről kövér harmatcseppek hullottak, akárha kis zápor vonult volna el felettük. Dalén nem volt hajlandó trópusi öltönye fölé káaköpenyt húzni, mint a bennszülöttek, s így egy szempillantás alatt bőrig ázott. Reszketett a hidegtől, amikor egy kopasz hegyoldalról átélte a trópusi pirkadat Örök csodáját. A csillogó tenger tintakék vizéből vérvörösen emelkedett ki .a napgolyó, percek alatt aranyosan fénylő koronggá változott, amely enyhe meleggel ajándékozott meg minden élet. Egy rövid óra múlva – még csak reggel hét óra volt – a sugarak már tüzes nyilakként pörköltek, és az expedíció valamennyi részvevője boldog volt, amikor egy kristálytisza patak vizétől öntözött erdei völgybe érkeztek.

A teherhordók rákezdték egyik mélabús menetnótájukra, de lépteiket nem rövidítették meg. Dalén doktornak most alkalma volt megfigyelni segítőtársait. Ezek nem a bársonyos bőrű, fahéjszínű jávaiak voltak. Szegletes homlok fölött göndör haj, tág pórusú és rovátkolt, sötét bőr, hosszú-lábak.és keskeny csípő: a melanéziai és a maláji keveredéséből keletkezett ez az emberfajta. Éneklő beszédjükből csak egy-egy szót értett meg, noha tanult maláji nyelven.

– Milyen nyelven beszélnek? – kérdezte Aldegon-tól.

39

– Komodói – felelte emez közönyösen. – Doktor-kám, a nyelv kutatók eddig még édeskeveset törődtek a floresi és timori nyelvekkel. De közöttünk van Molam, és ahány nyelv csak járja a kelet-indonéz szigeteken, ő mindegyiken karattyol.

Tizenegy óra volt, amikor elérték a sűrű erdőség szélét

– Tartsunk pihenőt – tanácsolta Aldegon. – A sziklás erdő következik, a nap felforralja az agyvelőt. Dobjátok le a terhet! Makam! Makam! -- kiabált. Ez azt jelenti, hogy pihenés és evés. Tíz perc sem telt el, és a bádoggannák alatt – amelyekben egykor benzint és benzolt szállítottak a Távol-Keletre – mindenfelé füstölögtek már a főzéshez szolgáló tüzek. A zubogni kezdő vízben táncoltak a rizsszemek. A teherhordó emberek hozzáálltak a táplálékkereséshez. Dr. Dalén titkolt borzongással figyelte, miként dobálnak a zubogó főzetbe a ritka erdei bogycsók és friss hajtások mellett óriási békákat, ököl nagyságú meztelen csigákat, lefejezett gyíkokat és feldarabolt kígyókat. Molam jó elemőzsiamesternek bizonyult. Csak néhány maroknyi sót és négy-öt zacskó borsot adott ki embereinek.

– A konzervekre később lesz szükségünk – magyarázta. – Magának persze készíti a szakács egy tál finom ételt. Nehogy azt higgye azonban, hogy ez a koty-valék nem ízlik! A komodói srácok is szeretik a jót, habár ők arra vannak utalva, amit a természet kínál. Amott feljebb már nehezebb lesz megoldani a gyomorkérdést.

Ez a következő napokban be is igazolódott. A sziklás erdő elmaradt mögöttük. A vándorokat a terméketlen lávafolyamok és a málladozó hamurétegek k,özött elterülő füves pusztaság fogadta be.

Dalén elgondolkodva szemlélte ezt a kopár tájat.

– Ilyen sivár életfeltételek mellett aligha élhetnek itt nagyvadak – mondotta.

40

Molam lerántotta válláról a puskáját, valahová az üveges obszidiántömbök közé célzott és lőtt.

– Kukkantson csak utána! Holtbiztos, hogy egy csinos kis vadmalac fekszik ott a kövek között, lehet vagy száz kiló – dicsekedett. És amikor a vadászszákmányt odahozták, így folytatta: – Csak tíz kilót tévedtem, lefelé! Még hogy itt nincs élet, mynheer? Akkor mivel laknának jól a szökött

deportáltak?

– Itt emberek is élnek? – kérdezte -elámulva.

— Meghiszem azt, és ezek olyan fickók, akik nem egykönnyen engedik, hogy mások beleköpjenek a levesükbe. Egyébként tekintsen csak le oda a völgykatiánba! Nemde, valóságos kis paradicsom?

De Dalén nem látta a levelek smaragdzöldjét és a kis tengerszem kékjét. Szeme elé kapta távcsövét, és felkiáltott:

– Ott balra a hegyoldalon, a narancsvörös sziklaomlás alatt a kavicspadon ... azok nem ...?

Rogers Molam is felfedezte már a sötét árnyalakokat. Jelt adott, mire a teherhordók lerakták a földre csomagjaikat, és leguggoltak.

– Csendet! – suttogta. – A sárkányok hallása ugyan rossz, de ... természetes, hogy azok két jókora példány, ha nem is óriások éppen. Úgy látszik, itt van a barlangjuk. El ne riassa őket! A szél szerencsére onnan fúj. A szaglásuk ugyanis kitűnő!

Daleri előráncigálta vázlatkönyvét a férképtokból, és rajzolni kezdett, miközben fel-feltekintett a napfényben lustán játszadozó óriásvaránuszokra. Aldegon a szeméhez tartotta a távcsövet.

– Ezeket már puskavégre kapjuk! – állapította meg. – Csak találjunk megfelelő csalétket.

– Tyúkot – javasolta a katona. – A kárhoz kötött tyúk addig lármázik, amíg végül a sárkány az étvágygerjesztő falat láttán nem bírja ki tovább.

41

Az egyik bennszülöttel suttogva tárgyalt egy ideig, azután így szólt:

– Atieh azt mondja, három óra járásnyira innen tud egy kis falut, ahol vásárolhatna néhány tyúkot. Persze jó pénzért. A szökött deportáltak meg tudják becsülni a valódi guldenek értékét!

– Egy kíséreléssel azonnal induljon el oda! – parancsolta Dalén. – Csak ezüstpénzt fogadnak el? Jól van, Aldegon, a táskámban van egy tele zacskó. Adjon belőle annyit, amennyit kér.

Az igazgatóhelyettes csaknem, egy óra hosszat figyelhette az őskori gyógykokat. Akkor eltűntek a kőomladék szakadékában.

– Legfőbb ideje volt! – morgott Aldegon. – Átkozottul tűz a nap, úgy érzem magam, mintha megpirítottak volna. Nos, hát ereszkedjünk alá a paradicsomba. A bestiákat aligha fogjuk elijeszteni. A tengerszemtől a tanyájukig legalább kétezer lépés. Majd ha a komodói fickók visszatérnek a tyúkokkal, akkor csövégre kapjuk a cimborákat.

– Nem építhetnének csapdát nekik? – kérdezte Dalén,

– Dehogynem, de miképpen szállítjuk majd le a fenevadakat? – adta fel a leckét Rogers Molam.

– Hiszen látta, milyen pokolian nehéz az út ide föl, és a, sárkányok bizonyára ném viselkednek majd valami békésen, még ha be is zárjuk őket egy bambuszketrecbe. Nem, ilyen kevés emberrel szó sem lehet eleven szállítmányról!

Este még sokáig együtt ültek a táborút mellett.

– Megfoghatatlan, hogy a tudományos világ mindeddig nem szerzett tudomást ezeknek az óriásgyíkoknak a létezéséről – hangsúlyozta Dalén. – Most hát bebizonyosodott, hogy kis szigeten csak csenevész formák fordulnak elő. Ugyan milyen meglepetések várnak ránk, ha

42

komolyan hozzálátunk Új-Guinea és Borneó felkutatásához?

– Amíg nem látnak valamilyen jó kövér profitlehetőséget, addig ezeket a főkufárokat alig érdekli az egész!

– vélekedett Aldegon. – Látszik ez itt Komodón is! Még csak egy tisztességes térkép sem készült erről a szigetecskéről. Persze, ha aranyat vagy ónt találnának itt! De a tufát és a lávatömböket a tanácsos urak semmire sem tudják használni.

– Jó is, hogy a kutya sem törődik e földcske belsejével – mondotta Rogers Molam. – Így legalább a deportáltak, miután megléptek, meghúzhatják ott magukat. Egyébként vigyázzatok, ha bennszülöttekkel találkoztok ezen a tájon. Elkeseredett népség ez itt a hegyekben, és ha fehér arcokat látnak, hatalmukba keríti őket a zámokfutás szomja. Egy évvel ezelőtt vagy ezer batágot hoztak ide Szumátráról. Három hónap után mind eltűnt a táborokból, és akiknek nem sikerült a tengeren át megszökniük, azok nyilván itt tanyáznak valahol a pusztaságban.

– De hát miből élnek? – kérdezte Dalén elcsodálkozva.

– Ugyanezt kérdezi a mi nagybecsű kormányzónk is!

– jelentette a katona. – Az, amit a parti falvakból lopnak, nem elegendő a testi szükségletek

fedezésére. Ezért is hagyja futni őket. Lassan, de biztosan éhen pusztulnak, gondolja. Nem jó ötlet! Az éhes ember gonoszabb, mint a vérszomjas tigris!

Csak másnap délfelé érkeztek vissza a tyúkbevásárlók. Az első faluban egy lelket sem találtak, és továbbmentek a következőbe. Hús rikácsoló kakast és tyúkot hoztak bambuszketrecekben a hátukon. A komodói Atieh két háromguldenes pénzdarabot is előszedett verejtékkel átitatott ágycikkötőjéből, és Molam tolmácsolta: ez még meg is maradt a rájuk bízott pénzből

43

– Sok a baromfi a menekültek falvaiban – tette hozzá. – Az egész ország tele hegyi rizzsel, s a földeken mindenütt kukurikú és kotkodács!

A katona nevetve mondotta:

– Most hát tudjuk, miképpen táplálkoznak a menekültek. Tojás és a rizsben baromfi... mindene, setre jobb, mint a deportálttáborban. Hogyan? Atieh tjartsa meg a pénzt, és ossza meg útitársával? Mynheer Ij)aleA, ne kényeztesse el az én komodói fickóimat! Ha három gulden van a markukban, tüstént odébbállnak. Ennyi pénzért tizennégy napig tömhetik a bendőjüket rizzsel és bételdióval. Miért dolgoznának hát?

Szakértő módjára megtapogatta a hozott szárnyasokat, és kiválasztott négy kövér példányt.

– Ezek szolgáljanak a mi felüdítésünkre. Minél véznább egy tyúk, anjál hangosabban kárál. Azokra harapnak leginkább a sárkányok!

Midőn sötétedni kezdett – és milyen gyorsan jön az éjszaka a trópusokon! –, felkapaszkodtak a tufafal om-ladékhöz, és a kavicspadba beásták a tartócövekeket. Kilenc ilyen volt, hármásával csoportosítva.

– Három vadász: dr. Dalén, csekélységem és Alde-gon. Építsük meg gyorsan még a fedezőket is, hiszen felkel már a hold. Madzaggal kötözzük ki még a csalétket, így... még pirkadás előtt leshelyünkön kell majd lennünk. Most pedig alhatunk! Nem, a sárkányok éjszaka nem járnak zsákmány után. Különben is, a tyúkok olyan ostobák, hogy amíg sötét van, a hangjukat sem hallani.

Amikor azután egy órával napfelkelte előtt a hidegtől reszketve felkapaszkodtak a leshelyekhez, Molam kioktatta őket:

– A golyót lehetőleg háronyijnyival a fej mögé, a gerincre irányítani! Nem, a lapockalövés céltalan. Egyál-

U

talán, van szívük a sárkányoknak? De ha a gerincoszlop kettétörik, doktor, akkor elterül a dög. Nehogy azonnal rárontsanak ám! Éles karmai és csukafoagai még akkor is átkozottul veszélyesek. Nyugodtan kivárni, amíg az utolsókat rúgja! Mit? Hogy ez borzalmas? Aldegon, látnod kellene egyszer, hogy ezen a szigeten miként bánnak emberekkel, ha barna vagy fahéjszínű a bőrük!

A nap a széttöredezett lávaszirtek fölé emelkedett. A kikötözött kakasok és tyúkok éles hangon belekezdtek reggeli hangversenyükbe.

– Pompás csalogató dal! – örvendezett az öreg gyarmati katona. – De még van időnk. Egy óra is eltelik, amíg a sárkányok előbújnak. Lusta egy társaság, ámbar gyorsabban tudnak futni, mint Frieslandban a menyét. No, cifrázzátok csak, gyermekeim! Abrakot és vizet ma csak akkor kaptok, ha már leterítettük a sárkányokat.

– Maga olyah jól ismeri az óriásvaránuszok életét... papírra vetette már valamikor a tapasztalatait? – kérdezte Dalén.

– Bolond dolog ez az írással itt Komodón – magyarázta neki az öreg. – Hol a papír hiányzik, hol a tinta. Ha meg van papír, felfalják a hangyák, a tintát pedig megisszák a svábbogarak. Az acél tollhegyet szétmarja a rozsa, még mielőtt tintalélge márthatná az ember. De különben-is: ki hinné el egy egyszerű gyarmati muskétásnak, ha olyasmit ír, amit a nagy urak nem jegyeztek fel a könyveikben? Tíz sárkánybőrt adtam már el a kínaiáknak, úgy ám, de maguk a sárkányok alapján i véve csak addig érdekelnek, amíg” csóvégre nem kapom őket. De most maradjunk csendben! A sziklafalból homok porzik... lehet, hogy jönnek!

Még egy jó óra hosszát várniuk kellett. Noha az egyik hasadékból megjelent olykor egy^ förtelmes sárkányfej, ki-kiöltötte tüzes lánghoz hasonló, hosszú, sárgászöld nyelvét, merev hullószemével gyanakodón körbetekint-

45

tett, de azután megint csak eltűnt a rémkép, és csak egy idő múlva tűnt fel újra egy másik hasadékból.

– Ráharapnak a csalétkre – örvendezett Molam. – Étvágygerjesztő ez a kotkodácsolás. Akkor aztán csak

nyugodtan! Biztos, hogy lesz alkalmunk meglőni őket, mert addig nem másznak vissza az odújukba, amíg mindent fel nem faltak:

Végre két óriásvaránusz kimerészkedett a kavicspadra, ahol a tyúkok lármáztak. Dalén visszahőkölt, amikor meglátta az állatokat a közelben. Az esetlen hátsó végtagok, a zömök törzs, a mohó csukafej, a vastag sárkányfarok, a csillogó pikkelyek a nyaklebernyegen és hastájon – mintha csak ők ültek volna modellt az öreg Gesner svájci természetbúvár sárkánykönyvéhez négyszáz évvel ezelőtt. Ismerte a nagy csíkos varánuszt, látta a kecses kis sivatagi varánuszokat, ámde ezeknek az élőlényeknek a nagysága és rútsága páratlan.

Gondolataiba ostorcsapásként dörrént bele egy lövés. Aldegon vette célba a nagyobbik varánuszt, amikor az rácsapott az első tyúkra. A kisebbik éppen letépte zsákmányát a süllyesztett cölöpről, amikor Dalén is elsütötte fegyverét. Molam karabélyá kétszer durrant. Akkor felállt, és így szólt:

– Megkapták a magukét! Most aztán várni, amíg a rángás is megszűnik. A sárkányok szívósak, de a golyók-telibe találtak. Én már csak a kegyelemlövéseket adtam le.

– Az egészet le kellett volna fényképezni í – kiáltott fel Dalén. – Ejnye, hogy az embernek mindig utoljára jut a legjobb ötlet az eszébe! – Már a kezébe, n volt a vázlatfüzete, és hozzáfogott, hogy lerajzolja a vonagló teremtményeket. – Molam barátom, a tizenkettes számú háticsomagban van az állvány, a fényképezőgép, és ott vannak a lemezek is. Idehozná őket?

– Ha csak ennyi, akkor igen. De ne menjenek még a

46

sárkányok közelébe! Máskor ártalmatlanok, mint a gek-kók, de kiszámíthatatlan, mi történik, ha a haláltusájukat vívják.

Amikor Molam megérkezett a fényképezőgéppel, látta, hogy valami történt. Aldegon azon fáradozott, hogy elkötözze Dalén bal karját. Kezéről feketén csöpögött a vér a földre.

– Jóságos Isten, mi történt?! – kiáltotta. Dalén nagyokat nyögve mondta:

– Meg akartam nézni, hogyan tartják a varánuszok fogaikkal a zsákmányt... egy tyúkot” tartottam oda ... a bestia elkapta a karomat.

— Méghozzá alaposan, a mindenit! - tette hozzá Aldegon. – Csontig átharapta az átkozott! A puskacsővel kellett a pofáját szétfeszítenem, hogy kiszabadítsam az alsókarját. Semmi baj, Dalén, rendbe jön, ne féljen. A sárkányok nem mérgezők.

47

– De a pofájukban mindig vannak átkozottul rothadt zsákmánymaradékok – mérgeződött Molam. – Mondtam, ugye, kellett ez magának, doktor?! De most gyorsan vissza a táborba, az elsősegély ládához!

– Helyezték biztonságba a bőröket! Főzték ki a csontokat. Vegyetek hús- és bélpróbát. .. formalin az ötös csomagban van! – rendelkezett Dalén. – Ne törődjete velem, eltalálok egyedül is!

Kicsit bizonytalanul felállt, sebes karja körül szorosabbra vonta az Aldegon ingéből készített szükségkötést, és ingatag léptekkel elindult az ösvényen lefelé.

– Veszélyes? – kérdezte a helyettes gyöngyállal-kozó.

– Ember, rosszabb, mint a kobraharapás! Vérmérgezés. Megmondom, ahogy van: a legrosszabb! Atieh ismeri a gyógyfüveket... szólok ma jel neki... – A sebesült után eredt.

Dr. Dalén csak azután adta ki a parancsot a visszatérésre, miután valamennyi preparátum a bádogládákba csomagolva tökéletes biztonságban volt. Ezzel két értékes nap ment veszendőbe. Egy napig láztól támolyogva, de a maga lábán haladt lefelé, nagy erőfeszítéssel. Akkor azután összeroskadt. Girbegurba ágak köré font fű-ponyván négy teherhordó cipelte le egészen a kikötőig. Mire megérkeztek, görcsösen összeharapott állkapcsát már nem tudták szétnyitni, hogy enyhét adó itallal kínálják.

– Merevgörcs, ezredes úr! – jelentette Aldegon Ouwen múzeumőrnek, amikor három hónap múltán a jól megóvott preparátumokat átadta a buitenzorgi Állattani Múzeumnak. – Igen, merevgörcs, -én ismerem ezeket a dolgokat. Ha egy, gyöngyhalászt a cápa akár csak megkarcol a fogával, a fickónak befellegzett. Da-

48

lennak az egész alsókarját szinte szétrágtá a bestia. De bátor fiú volt, ritka derék fiú!

Aldégon fölhörpintette poharából az italt.

– Nevét meg kellene örökíteni az utókor számára. A fenevad neve Varanus komodoensis, ki kellene egészíteni azzal, hogy „daleni” – gondolkodott hangosan Ouwen ezredes. – De ez ellentmondana a tudományos szokásnak... felfedezőként ön fog bevonulni a tudományos kutatás történetébe, Aldegon, a meghatározó, a rendszertani elemző szerepére én már megkaptam a kinevezésemet. Az 1914-es esztendő küszöbén vagyunk ... mekkora szenzációt fog kelteni Dalén zsákmánya !

De Ouwen ezredes ebben tévedett. Amikor **1914.** augusztus 1-én a leideni egyetem állattani szakfolyóiratában megjelent az első nagy tudományos, beszámoló a komodói sárkányokról, a Varanus komodoensisről, az első világháború ágyúí már dörögni kezdtek, és robajló hangjuk túlharsogta a békés kutatók szavát.

Talán említsük még meg azt a tényt, hogy egy komodói sárkány, a berlini akvárium híres házi sárkánya, amely ölebként követte dr. Heirirbthot, egy Berlin ellen végrehajtott amerikai repülőátadás bombazáporában elpusztult. Még ma is élnek Komodo szigetén I óriásvaranuszoki A terület védett, az állatok pusztítása tilos, amióta Indonézia felszabadult, és a kizsákmányolj gyarmatosítók nélkül a felemelkedésért, a jobb életért küzd.

49

KIWI-KIWI

51

EGY EMBER KIWI-KIWIBE MENT

„Barátaim, akkoriban – 1926-ban -- a kutya sem lothatott volna tőlem még egy darabka száraz kenyeret sem. Ez lehetetlenség lett volna, hiszen nem volt kenyérem; legfeljebb ízetlen, hamuban sült lepényem, ha Baantumiso, az én hűséges misolungi szolgám valahol ingyen szerzett néhányat. De ez aztán csakugyan az enyém volt, mint ahogy enyém* volt a daganatokkal elcsúfított fehér bőrű arc, az őrzöngő éhség egy sült csirkére – miközben a gyomromat csak maniókakásával tölthettem meg – és a remény, hogy valamelyik szörnyen előkelő kongói kormányzósági hivatalnok majd meghív egy kevertre. Barátom, egy kevert: előbb jégkockát teszel a korsóba, arra pálmacukrot, jó sokat, aztán nagyon finom rumot és a tetejébe még sűrű konzervtejet, az egészet alaposan összekevered, felrázod - elbújhat mellette Amerika minden báritala! A kevert rum volt a fehér ember egyetlen reménye és gyönyörűsége, ha már úgy érezte, hogy mindennek vége. Igen, 1926-ban teljesen lecsúsztam, és igazán nem tarthattam volna fekete szolgát, aki a zoknijaimat és néhány ingemet kimossa, ha Baaftumiso fizetség nélkül is ki nem tart mellettem hűségesen. Valóban testvérként gondoskodott rólam.”

Ezzel a leírással szokta a derék flamand, Tyl Brüggensen elkezdni csodálatos történetét, amely a hatalmas Kqngó egyik óriási mellékfolyója, a Kasai mentén

53

húzódó Kiwi-Kiwi gyémántföld felfedezéséről szól. Ő, Brüggensen adta meg a rajtjelet a nagy versenyfutáshoz, amely a gyémántlelet első hírére megindul – ugyanis két teli nadrágszab jó tűzű drágakővel tért* vissza Léopoldville-be, pedig akkor már régen az őserdő halottai, közé számították. Néhány nap alatt százan és százan keltek útra, abban a reményben, hogy a Kiwi-Kiwi mocsaraiban megtalálják szerencséjüket.

Léopoldville Belga Kongó fővárosa; ott terül el, ahol az óriás Kongó folyam Stanley Poollá szélesedik ki, mielőtt nagy dübörgés közepette számtalan vízesésben és zuhatagban tombolva lefelé zúdulna a Kongó-medence peremhegységén keresztül.

A fehérek Leokinnak vagy Leónak nevezik a csaknem kétszázézer lakosú nagy várost, a mintegy száz-kilencvenezer fekete és barna pedig Kinshasának hívja Belső-Kongó metropolisát. Itt kezdődik a hajózás a nagy folyamon és mellékfolyóin. Innen indul a világ legkülönösebb keskeny vágányú vasútja lefelé Matadiba – ahol a Kongó az Atlanti-óceánba torkollik –, és felfelé a Loanda-felföldre, ahol a sok rezet bányásszák. Há az embernek sok ideje van, vonatra ülhet Leokin-ban, és Fokvárosba utazhat; de ha időközben néhányszor átszáll, Kairóba is mehet. Minderről nem is álmodott Leopold, a fehér szakállú öreg belga király, amikor beleegyezett, hogy a nyomorúságos rakodóhely, Kins-hasa néger falu az ő nevét viselje.

Ekkoriban Leokinnak kereken kétszázézer lakosa volt. Néha csak százötvenezer, de a nagy munkástoborzások vagy a népes vásárok idején jóindulatú néger és dölyfös mulattok háromszázézerre duzzasztották a különös város lakóinak számát. Ha fellázadtak volna, a pusztá kezükkel összemorzsolhatták volna a tíz- vagy tizenkét-ezernyi fehér embert. De akkoriban még nem lázadoztak. Abban az időben sehol másutt a nagy Afrikában

54

nem volt nagyobb biztonságban a fehér ember, és sehol sem képzelte magát olyannyira magasabb rendűnek a nagy belső-afrikai medence sok-sok fekete bőrű törzsénél, mint éppen Leokinban.

Akkoriban, 1926-ban egy féltékeny barotsze néger leütött egy részeg ültetvényfelügyelőt, mert nem akarta eltűnni, hogy karcsú fekete feleségét ez a fehér ember lovaglóostorral durván ütlelje. Pokoli vakmerőség számba ment ez. Természetesen a rákövetkező napon a barotsze néger a Moio

téren, Kinshasa tanácssterén bírói ítélettel, teljes szakszerűséggel felakasztották, „lázas, egy kormányzósági tisztviselő ellen elkövetett gyilkossági kísérlet és az állambéke veszélyeztetése” miatt.

A barotsze feleségét, aki fájdalomában jajgatva, hegyes körmeivel összehasogatta arcát, sürgősen kiutasították, miután Leokinban semmi keresnivalója sem lehetett, hiszen tulajdonképpen Portugál Ahgola-i illetőségű volt. Hogy megérkezett-e valaha is hazájába? Hihetőleg valaki jó üzletet csinált belőle, és eladta egy szórakozóházba Brazzaville-ben, Francia Kongó fővárosában, amely a Stanley Pool másik oldalán fekszik. 1926-ban már nem folyt nyílt rabszolgakereskedelem, de gyakran megtörtént, hogy négerek ilyen módon veszítették el szabadságukat.

Mármost itt nem a bantu négerek fekete gyöngyeiről van szó, hanem az érdekeltek szemében sokkal nagyobb értékű gyémántokról. Mulatságos, hogy minden kövek legértékesebbike nem más, mint szénkristály. Akinek kedve és pénze van hozzá, akár meggyűjthetja a gyémántjait. Nem gyufával, hanem az ívlámpával vagy egy hatalmas gyűjtőlencse sugaraival, Sístergés, vakító láng – és vége a három- vagy négykarátos gyémántnak. Nyomtalanul elégett. Mint széngáz szállt fel a levegőbe, hogy talán egy sarjadó maniókagyökeret tápláljon.

86

– Manióka – Brüggensen később szívesen mesélte a kíváncsiskodóknak –, még a szagát sem bírom, sem semmiféle ivadékaét, sem a tápiókaét vagy a maniókáét, nemhogy megennem.

Hogy hogyan került a manióka Belső-Afrikába? Az emberek vele született lustasága következtében, uram. Egy biztos, a mérges gyökér, amely néha száz font súlyúra is megnő, az Amazon folyó vidékén otthonos. De amikor a fehér ember kihozta a négert az őserdőből, hogy neki dolgozzék, ennivalóról is kellett gondoskodnia számára. A fekete, gyapjas fejűeknek a legolcsóbb is nagyon megfelelő volt, és ezért hozták át a maniókát, az óriási angyalgökeret Dél-Amerikából, azért telepítették meg a Kongó mentén mint legfőbb táplálékot a hálás szívű négerek számára. Ügyes fogás: tíz négyzetmétert kiirtani az őserdő bozótjából vagy az erdős sztyeppből, a talajt felkapálni, négy maniókadugványt elültetni, és ha az ember időközben tizennégy naponként kipusztítja a felburjánzó gyomot, kilenc hónap múlva legalább négy óriás gyökeret szedhet föl, összesen háromszáz font súlyban. Ha vízzel keverik, és a mérget elvonják belőle, körülbelül százötven font tiszta maniókalisztet nyernek belőle, lényegesen táplálódobak a legjobb búzaliszténél. Másfél mázsa termék tíz négyzetméteren, uraim!

Tyl Brüggensen a Maldege menti Byschootban született, nem messze a híres régi várostól, Bruggétól. A háborús vihar 1914-ben idegenbe kergette. Akkoriban ütköztek ki az első pelyhek az ajka fölött. 1917-ben a nagy flandriai ütközetben Poperinge-nél, ahol mint második számú lövész a géppuskájával a németekre rohant, gázmérgezést szenvedett. 1919-ig vért köpött, még akkor is, amikor saját kérésére Belga Kongóba küldték.

Először őrmester volt a véderőnél, majd mint magán-

56

vállalkozó tápiókával és végül gyarmati árukkal kereskedett. Amikor úgy gondolta, hogy rendben Van már a szénája, a *Banque Belge pour Employer Afrique du Centre* beszüntette a további hitelt, és Brüggensen boldog lehetett, hogy gondozott kis maniókakültetvényét alig valamivel több mint ezer belga koronáért átadhatta utódjának.

Most hát vissza kellett térnie Banokától, a Kongó középső szakaszától Leokinba, és abban reménykedett, hogy majd csak akad valami egy olyan ember számára, aki ismeri a trópusokat. Különben is megkapta a „Véres Alberf-rendet, azt a magas kitüntetést, amellyel csak azok a frontharcosok dicsekedhettek, akik különösen kitüntették magukat. Tehát előnyben kell őt részesíteni. A gyarmati hatóság nem állíthatja félre.

– Nos, a maniókával nem sikerült! De talán mint telekügynök... és ha másként nem megy, mint ellenőr Puppypajaiban, az elefánttelepen.

Őt folytatták kísérletek akkoriban az óriási afrikai elefántok megszelídítésére.

Tyl Brüggensen -háromhavi leokini tartózkodás után keservesen csalódott. Olyasvalamivel rendelkezett ugyanis, amit Kongó földön éppoly kevésbé szeretnek, mint bárhol a világon: szemtelen, nagy pofával. Bizony, nem használhatunk más kifejezést, ha valóban jellemezni akarjuk. Mindig nevének nevezte a dolgokat Nem beszélt „a bennszülöttek hagyományos vendégajándék-ka”-ról, hanem azt mondta: „zsarolás” vagy akár azt, hogy „véradó”. Ahelyett, hogy „a négereknek a termelőmunkába való nevelő célzatú bevezetéséről” szólt volna, kerek-perc kimondta azt, hogy „kényszermunka” vagy akár azt, hogy „rabszolgaság”. Tekintélyes helyőrségparancsnokokat vagy civil gyarmati

előkelőségeket, akiknek ötévi szolgálati idő után 50 000 vagy még több belga frankról szóló bankbetétjük volt, a bárban han-

57

gosan így üdvözölt: „Hé, öreg vérszopó!” vagy „Kedves kongolai hóhér!”

Nem csoda, hogy a nagyszájú Tylt mindenki a lehető leggyorsabban a Belga Kongón kívül akarta tudni. De Brüggensennek esze ágába sem volt, hogy önként elmenjen. Csak még hangosabban káromkodott, amikor hiábavalónak bizonyult minden búcsú járása, hogy valami állást kapjon, és amikor nyugdíj- vagy illetménykérvényeire sem jött válasz. Végül még egyszer önállósította magát, és mindent egy kártyára tett föl.

Egy napon bozótnyíró késsel és elefántölő puskával felfegyverkezve egyetlen misolungi harcos kíséretében elindult a mérges kigőzölgésű Kasai menti öserdőkbe. Most aztán elégedettek lehetek a kinshasai urak. Mondogassa csak lázító beszédeit az óriás krokodilusok és a nagy hasú vízilovak között. A trópusi malária, az álomkór, a vérhas vagy a bilharzias majd gondoskodik arról, hogy ez a kényelmetlenül nagyhangú fickó * végre-valahára elhallgasson.

A Kasainak, amely csaknem kétezer kilométer hosszúságú, de csak egyötödén hajózható, az esős évszakban hússzor annyi a vize, mint a Rajnának Kölnnél, árvízveszély idején. Középső szakasza a határ Belga Kongó és Portugál Angola között. Ahol a parti erdő még keskeny szakaszon, mintegy száz kilométer szélességben komor, ősr pompában szegélyezi a folyót, ott akart Brüggensen mint vadász szerencsét próbálni, bár már régen nem szabad az elefántokat csak úgy lelődni, még ha puskavégre kerülnek is. Vadászengedély kell hozzá, és egyetlen elefántbikára szóló engedély többre kerül, mint amennyit Tylt összesen kapott a manióka-farmjáért.

De hát Angolában más vadásztörvények voltak érvényben, mint Kongóban, és ugyan ki tudná eldönteni a poshadó mocsarakban, hogy honnan származik az ele-

58

fántcsont. «Húsz öreg hím elefánt agyara elegendő volna. Az árából újra kezdetre mindent, Vagy akár hazautazhatna, oda, ahol az északi-tengeri szél olyan hűvösen fúj Byschoot szegényes téglaházai között.

A fiatal misolungit Tylt Brüggensen egyszer üldözői elől mentette meg, amikor/az ifjú a Lindis-vasút építésénél megszökött az -elviselhetetlen kényszermunkából. Flamand puskájával lelőtte a két vadászkutyát, és azután a pokolba küldte a két fekete vanyamvézi nyomozót. Ezóta volt Baantumiso, magyarul „Fiatal Ember” a nagyszájú Tylt hűséges és áldozatkész barátja.

Egész őszintén szólva: Baantumiso az utolsó hetekben Kinshasában azzal tartotta fenn urát, amit a piacokon nagy ügyességgel összelopott, vagy siralmas ábrázattal kikoldult törzsrokonaitól.

Ura pedig ellenszolgáltatásképpen gondoskodott a nyakba való éremről, amellyel a néger igazolhatta, hogy mint törvényesen szerződött munkás, állandó alkalmazásban van, és így mindenféle kényszermunka alól megszabadult. Ezt a fontos ismertetőjegyet Brüggensen egy alkalommal, amikor ellátogatott az *Haut-commissaire du Travail de Congo Belge* hivatalába, egyszerűen egy állványon „találta”. Mert hiszen hogy tehetne volna le a kétszáz, belga franknyi összeget, ami egy szerződéses munkásért járt, mikor utolsó fillérjére is szüksége volt ahhoz, hogy elefántölő puskájába jó töltényeket vásároljon?

A flamand és a misolungi nagy egyetértésben vigyorgott össze, amikor ingyenjegyet is kaptak a hatóságilag engedélyezett Leokin-Port Francqui-i hajóvonalra; -Tylt az elülső fedélzetre hálókabinnal, Baantumiso a hátsó fedélzetre, ahol huszonöt négyzetméternyi területen száz színest zsúfoltak össze, valósággal egymás hegyén-hátán kuporogtak szegények.

Szerencsére még nem hatolt el Kasaiig az európai

59

lázás sietsége, hogy éjszaka is folytassák az utat. Egy órával naplemente előtt kikötött a gőzös, és olyankor megmozgathatták zsidó lábukat a parton a rlegerek, és, egy kis tűznél ócska benzineskannában megfőzhatték maniókakásájukat. Ha az erdőben való gyors portyázás közben elejtettek néhány óriás békát vagy három-négy tehetetlen mocáári teknőt, egy fiatal krokodilt vagy egynéhány, ökölnyi hazátlan csigát, akkor némi feltét is jutott a csupasz maniókakására. Brüggensen később egyszer azt mondta: „Az étel mindenestre újra meg újra talpra állít egy gyenge embert.” S talán világító bogarat vagy öserdei lepkét is belefőztek -- a négerek tudják, hogy mire van egy embernek szüksége ahhoz, hogy életben maradjon, és mi az, amit meg bír emészteni.

Tylt nem vehetett részt a fehérek étkezéseiben, egyszerűen azért, mert hiányzott az öt „Belgá”-ja, amennyibe egy-egy étkezés¹ került. De szerencséjére néhány Kon-^ó-újonc is utazott a gőzösn. Éppen most érkeztek Európából, és szívesen fizettek néhány korsó kevertet, hogy a trópusokon járatos flamandtól néhány jó tanácsot kapjariak új életükhöz. A Kasai menti erdőkbe utaztak mint gazdasági gyakornokok vagy segédek, egy kereskedelmi telepre, ragyogóan felszerelve alumínium táskáikkal és parafával bélelt trópusi sisakjaikkal meg elteivé kézzipatikájuk és szűnyoghálójuk hatékonyságába vetett bizalommal.

Tylt Brüggensen élvezettel itta a kevertet.

— Fiúk – kezdte a tanácsadást -, fityiszt sem ér az egész. De egyet mondhatok nektek: a szerződést csak koporsóval kössétek meg!... Hogy ez mit jelent? Nos, az alkalmaztatása iratban benne kell állnia, hogy amennyiben idő előtt elhaláloznátok, a munkaadó írásban lefektetett kötelessége, hogy benneteket leólmozott koporsóban, természetesen a munkaadó költségéri, haza-

60

szállítson Bruggéba vagy Namurba vagy Lüttichbe. Akkor majd bölcsen óvakodni fog tőle, hogy a leggonoszabb trópusi pokolba küldjön benneteket, ahol hat hónapon belül a vérhas vagy a trópusi malária vagy a bilharzia megölhet. Sőt, munkaeótök szeretetre méltó haszonélvezője ebben az esetben nem fogja sajnálni tőletek az erőt adó déli pihenőt sem, ami a legjobb szer a napszúrás ellen. Ugyanis egy ilyen hullaszállítás Port Francquitol Antwerpenig jóval több Belgába kerül, mint az egyévi béretek. Ezért inkább kímélnék benneteket, trópusi békiket, ameddig a szükséges Kongó-edzettséget meg nem szereztétek. Hogy nekem van-e ilyen kopor-sós szerződés? Fiúk, én önálló vállalkozó vagyok, és ha elég sok pénzt kerestem, élve hordom el, innen az irhám, koporsó nélkül; akkor első osztályon utazom Oostendébe vagy Middelkerkébe. Ó, barátaim, milyen csodáferő hűvös^szél lengedez arrafelé!

01

A Kasai menti Port Francqui járási biztosa megtiltotta Brüggensennek és a fiatal misplunginak a továbbutazást. Élelmiszeres csomagok, csereáru felől érdeklődött, meg arról beszélt, hogy legalább tíz bennszülött teherhordónak kellene teli ládákkal kísérnie a vadászexpedíciót.

– Úgy látszik, kissé gyermeteg elképzelései vannak az őserdőről, Monsieur Brüggensen! – dorgálta gögösen, de egyben leereszkedően. - Csak úgy elindulni, mint a genti sapkavadászok, a vadásztarisznyában néhány szendvics, és a kulacs tele jóféle borókapálinkával. Ilyen egyszerűen néni megy, Monsieur Brüggensen! Aztán engem tesznek felelőssé, ha megint felfalnak valakit a mocsárban a krokodilusok, és nekem kell költséges kutató expedíciót kiküldennem! Vagy felszereli magát az érvényes előírásoknak megfelelően, vagy pedig visszautazik Leokinba!

A flamand mégis kivonta magát mindenféle hatósági gyámkodás alól. Egy reggel eltűnt az állomáshelyről, és vele a misolungi is. Ez idő közben összeharátkozott törzstestvéreivel, akik mint rendőrök és katonák teljesítettek szolgálatot.

Az utánuk küldött járőr,, akinek a szökevényeket vissza kellett volna hozni, tíz nap múlva visszatért Port Francquiba. -,Olyan óriási az őserdő, olyan széles a Kasai, hatalmasok a krokodilusok, és olyan keskeny az Angolába vezető út! – énekelték a négerek útban hazafelé. – A fehér ember nyoma eltűnt, mint a hajnali harmat a szárazságban. Sohasem teszi be többé lábát Port Francquiba, mert elnyelték őt az őserdők és Kiwi-Kiwi mocsarai!” A négerek költők és énekesek egy személyben. Ami megindítja őket, arról hamarosan dalt énekelnek.

62

EGY ŰR ELŐJÖTT KIWI-KIWIBÖL

De tíz hónappal később, a legkegyetlenebb esős időben ismét felbukkant Tyl Brüggensen az őserdei állomáshelyen, lerongyolódva és csontig lesóványodva, a mi-solungira támaszkodva, akinek fekete képe egészen szürke volt a kimerültségtől. Az elefántölő puská eltűnt, és a bozótívágó kések keskeny pengékké vékonyodtak.

Amikor az állomásfőnök egy új nadrágot akart ajándékozni a flamandnak, elrongyolódott nadrágja helyett, ez rikácsolni kezdett:

– Szép kis csere volna ez, RíT sieur le Cap^ain! Százezer Belgáért sem adnám ezeket az elnyűjt rongyokat. Nem a külső számít, hanem hogy mi van benne!

Áslak ben Abdul, a kereskedő, akit a Kasai mentén mint a legsötétebb uzsorást ismertek, jelentős kölcsönt adott Brüggensennek. A trópusi pletyka ezer Belga készpénzről beszélt. Emellett a kereskedő új ingekkel és parafa sisakokkal, könnyű vászonkabátokkal, Baan-tumiso számára pedig előkelő inasöltözettel és égővörös tarabussal rukkolt ki.

– Most csodálkoztok, fiúk, mi! – kuncogott Tyl a kocsmában. – Íj ja, szorgalmas embernek van hitele ... Hogy miért nem szabatok magamnak elsőrendű nadrágot? Gyermekesek, fogadjunk, az .egész világon nincs még egy olyan értékes nadrág, mint ez a rongyos itt, ni! Kinshaság még kitart, ott meg majd eladom, no, mondjuk, úgy ötszázezer Belgáért! Erről a nadrágról még szól majd néhány történet!

Brüggensen és misolungija elment az első gőzössel, amely lefelé haladt a Kasain. Büszkén foglalta el az egyetlen külön kabint, morgás és alkudozás nélkül fizette le a magas útiköltséget magáért és szolgáljáért. Az

63

útítársak ritkán láthatták mindkettőjüket. A flamand súlyos trópusi maláriával feküdt, annyi kinint nyelt, amennyit a szíve csak elbírt, és az ápolóval bilharzia elleni injekciókat adatott m,agának. Tíz nappal később reszkető térdekkal szállt partra a leokini kikötőben, és a húséges fekete, akin a jó

ellátás következtében a kimerültségnek a jelei is alig látszottak már, gondosan támogatta.

A Royal-szálló üzletvezetője nagy szemeket meresztett, amikor a rongyos nadrágú, beteg férfi magánbungalót kért a maga és szolgálja számára.

– Napi ötven Belga – figyelmeztette.

– Nem kérdeztem! Ismerem jól a ti uzsoraáraitokat – lihegte Tyl. – Itt van ötszáz Belga előleg! Amikor a portás a poggyász felől kérdezősködött, Tyl csak nevetett:

– Mindenem itt van a nadrágzsebemben, barátom, itt *a rongyok között!* Több rejtőzik itt, *mint amennyi öt* szekrénykofferban elfér. Majd aztán újonnan felruházkodunk. De rögtön hívja fel mosur Benissont, igen, a *De Beér Diamant Company* kinshasai kirendeltségének főnökét. Mondja meg neki, hogy Tyl Brüggensen visszatért Kasaiból, és nagy üzletet hozott. És azután hívja fel még dr. Massignyt a kórházból, azonnal jelenjék meg nájam a Royalban. Átkozottul bekaptam.

Az orvos hamarabb érkezett meg, mint a gyémánttröszt képviselője. A bungaló verandáján találkoztak.

– Tulajdonképpen nem lenne szabad Tyl Brüggensenhez mennie, Mr. Benisson – magyarázta az orvos. – Ez az ember valóságos roncs. Kórházba kellene vinni, hogy négy hétig aludjon. Talán akkor sikerülne még egyszer kiűzni a trópusi ördögöket a szervezetéből. De nem akar az átkozott kockafejű flamand! Én költöztem át ide hozzá, kezeljem. Azt állítja, hogy minden költséget magára vállal.

64

-- Ha Tyl Brüggensen erről ilyen határozottan meg van győződve, akkor nyilván nem téved – morogta a kövér afrikander. —* De mondja csak, JVF-sieur le Doc-teur, magunk között szólva, beszámítható-e egyáltalában?

– Teljesen, Mr. Benisson! Pillanatnyilag éppen szünetel a láz. De kíméletre szorul, igen nagy kíméletre!

– Akkor kerítsen ápolónőt és orvosságot, vegye át a kezelését! A *De Beér* minden költséget fedez. De tán csak beszélhetek vele?

– Befelé, átkozott csirkefogó! – fisztulázott egy hang a besötétített szobából. — Benisson gondoskodjék, hogy kéznél legyen egymillió font sterlingje. Ennél kevesebért nem adom el a titkomat, vagy pedig alapítok egy konkurrens vállalatot, és tönkreteszem a *De Beér Diamant Companyt*.

– A régi pimasz szájkódó! – nevetett a gyémántkereskedő. – Felvág, mint egy üvöltő gorillahorda, pedig legfeljebb ha három közepes nagyságú követ mosott ki a Kasai homokjából. Ez már gyakran megtörtént. Csak a főeret nem képes senki megtalálni. No, siessen, doktor! Jól van, Brüggensen, jövök már!

Amikor dr. Massigny három órával később egy ápolóval és ápolónővel megérkezett a Royalba, Benisson felállt az ágy mellett levő székről, és megszorította a beteg reszkető kezét.

– Tehát megegyeztünk, Tyl! Itt van a csekk a szükséges kiadásokra. A nyugta ellenében átadott nyerskövek árát pontosan átutalom a folyószámlájára. Nem, ötszázezer Belgánál kevesebb biztosan nem lesz a vételár. Most legelőször is álljon ismét talpra. Azután szerezze meg a lehető leggyorsabban a kizárólagos fejtési jogot a kérdéses területre – a mi ügyvédek minden tekintetben támogatni fogják –, akkor aztán megvesszük magától a jogot..Világos* az üzlet?

65

– Teljesen világos! – A flamand megkönnyebbült sóhajjal dőlt vissza párnáira. – Nos, doktor, állítson a legsürgősebben ismét talpra! Legkésőbb egy negyedév múlva ismét vissza kell térnem a kasai pokolba, ez lesz az utolsó, arról kezekedem. Később Oostende és Wes-tende között felépítem a palotámat, és ön, ha úgy tetszik, házi orvos lehet nálam!

Sámuel Benisson, a leokini *De Beer*-lerakat főügyvi-vője, még éjfélkor is ott ült első asszisztensével, Mac-Barclayval a próbaasztalnál a keménységmérővel, a polariméterrel és a higanygőzlámpával. Sorra megvizsgálták a köveket, a becsértéket egy hosszú listára jegyezték fel, felbecsülték az árat, és szüntelenül csóválták a fejüket. Gondosan Jiámoztak ki egy szalmaszínű húszkarátos gyémántot a rátapadt piszok közül. Ez jobban érdekelte őket most, mint a ragyogó drágakő.

– Valóban kék alaptónusú! – állapította meg, Barc-ley alapos vizsgálat után. – Nagyon jól ismerem Kimberleyből. Brüggensen legalábbis a főér közvetlen köze-, lében akadt leletére. Egyetlen követ sincsenek kopásnympok, sok van még a kék földdel összesülve. Csak ne volna a fickó ilyen zárkózott! Főnök, mit fizetne nekünk a *De Beér*, ha a bányajog a mi kezünkben volna?

– Vajon beszélne-e a misolungi, ha egy kicsit hozzásegítenénk? – töprengett Benisson. – Legjobb volna, ha senki sem tudna a meglepő gyémántletről. Máris túl sok kő hever páncélszekrényeinkben. Most talán egymillió karátos lelet az új főérből valahol a Kasai vidékéről ... nem, ezzel nem szolgáljuk a *De Beér Társaság* érdekeit. Hadd foglalja csak el Brüggensen a lelőhelyet, kibányászni már úgysem fogja a szegény fickó, és akkor megvásároljuk a jogokat.

Asszisztense a fejét rázta.

– Ne bocsátkozunk jóslatokba. Pillanatnyilag nagy gyárnántüzetre van kilátásunk. A drágakő nagyon

resett, az ipari gyémánt még inkább, talán nemsokára hálás lesz a társaság minden utánpótlásért. De egy biztos: az első kötelesség a titoktartás, különösen ha ebben a dologban a magunk kis privát üzletét is meg akarjuk indítani. Hm, Tyl Brüggensen is ismeri ezt az elvet. A fene egye meg, hatalmas vagyont eipelt ide a rongyos nadrágjában. Tulajdonképpen ez maga is elég egy ilyen kis maniőkaültetvényes és gyarmatáru-kereskedő számára!

Benisson hozzálátott, hogy az egyes tételeket összeszámolja. Közben így vélekedett:

– A mi érdekeink akkor derülnek majd ki, ha megszerezte a fejtési jogot. A lelőhelynél majd meglátjuk, mi a további teendő!

Mindenütt így van ez a világon: mennél inkább a legnagyobb titoktartásra törekednek, és mennél gyakrabban fogadnak szent esküvel hallgatást, annál gyorsabban közelíti meg az elkerülhetetlen szóbeszéd az igazság magvát. Léopoldville-ben a beteg Tyl Brüggensen állt a trópusi pletyka középpontjában. Micsoda vagyont kereshetett a fickó Kasaiban: magánbungaló, magánorvos, az ápolók és szolgák egész csapata ... Nem! Az elefántcsont nem hoz ennyit a konyhára. És Sámuel Benisson csak úgy ki-be járkál nála? Tehát aranyról vagy gyémántról van szó!

Már régen beszéltek egy gazdag drágakő-lelőhelyről, valahol a Kasai mentén. Időről időre felbukkant egy vadász vagy egy kereskedő a határfolyó mentén húzódó, pestist lehelő őserdőből, és néhány gyémántot hozott magával – no nem éppen valami különleges darabokat –, amelyeket a folyami homokból mosott ki, vagy egy bennszülöttől csalt el.

Éppen ezért tartózkodott Sámuel Benisson, az egész világra kiterjedő gyémánttröszt, a *De Beér Company* megbízottja Leokinban, hogy ezeket a leleteket besö-

67

pörje. Mindenhol a világon, ahol csak gyémánt található, ott ültek a *De Beér Company* megbízottai azzal az utasítással, hogy minden nyerskővet vásároljanak fel: Dél-Afrikában, Kimberleyben van a központ, Brazíliában, Kelet-Indiában, Borneón, Szumátrán, Ausztráliában, még Közép-Afrikában is ott fészkeltek az ügynökségek, hogy a fekete karbonádot, a zavaros fényű karborundumot, a szalmaszínű, kék fényű, hófehér, zöld vagy piros köveket a *De Beér Company* páncélszekrényeibe szállítsák. Így aztán a gyémánltröszt állapíthatta meg ezeknek a legkeményebb köveknek az árát. A köveknek csak mintegy tíz százalékát használják fel ékszereknek, ám a gépesített világ mind több ipari gyémántot követel koronának a fűrész- és vágógépekhez, húzómatricának – amellyel a legfinomabb huzalokat állítják elő –, vésőnek és esztergákésnek.

Ipari gyémántot is csak a *De Beér Company* kereskedelmi szervezetei révén lehet vásárolni, és mivel ez a társaság, néhány uráli lelőhelytől eltekintve, egyeduralkodói helyzetben van, felverheti az árakat, és részvényeseinek a névérték háromszáz százalékát biztosíthatja jutalékként.

Sámuel Benisson, valahányszor egy-egy gyémánt-keletről értesült, mindig pontosan megérdeklődte a lelőhelyet, vagy hogy hol vették a gyémántot. Így hivatalában fokozatosan kirajzolódott egy térkép, amely – egy még fel nem fedezett – főeret sejtetett, hasonlóképpen Kimberleyhez. Ahol a kifürkészhetetlen mocsarakból a Kiwi-Kiwi folyam fekete víztömegei a Kasaiba ömlenek, onnan került elő a legtöbb drágakő. A *De Beér* háromszor is indított erre a vidékre kutató expedíciót, de mindig hiába. A több ezer négyzetkilométer kiterjedésű hatalmas mocsár meghíúsított minden kutatási kísérletet.

De most hirtelen mindenfelé ismét a Kiwi-Kiwiről

68

beszéltek Leokinban. Baantumiso ugyan tagadta, hogy valaha is ott jártak volna, de a vén trópusi rókák csak egymásra kacsintottak.

– No persze! A fiú túlságos buzgalommal tagad ... természetesen a Kiwi-Kiwiről voltak!

De a Kiwi-Kiwi vidéke nagyobb, mint egy német járás, kétszer vagy tálén háromszor is olyan nagy. És az egész vidék nem máf, mint a sás, elefántfű, iszap és zavaros víz kusza szövevénye. A vízilovak, krokodilok, kígyók és csecselegyek igazi paradicsoma. Ezen az elátkozott földön, amely úgy hat, mintha a világ teremtésénél elfeledkeztek volna róla, valahol kell egy darabkának lenni, talán ötvenszer ötven vagy legfeljebb 10tX100 méteres területnek, amely magába rejti a kincset: a fő-ér torkolatát. Még senki sem, tette kezét erre a holdnyi vagy hektárnyi földre. Még bárki meríthetett és áshatott, magához ragadhatta és nyerhetett, ha ott az óriás mocsarak közt a leletre bukkant.

Néhány nap alatt kétszeresére emelkedett a jó teherhordó négerek ára. A kinshasai piacon már csak dölyfös mulattok és öregek ténferegtek. Az őserdőből Jött fiatal fiúk és az óriás folyam sebekkel borított vadászai váratlanul munkához jutottak, és ezúttal maguk szabhattak feltételeket: az egyik fehér vállalkozó ugyanis megkísérelte elcsábítani a másiktól a tapasztalt őserdei vezetőket.

A szerződés-kötő irodában három, négy, sőt hat hónapra is kötöttek munkaszerződéseket, és alkudozás nélkül tették le a jótállási összegeket. Munkaterületnek újra meg újra felbukkant a sokatmondó megjelölés: „a Kasai-határvidék”, mintha csak új tartományt fedeztek volna ott fel a civilizáció számára.

A Port Francqui-i kereskedők csodálatos megrendeléseket küldtek Leokinba, és a kicsiny gőzösök áruval és emberekkel megrakva szuszogtak a folyón felfelé.

69

Tyl Brüggensen- teli torokból nevetett, amikor Sámuel Bénisson aggódó arccal megjelent nála, és beszámolt a számos expedícióról, amelyek a Kasai középső szakasza felé indultak.

– Csak hadd törjön bele a bicskájuk! A Kiwi-Kiwi nagy, s hogy az én lelőhelyem valóban ott van-e, erről még nem nyilatkoztam. Hogy miért nem váltottam ki még a bányajogot? Mert azt akarom, hogy minden Kongó-csavargó távol legyen Kinshasától! Én ugyanis fikarcnyit sem bízom abban, hogy Leokinban titokban marad a lelőhely holléte. Gondolja meg, kedves Bénisson, mennyit fizetne ön az én jogaimért!

– Mintha azon múlna, hogy én mennyit fizetnék! – mordult fel Bénisson. – Az árat a társaság határozza meg, a bány*a- és gyémántszakértők tüzetes vizsgálata után. Siessen a gyógyulással, Tyl! El kell kísérnie szakembereinket a lelőhelyre.

– Ha a társaság jól megfizeti, miért ne? – gúnyolódott a flamand. – De ebben az esetben nem csinálom száz Belgaapidíjért. Most én szabom meg az árakat, de még azt is kikötöm, hogy a próbafúrásnál talált köjveket még az én javamra könyveljék. Csinálja meg világosan a szerződést, és akkor rögtön lekötheti a *De Beér* részére a Kiwi-Kiwi és Kasai között elterülő, jelenleg még ismeretlen helyet.

– Ha a társaság egyáltalában akarja! – sóhajtott fel az ügynök. – A gyémánt ma nem nagy üzlet. Minden eladásra szánt kőre három jut, amit a páncél szekrénybe kell tenni, hogy az árakat tartani lehessen. Átkozottul rossz piaca van a jó köveknek!

Tyl Brüggensen csak nevetett.

– No, én még jobban elronthatnám a piacot. Ha csak néhány pénzembert keresnék, biztos százszázalékos nyereségre, mit gondol, hányan törnék magukat, hogy részesedhessenek belőle? Egy „konkurrens vállalkozás”? Mi?

70

Nos, ha a *De Beér* nem akarja? Ipari gyémántban egyre nagyobb a kereslet. A fúrógépek gyémántokért kiáltanak. Az én területemen töméntelen a karborundum. Néhány mintadarabot átadtam önnek. Nos?

– No hiázen, megkötjük mi az üzletet! – nyugtatta meg BenissoH. – A szerződéstervezet már elkészült, és az alapokmánnal szemben biztosan nem lesz kifogása. De azért egy kicsit több bizalommal -lehetne irántam!

– Mindig azt hallom, hogy bizalom – vigyorgott a beteg. – Ezt a szót töröltem a szótáramból, ha üzletről van szó. A misolungimban, igen, öbenne megbízom. De a maga tőkés fenevadaiban? . . .

Nevetve hanyatlott vissza az ágyba, és reszkető kézzel nyúlt a pohárért.

– Vichy-víz ... átkozott kotyvalék, olyan drága, mint a legfinomabb kevert rum, és poshadt, mint a mocsárié. De hát a doktor ezt követeli! Kérdezzék meg, mikor állok megint végre biztosan a lábamon. Akkor megkötjük a nagy szerződést!

TYL BRÜGGENSEN MEGKÍSÉRTÉSE

Hogy végül mikor írták alá ezt a szerződést, ezt Leokin-ban sohasem tudták pontosan megállapítani. Minden részvevő rendkívül titoktartó volt. Egy angol koronaügész és egy brüsszeli belga közjegyző tűnt fel Kongó fővárosában; de ők tagadták, hogy Benissonnal vagy Brüggensennel bármi dolguk is lett volna. No igen, mindketten jogi szakvéleményt kértek tőlük, és ezt – természetesen jó pénzért – meg is adják. De hogy i a *De Beér Company* megbízottai lennének? Teljes képte-¹ lenség! Soha még a nevét sem hallották a társaságnak!

71

„Az a megbízásunk, hogy bizonyos régi birtokjogokat tisztázzunk mélyen bent a Loloandában, ahol a mona-cithomok hirtelen igen értékesé vált. Rádium, tó-tium ... nem az ilyen kis aranyások, hanem csak az egészen nagy vegyészeti konszernek részére!” Senki sem hitte el egyetlen szavukat sem.

Tyl Brüggensen már néhányszor kikocsizott. Hat hónap telt eL hazatérése óta. A kasai őserdőkből már néhányan visszaérkeztek Leokinba, dühösen, elkeseredetten, betegen, alig tudták szerződött munkásaiknak a kialkudott bért megfizetni.

Azt mondják, a Kiwi-Kiwi mocsarait, át- meg átforgatták. De egyetlen kövecskét sem hoztak magukkal a trópusi pokolból.

– Brüggensen mindnyájunkat hamis nyomra vezetett! – szitkozódott csalódottan.

S ha a lábadozó flamand ilyesmit hallott, nevetett, és így szólt:

– Már hogy én? Egyetlen embernek sem beszéltem eddig róla, hogy hol szereztem a köveimet, és az én mi-solungim sem fecseg. Természetesen gyémántokról van szó! Ha nem találjátok őket – no

hiszen, tehetek én arról, hogy olyan rossz szimatotok van?

– Tehát mégiscsak gyémántok! – hallatszott minden kocsmában és vendéglőben. – Ó, fiacskám, egyetlen nagy kő elég lenne, hogy gondtalan öregséget biztosíts magadnak. Nem kellene többet töprengened, és fontolgatnod, hogy miből élsz a következő negyedben. Tény, hogy a *Banque Employer* pénztárosa, amikor Madame Hatterasnál leitta magát, megesküdtött, hogy hétszázötvenezer Belga van Tyl Brüggensen folyószámláján.

– Úgy ám, és másnap sorra járta ivócimboráit, és visszazásívtott mindent! – gúnyolódtak a hitetlenek. —

72

Elszólta magát. Hétezer-ötszáz Belga van a folyószámlán.

– Nos, nem veszitek észre, hogy ki keveri a kártyákat? Új hatalmasság született Belga Kongóban. Én hajdan jó barátja voltam, amikor még tápiókat szárított. Meg kell hát ismét látogatnom!

De a beteg nem fogadott látogatókat. A karcsú, magas növésű misolungi piros tarabusában már a verandalépcső előtt elállta mindenkinek az ujját.

– Mosur Tyl sajnálni, de nem tudja beszélni... sokok láz, és nagyon-nagyon köhög! Mosur doktor szigorúan megtilt, hogy idegen férfi az ágyához megy. Te jó barát? No, én kérni, itt írni fel neved... Köszönöm! Az én uram nagyon örülje minden új régi barát Kinsha-sában!

– Ezek bolondot csinálnak belőlünk – dühöngtek a jó ismerősök. – Hát persze, Brüggensennek olyan különös a keresztnéve: Tyl! Tyl Ulenspiegel! Ugyanaz a neve, mint annak a flamand kópénak, pedig az volt ám a ravasz gazfickó! Semmi értelme, hogy még egyszer odajáruljunk a magánbungalója elé.

Ebben az időben a beteg sürgetni kezdte az orvost.

– Kedves Massigny doktor, a maláriarohamok szépen elmúltak, és ígérem, hogy úgy fogok élni, ahogyan ön előírja. Szeszt sem iszom többé... Uramisten, milyen csodálatos volt a kevert meg a borókapálinka pálmaborral! De ezennel ünnepélyesen lemondok róla. Még három hónapig szeretnék tevékenykedni ebben az átkozott országban, azután együtt utazunk Oostendébe! Hogy a bilharzia még mindig nem múlt el egészen? És mikor múlik el? Massigny, megjátszom a trópusi lutrit: hiszen biztos, hogy megint beszerzek valamit, ha megteszem a -szerződésileg kikötött utat. Majd egyszerre gyógyíthatjuk mindkettőt, a régit és az újat is, ha elutazunk a hűvös szelek országába. Nos, nem, lehetne?

73

Afrikában sok millió ember szenved ebben a trópusi betegségben, amely járványként terjedt, amikor a fekete földrész lakossága megmozdult. Teherhordó csapatok és vándormunkások hurcolták a nyavalyát egyik folyótól a másikig, egyik tótól a másikig. Egykor Európa is átélt valami hasonlót, amikor a Szent Gotthárd-alagút építkezéséről a béléféreg az összes bányavidéken elterjedt.

A bilharziát egy kicsiny fonálféreg okozza. Csak mikroszkópon látható, apró lárvája a trópusok vizeiben él és szaporodik, ha egyszer egy beteg ember már megfertőzte a vizet. A bőr pórusain keresztül behatol az ember testébe, megtelepedik, és tizenkét milliméternyire is megnő. Akinek szerencséje van, annál a bilharzia csak külső, a bőrön jelentkező fekélyt okoz. De ha a féreg a belső szervekben vagy éppen az agyhártyában” telepszik meg, akkor a bilharzia éppen olyan veszélyes lehet, mint a bubópestis.

Tyl Brüggensenel a parányi férgek a rekeszizomban telepedtek meg, és dr. Massigny úgy vélekedett, hogy egy szövődményes tüdőgyulladást lényegesen könnyebb meggyógyítani.

Mégis egy napon, miután hosszasan meghallgatta a szív működést, megkopogtatta a mellkast, mutatóujjával néhányszor fájdalmasan megnyomkodta az utolsó borda alatti részt, az orvos meglepődött képet vágott, és megengedte a sovány páciensnek, hogy ismét körülnézzen kint a kinshasai világban, legalább egy-egy órácskára.

Ha meg is rázta még egy-egy tompa köhögés, de már nem kellett Baantumisonak támogatnia és vezetnie. Ám a hűséges misolungi mindenhová elkísérte urát, egy percre sem tágított mellőle, és igazán felesleges volt, hogy Sámuel Benissön azonnal megbízza két magán detektívet, hogy a számára oly értékes férfiút különös gonddal őrizzék.

74

Nem, a gyémánttársasággal *yaló* szerződésből többé nem szabadulhatott Tyl, átt nem segített volna rajta a szökés vagy még az sem, -ha eltűnik. Ugyanakkor Leo-kinban és Belga Kongóban éppen elég ember akadt, akinek nem esett voina nehezére, hogy elszöktesse. Ilyen tervekkel foglalkoztak is. De aki Tyl Brüggensent ismerte, csak nevetett ezen.

– Megszöktetni őt? Csekélység! Vagy Brüggensent rávenni arra, hogy beszéljen? Ugyan, ne ringassátok magatokat ilyen illúziókban!

Így más úton próbálkoztak, hogy a lábadozó flamand titkát megtudják. Az előkelő Royál-szálló bárjában gyönyörű szép asszonyok tűntek fel. Azonnal megindult a szóbeszéd, hogy pénzéhes spekulánsok hozatták őket

ide Antwerpenből vagy Brüsszelből, és még arról is rebesgettek, milyen nagy summa üti a szép hölgyek markát, ha szóra bírják Tylt. Természetesen nem szerelemről kellett volna beszélnie, hanem a gyémántok rejtekéről.

Brüggensen nem volt szűkmarkú. Fizetett néhány üveg pezsgőt a csábító teremtéseknek, szívesen hallgatta, ha a hűvös Flandriáról és a féktelen brüsszeli életről beszéltek, közben ravaszul kuncogott, és ásványvizet ivott, amit hűsleges inasa saját lezárt üvegéből töltött neki.

Azután jó tanácsokat adott:

– Mindhárman csuda csinos hölgyikék vagytok, ami igaz, az igaz! Tán nem tudtok odahaza férjet szerezni, hogy itt tekeregtek a bárban, ebben a pokolforróságú országban? Leokinban átkozottul gyorsan elpatkol ám az ember, és akkor majd egyik estélyi ruhás gorilla sem vállalj* a felelősséget. Nekem is volt valaha egy titkos szerelmem, itt kezdődött a Royalban. Hennegauból származott, ahol különösen forróvérűek a lányok, Hgen, Monsból. Felajánlottam neki, hogy jöjjön velem a ma-niókaültetvényemre, a Közép-Kongó vidékére, annak

75

rendje és módja szerint, esküvővel, és ami Vele jár. Kinevetett. Celly két év múlva Stanleyville-ben egy nyomorúságos matrőzkocsmában volt csaposlány, és örült, ha elég hasist tudott szerezni, hogy elfelejtse nyomorúságát. Nos, ha elfogadjátok a tanácsomat, csak annyit mondhatok: használjátok fel a repülőjegyeteket, mielőtt még lejárna!

-- És miért nem tesz nekem is házassági ajánlatot? - kérdezte kihívóan a csábító szépségű antwerpeni Hortensia van Meuren.

-- Mert a hűsleges kék szemed nézése hamis, és a festett haját egyáltalában nem bírom, szépségem! – Brüggensen nevetett. - Hogy olyan feleségem legyen, aki a pezsgőt úgy nyakalja, mint a szódavizet - no nem, az túlságosan drága multság! Ha a kastélyom elkészül Oostendében, viszek magamnak a hazámból, Byschoot-ból vagy a környékéről egy leányt, aki éppoly tiszta lesz, mint csipke főkötőcskéje. Erre készülök már régen.

Amikor egy este, alkonyatkor a karcsú Molly Árterén a magánbungalóban meg akarta látogatni, Baantumiso átkozottul csúnyán elintézte a verandalépcsőn.

– Mosur Brüggensennek van szükség most sok-sok nyugalom. Itt küldeni az eltöltött időért kicsi emlék. Nem, nem maga megköszönje. Az uram gondolni, már elege van belőle!

Egy csodálatosan szép aranyszelencében egymás mellett feküdt egy kék, egy sárga és egy fekete gyémánt. Mindegyik megvolt legalább négy karát, és bár csiszolatlanok voltak, de eredeti kristály formájukban ragyogtak. Mellettük egy cédulán ez állott: „A csiszolás és a foglalat még hiányzik. Emiatt forduljanak Megbízóihoz!”

– A fickó milliomos! – rikoltotta a sok pletykafészek Kinshasában, mert a három lány természetesen

76

nem tartotta a száját. – És ezt nem tudtátok meghódítani? fíó, sokra megy veletek az ember!

Ameddig Molly, Hortensia és Elke a Royal-báiban tartózkodott, Tyl Brüggensen nem mutatkozott. Csak amikor mindhárman továbbálltak Brazzaville-be, akkor jelent meg ismét a vacsora előtti itókára, és túrta, hogy hízelgéseivel elárassza a sok „barát”, aki, amióta az óriási gazdagság fénylő glóriája ragyogott feje fölött, ott lebzselte körülött, e. 4 legdrágább pezsgőket vonultatták fel, unszolták, hogy igyék velük, és ha az egyik elkezdett handabandázni: „Tyl, emlékszel-e még, öreg fiú, amikor mi ketten Manolából idejöttünk?” – bemártotta fókabajuszát ásványvizébe, és úgy gúnyolódott: „Csakugyan, Myers! Akkoriban, amikor te egy nyomorúságos tízbelgással sem tudtál kisegíteni! Ezt nem felejtettem el!”

A fickó egészen megközelíthetetlen volt. Keveset ivott, mértékkel evett, ujjai reszketése elmúlt, és szemfehérjén is megszűnt a sárgaság. Most már néha órák hosszat tudott Sámuel Benissonnal és MacBarcley veit tárgyalni a nagy expedíció előkészítése ügyében. De ha a térképet kiterítették előtte, és kérték, hogy a lelőhely fekvését pontosan határozza meg, a flamand csak a vállát vonogatta.

– A szerződés értelmében a próbafúrásoknál természetben mutatom meg majd önöknek a helyet. Különb is mit ér az olyan vidék térképe, amelyre még egyetlen térképész sem tette a lábát!

Benisson dühöngött.

– Már megbocsásson, Brüggensen! Ezek a térképek igen pontosan, különleges I repülőfelvételek alapján készültek. Nézze csak, itt folyik a Kiwi-Kiwi...

– Lárifári! – vágott el Tyl minden további magyarázatot. – A Kiwi-Kiwi minden esős évszakban megváltoztatja folyását a mocsaras vidéken. Ezt igazán tu-

77

dom, mert láttam, hogyan tört át dörögve egy iszaptorlaszon. És éppen ezzel függ össze az én szerencsém. No, de most megint túl sokat járt a szám. Lassacsckán azonban itt az ideje, hogy előkészítsünk mindent” a nagy szá-fárira. De valamit szeretnék még úgy mellékesen megjegyezni: nélkülem senki sem találja

meg a gyémántbányát. Legyen hát rá gondjuk, hogy jó egészségben odaérjek . . .

Amikor elment, MacBarcley hangosaft átkozódott:

– A fickó százszorosan biztosította magát! De csak legyünk ott a helyszínen. Ha nem jön többé haza az őserdőből, akkor . . . nos, akkor nem mi vagyunk-e a gyémántbánya felfedezői?

Benisson a fejét rázta.

– Hacsak a fickó nem hagyott valahol egy pontos térképet. Szívós, agyafúrt alak ez a Tyl! Én inkább a békés megegyezés híve vagyok.

– Nyilván visszariadt saját merészségétől – gúnyolódott az asszisztens. – Benisson, tanácsolom, hogy tartsa magát a mi külön megállapodásunkhoz, különben . . . nos, ha én Brüggensennek tiszta vizet öntenek a poharába?

– Az istenért, Barcley, ezt csak nem teszi? egyezzünk meg: mi megmaradunk a megállapodásunknál, de nem tartunk ki mereven a programunk mellett, hanem ügyesen az adott helyzetnek megfelelően cselekszünk; helyes?

Ismét egy véleményen voltak.

Ezen az estén egy szerényen öltözött fiatalember engedelmet kért a Royal-bárban Brüggensentől, hogy helyet foglalhasson asztalánál.

– Jan Jansen – mutatkozott be. – Filozófiai kandidátus vagyok, speciálisan földtörténettel, geológiával foglalkozom. Kérem, itt vannak az ajánlóleveleim. Nagy

78

ösztöndíjat kaptam, hogy néhány vitás geológiai kérdést tisztázzak; ez lesz egyben a doktori értekezésem is.

– Nagyon örvendek – Tyl kicsit szórakozottan pillantott a leuveni egyetem rektorának hatalmas ajánlólevelére. – Világéletemben nagyra becsültem a tudományt. De hogy miben lehetek a segítségére, azt önnek kell megmagyaráznia. Meghívhatom egy pohárra?

A kandidátus elfogódottan nézte, hogyan állítanak az asztalra egy hasas üveget az ezüstösen csillogó hűtőben.

– Nem, nem így gondoljam. Nem szeretnék visszaélni a bőkezűségével. Engedje meg, hogy néhány dolgot megmagyarázzak, hogy önt kutatási területemmel megismertessem. Nyilván tudja, hogy egész Afrika Gondvaniának jó állapotban levő maradványa, amely szinte egyetlen nagy földtörténeti változástól sem szenvedett.

– Gondvania? Sohasem hallottam róla!

– De hiszen ez már hozzátartozik, hogy úgy mondjam, a geológiai közkincshez! – A fiatalember még elfogódottabb lett. – Engedje meg, hogy megmagyarázzam ezt” a fogalmat. Gondvaniát, vagy még inkább Gondvanaföldet egy indiai országrészről nevezték el..

–Egykor óriási földrész volt, Ausztráliától Dél-Amerikáig nyúlt; már a Föld őskorában, mintegy ezermillió évvel ezelőtt létezett....

– A mennyköbe is! – csodálkozott Brüggensen. – Ezermillió éve, hogy a Föld fennáll, vagy az a darab, ahol a Kongó folyik? Nem téved, mondja?

– A Kongó-medence valószínűleg még sokkal öregebb – magyarázta a fiatalember. – De én nem szeretem a túlzásokat. És látja, sajnos, mindmáig édeskeveset törődtek a mi csodálatos Belga Kongónk földtörténeti múltjával. Ugyan mit tudunk az ősrégi feltárásokról? Mindent benőtt és belepett az őserdő vagy az ember nagyságú sztyeppfű, befedett a vörös trópusi talaj ... Amit én a közvetlen kutatásokban eddig tettem,

79

tehettem, az kétes értékű. Ekkor hallottam, hogy önt, mynheer Brüggensen, az az óriási szerencse érte, hogy egy igazi őskori réteget tárt fel, hogy geológiai nyelven fejezzem ki magam.

– Mynheer Jan Jansen, ha ön indián nyelven beszélne, akkor sem érteném kevésbé, mint így!

– Engedje, hogy megmagyarázzam! A legrégebb ős-idpkben, akkor, amikor a Gondvania létrejött, keletkeztek a fekete ősközetek, például a gabbro. Különleges szerepet játszanak emellett az olivinok. Azért nevezik őket így, mert zöldesfeketék, mint az érett olajbogyó. És ismét különleges formájú a kimberlit. -«

– Van ennek valami köze Kimberleyhez? – vetette közbe hirtelen a flamand.

– Természetesen, természetesen! A kimberlit az alapközete a dél-afrikai gyémántnak ...

– Főúr, fizetek! - kiáltotta Tyl Brüggensen, és felállt. – Fiatalember, ejnye, fiatalember, nos, van, aki a tudomány segítségével próbálja megtudni, hogy hol fedeztem fel a kimberlitet. Geológus uram, ön megmondhatja megbízóinak, hogy a fickó némább, mint egy duplán leólmozott koporsó.” Goridvaniával kezdi, és azt szeretné kifürkészni, vajon hol bukkantam a kimberlitre. Sehol sem, uram! Sehol sem! Mivelhogy én életemben először most hallottam valamit Gondvarúaföldről és a kimberlitről!

Valóban dühös volt, és a kijárához lépett. A vendégek tisztelettudó arccal pillantottak utána.

Hirtelen megfordult, és ahogy gyorsan visszalépett az asztalához, csaknem legázolta hűségese misolungját.

– Lehetséges, hogy igazságtalan voltam önhöz, Jan Jansen! – morogta. – Szívesen hozzásegítenék egy becsületes embert, hogy ezt az átkozott kimberlitet megtalálja. Vegye úgy, hogy hat hónapra alkalmaztam, hogy úgy mondjam, házigeológusomnak, és utazzék velem, ha

80

én elevezek. A szerződés szerinti fizetésről és a többiről majd még beszélünk. Nem lesz oka panaszra. De ha magas tudományoddal csak lépre akarsz csalni, fiú, hát jobb, ha nem írod alá a szerződést. Gondvania, körzetében vannak a legnagyobb krokodilok, és mi oda utazunk!

Amikor ezen az estén nyugodni tért, megkérdezte Baantumisót:

– Mi a véleményed erről a fiatalemberről, aki még egy üveg pezsgőt sem bírt meginni?

– Jó lélek szemében, de rossz erő karjában!

És ez a vélemény teljesen megegyezett a Tylével. Megnyugodva aludt el Tyl Brüggensen, és Afrika ezermillió évéről álmodott.

MYFROUW VANDERMOELEN IS JELEN VOLT

Amikor a nap reggel hat órakor felkelt, a lábadozó már elkészült reggelijével és fürdőjével, fejébe -nyomta trópusi sisakját, a legjobb gyártmányú Massman-London-félét, és elment, ahogy mondotta, sétálni. A valóságban elkezdte a tréninget, hogy jól bírja majd az őserdei gyaloglás fáradalmait. Baantumisónak nem volt szabad ebben a négy órában elkísérnie. Elegendő volt, ha Benisson két magánetektívje mögötte loholt Kinshasa parkjaiban.

Nem a szépérzékük indította arra az embereket, hogy Leokin körül tíz kilométeres, körzetben minden aljnövényzetet kiirtsanak. Valaha a sűrű bpszótban szép csendesen éltek a csecselegyek, megfelelő időben a kétlábúakra rontottak, és beléjük fecskendezték a borz,almas Trypanosoma gambiensét, amely álmokórral ajándékoz-

81

ta meg az embert. Germaihnal ugyan gyógyítható a baj, de a kúra eltart nyolc, sőt néha tizenkét hónapig is. Leo-kin városi tanácsa számára olcsóbb megoldás volt a Glossina malpapis – így nevezték a csecselegyet a zoológusok – rejtkehelyét kiirtani, mintsem az álmokór-vagy naganakórházat tízezer férőhelyesre bővíteni.

Fenségesen nyújtóztak a királpálmájai, a hatalmas, sötét majomkenyérfa a reggeli égbolt kékjében, virággal borítva nyúltak a magasba a bougenville-ek, virág-zuhatag borította az öreg őserdei fákat, amelyeken orchideák és vénuszcsapók telepedtek meg.

„Hiányozni fog ez a szívbe markoló szépség, ez a meleg, ha majd valahol Byschootnál nyugalomba vonulok – gondolta Tyl Brüggensen, ahogy gyors léptekkel átszelte a csodálatos parkot. – És mégis fütyülök az ősz-szes trópusokra, vaníliaillatukkal együtt, ha majd Mid-delkerkénél vagy Westendénél a lábam szárához csapkodja a parti füvet a hideg, északi tengeri szél.”

Most nem kellett magának megtartania a gondolatait. Bőbeszédű kísérője volt Jan Jansen, a leuveni, filozófiai fakultás kandidátusa. Szegény parasztfiú volt, éppen úgy, mint Tyl. A papi pályára szánták, erre tett fogadalmat a jámbor anya a kis Mechelen melletti faluban. De a fiú megugrott a papi szeminárium rabságából, és azoknak a kutatásoknak szentelte magát, amelyek a világ teremtésének egész bibliai történetét a feje tetejére állították.

Tyl Brüggensen nevetett, amikor új munkatársa az éhségtanulmányokról mesélt neki. Még inkább nevetett, amikor megtudta, hogyan küldte a leuveni egyetem szigorúan katolikus szenátusa ezt a fiatal kutatót a Belga Kongó őserdeibe, hogy ott doktori disszertációjának alapjait kidolgozza. Kuncogott, amikor Jan Jansen elárulta, hogy Leokinban ezer Belgát ajánlottak fel neki,

82

ha az átkozott gyémántkutatóból néhány titkot ^ ^_j szedni.

– És mit kaptál? - érdeklődött Tyl.

– Egyetlen centet sem, mynheer Brüggensen!

– Ostoba ^agy, igazi tökfaj vagy, fiam, min^en ^_ dományod ellenére! – állapította meg Tyl. - Te^a ma este, Jan Jansen, kidolgozunk egy iratot, amiért okvetlenül ki kell rukkolniuk az ezer Belgával. Fickó, az em_ ber ott ártson az ellenségeinek, ahol csak tud. (j^Q most egy kis távfutás! Kíváncsi vagyok, méhnyit ^_ ez az átkozott masina!

A tréning eredményével elégedetten tért haz^ ,még mielőtt a trópusi nap minden árnyékot legyőzött vo^i na Baantumiso, a misolungi izgatottan állott a veran^a legfelső lépcsőjén, és már messziről kiáltotta:

– Mosur, mosur, myfrouw Elsen Vandermoel^_n s^_r_ ni és sírni! Itt lenni, igen. Egyenesen Bakondá^_n j_

reggelit hoztam szállodából, de nem akarja sem enni sem inni. Mindig csak sírni!

Elsen Vandermoelen Tyl egyik jó barátjának ^ f_ei_e_ sége volt, aki húsz kilométerrel feljebb, a Kongó l[^]özép-folyásánál tápiókat ültetett, és maniókat termelt, látszólag több szerencsével, mint Tyl Brüggensen. N[^]_{gyj_{qj}}_ küen egész készpénzvagyomával, ötezer Belgával _{se}gft[^]-ségére akart sietni, amikor Tyl dolgai rosszul _{nt_ak} noha négy kicsiny gyermekéről kellett gondoskod_{nia}

Elsen, Hendrik Vandermoelen vidám és ragyo_{&0} f_e_ lesége itt? Tyl felrohant a lépcsőn, benyitott a la_{l5}_{szo}_ bába, és már az ajtóból megkísérelte, hogy a mes_{ters}[^]_ ges félhomályban valamit is felismerjen. Az egyik _{gv}[^]_ kényszékben megmozdult valami sötét tömeg.

– Tyl Brüggensen! Végre, Tyl! Hendrik azt mi_n_j_{te} mielőtt lehunyta a szemét: „Eredj Tylhez, ha már n_i_{nc}g tovább!”, És most itt vagyok ...

– Elsen! – mondotta Brüggensen, és hangjába[^] nem

83

volt sem gúny, sem tréfa. Most megism_{rte} a szerény sötét ruhát és a megkeskenyedett, könny áztatta arcot. – De Elsen, te legbátrabb asszony a nagy folyam mentén, mi van hát veled?

- Semmim sincs többé! -- az asszony szavai fáradban csengtek. - Hendrik meghalt. Az orvos szerint vérhas volt, amit későn ismertek fel és kezeltek. Egy évvel ezelőtt történt. Én megkíséreltem, hogy az ültetvényt a gyermekek érdekében tovább vezessem, Tyl. Rosszul ment... Természetesen rosszul kellett mennie! A nagy ültetvényekkel senki sem versenyezhet. Amikor már beleöltem minden készpénzemet, eladtam az egész cókmo[^]-kot. Ez elég egy évre a gyermekek koszt[^]pénzére a Fehér Nővéreknél. Most ott vannak. De mi lesz azután? Tyl Brüggensen, tudom, hogy nagy ember lettél, segíts rajtam!

Brüggensen hangja elárulta, mennyire megrázta barátja halála.

- Szívemből együtt érzek veled... Nem, hogy Hendrik, egy olyan ember, aki pusztá kézzel ki tudta tépni az olalpálmákat... Az az átkozott vérhas ... Pit-ter és Henner, Mareike és Kláus! A ti kis Tyletek, aki elment, az én keresztfiam volt. Mindegyiket a térdemen lovagoltattam, és hogy irigyeltem Hendriket, mert a ház tele volt kacagással és örömmel, a gyermekek kiáltozásával és az anyai dorgálásokkal. Ülj le, Elsen! Halló! Baantumiso, ugorj csak a szakácshoz és a szobafőnökhöz ... mindenből a legjobbat ide! Koccintani akarunk a világ legderekabb embere, Hendrik Vandermoelen emlékére, tort akarunk ülni, mint az öreg Flandriában.

- Te csak a régi bolondos Tyl maradsz – zokogott az asszony a férfi vállára borulva –, de én nem azért jöttem, hogy tort üljünk. Egyszerűen munkát kérek tőled, Tyl. Véresre dolgozom az ujjaimat, ha kell, csak hogy enni adhassak a gyermekeimnek. Madame Hatte-

84

rasnál négy napig a koszt vakartam, akkor hallottam rólad...

– Megbolondultál, Elsen? - kiáltott fel Brüggensen. – Tudod te, micsoda disznóól az, amit Madame Hatte-ras veze};?

– Nem volt bekötve a szemem – válaszolta az asz-szony keményen. – Ha neked kellene négy gyerekről gondoskodnod, méghozzá itt, Kinshasában, hamar elpárologna a felesleges büszkeséged. És liát végeredményben még szerencsém is volt Madame Hattérasnál, hi, sz ott tudtam meg a címedet. Nos, most itt vágyók nálad, és még egyszer kérlek: segíts rajtam,, hogy gyermekeimnek ne kelljen koldulniuk.

-- Valami munkát, valami munkát! – morogta a férfi szórakozottan. – Hogy Elsen Vandermoelennek micsoda nevetséges ötletei vannak! Kapsz egy jó kövér csekket Tyl Brüggensentől, és a SABENA legközelebbi repülőgéppel szépen visszarepülsz mind a négy csernek téddel az óhazába. Ugye, te heisti vagy, ha jól emlékszem?

Az asszony először bólintott, azután erélyesen megrázta szőke fejét.

– Igen, jól emlékszel, heisti vagyok. De a heistiek nem szoktak koldulni. Dolgozni akarok, Tyl, ha kell, nehéz és piszkos munkát. Hendrik a nagy folyamhoz ment, hogy a gyerekeknek egyszer majd jobb soruk legyen. Ez az ő végrendelete, ezt ke[^]ll nekem teljesítenem, és -ebben tudsz és kell is, hogy segíts nekem, Tyl!

Baantumiso jelent meg es háta mögött egész csapat pincér. Megterítették az asztalt, húzogatták és igazgatták, és hordták és cipelték a sok ételt.

Elsen Vandermoelen kíváncsian nézte a sürgés-forgást, egész magasságában kiegyenesedett, és alaposan leszidta az egyik pincért, mert a kanalakat a kezében hozta. Kicsit nevetett, és azt kérdezte:

85

– Belga Kongó egész kormányzóságát vendégségbe hívtad? Micsoda, csak mi ketten és M[^]sieur le Docteur? No, felválni egészen jól tudsz, de élni, arról fogalmad sincs!

– Akkor talán vedd gondjaidba az egész udvartartást! – ajánlotta fel a lábadozó. – Mi[^] a kívánságod? Munkárt akarsz és nem csekket? Kérlek, Elsen, há megelégszel Tyl Brüggensen háztartásának a vezetésével, akkor már be is léphetsz!

Az asszony egy pillanatig elgondolkodott. Azután beleegyezően bólintott.

– Látod, ez jó munka! Elvállalom, ha veled tarthatok a nagy utazáson is. Tyl, hogy mi mindent beszélnek rólad Kinshasában! Ha csak a tizedrésze is igaz, akkor annyit haraphatok a kalácsodból, hogy még a gyermekeim is jóllakhatnak, Pitter, Henner, Mareike és Klaus . . .

– Talán ők is kíséjnenek el az utazásomon? – kérdezte megrökönyödve Tyl.

– Nem, dehogy, ők a Fehér Nővéreknél maradnak. De ha szerencsésen visszatérünk . . .

– Te Elsen, csak ne álmodozz semmiféle új házasságról! – kiáltott fel Brüggensen.

Az asszony a vállára tette kidolgozott kezét.

– Akik egyszer jó barátok voltak, nem alkalmasak házasságra, Tyl. Nem, mostohaapát nem akarok a gyermekeimnek. De majd meglátod, hogy még hasznát veszed az úton az öreg kongói asszonynak, és a béremet majd ennek alapján szabhatod meg.

A férfi megsimogatta az asszony kérges kezét, amely a férje mellett végzett nehéz bozótirtás emlékét viselte.

– Elsen, meg leszel majd elégedve. Te, én és Baan-tumiso, mi hármán majd elintézzük! Halló, itt jön M[^]ieur le Docteur! Massigny, éppen most szerződte-

86

tem a mi nagy szafárinkhoz egy kitűnő munkatársat. Engedjék meg, hogy megismertessem önöket egymással! És amikor a flandriai tornál a félénk kandidátus, Jan Jansen is felbukkant, & fiatal misolungi harcos megállapította:

– Nos, együtt szafári. Mikor indulni nagy útra? Végül olyan hirtelen történt az indulás, hogy a sok leleskedő, aki rá akart akaszkodni a nagy expedícióra, még be sem fejezte úti előkészületeit. Egy napon Tyl Brüggensen és kísérete egy különösen gyors járatú motoros hajón felfelé indult a Kasain; Benisson és Barclay saját kíséretükkel együtt ugyancsak elindultak, úgyhogy Kinshasában sok megnyúlt ábrázatot lehetett látni akkoriban, A felgyógyult flamand hunyorítva mesélte a kikötőben néhány újdonságra kíváncsi riporternek:

– Szükségem van levegőváltásra. Hogyan? Hogy a gyémántföldre utazom? De uraim, ez csak a leokini pletykafészek fantáziájában létezik. Szerencsém volt, találtam egy drágakőfészket, azt ki is fosztottam, és végül jól eladtam a köveket, ezt elismerem! Kérdezzék csak meg Benissont meg az asszisztensét. Most megen* gedhetek magamnak egy kis kéjutazást, hogy utoljára végigjárjam a szép Kongó-vidéket. És azután nem marad más hátra, mint Oostendébe utazni. Telik majd ott egy szerény házacskára!

De ha szent esküvel fogadja mindezt, akkor sem hittek volna neki. Pillanatok alatt eladtak minden helyet a kis gőzösökön, amelyek Port Francqui felé tartottak. Sokan azok közül, akik az első hírekre a mocsarakhoz siettek, majd csalódottan visszatértek, most újból felbuzdultak, valahol pénzt szereztek, és megint szerződtek munkásokat. Valahol majd csak nyomára bukkannak az agyafúrt Tyl Brüggensennek.

Tyl magas jutalmat ígért a motorhajó gépészének, ha

87

olyan hamar feléri Port Francquit, amilyen hamar csak lehetséges.

– Feleannyi idő alatt, mint a gőzös rendes menetideje? Fiú, egyharmad idő alatt kell odaérnetek! Legszívesebben éjszaka is utaznék; de pihenni is kell az embernek. Előre! Teljes gőzzel induljunk, és ne takarékoskodjatok az olajjal és az üzemanyaggal! Elég utánpótlás lesz útközben.

Tyl ragyogó hangulatban volt. Dr. Massigny aggodalmas arccal nézte ezt az izgalmat. Atebrin-injekciót adott, hogy megelőzzön egy újabb lázrohamot, és plas-mochint, hogy erősítse a test ellenálló-képességét egy újabb betegséggel szemben. Néha korholta a flamandot:

– Megtakaríthatta volna magának ezt az-utazást! Teljesen egészségesnek érzi magát? Ember, én tudom, hogy tönkrement az egész szervezete. Ha Port Francqui után a további utazás megerőltető . . .

– Nem, nem megerőltető, hanem egyszerűen elviselhetetlen! – gúnyolódott Brüggensen.

– Akkor meg kell tiltanom önnek az utazást! És ha nem fogadja meg az orvosi tanácsomat, nem vállalom tovább a kezelését!

– De doktor! – könyörgött Elsen Vandermoelen. – Ezt csak nem teszi? Egy beteg ember orvosi segítség nélkül az őserdőben – halott ember! Megértem ezt az én Hendrikemmel. Úgysem tudja megváltoztatni ezt a keményfejű flamandot. No de végeredményben magam is arról a vidékről származom, szívós fajta a miénk!

– Mi haszna lesz a gazdagságából, ha azt a néhány hátralevő évét már csak a tolószékben töltheti? – fortyant fel Massigny.

– Nekem talán valóban nem sok – ismerte el Brüggensen. – De például egy bizonyos Monsieur Massigny-nek rendelkezésére bocsáthatóm majd azt az összeget,

88

amivel egy tisztességes intézetet rendezhet be a trópusi betegségek kutatására.

– Maga álmodozó! – nevetett az orvos, már félig megbékélve. – Hiszen tudja, hogy valóságos zsarolónak érezném magam, ha csak azért gondolnám. De mert mynheer Tyl az emberi társadalomnak igazán ritka példánya, vállalom hát to.vábbi gondozását.

Baantumiso jelent meg, és egy tálcán ínycsiklandozói ételeket és gyümölcsöket tállalt fel, urának pedig felbontott egy üveg ásványvizet.

– Doktor, engedélyez egy pohárka kevertet, hogy a mai napot megünnepeljük? – kérte Tyl Brüggensen. – Csak egy kis pohárkával.

– Ebbe is beleegyezem, bár a mája még meglehetősen kemény. De én magam készítem el, nehogy túl sok alkohol legyen benne!

Elsen Vandermoelen, útiruhában, bő szárú kordbársony nadrágban, magas fűzős csizmában, túlságosan bő, de zárt nyakú fehér blúzban, csak megkóstolta az erős italt. Álmodozva pillantott a part menti erdőség örökké változó, virágokkal borított és rothadó szagot árasztó kulisszáira.

– Csaknem két és fél millió négyzetkilométer a nagy Belga Kongó területe, és alig tizenkétmillió a lakosainak száma... alig jut öt ember egy négyzetkilométerre. És még ezek sem tudnak mind jóllakni, holott a százszorosát is el lehetne érni annak a termésnek^ amennyit a föld most ad.

– De nemcsak maniókát! - vetette közbe különös rémülettel Tyl.

– Nem, nemcsak maniókát, Tyl! Én a mi kis ültetvényünkön más növények termelésével is kísérleteztem. Kerti növényeket, termeltem, ahogy minálunk Heistben vagy nálad Byschootban. Először semmi sem sikerült, mert ar termeszek és a ragadozó hangyák minden csírázó

89

magot elhurcoltak. De amikor Hendrik kiirtotta a trópusoknak ezeket a banditáit, és én megtanultam helyesen megművelni a vörös termőföldet, akkor articsókát és salátát termeltünk, és olyan hosszú uborkát, mint a karom, és csípős retket, olyanokat, mint az öklöm, és karottát és zöldborsót és káposztát meg fehérrépát. Az őserdei majmok nem tudták, mihez kezdjenek velük, átkozottul mulatságos képet vág”tak, amikor megpróbálták lehúzni egy-egy retek fekete héját., Csak a papagájok zabálták meg mindig a zsenge kukoricát. Nézzetek csak át, micsoda föld terül el a parti fák mögött, micsoda termőföld, - csak meg kell művelni. Száz- vagy kétszázmillió ember lelhetne itt boldog házára, ha az uraknak eszük lenne.

– Az uraknak? -* - kérdezte Jan Jansen. – Kik lennének azok?

– A pénzeszsákok, a kapitalisták! – hangzott a felelet. – Hát nem hagyhattak volna engem nyugton az én négy csemetémmel Hendrik farmján? Mi irtottuk ki azt a területet, Hendrik meg én. De nem, elűztek bennünket, mert még valami jelzőfogalommal tartoztunk a *Banque Employer* társaságának. És aztán végezhettem azt a mocskos munkát Madame Hatterasnál.

– Gondolkozott már azon, hogy mekkora tőkére volna szükség, hogy ezt az országot feltárják? – kíváncsiskodott a kandidátus.

— Mindig pénzről és tőkéről hallok! – fortyant fel Elsen Vandermoelen. – De kiszámította-e már, hogy mennyi pénzt és tőkét hurcolnak ki ebből az országból? Némelyik egyetlen hátizsákkal érkezett, és visszafelé aranyhintóban utazott Matadiba. Tyl Brüggensen is ezt akarja. Nem, jó vezetés kellene és együttműködés – ez hiányzik itt. Szorgalmas, kemény, jó munka ... Mit, hogy a trópusokon nem dolgozhatja agyon magát az ember? Fiatalember, én Hendrikkel együtt forgattam a fej-

90

szét, és sok mindent megtanultam. Ha ez-az utazás Tyl-lel kifizetődik, azt hiszem, ismét előlről kezdem, talán Kinsha^a mellett... egy jó kertészet... úgy bizony, hisz ostobaság, hogy dobozból egyik a paradicsomot és hordóból a káposztát, amikor itt minden megteremne.

– Myfrouw Vandermoelen rózsaszínű szemüveget vett fel! – vetette ellen Massigny. – Tény, és az is marad, hogy Belga Kongó lakossága csökken. A halálozási szám nagyobb, mint a születések száma.

Az asszony felfortyant:

– És kinek a bűne ez? Elsősorban orvosokra van szükség. Három napig kellett utaznunk a gözösön Mandulától, hogy orvoshoz jussunk ... ezért halt meg a kis Tyl, ezért hunyta le Hendrik is a szemét. És közben megtanulja az ember, Monsejur Massigny, hogy milyen gyalázatosan bánnak a jólelkű feketék életével. Elsősorban a munkástoborzásra gondolok, ahogy azt olyan szépen mondják, „közhasznú célokra”. A Kongó felső folyásánál élő manjuema törzsbiliek ezer kilométer távolságra hurcolták gyalog, barátaim, ”azért, hogy a vidék kormányzója számára az őserdőben repülőteret építsenek. Ezret indítottak útnak, és hétszázan érkeztek Manóiéba; és még háromszázan sem lesznek, akik ismét meglátják majd hazájukat, örülnek; hogy elmúltak azok az idők, amikor a gumi vámot kellett fizetni, amikor az asszonyoknak és férfiaknak levágták a kezét, ha nem hoztak elegendő vadkaucukot az erdőből. De hogy most kevesebben esnének áldozatul a fehér ember kényekedvének? ...

– Hiszen te csuda merész négerbarát vagy! – dicsérte az asszonyt Tyl Brüggensen. – Nos, uraim, nincsen igaza? Nézzék csak Baantumisót, mennyi erő és tehetség van ebben az emberben. Elsen rátapintott Közép-Afrika vérző sebére. Ezt a helyzetet meg lehetne és meg is kell változtatni. Mennél inkább visszaemlékezem azokra a

91

vitákra Elsennel és Hendrikkel, annál jobban távolodik Oostende és ,a hűvös északi-tengeri szél. Példát kellene mutatni. Nos, jól van, először szerezzük meg a kincset! A pénzből azután majd többre is telik, mint egy házra a Westende menti dűnák között.

Már nem jártak messze Port Francquitól, amikor egy este így szólt Elsen:

– Feltétlenül megbízol Benissonban és Barcleiben? A férfi hevesen pislogott, mintha moszkító

került volna a szemébe.

– Feltétlenül? Egyáltalában nem! Ha az ő elismerő aláírásuk a szerződésemen lesz, akkor besavanyíthatják miattam az összes gyémántot és a Kiwi-Kiwi mocsarait. Én felveszem a végkielégítésemet, és a legelőnyösebb feltételek mellett tőkésítem a kialakított részesedésemet; azután megpróbálok azzal a piszkos pénzzel valami okos dologhoz fogni. Te aztán jó kis bolhát dugtál a fülembé, Elsen, amikor a fehérek kötelességeiről beszéltél. Végre is valakinek már el kell kezdenie!

– Tyl! Ha csak/húsz okos néger fiút taníttatnál ki orvosnak, mennyit segítenél már azzal is ennek a szegény néjnek! De mi itt már nagy terveket szövögetünk, pedig még a közelébe sem értünk a te csodálatos szik-¹ láidnak. Rendben van ez a dolog, vagy megint levegőüzletről van szó?

A férfi vidáman nevetett.

– Ezúttal valóban rendben van minden, és ha üzlettársaim csak félig olyan becsületesek, mint én, csudát lát a világ!

92

ROSSZ ÜT VEZET KIWI-KIWIBE

Port Francquit déltájt pillantották meg: a fehérre[^]má-zolt erődfalakat és saroktornyokat, az antennák pókhálószárait, a hullámbádog tetők és nádkunyhók tarka összevisszaságát és végül a négeres és fehérek izgatott csapatait, akik a rakparton álltak, és feszülten figyelték a két felberregő motoros hajót.

Port Francqui akkoriban csak nyomorúságos őserdei telep volt, lustálkodó fehér és fekete katonaság, kereskedők és kocsmárosok számára kiszakítva a sarjadzó és buján virágzó fák gőzölgő tengeréből.

Áslak ben Abdul, a kereskedő, a legtisztább burnuszát vette fel, az erőd parancsnoka és a kerületi biztos pompás díszruhájukban jelentek meg, amikor a két hajó kikötött.

– Már csak az uralkodónak járó üdvölvések hiányoznak - gúnyolódott Tyl Brüggensen. – Amikor a múltkor a Kasain felhajókáztam, legszívesebben dutyiba zártak volna a misolungimmal együtt, nehogy az erdőkben kereket oldjunk. – Először halkán és gyorsan¹ Áslak ben Abdullal váltott néhány szót, kezét szorított vele, és csak azután fordult a katonai és polgári hatóságokhoz. – Még valami üzleti ügyet kellett elintéznem -^{*} mentegetőzött. – Kérem, tekintsek a kereskedőt teljhatalmú megbízottamnak, és hallgassák meg kívánságait nagy figyelemmel! Hogyan? Hogy ez egy gonosz uzsorás? Mi közöm hozzá? Engem nem csapott be!

A kerületi biztos házában terített asztal várta őket. Benissonnak és Barclaynek sok megbeszélnivalója akad; a vendéglátóval, még mielőtt hely,et foglaltak volna. Tyl Brüggensen felvonta szemöldökét, amikor ezt a csodálatos összhangot észrevette. És noha^r. Massignynek ma valószínűleg nem lett volna kifogása egy korty jó ital

93

ellen, a flamand ismét csak ásványvizet ivott saját lezárt üvegéből.

Elsen Vandermoelen a lakoma közben megkérdezte:

– Mi ütött beléd? Talán nem érzed magad eléggé megtisztelve, mert éppen Benisson került a kerületi nagyágyú jobb oldalára?

– Éles szemed van, Elsen! Ezer Belgát adnék érte, ha megtudnám, hogy mi sottognivalója van egymással annak a kettőnek. Itt valami olyan tésztát főznek,, amit én egészen biztosan nem fogok lenyelni!

A meglepetés nem váratott magára sokáig. Amikor a kávé felszolgálták, a kövér afrikai – Sámuel Benisson – izgatottan támadt a flamandra:

– Igazán nem szép, Mr. Brüggensen, hogy ön nem tájékoztatott bennünket részletesen. Éppen most hallom, hogy Kiwi-Kiwi nem szabad terület. Egy öreg lunda törzsfő kifogást emelt az ellen, hogy fehérek behatolj a-

94

nak az ő rezervátumába. Ha igazságot szolgáltatnak neki, akkor a mi szerződésünk nem sokat ér.

– Egy lunda? – Tyl bal szemével hunyorított, és gúnyosan pillantott a *De Beér Társaság* megbízottjára. – Éppen egy lunda, akik egyébként úgy kerülnek az erdőt, mint a pestist, akiket sem arannyal, Sem jó szóval nem lehet lecsalogatni fensíkjaikról? És ez akar a mocsarak királya lenni? Ezt adja nekem írásban. Talán görögdyinyét akar itt termelni, mi?

– De ha egyszer a kerületi biztos mondja ! Egyébként rögtön előállítják, hogy követelését előadja.

– Majd szétfeszít a kíváncsiság! Hé, Baantumiso! – Tyl magához intette a misolungit, és hosszan magyarázott neki a fiú népének a nyelvén. Azután biccentett, és ismét Benissonhoz fordult. – Az én főinasom, Baantumiso, kitűnően beszél a lundi nyelvet. Tehát a kor-, mányzósági tolmács mellett őt is igénybe fogom venni mint fordítót. Lássunk hát hozzá, tüstént beszélni akarok a lundával!

A bungaló egyik mellékszobájában már ott várt a lunda törzsfőnök, hogy a birtokjogot megvitassák. Alighogy bevezették, megkezdte éneklő beszédét, élénk arcjáték és taglejté,sek kíséretében. Baantumiso feszülten figyelt, a kormányzósági tolmács pedig akadozva és vonakodva fordította a panaszokat és sérelmeket. Tyl néhány jegyzetet készített, Benisson izgatottan lapozgatott valami kormányzósági aktában, amit a kerületi biztos nyújtott át neki. . A lunda már öreg volt, vagy pedig az örökös kender-tilolásban korán megöregedett.

Mialatt sírós hangon előadta sérelmeit, mind erősebben érződött rajta a hasis kátrányos gőze. Amikor a frázisszerű formulával: „Így vaní és nem másként Buukama szent igazsága!” – befejezte beszédét, Baantumiso harsányan felnevetett.

– Ez lenni lunda? Ez, a dadogás valódi lundi, ugye,

95

mosur? Buukama neve talán az, de miért viselni hazug komédiás pofáján a lobele törzseliek jeleit? – Vad szó-auhataggal támadt a reszkető emberkére.

A kormányzósági tolmács kuncogni kezdett, azután hasát fogta nevéttében.

– Magas bizottság – préselte ki magából erőszakkal egy-egy újabb nevetőroham között –, Buukama egyáltalában nem lenni lunda, már elismerte, hogy lenni lobele. Lobelék egészen messze délen lakni, soha semmi keresnivalójuk nem lenni Kiwi-Kiwiben. Hahaha ... most mondani ötven pija hasisért, addig eljátszani lun-dát, amíg fel ném fordulni!

– Dobjátok ki a csalót! – üvöltött Benisson dühöngve. – Kerületi biztos -úr,¹ maguk ilyen tanúkat hallgatnak meg, hogy a mi kifogástalan szerződéseinket kétségbevonhassák? ötven ütés a vízilóbőr korbáccsal túl kevés volna a csirkefogónak. Mi a véleménye, Tyl Brüggensen?

Emez vállvonogatva válaszolta:

– Hagyjátok futni szegényt! De száz ütést érdemelne meg az, aki őt erre felbízta, Mr. Benisson! És az meg is kapja tőlem, ha elcsípem, még ha kifogástalan fehér bőrt visel is az illető.!

Noha a katonai és polgári hatóság olyan ünnepséget készített elő, amely a késő éjszakába nyúlt volna, Brüggensen kíséretével már napkelte előtt visszavonult hajójára. Csak Jan Jansen maradt ott, megjárta a tapasztalatlan geológust, alkalmat adott némi gúnyolódásra és arra, hogy sokszor kinevessék, és éjjel felé meglehetősen dülöngélve érkezett meg a motorosra.

– Ezek aztán mindent bevettek – mondotta –, ez az egész banda, a hatóság és a *De Beér Company!* Egek, hogy mi kotyvalékot itattak meg velem, hogy beszédre bírjanak! És én mindig csak a magmatikus alatti hullámzások befolyásáról meséltem, amelyek Gondvaniában

96

még ma is hatnak. Ügy bámultak az urak, mint a borjú az új kapura! De mynheer Tyl Brüggensen, egy dologgal tisztába jöttem: ezek egyedül szeretnének ott aratni, ahol ön vetett! Vigyázat, barátaim, a fekete katonák ezt énekeltek: „Rossz út vezet Kiwi-Kiwibe ... százan mennek oda, és egy jön vissza!” így fordította Abdul ben Áslak – vagy fordítva. Egyébként üdvözetét küldi, és azt üzeni, hogy minden rendben van.

– Akkor holnap napkeltekor indulunk! – határozott Brüggensen. – Benisson tudja, hogy meddig mehetünk még felfelé a folyón. Mindenki a fedélzeten van?

– Csak Hiccsimökker hiányozni! – jelentette Baan-tumiso. Ez a felcser volt, akit az orvos hozott magával, hogy az ápolásnál segítségére legyen.

– Sieur Jorgas? – kérdezte az orvos. – Megbízhatatlan fickónak mutatkozott eddig is! A helyőrségi patikából kellett volna néhány ampullát elhoznia – ez korán délután v.olt; a plasmochinnak némileg szűkében va,gyok. Természetesen megint találkozott egy fekete vagy barna Mímivel!

– Én Hiccsimökker estem mosur Benissonnál látni! – állította a misolungi. – Cseréltek dobozok, igen, olyan fehérek, mint mosur Doktornak lenni kofferban. Adni övéi, kapni másik.

– Kedves Massigny, tudja-e, hogy mit jelent bantu nyelven Hiccsimökker? – kérdezte Brüggensen. – Valami átkozottul gyanúsat¹. Az igazi néger felháborodását fejezi ki a mulattok dölyfössége miatt, de a megvetést is a hamisságért, amit gyakran a fehér apáktól tanultak. Hallgasson rám! Én *nem* ijedek meg a Kivs/i-Kiwj mocsaraitól, de itt most árulást gyanítok!

Az orvos elnyúlt fekhelyén, és szorosan összevbnta ágya fölött a szűnyoghálót. Tompán hangzott a finom szövet mögül:

– Majd elcsodálkozik a Hiccsimökker!

97

Még sötét volt, mint a kéményseprő zsákjában – úgy hajnali öt óra lehetett –, amikor már harsogott az ébresztő Tyl hajóján:

– Mindenki fel, gyerünk, gyerünk! Felkelni! Rögtön kész a reggeli!

Amikor a gőzölgő kávéskannák a helyükre kerültek, a trópusi hajnali fény már elkezdte csodálatos játékát. Az ég zöld lett, a csillagok még egyszer teljes pompájukban felragyogtak, azután aranyló boltozat feszült ki keletről nyugatra, majd hirtelen égővörösén emelkedett ki a nap az őserdő párájából Port Francqui kopasz irtványa fölött.

A majmok ujjongtak, a Kasai szárnyas lakói csicseregtek, éles hangon kiáltoztak, rikoltva a nappali fény elé. Valahol a messzeségben mintha elefántok trombitáltak volna, de Elsen Vandermoelen kioktatta, a hallga-tózókat:

– Csak a vízilovak mondják reggeli imájukat.

A következő pillanatban a bemelegedő motorok robaja elnyomta a reggeli ,lármát. Benisson

hajóján csodálkozó arcok tűntek fel, Sokat integettek, és sokat kiabáltak. Brüggensen a megafonon keresztül kiáltott át:

– Megyünk a szafári kiindulási helyéhez. Siessenek utánunk!

A tajték magasra csapott a hajóorr körül, és a csavarok keményen dolgoztak, mert Port Francqui fölött kezdődnek a Kasai vízésései, és bár az úgynevezett száraz évszakban jártak, hiszen a nap a Bakterító jegyében állott, a folyó forgó víztömegei megnehezítették a hajó útját,

. A hajó orrában - hosszú rudakkal felszerelve – négy tapasztalt folyami révész állott meztelenül, csak ágyékukon volt egy díszöv. A rudakkal ellökték a fahordalékot és a hínáros sást, megmérték a víz mélységét, és a kormányosnak elénekelték megfigyeléseiket: „Menj a 98

törös kezéd felé .. most a markoló kezéd felé!” Ez azt jelentette, hogy jobbra, hiszen a tört jobb kezében tartja az ember, és balra, mert hiszen az ellenség torkát bal kézzel ragadja meg. Yellalák voltak, messze távolban a folyó legjobb ismerői. A dörgő vizű Kongó mellett nőttek fel, ott, ahol a folyó ezer vízésésben és zuhatagban tajtékszik a nagy tengei ig

Egyszer csak izgatott sűgás-bűgás keletkezett a hajó orránál. A misolungitól kértek tanácsot, és amikor ő igent intett, a sötét víz felett mes, szire repült a nehéz lándzsa, amely művészi ügyességgel rá volt kötve egy liánokból font kötélre. Egy második és harmadik is követte, s a yellalák diadalordítása elnyomta az öreg víziló fájdalmas üvöltését, amely túl kíváncsi volt, és vastag *bőrű* fejét kiemelte a vízből.

– Jó kövér enivaló szaf ári¹ – jelentette Baantu-miso a fehér utazótársaságnak, akik a hajó farán a védőponyva alatt ültek. – Nem, rakomány nem hátráthatni utazás. Yellalák tudják, hogyan banni .vele! —^x És valóban, amikor a hyppopotamus ormóttan testét a hajó orrához közték, úgy tetszett, hogy a hajó nem szeli lassabban a lebegő hullámokat.

– Baantumiso, elérjük-e a Kiwi-Kiwi torkolatát? – kérdezte Brüggensen.

– Mindenképpen, és azután még fel a nagy vízésésig, ott várni a szaf ári is! – A misolungí megigazította égővörös tarabusát, és azután egész arcával nevetve mondta: – Sok munka hátunk mögött lenni akkpr már, uram! Akkoriban három hétig már a néger úton járni, mielőtt odaérni. .. most két vagy három nap!

Igaza volt. Mielőtt még a harmadik nap elmúlt volna, a motoros hajó bekanyarodott egy hatalmas vízésés vájta katlanba, és a fekete iszapban a partra futott, ahol az ötven néger táncolva és kiabálva köszöntötte az érkezőket. A kézzel vert dobok dűbörögtek, a kereplők csörög-

99

-tek, a csengőfák jajgattak, és – igen, ez valami egészen új dolog volt a Kasai mentén vagy Kiwi-Kiwiben – kerékpárcsengők rikoltoztak az elképzelt legnagyobb hangzavarban.

Ebben az időben hódítottak meg az olcsó japán kerékpárok a kontinenst. Rolls-Royce-szal vagy akár Ford magas lábú pléhskatulyáival nem járhattak az őserdei ösvényekekh. De a kerékpárral, ha elég erős, és nem kap defektet, messzire száguldhatnak a teafák és a fojtópálmák, a liánbozótok és az égető csalánok között. Az egyik csapás olyan keményre volt taposva, mintha aszfaltozva Tenne, csakhogy ez az út mindössze y_2-1 méter szélességű volt.

– Gyerekek! Hogy száguldhat itt kerékpáron az ember, ha olyan súlytalan, mint ezek a feketék!

Ez Tyl Brüggensen különös Ötlete volt: kerékpáros szafári. Ehhez a legjobb fekete menetelők ajánlkoztak, mert megígérte nekik, hogy a kialakított béren felül még a csodálatos taposógépet is megkapják.

Jan Jansen tüstént kiteregette speciális térképeit, amint a hevenyében felállított sátorban a tábori széket maga alatt érezte.

– És hogy megy tovább? – kérdezte Tylt.

– Négy napig kerékpáron, azután majd komolyra fordul! Úgy számítom, hét nap kell, amíg a mocsáron keresztülvergődünk, mielőtt elérném a maga kimberlit-vájatát. A Visszaút gyorsabb lesz, mert akkor elmarad az átkozott munka a bozótvágó késsel. Esküdni nem merek rá, de remélem, egy hónap múlva ismét felszállhatunk motoros hajónkra.

– Csodálatos, hogy milyen pompásan tudja kiszámítani az időt! Mynheer Brüggensen, ha én Belga Kongóból kimberlitet viszek Leuvenbe, akkor biztosítottam magamnak a doktori címet. Egy kutató számára, tudja, a gyémántok már mellékesek.

100

A fiatalember csodálkozott, amikor minden hallgatója harsogó kacagásban tört ki.

A biciklis szafári valóban ragyogó ötlet volt. Egy láda a háton, egy másik há, tul a sárhányóra kötve - az első nap a teherhordók szigorúan a terv szerint karikáztak az őserdőben. De már a másodikon áttűzesedtek a csapágyak, szétestek a nyergek, a kipukkanó gumikerekek felmondták a szolgálatot. Nem éppen a legolcsóbb kerékpár a legjobb.

Es még a jó hosszú o, rú Opelek, amelyekkel a fehérek utaztak, sem bizonyultak a trópusokra alkalmasoknak. A kemény gyökércsornók a csúsós utakon feltépték a kerekek gumiját, és aj, áztörést okoztak. Elsen Vander-moelen felkiáltott, amikor a kerékpár váza eltört, és ő fejjel előre a legmélyebb sárba repült.

A negyedik napon már mindannyian gyalogoltak; némelyek még vezették kerékpárjuk roncsait az erjedő őserdőn keresztül, de a legtöbbben bedobták már a mérget fecskendő csalánbozótba ennek a csodálatos emberi találmánynak a maradványait.

- Meg kell kissé hosszabbítani határidőnket! - morogta Tyl Brüggensen, amikor a gyorsan felállított sátor alatt ingét levetette, hogy a vérszívó tigriscsigát a melléről és a deréktájáról leszedegesse.

Myrfrouw Elsen Va^dermoellenek dr. Massigny tette meg ezt a szolgálatot. IV Eint régi trópusi lakos, az asszony *cseppet sem szégyenkezett, amikor az orvos a jódos ecsettel és a csipesszel felsőtestének meztelen bőrén dolgozott.*

- Verdorri! - káromkodott flamandul. - Csak azt szeretném tudni, honn&n tudják meg a tigriscsigák és a kullancsok, hogy miko, pattanhatnak a nyakunkba. Ez valami telepátia?

- Nem, vajsav, vagy legalábbis annak a kipárolgása J- magyarázta Massigny. _ Mi, fehér emberek, a vaj-

101

savhoz hasonló atmoszférát árasztunk magunk körül, amit mi magunk nem érzünk, de amire ezek az átkozott férgek villámgyorsan reagálnak. Húsz méterrel fölöttünk egy zuzmóval borított ágon függ egy tigriscsiga. Egyszer csak megérinti bőrét a” vajsav lehelete, gyorsan leesik, és mert ezeknek a bestiáknak ezrei ólálkodnak odafenn, ön legalább ötven tigriscsigát volt kénytelen kosztosnak befogadni.

Egy reggel Baantumiso meglehetősen izgatottan tért vissza felfedező útjáról, még mielőtt a szafárj elindult volna. Félrevonta Brüggensent, és néhány, újjhosszúsá-gú, túhegyes fadarabkát mutatott neki.

- A mi utunkon, a földbe beásva találni – mondotta szemét forgatva. – Uram, megérteni? A pemrisetung. Nagyon veszélyes, ha méghozzá lenni mérgezve is!

A flamand biccentett.

- A pemrisetungnál akkor is elég rossz, ha nincs megmérgezye. Befúródik a lábba egészen a csontig. – Alaposan szemügyre vette a faforgácsot, óvatosan meg is nyalta a hegyét. – Nem, úgy látszik, nincs megmérgezve. De ha ismeretlen ellenségeink több ilyen pemri-setungsorompót helyeztek el, akkor csak nagyon óvatosan gyalogolhatunk. Ez pedig azt jelenti, hogy lassan. Az ördögbe is, hiszen az egész környék szinte lakatlan! És az átvonuló vadászok óvakodnak tőle, hogy ilyen lábtöviseket rakjanak le, hiszen visszatértükkor maguk is beleléphetnének a csapdába. Te mit gondolsz, Baantumiso?

- Baantumiso nyomot találni, nyom jönni mi táborunkból, és visszatérni ismét táborunkba – suttozta a misolungi.

Brüggensen felhördült:

- Hogy a mi teherhordóink egyike lenne? Nem! Hiszen az örült, aki magamagát is veszélybe sodorja!

De a misolunginak még volt mondanivalója:

102

- Nyom cipőtől lenni. Nagyon elmosódott harmattól., Nem mezítláb, ott cipőben járni.

- Kik hordanák hát cipőt vagy csizmát a mi csapatunkban? – Tyl-ielsorolta az összes fehéret, Baantu-mísót is megnevezte, azután kérdően nézett ” fekete inasára. Az kiegészítette:

- ... és Hiccsimökker, sieur Jorgas! – Közben olyan dühös arcot vágott, mint aki többet is tud.

- Vegyem elő rögtön? - kérdezte Tyl Brüggensen. De azután ő maga döntött: – Nem, de nem tévesztjük szem elől a fickót, Csak arra vagyok kíváncsi, hogy miért tenne ilyesmit.

- Időt rabolja tőlünk... elvegye erőnket... teherhordók betegek lenni... nem tud terhet vinni... - latolgatta a misolungi. – És azután mosur Benissonhoz koldul megy.

- Fiú, Baantumiso, hiszen te valóságos jó vagy! Ez tetszene a kövér Benissonnak, ha itt a pokoli vadonban új feltételeket szabhatna nekem. De .., nos, tartsuk csak jól nyitva a szemünket! És a Hiccsimökkernek megkaparintod ma este a cipőit, hogy gyalog kelljen mennie!

- Nagyszerű! – örvendezett a húséges feket,e, -Nem lerakni több pemrisetungforgács. De uram, te nagyon jól vigyázni tovább! Hiccsimökker lenni nagyon rossz ember! Néni engedni orvosolni!

Brüggensen biccentett, majd hosszú megbeszélésbe kezdett dr. Massignyvel.

- Nem fogom levenni a szememet a fickóról – ígérte az orvos a flamandnak. - Legszívesebben bekergetném az őserdőbe, oda, ahol a legsűrűbb. De ez egyenlő lenne a gyilkossággal. Nem, ném fog több bajt okozni!

Másnap reggel sieur Jorgas hangosan jajveszékelve kesergett vastag bivalybőr talpú, magas, fűzős csizmája után. Sehol sem találta. Az orvos megszidta, és emlékeztette arra az időre, amikor a lábbelit csak hírből ismerte.

103

Amikor ezután dr. Massigny mellett a csapat élén kellett mennie, azt mondta, hascsikarást

kapott, és le kellett guggolnia a sűrűben. Baantumiso azonban gondoskodott róla, hogy ismét visszakerüljön az élre. A már régen eltávolított pemrisetungcsapda helye előtt az épülő valóságos kitorési kísérleteket tett, és retentő buta képet vágott, amikor az összes teherhordó sértetlenül vonult át a forgácsokkal teleszórt területen. A legközelebbi pihenőnél megkísérelte, hogy a széles derékszíjából szandált szabjon magának. Baantumiso jól leszidta, és elvette tőle a szikét, amit az orvosi felszerelésből csent el. Ezen az estén nem merészkedett ki a sieur a táborból, és többé nem találtak a négerék ösvényén alattomos pemrise-tungforgácsokat.

További egy nap gyalogút után elérték a mocsár szélét. Brüggensen és a misolungi sokáig keresgélt, mielőtt meglátták volna a jeleket a fákon, amit annak idején bevéstek, hogy a helyes irányt ismét megtalálják. Az út, amit a burjánzó aljnövényzet között vágtak, már ismét be volt növe, és csak a trópusokon járatos ember szeme ismerte fel, hogy itt friss hajtások nőnek. Mégis megtalálták a nyomokat, és másnap reggel megkezdődött a munka-a bozótívágó késekkel, hogy az utat a gyémántmezőhöz szabaddá tegyék.

Ezúttal gyorsabban jutottak előre, mint akkoriban, amikor csak ketten forgathatták a méter hosszúságú, éles pengéket. Ha az első két bozótirtó elfáradt, rögtön két pihent ember állott a helyükre. És így a csapat az első napon legalább hét kilométerre vágta át magát a burjánzó bozótban.

104

ÉS KIWI-KIWI A POKOLNÁL IS ROSSZABB

Másnap beérte őket Benisson csapata. Tüstént sérelmekkel és panaszokkal támadt Tyl Brüggensenre.

– Ez teljességgel lehetetlen vidék! – állapította meg.

– Tulajdonképpen hogyan hozzuk ide a munkásokat és a gépeket? És mit képzelsz, Mr. Brüggensen, mennyibe kerül nekünk az utánpótlás? Mennél messzebbre jutunk az utolsó helyőrségtől, annál kérdésesebb, hogy egyáltalában számíthatunk-e valami haszonra, ha itt nagyüzemet a”karunk alapítani.

– Benisson, ne becsülje le az árut, még mielőtt ismerné! – morgott a flamand. – Körülbelül egy hét múlva a gyémántbánya előtt állunk, és ha még akkor is a visszalépési záradékról beszél, nos, akkor nyilván homoki bolha került az agyába. Utánpótlás, szállításj költségek, mintha nem lenne a világon repülőgép! És a keskeny vágányú vasutat is megépítik majd, ha itt tízezer ember gyémántot kutat.

– ” Valódi Verne Gyula – gúnyolódott MacBarclay.

– Semmi sem lehetetlen, mi? Miért nem beszél rögtön víziló-postárór vagy krokodilhajójáratról? Hiszen itt nem tud élni a fehér ember!

– Ugyan ne mondja! – vágott vissza Tyl. – Amikor az Aruwiminél, az akkák, a törpe emberek legsűrűbb erdeiben, aranyat találtak, akkor is azt kérdezték, hogy tud-e ott élni a fehér ember. Tulajdon elhatározásukból siettek oda, hogy munkát találjanak. És ha majd nyilvánvaló lesz, hogy hol van a gyémántföld, kezeskedem, hogy húszezren törnek át magukat, hogy ők is részesüljenek a nagy áldásban.

– Ezt inkább kerüljük el! – jelentette ki Benisson fontoskodva. – Mi feltételezzük, hogy az ön joga kiterjed az egész gyémántvidékre.

105

– A főerre és a környező területre bizonyosan. Amit az áradás az iszapból kimosott és elsodort, ^{az*} csak sejthetem, de bányaművelési engedélyt nem kérhettem rá. Hiszen ön tudja, mekkora lehet egy drágakő- vagy gyémántkoncesszió területe: legfeljebb százszo»^f száz méter, többet nem lehetett elérni. Nos, de most úgy kell a hektárt kitűzni, hogy minden mazsola a kalácsunkban maradjon. És ha mások is felszedhetnek néhiⁿ morzsács-kát, mit árthat ez már nekünk?

– Sohasem fogja megérteni a racionális gazdaság alapelveit! – hangoskodott Benisson. – A *De Beér Company* ereje az .abszolút gyémántm(?^{no}P⁰liumban van. Azok a darabok, amelyeket nem mi ellenőriztünk, az egész árszínvonalat befolyásolhatják!

– De hiszen a felvásárlási monopólium ^{az} önöké! – vágott közbe Brüggensen. – Mi történhetik hát? Uraim, néha az az érzésem, hogy önök az egész üzletet minden-&KS&. Xa. ^küKvÜE. ipa&taw&&taL &ZL &&&. ^jJfiXJKetesei. tökéletesen erőszakoltak. Ajánlom, hogy gondolják meg; a visszalépési záradék az én számomra is érvényes!

A *De Beér* két embere harsány nahótára fakadt.

– És kivel köt majd üzletet, barátocskám? Gyémántföldeket csak a mi társaságunk; vásárol. É2 ^{ha az} nemet mond, akkor a legszebb drágakőbánya¹ sei*¹ ér egyetlen rézgarast, különösen ha a Kiwi-Kiwiben fekszik!

– Vigyázzanak, uraim! - mondotta komolyan a flamand. – És ha magam indítom el a vállalkozást? Részvevőt száznál is többet kaphattam volna rfiár Kinshasá-ban.

¹– Csupa pénztelen embert!

– De bátrak, és bírják a trópusokat!

– Sok szerencsét hozzá! – igyekezett gúnyolódni ,a hájas üzletember. – Akkor hát mi vissza í^s utazhatunk, Mr. Brüggensen!

– Remélhetőleg kellemes útjuk lesz! -^ gúnyolódott

106

emez. – Ügy számítom, hogy egész Port Francquiig minden csapás zsúfolva van gyémántkutatókkal és szerződötetett munkásaikkal!

– ön elárulta az útirányunkat? – fortyant fel Mac-Barcley.

– Ö, maga trópusi báránka! Még sohasem hallottak a dobjelekről? Garantálom, hogy Aruwimiig és Uelléig az egész Fehér- és Fekete-Afrika tudja már, merre törünk előre. És ezért fel kellene hagynunk minden veszekedéssel, és amilyen gyorsan csak lehet, kitűzni jogos területünk határait, még mielőtt a kincsre éhes csorda betoppan ide!

– Ebben igaza van! – csillapította Benisson az asz-szisztensét, akinek, úgy látszott, kedve kerekedett, hogy óriási veszekedést robbantson ki az őserdőb, en. – Ülünk inkább a sátortető alá, mielőtt a harmincsepppek hullani kezdenek. Sok élvezetet nem találnék az őserdő közepén egy tüdőgyulladásban.

– Holnap már kívül vagyunk az őserdőn! – jelentette ki Brüggensen.

– Pompás! És mi jön azután?

– Az igazi mocsár! Mosur, önök rövidesen visszavágynak majd az őserdőbe!

A szafari részvevőinek nem esett nehezére a búcsú a homályos őserdőtől. És ,ez így történt: bár mindegyik teherhordó elég tápiókát és más eledelt kapott, hogy ePne gyengüljenek, mégis állandóan körülkémleltek, nem találhatnak-e valami ehétőt az őserdő sok-sok fáján. Fent a magasban, csaknem közvetlenül a burjánzó vadon lombtetője alatt egy öreg musszumba teherhordó vörös gyümölcsöket fedezett fel, valószínűleg terpentinszilvát, és már kúszott is fel a liánköteleken, hogy leszüretelje. Fentről azonban hirtelen éles jajkiáltás hallatszott, és az ágakon, fatörzseken, a büroktömlőcskéken keresztül valami feketeség zúdult alá, akkora, mint egy néger

107

kunyhó, nagy zúgással, morgással, mintha valami motor indult volna meg.

– Lódarazsak! – kiáltott Tyl Brüggensen. – Szúrós, fekete ördögök! Kifelé a táborból!

Fekete őserdei lódarazsak csodálatosan felépített fészke zúdult a felhalmozott rakomány közepére. Az ilyen fészket vékony faforgácsokból gyúrt, papírféle masszából készítik a világ e legmérgezőbb, szúrós rovarai, amilyenek most tízezerrel rajzottak elő, hogy megvédjék ivadékaikat és készleteiket. Noha már mindez szétzúzva a mocsár sarában feküdt.

Elsen Vandermoelen, a tapasztalt trópusi asszony elszáguldott, mintha új futórekordot akarna felállítani. Brüggensen, az éppen most kiállott bilharziától még kissé fújtatva, cohant mögötte a tábortól nem messze folyó, gőzölgő mocsári patak felé. Dr. Massigny is jó {utónak bizonyult, és Baantumisóval egyszerre érkezett a fekete iszap borította parthoz. Nem töprengett sokáig, belevetette magát a buborékokat vető áradatba.

– A szerszámtáska és a kézigyógyszertár nálam van, itt a ^nadásban! – zihálta. – Három fekete lódarázs megölhet egy ökröt is.

– Nézze csak, dr. Massigny – köhögött Brüggensen. — Fent a lódarazsak, lent a bilharzialárvák. Kiwi-Kiwi-ben válogathat az ember a bajokban! Mi?

Most újabb menekülők érkeztek. Fölöttük már nagy zúgás hallatszott. A menekülőkkal a fekete lódarázsfelhők is arrafelé zúdultak.

– A vízbe! – kiáltott Elsen Vandermoelen. – És azután locsolni! Jó sok vizet kell a sötét bestiákra zúdítani, azt nem bírják elviselni!

De mégis elviselték, és a fehér meg fekete ábrázatok sorra a víz alá merültek – micsoda víz volt ez! –, amikor a törös darazsak támadó csapattá egyesültek. A mocsári patak vize nem volt hideg, de mégiscsak hidegebb,

108

mint a test hőmérséklete. Már két órája tartott a vízbe merülési gyakorlat a fekete lódarazsak előviharzó repülőosztaga elől. A négerek elszürkültek a hidegtől. A fehérek arca vesz,élyesen elkékült. Ekkor dr. Massigny hirtelen kiugrott a vízből, és a parti iszapra vetette magát, megragadta a gyógyszeres bőrdöndöt, és visszaroanva a vízbe, feln,yította. A fecskenyüzés azonnal megsemmisíti a rovarokat, mert sűrű ideghálózatuk kívül vonul, a kü!*-ső bőrfelületen.

– Megpróbálsz, Baantumiso?

– Hogyne, uram!

A fiú először alaposan bedörzsölte magát a dohos iszappal, azután kétszer lefecskendezte az előrerajzó, támadó csapatot. A lódarazsak (pontosabban: törös darazsak) összevissza kavargtak, mintha ej vesztették volna tájékozódási képességüket, csaknem a fák tetejéig csaptak fel, majd megdermedve és ,már csaknem élettelenül az iszapos partra és a buborékos víztükörré zuhantak.

– Előre, Baantumiso! – bátorítottam fiút az orvos. – Vissza a felszereléshez! Van itt még egy fecskendő! De takarékosan bánj vele, derék misolungi! Várj, én is jövök!

Amikor a vacogó emberek visszatértek a táborhelyre, már nem volt más dolguk, mint hogy összeszedjék és, a lobogó tűzbe vessék a döglődő törös darazsakat. A tűz mellett ott állott nevetve Baantumiso és dr. Massigny. A nap már a látóhatár széléhez közeledett. Elsen Van-dermoelen megállapította, hogy most már nem kell a törös darazsak újabb támadásától tartaniuk.

Sámuel Benisson, aki egy szivaccsal próbálta lemosni a ráragadt iszapot, megkérdezte:

– Vannak még ezeknél veszedelmesebbek is?

– Persze hogy vannak! Hiszen ezek csak a fekete darazsak voltak. Az acélkékektől nem szabadult volna ilyen könnyen.

109

Ropogott a lángoló zöld nád, és a tűzben ott égtek a lárvák meg a lódarazsak földi maradványai. Amikor Massigny a szokásos esti kezelésben részesítette Elsen Vandermoelent a, tigriscsigák és a lázat okozó kullancsok ellen, csak úgy mellékesen megjegyezte:

– Benisson és MacBarley bőréből talán még kihúzom a törös darázs mérges fullánkját. De az én sieur Jo”rgasom csak hadd ismerkedjék meg egy kissé a méreggel. Reggel aztán kap egy kevés yantrent, és attól ismét lábra áll. Legalább megmarad a gyönyörű emléke, hogy milyen.érzés volt, amikor nem törődünk vele. De kérdés, hogy egyáltalában meg lehet-e még nevelni.

Az asszony bölcsen válaszolta:

– Lehet-e eszközöket nevelni? Talán átalakítani lehet. De a férfiak természetesen mindent jobban tudnak.

Másnap, úgy délidőben a férf,iak, akik a nagy szafari élén haladtak, kiléptek az őserdő fullasztó, nyomasztó melegéből. Egy kis dombtetőről körülnéztek. Beláthatatlan nádas hullámzott előttük az enyhe szélben.

A merev homoki nád között víz és iszap csillogott. Az elefántfű, a papiruszcserje öt mél^r magasra is megnőtt. Akadt közöttük olyan éles levelű nád és sás is, amelyről aligha tudott valamit az európai botanikus.

– És ezen kell átkelnünk? – kérdezte rémülten Sámuel Benisson. – Hiszen nem vagyunk sem kételtűek, sem csúszómászók!

– Végre csakhogy belátja, hogy jóban-rosszban csak velem együtt tehetik meg ezt az utazást! – nevetett Tyl Brüggensen. – Vigyázat, MacBarley! Amire éppen lépni akar, nem fatörzs, hanem egy tíz méter hosszú krokodilus! Nézze csak, hogy túrja a tajtékot! Ha csak a bal lábszárát a foga közé kaphatta volna! Uraim, itt könnyen vizet ihatnak, még ha nem is a,karnak. Jgen, ha az ember nem ismeri az országot, a Kiwi-Kiwi rosszabb a pokolnál.

110

Másnap reggelre kijutottak az elefántfűvel, óriás náddal és papiruszcserjével benőtt feneketlen mocsárból. A déli órákig egy gyér növényzetű, kavicsos úton vándoroltak, de naplementekor a három méternél is magasabb elefántfű-rengeteg gőzölgő, nyomasztó melegébe merültek. A bozótvágo késeknek könnyű munkája volt, de a fű kemény gyökerei még a teherhprdok kemény talpát is véresre sebeztek, és a mocsár forró, oxigénszegény kigőzölgésében mindannyian kétségbeesetten kapkodtak levegő után.

Egy kiemelkedő homokpadon szerencsájukre táborozásra alkalmas helyet találtak. Hűvösen fűjt az esti szél, s ez még a milliófajta moszkítót is visszaseperte a mocsárvidékre.

Tyl Brüggensen felnyögött:

– Az izzadság és a moszkítók... A trópusok két legnagyobb kínszenvedése! ^aantumiso, hozz iszapot, és öntsd a testemre!

Dr. Massigny felhördült:

– Iszapot! És vele együtt a bilharzia százezer lárváját! Nem tud okosan viselkedni?

Tyl szeme már ismét lázasan ragyogott.

– Mire jó okosnak lenni egy oktalan világban? Doktor, adjon egy jó adag plasmochint; így hívják, ugye, azt a vacakot? Nemsokára célba érünk, és valamivel később otthon ... Westendében . . . vagy legalább Kinshasában. A fene egye meg, össze kell szednem magam, hogy az út utolsó részét kibírjam!

Az orvos egy mindenféle jótálló papírral át- meg átragasztott fehér kartondobozt vett elő

alumínium bőröndjéből, feltépte, kiemelt belőle egy ampullát, letörte a nyakát, és bemártotta az injekciós tűt a sárgás folyadékba. De hirtelen szimatolni kezdett, mint a házinyúl. Kinyomott a túból néhány cseppet, és odaintette Jor-gast:

111

– Tegnap lázas voltál? No, akkor gyorsan egy megelőző injekciót a plasmochinból, és egy óra múlva egy adag atebrint.

Az ápoló úgy ugrott el az injekciós tű közeléből, mint a bakkecske. Lázzal küszködve, fejhangon sipegett:

– Én, M[^]ieur le Docteur, teljes egészséges! Nem injekció! Nem plasmochin!

– Kell! – parancsolta az orvos. – Vagy pedig itt maradsz a mocsárban. Baantumiso!...

Nem kellett megmondani, mit akar. Az erős misolun-gi azonnal megragadta a vékonydongájú mulattot, és odavitte. Jorgas kétségbeesetten csapkodott maga körül, ahogy az injekciós tű közeledett a bőréhez.

– Nem szúrni, M[^]ieur le Docteur! – rimázkodott. – Ez lenni tévedés! Ez nem is plasmochin!

– Aha, ezt már én is megéreztem, te gazember! Mi van az ampullákban? Ki vele, beszélj!

– Én nem tudni, én kicserélni, igen, mert nagy fehér mester mondani...

Sikerült kicsúsznia a misolungi kemény szorításából. Igazi csukafejessel végigsöpörte az iszapos lejtőt, és elmerült a papiruszcserjék hullámzó sűrűjében. Baantumiso követni akarta, de Massigny visszatartotta.

Figyelmesen fürkészett a magas nádlevelek fölött. Egy helyen hirtelen meghajolt a nád, majd kuszán és vadul visszapatant, és egy éles sikoly hatolt a figyelők fülébe. Baantumiso oda akart rohanni. Az orvos megragadta a karját.

– Maradj! Vége! Krokodilok voltak ott, rettenetes, tíz méter hosszú kajmánok, és a Hiccsimökker egyenesen a torkukba rohant!

Tyl Brüggensen megrázta a fejét.

– Nem értem! Csak azért, hogy kikerüljön egy plas-mochin-injekciót. ..

– Ugyan, mi köze ennek a plasmochinhoz! – dör-

112

mögte az orvos. – Itt van, szagolja csak meg ... Igen, benzin vagy benzol. Egy cseppecske belőle az ön vénájába, és nem élt volna tovább, mint öt percig. Ilyen alávaló gabszágot! – Sorra letörte az ampullák nyakát, és megszagolta a tartalmukat. – Mindegyikben ugyanaz. No, hármat elteszek ezekből a gyilkos ampullákból. Talán megtaláljuk még a „nagy mestert”, akiről a mulatt beszélt.

Egy másik csomagot nyitott fel, és ezúttal elégedett volt a tartalmával. Brüggensen sötéten nézett maga elé. Halkan mondta dr. Massignynek:

– Tudja, hogy kinek állna leginkább érdekében a halálom? A „nagy mester”-nek, akivel sieur Jorgas csereüzletét lebonyolította. Hallgassunk az esetről. Sajnálatos szerencsétlenség. Még szerencse, hogy olyan mesz-szire ütöttük fel sátrunkat a többiekétől. Az ismeretlen úriember átkozottul meglepődik majd, ha benyújtom neki a számlát!

113

Késő este Vernon, a térképész jött át Benisson táborából Brüggensen sátrába, és bemutatta a flamandnak az eddigi útról készített vázlatát.

– Ügy látszik, nem tartunk egyenesen a cél felé! – állapította meg. - Ma, ha megnézi az én tereprajzomat, csaknem visszatérésre kell gondolnunk.

– Igaz. Valamennyire igazodnunk kell a szilárd talajhoz. Itt nem a Lunda-fennsíkon vagyunk. Ha a mocsarakon átkelhetnénk, egyetlen napi gyaloglás után célhoz érünk. De mivel követnünk kell a homok,- és kavicszátonyok zezugos vonalát, c^Éak három nap múlva érünk célhoz. Mr. Benisson egészen nyugodt lehet. Nem tévesztem el az utat!

A térképésznek láthatólag még valami nyomta a szívét Elfogadta a kínálást, és töltött magának egy pohárral. Megfontoltan kezdte:

– Odaát ismét veszekedés volt Mr. Benisson és MacBarcley között. *Nem egészen értem, min civakodnak annyit. Nézze csak, én két térképet rajzolok egyszerre. Este mindkettőt átmásolom. Az egyik kópiát Mr. Benisson kapja. Az asszisztense is követel egyet. Én ezt fölöslegesnek tartom. De önnek, az expedíció tulajdonképpen vezetőjének és a szerződő félnek, okvetlenül kellene kapnia egyet. Én ugyan nem kérdeztem meg az uraktól, de elhoztam a leírásokat.*

Brüggensen örült, és Jan Jansen rögtön rávetette magát a vázlatokra.

– A mi kandidátusunk majd gondjaiba veszi őket! Szívből köszönöm, monsieur Vernon! Nem, egy szót sem szólok Sámuel Benissonnak az ön önzetlen eljárásáról, Igen nagy szívességet tett ezzel a mi Janunknak. Most már neki is lesz térképe, amelyre kőzetleleteit bevezetheti.

– Igen, ma a kavicszátonyon két, öklömnyi kimberli-tet találtam... Nem, gyémánt nem volt bennük. Ezek

114

nyilván már sok év előtt sodródtak ide. Mégis, ahol az értékes drágakövek anyaközei találhatóak, onnan már maguk a drágakövek sem lehetnek messze. Kár, hogy már nem iktatunk közbe pihenőnapot. Szívesen tárnám fel a talajt. A mosással nyert anyagból megpróbálnám megállapítani, hogy mennyire gazdag itt gyémántban a föld.

Á geológus nézte a térképbejegyzéseket.

– A mocsárban egész rendszere van a homok- és kavicsátányoknak. Az a véleményem, hogy mindegyikben lehet követ találni. Nem rostálják-e át Délnyugat-Afrikában az egész Namib-sivatagot, hogy drágaköveket találjanak? Itt meg ki lehetne mosni a nyersanyagot.

Vernon fülelt. Elgondolkozva mondta:

– Mellékesen néhány ilyen gyémánt nem rossz gondolat, M^{ie}ur Jansen! Megjegyzem magamnak. Talán én is lefoglalok egy kis mezőnyt! Megbízatom a felméréssel és a főér megállapításával befejeződik! És ön mihez kezd azután, M^{ie}ur Brüggensen?

– Amilyen hamar csak lehet, búcsút mondom Kiwi-Kiwinek! – nevetett Tyl. – Még szeptember, illetve az esős évszak beállta előtt biztosan Kinshasában leszek, de az is megeshetik, hogy már Európában! Én tudom, hogy milyen az élet itt, Kiwi-Kiwiben, ha naponta százezer hektoliter víz hull az égből. Olyankor a maga térképei semmit sem érnek. Baantumiso meg én akkoriban három hónapig kuporogtunk egy ilyen kavicsátányon, és pézsmaszagú krokodilhúst rágtunk ... Nem, nem szeretném ezt még egyszer végigcsinálni, még akkor sem, ha egy új Cullinant találnék ezen az áron.

Elsen Vandermoelen nagyon élénken kérdezte:

– Az ellátás okozza majd nyilván a legnagyobb gondot. És ha valóban idesereglenek majd a munkások és a gyémántkeresők? Vajon nem lenne-e jó üzlet a számukra tartalmas ételeket és erős italokat készíteni?

115

– driási üzlet volna - vélte Brüggensen. – Egy darab jól* kisütő*tt húsért szívesen adtunk volna akkor egy egykarátos követ.

– Most már tudom, mit csináljak! —/jelentette ki az elszánt asszony. – Falatozót rendezek be itt meg éttermet. Ha te a kezdő tőkével segítségemre vagy, Tyl,” és azután rábír,od őket, hogy a”szükséges árukat, berendezést, felszerelést és készleteket a SABENA-repülőgépek»-ről ledobják a számomra, már itt is maradok. Néger teherhordóink egész biztosan megépítenek még számómra egy nagy nádkunyhót.

– Micsoda ötlet, Elsen! – mondotta komolyan honfitársa, – Atkozottul jó ötlet: Elsen Vandermoelen italboltja és étterme. Eöergikus vagy, bírod a trópusi életet, mint nagyon kevesen, dolgozni tudsz, mint egy flamand ló; a négy gyerekednek egyszer még gazdag anyjuk lesz. Számíthatsz rám; százezer Belgáig a rendelkezésedre állok, hogy jól startolhass.

– És ha nem jönnek ide az emberek, ebbe a pusztába mocsárba? – kérdezte a térképész.

– Már útban is vannak! – magyarázta,Jan Jansen. – Baantumiso ma este már dobszót hallott a távolból. Ő érti az öserdők dobbeszédét. Nemcsak Port Francqui-ból, hanem már Angolából is jönnek a kincskeresők. Egy hónap múlva úgy hemzsegnek itt az emberek, mint Kinshasában a piacon. Myfrouw Vandermoelen, az első kosztost már el is könyvelheti! Én is itt maradok!

– Fiúk, ez lesz,aztán az üzlet! —^v nevetett boldogan az asszony. – Tyl, te még gyorsan megmagyarázod nekem, hogyan kell a gyémántot felbecsülni. Drágakő valuta, itt a helyszínen, a világ legkeményebb valutája. Leülök ide a sarokba, és összeírom, hogy mi mindenre lesz szükségem.

– Így alapítanak városokat! – jelentette ki mosolyogva az orvos.

116

– Legelőször is: a kocsma, a többi azután magától jön. Én csak egyvalamin csodálkozom: miért nem helyeztek ide Belga Kongó magas hatású katonai vágy rendőri kirendeltséget? Erre hamarosan éppen olyan szükség lesz, mint a vendéglőre.

Vernon közbeszólt:

– Nos, erue tudok válaszolni. Bénisson határozottan megtiltott minden katonai vagy rendőri védelmet. Port Francquiban mindenki arról beszélt, hogy a *De Beér Company* a saját költségén fog rendőrséget fenntartani. Feltételezem, nem akarja, hogy túlságosan belássonak a kártyájába, amíg az ő ,kis külön üzletét tető alá nem hozta.

– Ráhibázott az igazságra! – vélekedett Tyl Brüggensen.

– Nos, ha ő rendőri hatalommal ruházza fel magát, ugyanazzal a joggal mi is megtehetjük, így aztán keresztülhúzzuk egy kicsit a számításait – folytatta.

Másnap reggel az induláshál rettentő lárma keletkezett Bénisson táborában. A kövér ember rikácsolt, mintha halálos veszélyben forogna, majd néhány pisztolylövés is csattant. Brüggensen és Massigny odasietett. A feketék halk kuncogással köszöntötték őket, a fehérek meglehetősen izgatottak voltak. A *De Beér* megbízottja kimerülten ült a tábori széken, pisztolyát még akkor is kezében tartotta.

– Kígyók! – rikácsolta, ahogy a flamandot megpillantotta. – Viperafészek, éppen a matracom alatt, itt van! Dr. Massigny, ugye, van kéznél kígyómarás elleni széruma?

– Megmarta a kígyó?

– Honnan tudjam? Magamon kívül vagyok! Egészen biztos már éjszaka is a matracom alatt feküdtek. Két, csaknem egy méter hosszú kígyóra mutatott, amelynek feltűnően piros mintázatú¹ volt a háta. A pisz-

117

tolygolyók szétroncsolták és a csizmák eltaposták a csúszómászókat.

– Korailviperák -i- állapította meg tárgyilagosan Brüggensen. – Igen mérgesek, de nem túlságosan támadó kedvűek. Ha ezek önt éjszaka megmárták volna, már nem dobogna a szíve.

– Akkor pillantottam meg őket, amikor; a boy a takarókat összecsavarta, és mindjárt lőttem is ... Nem, nyilván nem martak meg!

– örüljön, hogy békés korailviperák voltak! – vigasztalta az orvos. – A pufogóvipera vagy kővipera lényegesen támadóbb kedvű, és ha a golyó nem találja el a fejét vagy a nyakcsigolyáját, biztos a marás. – Megvizsgálta Benisson kezét és alsókarját. – Nem, teljesen sértetlen. Gratulálok a szerencséjéhez!

Benisson szorosan Massigny mellé lépett.

– Mondja csak – susogta –, lehetséges, hogy a mérges férgek szándékosan az ágyamba csempészték? A misolungi tegnap feltűnően sokáig ténfergett a táborunkban ...

– De most már fejezze be, Mister! – fortyant fel az orvos. – Micsoda sötét elképzelés ez! Ha egy néger bosszút akarna állni, akkor négy, takaros preparált méregfogat dugna a párnájába. Ez a biztos szere, hogy egy nemkívánatos kortárstól megszabaduljon. Eleven korall vipera! Nem, ilyen körülményes utat nem választ egy bölcs néger!

Ütközben aztán beszámolt erről a beszélgetésről a flamandnak. Tyl mosolygott.

– No, ezután a kövér Benisson esténként alaposan megvizsgálja majd a kispárnáját... Nem fog nyugodtan aludni pehelypárnáján azzal a légbuborékkal. Hogy is tartja a közmondás: „A jó lelkiismeret a legjobb párna!” De ez az, ami Benissonnak biztosan hiányzik!

A téképész panaszkodott az esti pihenőnél, hogy a 118

méréseinél már meg sem tudja állapítani a szintvonalat, mert a moszkító és az ezernyi zümmögő rovar sűrű felhőkben lebegnek a mocsár fölött. És valóban, amíg csak a szem ellátott, mintha sűrű fűstréteg takarta volna a nádat és a cserjést. A fekete teherhordók vastagon bedörzsölték testüket hamuval. A fehérek szúnyoghálóval és különböző védőkenőcsökkel próbáltak szerencsét. Csak este, amikor erős füstölgéssel égett a tábortűz, amibe dr. Mássigny, mint valami varázsló, különböző mixtúrákat dobott, akkor enyhült valamit a szinte elviselhetetlen kín. Naponta százszor is felhangzott a fehérek kétségbeesett kiáltása: „Verejték és szúnyogok!” Minél inkább izzadtak, annál jobban megszomjaztak, de itt csak poshadt mocsárvizet leltek. Fel kellett forralni, és klórmész pasztillát kellett benne feloldani. Brüggensen nevetett.

– Trópusi út, összkomforttál. Te Baantumiso! Tudod-e, hogy micsoda poshadt vizet nyeltünk akkoriban, minden különleges eljárás nélkül? Itt egyébként nagy halak élnek. Nem akarsz néhányat leszűrni vacsorára?

A misolungi megrázta a fejét.

– Itt nem jó ... itt vadászni a sipeque ... nem segíteni a bátorság ... lenni borzalmas szörnyeteg! Felemelte a kezét, jelezve, hogy csendet kér. Messziről félelmetes üvöltés, bugyborékolás, fűtatás, tombolás, rikácsolás hallatszott.

Benisson velük ült Brüggensen tábortüzénél.

– Harcoló öreg elefántbikák – vélte. Az orvos azt mondta:

– A vízilovak szerelmeskedése.

– Óriás krokodilusok is kiabálhatnak így – állapította meg Elsen Vandermoelen. Jan Jansen oroszlánfalkát gyanított.

Baantumiso megrázta gyapjas fejét.

– Nektek nincs jó fül a fejeteken! Ez van sipeque.

119

Mi mondani mokele-no émbé. Fehér emberek Angolában coje ya meniának hívni...

— Micsoda, oroszlán a vízben? – ugrott fel Benisson a székéről. – De hiszen ez nem más, mint hírlapi kacsa az uborkaszazonban, ugyanúgy, mint a tengeri kígyó. Ilyesmi egyáltalán nincs is!

Ismét feldübörgött az iszonyatos kiáltás a mocsári nád mögül. Úgy tűnt fel, mintha közeledett volna. Tyl feszülten figyelt, majd így szólt:

– Nem szeretnék találkozni azzal, ami üvölt. Elsen, nem vetted el még a tervedet? A vendéglőt és a kocsrát?

Az asszony erélyesen megrázta fejét.

– Tyl, a sipequeről Mandolában is meséltek és Lin-diben is, nem is tudom, hogy hol még. De még senki sem látta. Úgy kerüli az embert, mint a pestist, ha ugyan egyáltalában létezik. Nem, a vízi oroszlán nem zavarja meg a terveimet. A szúnyogf alka sokkal kellemetlenebb!

Mindnyájan -nevettek és ittak a bátor asszony egészségére, aki az őserdőben akarja megnyergelni a szerencsét négy gyermeke számára.

Még egyszer felharsant az őskori üvöltés. A cserjék és óriás nád között zörgés, vad lárma keletkezett, amelyből rohanó vízilovak veszélyes fujtatása hallatszott ki. Baantumiso kérő tekintetet vetett urára, azután megragadta a nehéz puskát a robbanótölténnyel, és eltűnt a sátorból.

Most már a közelükbe ért a csörtetés, dobogás, fújta-tás. A fehérek a fakó holdfényben látták, hogy tizenkét ormótlan kolosszus mászik felfelé a kavicszátonyon.

– Vízilovak, egész család! – állapította meg Brüggensen. – Talán csak nem törnek be a teherhordók táborába?

Ekkor egészeri közel három-négy lövés csattant. Az otromba állatok eltűntek a kavicszátony mögött. Zúgva

120

csapódott össze mögöttük a mocsári cserje. Két sötét tuskó fekje maradt a zátony keskeny csúcsán. Baantumiso a sátorban állt, és hevesen integetett.

– Ti mind nem hinni sipequeben vagy mokele-no embéberi. Hát akkor megmondani, ki bálni el így vízilovakkal?

Magukkal vitték a lámpát, és megálltak a vízilóhullák előtt. A misolungi megmutatta mindkét golyó helyét.

– Csak húst talál. Darázscsípés ilyen öreg harcosoknak. Már előbb megsebesülni.

Látták, hogy a párnás nyakszirttől a mellig hosszú, szaggyalagos vágások húzódnak a vízilovak tetemén, olyan mélyek, hogy egy egész emberkéz befért volna. Az egyik nevetségesen kicsiny fül a vastag pofalebernyeggel együtt egyszerűen le volt vágva, már csak néhány izomroston függött az állkapocs mellett.

– Mintha borotvaéles bozótvágó késsel vágták volna le – állapította meg Elsen Vandermoelen.

– Hé, te nagy misolungi, hol hagytad a bozótvágó késedet?

– A sátorban – válaszolta ijedten a fiú. – És nem is lenni nálam misolungi késem, kicsiny görbe töröm. Nem hinni nekem?

A fiú a második áldozathoz vezette a társaságot.

– Itt lenni a kis bika, pontosan nyakszirtbe löni. Jó lövés lenni. Másik seb nem lenni. A nagy bika a sipeque fogai és karmai között. Én tudni, sokat tudni, de még sohasem látni mokele-no embe. Mindig csak nyomait és ... hogy is mondani? Igen: áldozat és zsákmány!

– Ha én zoológus lennék – sóhajtott Jan Jansen –, mi mindent tudnék*itt felfedezni!

– Átkozottul barátságtalan vidék! – szitkozódott Sámuel Benisson. – Óriás krokodilok, mérges kígyók, és most még mesebeli szörnyállatok is! Sárkányok vagy micsodák. Már azon sem csodálkoznék, ha maga az ördög teremne előttem ezen az úton.

121

Az orvos elgondolkodva ráncolta homlokát. Óvatosan válogatta meg a szavait:

– A Kiwi-Kiwi rosszabb, mint a pokol. Miért ne küldenék ide büntetésül ol/kor a sátánt, Mr. Benisson? De óvakodjék tőle, ha találkozik veled Mert – így mondják a mesék – minden kirándulásról magával kell vinnie valakit a pokolba!

Barclay majd megszakadt nevetésben.

– A mi orvosunk ismeri embereit! Hohoho, Sámuel Benisson az ördögök pecsenyéje, már látom is, amint zsírját kiolvasztják a kénköves üstben. No, ez bolond tréfa!

A *De Beér Company* megbízottjának mérges válaSza beleveszett a vidám lármába. A teherhordók ugyanis bozótvágó késekkel, görbe törökkel, kézifejszékkel és üstjeikkel valamennyien odatódultak, hogy biztonságba helyezték a gazdag húszsákmányt. Meglehetősen undorító hentesmunka kezdődött. A fehérek sátraikba menekültek a felpárálló rossz szagok elöl. Határozottan elutasították azt is, hogy az egyik kövér vízilónyelvet faszénparázon megpirítsák maguknak, Csak Jan Jansen fogadta el Baantumisótór hálálkodva a kivágott bőrrészeket, amelyeken azok a borzalmas sebhelyek tátongtak.

– A,brüsszeli Kongó Múzeum számára! – mondta az örömtől ragyogva. – És egy napon mégis megtalálják majd a sipequet!

AZ ÖRDÖG SZEMÉLYESEN LÁTOGAT EL KIWI-KIWIBE

– Baantumiso, a papírjaimat! - parancsolta Brüggensen, a- ikor a sátrat az utolsó esti pihenőre felállították a cél előtt Megkérte dr. Massigny, Elsen Vandermo-

122

lent, Jan Jansent és a hűséges misolungit, hogy foglaljon helyet az összecukható székeken. Addig rázta a si*-lány tábori asztalt, amíg az valamelyest biztosan állott a lábán, és kinyitotta, az alumínium dobozt.

– Holnap, mielőtt még a nap delelőre tér, a célnál leszünk – kezdte. – Arra kérlek benneteket, kedves barátaim, hogy nagy üzletem befejeztekor legyetek hűséges segítőtársaim. Lehetséges, hogy még az aláírás és az okmányok kicserélése előtt egy minden bizonnyal „igen sajnálatos üzemi baleset” áldozatául esem. Minthogy mindeddig minden mesterkedés csődöt mondott, egy „véletlen” pisztolylövésre számítok. Mivel ismerem szerződő feleimet, Kinshasában a koronaügyésznél meghatalmazásokat készíttettem. Itt vannak, minde, nki őrizze őket, mint a szeme fényét! – Várt egy kicsit, amíg társai a lepecsételt okmányok szövegét elolvasták. Azután folytatta: – Halálom esetére jogaim önökre való átruházása megtámadhatatlan. Hátrahagyott végrendeletem a jogi helyzetet még világosabbá teszi. Elsen, akkor fel kell adnod fantasztikus tervedet a Kiwi-Kiwi vendéglővel, és az én jogaim védelmével kell törődnöd! Dr. Mas-signy, ön se hagyja a rablóknak zsákmányukat. Szükséges-e, hogy megnevezzem őket? Jan Jansen, a filozófiai kandidátus is kiállhatna a jog mellett. És te, legjobb barátom, Baantumiso, a gyilkosok torkának fogsz ugrani, ha elérik céljukat.

Egy aktacsomóban lapozgatott, és nagyon halkán mondotta:

– A zárószerződést egészen biztosan aláírhatom még. Baantumiso, még mielőtt megszárad a tinta, eltűnsz az okmánnyal a mocsárban. Nem, én egyedül védehi magamat, ha a harc kezdődik. Jobban tudok löni csípőmagasságból, mint Benisson és MacBarcley. Barátaim, úgy érzem, ismét a régi Tyl vagyok, másodlövész a gépfegyvernél, aki több mint tíz évvel ezelőtt Poperingénél a

123

németek ellen harcolt. Hanem akkor legalább szabad kilövése volt az embernek. De hagyjuk az emlékeztetéseket. Remélem, hogy bár csak egyszerű byschooti parasztfiú vagyok, legyőzöm a *De Beér Comvanyt*... Hogy hogyan lehetek segítségemre? Legfeljebb úgy, hogy nagyon pontosan megfigyelitek, hogyan és milyen körülmények között pusztítanak el. De remélem, hogy erre nem kerül sor.

– Nincsenek szövetségeseink (az ellenséges táborban? Például M^hieur Vernon? – latolgatta Jansen.

– Többen is akadnak – vetette* Massigny is közbe. – Úgy látszik, hogy Benisson és Barcley nem túlságosan népszerűek. Dr. Niort az ő csapatukból néhány dolgot mesélt nekem; rá mindig számíthatunk!

– És Buukama-missóra, a csapat vezetőjére! – dörmögte a misolungi.

Jan Jansen hirtelen nevetni kezdett.

– Mynheer Brüggensen, nem gondolja, hogy pompás csíny lenne, méltó az ön névadójához, Tyl Ulenspiegel-hez, ha egyszerűen odalépnék a hájas Benisson elé, és az orra alá dugnám meghatalmazásomat? Szeretném látni a képét!

– Ez, adott esetben könnyen revolverlövést jelenthet az ön tarkójába. Nem, hadd legyenek csak bizonytalanságban. Barátaim, nem kellemes érzés, ha az ember eny-nyire közel látja a megásott sírját. Talán be is dobnak a Kiwi-Kiwi mocsaraiba, oda, ahol a legsötétebben örvénylik a víz. De addig, úgy számítom, a „nagy mester” még átkozottul kicsinnyé válik.

A flamand nem mondta meg, hogy másnap miért állíttatta fel már délben a tábor egy hullám mosta kavicszátonyon. Ugyanazok a moszkítóhadak, ugyanaz a poshadt pára, mint napok óta, ugyanaz a nyüzsgés, és a papiruszcserjék, az óriás nád, a sás és a káka között krokodilok, vízilovak, zsiros halak, kövér békák.

124

A zátony egyik kifutójánál bugyborékolva örvénylett a mocsárvíz. A túlsó oldalon széles, száraz mezőséget terült el. Tyl Jan Jansennel és a hűséges misolungival átlábolt a peremen és különböző helyekről kőzetmintákat gyűjtött a nádkosarakba. Amikor nem sokkal naplemente előtt a súlyos teherrel visszatért, sátorába hívatta Benisson és szakértőit.

– Ma teljesítettem egyezségünk legfontosabb részét

– kezdte. – Megérkeztünk arra a helyre, amelyet a gyémánt főértorkolatának tart&k. Mynheer Jan Jansen, a szakértőm majd bebizonyítja önöknek a leletek alapján, hogy minden valószínűség szerint elsődleges lelőhelyről van szó.

Jan az első kosár után nyúlt, és ököl nagyságú kék kőzeteket vett ki belőle.

– Íme, itt néhány tipikus kék kőzetet látnak, alig lecsiszolódva és csak nagyon kevésbé legömbölyítve. Jobbat a nagy Kimberley bányában sem lehet találni. Itt pedig számtalan mennyiségű kimberlittörmelék csodálhatnak nieg. Annyi van odaát, a zátony másik oldalán, mint másutt a közönséges kavics. A felszint Brüggensen úr tavalyi itt-tartózkodása idején, már annyira átkutatta, hogy mai rövid szemlének során természetesen alig számíthatunk gyémántleltre. Mégis – levette a nyakába akasztott zacskót, és tartalmát a kezébe öntötte

– találtam néhány kövecskét. Vizsgálódásaim alapján megállapíthatom, hogy tízes keménységű, három és feles sűrűségű, jellegzetesen kocka alakú kristályképződmény valamennyi, tehát ahogy a régi görögök pontták: „Ada-masz, a legyőzhetetlen” – azaz gyémánt!

Kiáltás, üvöltések, kérdések szakították félbe előadását. Benisson homlokáról és halántékáról kövér izzad-ságcseppek futottak le. MacBarcley mohón megragadta az egyik mintadarabot, a tábori lámpa éles fényénél ide-oda forgatta, és hirtelen felujjongott:

125

– Tiszta gyémántragyogás! Igaz ugyani, hogy sárga, és legfeljebb háromkarátos, de mégis gyémánt!
Benisson geológusa nyomban előkaparta keménységi táblázatát, a nagyítót jobb szemébe nyomta, gondosan megvizsgálta a kékesbarna földet, a kimberlitet, a drágaköveket, majd élénken bólintott.

– Bizonyos, hogy gyémánt. Egy kráter tetejében levő málladékos kőzetből származnak. Mr. Brüggensen, fogadja szerencsekívánataimat!

Tyl kissé elfogódottan* biccentett. Kifejtette tervét:

– Holnap megkezdhetjük a tulajdonképpeni kutatómunkát. Jansen úr úgy véli, hogy már egy méter mélységben is, szabadon levő kőzetekre bukkanunk. Én nem vagyok ilyen optimista. Azt gondolom, hogy meglehetősen sok földet kell megmozgatnunk, amíg a kráternyílás nagyságát meg tudjuk állapítani. Minthogy a felszíni kőzetben valószínűleg számos gyémánt rejtőzik, az egész kitermelt kavicsanyagot át fogjuk mosni. Az áramló vízbe nem lesz nehéz mosócsatornát építenünk. A szerződés szerint az itt nyert gyémántok még az én tulajdonomat képezik mindaddig, amíg az átvételi szerződést a *De Beér Company* megbízottja alá nem írta. Annak rendje és módja szerint megkérdezem öntől, Mr. Benisson: most kívánja-e aláírni az okmányt vagy csak a feltárási munkák befejezte után?

Benisson hevesen pislogott, megvakarta a fejét, kérdően nézett az asszisztensére, MacBarcleyre, azután dadogott valamit arról, hogy saját szemével kell meggyőződnie, és esetről esetre kell döntenie. Mélyet lélegzett és kijelentette:

– Jó, holnap elkezdjük a bányamunkát. Mi is építünk majd egy mosócsatornát, egy hosszú tomat. Azok a kövek, amelyeket az én munkacsapatom termel ki, természetesen az enyéme, illetve a *De Beér Társaságé*.

Brüggensen igen nyugodtan válaszolt:

126

– Akkor megtiltom az ön szerződéses munkásainak, hogy az én bányaterületemre lépjenek. Az ön szákértője és ön is mindig meggyőződhet a munka menetéről és az előrelátható eredményről.

– Ohó! – kiáltott Barclay. – Nem így alkudtunk!

– Sehogyan sem alkudtunk, uram! – fortyant fel Tyl. – Mi egy rendkívül alapos¹ és pontos szerződést kötöttünk, amelynek a 17. pontja így hangzik: „Amíg a bányaművelési engedélyt és a bányajogot a társaság át nem vette, Brüggensen úré az egyedüli haszonjog!” Az ön példányában talán másként áll?

– De hiszen ön még le sem foglalta szabályszerűen a területet! – üvöltött Benisson.

– Dehogynem! – felelte Jan Jansen. – Ma 100X100 métert kijelöltünk, és a határjelzőket – ha ideigleneseket is – kitűztük. Ezt az eljárást kifogástalan tanúk kielégítően bizonyíthatják. Be akar tekinteni a jegyzőkönyvbe?

– Ez csalás! – kiáltotta MacBarclay. Revolvertáskája után kapott, de rögtön leengedte kezét, amint megpillantotta Baantumiso fenyegető arcát és a nehéz vadászfegyver kerek csövét, amely egyenesen a mellének volt irányítva.

– Mi keresnivalója van a feketének a megbeszélésünknel?! – vakkantotta. – Kifelé a niggerrel, de sebesen vagy én tanítom meg sietni!

– ön vendég a sátramban, Mr. MacBarclay – szólt komolyan és határozottan Brüggensen. - Csak én határozhatom meg, hogy ki tartózkodhat itt. Úgy gondolom, már eleget üvöltöttek és ordítottak! Akarnak-e^e továbbiakban üzletről beszélni vagy tekintsem úgy, hogy megszakítottuk a tárgyalásokat?

– Ne beszéljen örültségeket, Tyl – igyekezett kiengesztelni Benisson. – Amikor ilyen óriási értékről- van szó, nem csoda, ha az ember elveszti a fejét. A követke-

127

zőt javasolom: kíséreljük meg próbaásásokkal együttesen meghatározni a krátertorkolat valódi-helyét. Ehhez valószínűleg elegendő néhány szűrőpróba. Akkor ön végérvényesen lefoglalja a bányaterületet, és én ugyanazon a napon aláírom a szerződést!

– Helyes, ebbe beleegyezem. Remélem, hogy ez nagyon hamar megtörténik, mielőtt még Kiwi-Kíwiben a harag ördöge ismét megkezdí játékeit.

Másnap reggel ötven fekete szerződött munkás látott munkához ásóval-és kapával. Nem Tyl, hanem Jan Jansen jóslata igazolódott be. Már egyméteres réteg kiemelése után szabad kőzetekre bukkantak, és bár még nem találtak kék földre, de kimberlitre és olivinra bőségesen. Tyl Brüggenseh ellenőrizte a kövek mosását a csatornánál. Nagyon elégedett képet vágott, amikor naplemente előtt átnyújtott Elsen Vandermoelennek egy gondosan összecsomagolt bőrzacskót.

– Itt van, őriztí ezt meg nekem, Elsen í Ne szólj róla senkinek. Ha itt harapok fűb*e, Kiwi-Kiwiben, tekintsd örökségednek. Azonnal utazz el, ha valami történik velem. Számodra és gyermekeid számára minden bizonynyal elég lesz.

Az asszony ijedten pillantott rá.

– Még mindig félsz?

– Félni nem félek. Ha pontosan tudnám, melyik az ellenség, nekiugranék. Csak azért félek, mert nem tudom, hogy ezek mit tartogatnak a számomra. Az remek, hogy te magad főzöl számomra. Senkit se engedj a fazekaid és lábasaid közelébe! Az ördög maga jár itt köztünk!

Jan Jansen valamivel később jelent meg. Az égő napon és moszkítófelhőben végzett munka ellenére is kitűnő hangulatban volt.

– Holnap feltárjuk a kráter peremét – jelentette ki. – Az utolsó, ásvágásnál szabadon levő földre bukkan-

128 tünk. Itt van, magammal hoztam néhány mintát. Ebben mindenféle található.

Valóban öt jó követ találtak a két emberfej nagyságú rögben.

– Remélhetőleg kikötött magának némi részesedést, mynheer Brüggensen. – Jansen nevetett. – Igen? Na, akkor egész szép aranyeső hullik majd az égből, ha a társaság tisztességesen viselkedik.

– Jansen, holnap a kráternyílást peremárokkel jelezzük, Benissont azonban csak akkor értesítjük, ha teljesen elkészültünk vele. Nagy kő esik le a szívről. Éppen úgy előfordulhatott volna, hogy a málladékos rétegben csak gyémántércet találunk. Akkor a szerződés érvénytelen lett volna.

– De Tyl Brüggensen mégis gazdag ember lenne – incselkedett vele Elsen Vandermoelen. – Ha az ember az egész zátonyt átmossa ...

—r Ezt csak csinálja a *De Beér!* Én el akarok menni! Dr. Massignynek igaza van: beteg vagyok, és az ilyen emberek nem valók a Kiwi-Kiwi poklába!

Az orvos ezen az estén alaposan megvizsgálta. Még dr. Niortot, Benisson expedíciójának orvosát is meghívta tanácskozásra; mindkettő megállapította:

– Nem, nincs újabb bilharzia... A malária tropica természetesen még valahol a vérben bujkál. A máj kemény, mint a kő, és a lép felfúvódott, mint egy légpárna... Hogyan? Ön azonnal nyugatra akar menni a hűvös Északi-tengerhez? Ember, Brüggensen, önnek igen okosan kiszámított átmeneti kúrára van szüksége, hogy ismét elviselhesse a hűvös, mérsékelt övi éghajlatot. Majd jól átgondoljuk a dolgot: először Kinshasa és szigorú kórházi kezelés, azután átmenetként talán Madeira vagy Dél-Svájc: Lugano vagy Locarno és végül Heist, Westende vagy Oostende. Jövőre, a fürdőévadra odaérkezhet!

129

– Igen, ez jó terv a gazdag-Tyl Brüggensen számára – zihálta a flamand. – De ha az a szegény ördög maradtam volna, aki* voltam Kinshasából való szökésem előtt?

Niort megtörölte Tyl verejtékes homlokát.

– Hja, uram, nagyon nehéz lett volna segíteni önön. Átkozott „trópusi varázslat”. Mit csinálhatnának okos emberek ebből az országból!

Elsen Vandermoelen a beteg ágyánál ült, mocsárvízzel hűsítette a lüktető szív tájékát, inni adott neki, és visszakergette a misolungit őrhelyére.

– Most bebizonyíthatod, hogy mosur Tylnek húséges embere vagy.

– Ha gonosz bantuk jönnek bujkálva, így... vagy csúszva, így... döfd a bozótvágo késedet pontosan a torkukba, ide vagy emide. Megértettél?

Baantumiso kicsit mélyebben homlokába húzta erősen megkopott piros tarabusát, fogta a bozótkését és az elefántlövő puskáját, betette a hét robbanógolyót a tárba, és meghajolt az aggódó asszony előtt.

– Én ellőni, az ördög Kíwi-Kiwi országból! Myfrouw meglát... ravaszt meghúz, ördög lenni halott! Igen, Baantumiso várja jó világításra, mikor célozni lehet.

Éjszaka háromszor ugatott fel a nehézfegyver odaát a lelőhelyen. Brüggensen felriadt zavaros álmából, és megkérdezte Elsen Vandermoelent, aki éppen a borogatást cserélte a szívéen;

–¹ Mi történt? Ki lőt, t?

Az asszony új altatót kevert a két orvos előírása szerint, és kérlelte:

– Ne aggódjál, Tyl! Talán Baantumiso szerez friss húst a munkások számára. Nem, ne izgasd fel magad! Nincs rá okod! Jó kezekben vagy, az orvos, Jansen, Niort és Vernon ... mindegyik derék ember! Ezt elhíheted Elsen Vandermoeleneki. .. Aludj jól, Tyl!

130

– Borzasztó álmom volt a heisti dűnák között; ^ujká-ló, üvöltő farkasokról és bruggei ünnepek ór^s_a_jröj_ A hideg víz jót tesz a szívemnek. A hideg földbe^ t_j,t_0_ san jól alszik az ember.

– Te csak a bolond Tyl vagy, és az is maradási Hallgass ide: holnap meg akariák építem a munkás^ sza_ momra a nádházat itt, ezen a kiemelkedő dombó^ Beleegyezel, ugye? A négy cölöpöt és a nyújtót már ma je_ verték az” iszapba Nincs okod a félelemre. Több ^ J_q em, ber, mint a rossz!

A férfi kifelé fülelt, már az elalvás határán a moos^ rak pusmogó, surrogó magányában.

– Elsen, sok láb közeledik a mi utunkon, ez^ r va,ny még több, és kettő már nem lépked. Vajon kié a ^^ t_ja b?

Dé ekkor átvette uralmát az altató. Amikor az éjszaka feketesége a derengés röv}^ zöldjébe csapott át, Sámuel Benisson meglehetősen izgatottan jéiém; meg”a ifamancfsáifaöän:

– Itt van MacBarcley? – kérdezte. – Tegnap, y, ora este még egyszer kiment, azután, úgy egy órával lcesöbbs lövéseket hallottam, és még mostanáig sem tért ^jssza

Elsen Vandermoelen éppen akkor mosta ki az-amilot Tyl Brüggensen szeméből. A férfit még hatott a2 J^PO. csillapító, és úgy látszott, hogy nem egészen ura rive^ve_ nek.

– De hiszen őt láttam álmomban, a Kiwi-Kiwj orcjö_ gét, Mr. Barcleyt! – hebegte zavarodottan. - ^em akarta a hosszú tómból ellopni az adamaszokat? {gen a leülepedett bányavízben nyilván akad még néh^ny, -0 kő. Én nem tudtam a felfogókagylóból kiszedn^ gket mert néhány éhes krokodil odaúszott. Benisson, é^ meg_ lehetőségen dögvóráson vagyok, de azért 4ia minden JqJ megy, holnap kicserélhetjük az aláírásokat!

– Megtalálták a krátert?

– Valószínűleg, és annyit fog hozni, mint a naev

131

Kimberley-bánya a legjobb idejében. Csak ne lennék olyan fáradt!

Ekkor lépett be a sátorba Baantumiso. Egész arca ragyogott az örömtől, amikor jelentette:

– Két nagy kövér vízilovat lelőni. Elég hús lenni minden fekete férfinak. Kell jönni és hozni lapátokat!

Benisson felkászálódott a tábori székből.

– Meg fogom mondani a munkásaimnak. A főeret felfedezték, és MacBarcley eltűnt... Egek! No, hát meglepetés, az van dögvével! – mondotta, és visszakacsázott a táborába.

Elsen Vandermoelen figyelte, amint a misolungi kivette a golyókat a tárból, gondosan zsíros rongyba csomagolta a puskát, s a munícióval együtt a fegyversarokba helyezte. Azután hirtelen rászólt:

– Fekete barátom! Hét patron tettel a tárba, és csak négyet vettél ki belőle. Hol maradt a három?

– Víziló löni, kettőt! – törte a szavakat a misolungi nehézkesen, mintha egész nyelvismeretét elfelejtette volna.

– És a harmadik patron?

– Csak védekezni vele, mert a Kiwi-Kiwi ördöge akarni kiüríteni a felfogókagyló a hosszú tómból.

Igazán, myfrouw, kézmagasságúra a feje és a szarvak fölött.

– És azután?

– Ördögember magasra ugrani, a zacskót a kövekkel eldobni, és háttal a vízbe esni, ahol a krokodilok vannak. Még csak nem is kiáltani, rögtön elsüllyedni. Azután már csak vér és sok izzapbuborék jönni fel. Nyoma sem lenni már a Kiwi-Kiwi ördögének!

– Az Isten irlalmazzon bűnös lelkének l – mondta halkán a derék Elsen Vandermoelen. Hangosan folytatta: – Baantumiso, senkinek sem kell beszélned a harmadik lövésről, még mynheer Brüggensennek sem.

132

A flamand éppen botladozva jött vissza kívülről, és ásítva magyarázta¹:

– Ha ez az átkozott szerződés nem volna, ma egész nap alhatnék. Hé, misolungim, add ide a hosszú csizmádat és a méterrudat; te meg fogd a mérőszalagot. Te is olyan fáradt vagy?

– Én lenni fáradt, mint halott – válaszolta a hűséges fiú. – Itt nem levegő becsületes embernek... itt bűdös, rossz levegő és szűnyogok. A jaja, ismerni Kiwi-Kiwit. Ezfa hosszú tómnál találni!

Egy irhabórból való zacskót nyújtott át urának. Ez csodálkozva olvasta rajta a tulajdonos nevét: Gregor MacBarcley. Kinyitotta a zacskót, és maroknyi ragyogó követ gurított lei belőle az asztal lapjára.

A beteg hirtelen hangosat és éleset fütyentett. Anélkül, hogy Elsenre vagy Baantumisóra nézett volna, rakogatni kezdte a gyémántokat.

– Vértövek – mormolta..– Hja, vannak vörös gyér mántok is, noha ezek kék vagy szalmaszínben csillognak. Elsen, csomagold őket a többihez. És a Kiwi-Kiwí ördöge? – fordult misolungijához.

– Krokodilok megenni az ördög, uram – hangzott a kurta felelet. – Nem, nem agyonlőni... beleesni örvénybe, és ottan rosszabb ördögök ólálkodni.

– Béke ... nem hamvaira, azt nem lehet mondani! – morgott Brüggensen. – Béke a krokodil gyomrának tartalmára ... Nem, ez nem hangzik valami jól! Tartson csak Benisson emlékbeszédet róla. Mi nem szólunk egy szót sem. Lassan mégis felülkerekednek a rendes emberek; ez ritkán fordul elő. Elsen, a félelem egy részét már elvethetem. Barcley gyilkos volt. Igen, láttam a szemén, ő volt a „hagy mester”. Benisson csak irigy varangy.

Egész nap ott állott Tyl Brüggensen a bányaterületen. A nap forróbban égetett, a moszkitók vérszomjasabban zümmögtek, mint napok óta bármikór. Végignézte,

133

ahogy a próbalyukak lassan egy nagy, elnyúlt kör alakban találkoztak, kezelte a zsilipeket a mosókészüléknel, és kihalászta a szennyvízből a jó és rossz köveket.

Amikor Elsen Vandermoelen- magasra emelt szoknyájában átlábolt a mocsárzuhatagon, hogy egy kis frissítőt hozzon neki, boldogan nevetett:

– Most megnyírhatjuk az aranygyapjas bárányt! Be-nisson geológusa tátott szájjal bámulja majd azt, ami itt van. Legkésőbb holnap este aláírjuk a szerződést, és felkészülhetünk a hazatérésre. Ezt a nevetséges kunyhót odaát nagylelkűen átengedheted majd követőinknek!

– Hová gondolsz! Mit tudod te, hogy négy gyermek mit képes pusztítani! Az utánunk jövők dobja már közelebről szól, elárulta nekem a te Baantumisód. Ha a fel neAi használt készleteidet itt hagyod nekem, az üzlet virágzásnak indul, mielőtt még Port Francquiába érkezel. Itt nagy lehetőségem van, Tyl, ne vedd el tőlem!

Sámuel Benisson már naplemente előtt szemlét tartott a gyémántkráter feltárt peremkövein, lemérte a tojásdad kör átlóit. Csaknem nyolcvan méter hosszú és ötven méter széles volt. Azután még egyszer valami lehetetlenséget kívánt Brüggensentől: kezeskedjen azért, hogy a kék föld itt legalább olyan mélységben terül el a földben, mint a híres Kimberley-bányában. Elégedettnek látszott, és másnap egész nap azzal foglalatzkodott, hogy térképészét és geológusát ellenőrizze. Százszor is lelépte a kimért területet, és árgus szemekkel ügyelt, hogy a bányaterület határsancát pontosan a vonal szerint hányják fel. A mocsárvízbe bugyogó patak mentén úgy mellékesen lefoglalt még egy hektárt.

– Csak úgy, saját magamnak. A magam szórakozására! – magyarázta. – Tyl, itt vannak a vázlatok és a bélyegek. Nem tudná beszerezni számomra Kinshasában az iratokat?

– Ha ma este kicseréljük az aláírt szerződéseket, szívesen!

De ha tovább húzza a dolgot, akkor egyediig ^ell útra kelnie Leokinba!

Benisson, mindegyik táborból három-három tar^u je_ lenlétében, valóban aláírta a híres és hírhedt Khvi_i fi-wi átruházási okmányt. Az új szerződéssel átvette ^,üg_ gensen teherhordóinak felét. Jan Jansen és Elsen Van-dermoelen^em fogadta el csábító ajánlatát. Az as_{8zonv} megmagyarázta, hogy a maga veszélyére és szám}a_já_ra akar dolgozni.

Amikor másnap reggel a nap elhalványította a ^,m_a_ gokat, a hazatérők kis csapata már indulásra k;é_szen állt. Baantumiso a csapat élén várakozott. Dr. Mas_sj_g_ny és Brüggensen utoljára szorított kezét a visszamar^,jók_kai, és a moszkitok felrajzó fellegében elvonult ^ no_ mokzátony nyúlványán.

A csapat gyorsan menetelhetett, hiszen az út me^ vo_jt „tisztítva -Méjy.mindfin-léxtósi^mlékfiztek ,éíus .v^gv -fr^gy lakott területre érjenek, szárnyakat adott lépteiknél ^,z útnak csaknem háromnapos szakaszát megtették mar visszafelé, amikor Baantumiso egy kiemelkedő ho_mo_jj_ zátonyról előremutatva így szólt:

– Íme, uram, jönnek!

Brüggensen a távcsövön át végtelen menetet látó^ közeledni: fekete teherhordókat és fehérbe öltözött n^gy.. rokat, európaiakat vagy más fehéréket. Éles hango^ pe_ regtek a dobok. Lándzsahegyek csillogtak, és pusk_acs_g_ vek csillantak halványan az alacsonyan álló nap fényében. Valahol a menetelő seregben Belga Kongó zás_zi_o_j_a kék csillagos, sárga-piros-fekete, lobogott.

– Balra! Letérni az útról – parancsolta Tyl. - _ Q^ a zátony mentén! Siessetek, derék embereim! Saját sze_ memmel láttam, itt jön, jön az úton Kiwi-Kiwi fe^ Hogy kicsoda? Az ördög személyesen! Ilyen hamar nem is vártam!

135

SZÉKHELYÉNEK NEVE: KIWI-KIWI

A Port Francqui-i polgári megbízott és a katonai parancsnok eleinte vonakodott bárkinek is kiadni a nyugati mocsárvidékre szóló utazási engedélyt. De hogy egyre több ember gyűlt össze az őserdei helyőrségben, és a délről érkező kisvasút különjáratokat volt kénytelen beállítani, hogy a gyémántbányászokat a nagy rézbányavidékről Kasaiba hozhassák, már semmiféle tilalom sem használt. Az erődparancsnok egy csapat fekete vadászt és egy csapat fehér lovas rendőrt küldött azok után, akik saját szakállukra elindultak. -A polgári megbízott falragaszon tudatta, hogy az erdőn és mocsáron át vezető-gyalogúton senki se számíton arra, hogy valahol élelmet szerezhet be. Csak az indulhat útnak a munkásaival, aki bizonyítani tudja, hogy rendelkezik a szükséges tartalékokkal.

Ekkor egyes csapatok jól felszerelték magukat; voltak azonban teljesen nincstelen fehérék és barnák, akik egy hátizsákkal, csákánnyal és ásóval a vállukon indultak el szerencsét próbálni a Kiwi-Kiwi mocsaraiba.

– Gyorsan Tyl Brüggensen után, mielőtt a burjánzó vadonban minden nyom elmosódnék! – ez volt a jelszó.

Most már mindenki biztosan tudta, hogy a flamand az Angola határában levő mocsarak között kincsrre bukkant. Ott hever a gazdagság mindannyiuk számára.

Honnan tudták? Dobjelzések adták hírrül, hogy merre jár a nagy szafári. Néhány megbetegedett

teherhordó visszavánszorgott, és beszélt a gyaloglás céljáról. Ebben a forró országban hamar szintiszta valóságnak fogadják el még a mendemondákat is. Ezért vonult hát az embercsapat a Kiwi-Kiwi felé.

Akadtak közöttük tehetős vállalkozók, akik tíz vagy húsz munkást is szerződtettek az útra. Sok fehér azon-

13G

ban csak három-négy négyert fogadhatott fel. Ezek még rátartiak is voltak, maguk egyetlen fejszecsapat sem akartak tenni, úgy gondolták, ők majd csak elleneik a munkásaikat. De a legtöbbjük magányosan nézett, vagy legfeljebb egyetlen fekete szolga kíséretében. Ezek mindig a jómódúak közelében tartózkodtak, és abban ménykedtek, hogy esténként legalább egy bögre tanió-kakását koldulhatnak tőlük.

A katonai tábornál volt dr. Vanderhecken, a kor-mányzósági orvos is. Már a harmadik napi gyalogtúra után művészetének végére érkezett.

– Indulás vissza! – ez volt az egyetlen utasítás amit még adhatott.

A kevés gyógyszert, ami a patikaszekrényébe maradt, meg kellett őriznie az állami alkalmazottá számára.

– Ez a beteg, megfertőzött csürhe egyenesen a városba vonszolja magával – tbmoatt esখেiiem – így a városi kormány plasmochint és atebrint kellene magamniai pelnem, ha ezt a bandát orvosilag el akarám látni, a salvansáról és a germaninról nem is beszélve. Ij, ez meg mit akar itt már megint? Lázás, és kapkodj a jegőt. Forduljon vissza, hamarosan találkozik majem berekkel; akik talán segítenek magán. Később már csak leskelődő krokodilusokat láthat.

Ha a gyengék és betegesek hátra is maradtak, port Francquiból mindig új csoportok indultak útnak. Több mint ezer ember vágott át az őserdőn, és érte el a csárvidéket. Ezt az első csoportot látta Tyl Brüggensen velük szemben menetelni.

– Errefelé ... erre *- intette teherhordóit. – IQ kell kerülnünk a tömeget. Helyes, Baantumiso, igazíts el a letaposott nádat, hogy ne akadjanak olyan könnven a nyomunkra. Nos, mélyen tisztelt Mr. Benissonj jókora meglepetés lesz, ha ez a tömeg elárasztja a bányaterület-

137

tet! - kuncogott, amikor letelepedett pihenni. –, Doktor, mi éppen a? utolsó pillanatban tűntünk el.- De aggódom Elsen Vandermoelenért...

– Én nem. Van mersze, és majd csak megbirkózik ezekkel az emberekkel. De sietnünk kell, hogy az élérrii-szerküldeményt elintézzük számára. A SABENA majd szép kis szállítási díjat fog felszámítani!

– Meg tudjuk fizetni – Brüggensen a nádas felé figyelt. – Még most sincs vége a csapatnak? Aha, már a katonaság és rendőrség is megjelent. Hacsak ezek is a gyémánt örültjeivé nem válnak, akkor Benisson ép bőrrel megúszhatja.

Több mint egy óra hosszáig gubbasztottak fejtekhe-lyükörv. Akkor úgy látták, hogy a főútvonal ismét szabad. De amikor sietve továbbgyalogolta, hogy milyen gyorsan csak lehet, elérjenek a vízesésekhez, ahol hajóra szállhatnak, rövid időközönként a főcsapatot követő csoportokra bukkantak. Ezek mindenképpen tudni akarták, hogy milyen-messze van még a Kiwi-Kiwi.

– Bolondok! – nevetett Tyl. - Hiszen már ott is vagytok. Ez a mocsár már maga a Kiwi-Kiwi. Hová akartok menni? Ahol gyémánt található? Gyémántról nem tudok. Hanem azt megmutathatom, hol szundítanak a krokodilok, és hol csámcsognak a vízilovak: mindenütt körös-körül. De gyémánt? Ugyan, ki találta fel nektek ezt a kacsát?

Amikor este tábornak ütöttek, az orvos egy vörös pontot rajzolt a térképre, és örvendezve állapította meg:

– Valóságos futóbajnokok lettünk a visszaúton. Négy napon belül hajóra szállhatunk.

– Remélem, a gépészeket nem őrijtette meg a gyémánt, és nem oldottak kereket – morogta Tyl Brüggensen. – No de ha olajat és üzemanyagot hagytak hátra, akkor magam is meg merem indítani a motorokat.

Másnap elérték a gőzölgő őserdőt. Itt már nem rejtőz-13S

hettek el a Kiwi-Kiwi-keresők előtt. De Tyl Brüggensen és dr. Massigny állhatatosan kitért a gyémántföldre vonatkozó kérdések előtt; még le is tagadták a létezését, és azt tanácsolták a silányan felszerelt menetelőknak, hogy térjenek vissza. De egyetlenegy sem fogadta meg a jóindulatú tanácsot.

Egyszer – már nem jártak messze a folyó tomboló vízesésétől – a flamand egy láztól reszkető ember mellé ereszkedett le.

– Potthoff! - kiáltott fel csodálkozva. - Pitter Pott-hoff, hogy kerülsz ide, a három ördög országába?

– Hej, Tyl barátom! Siralmas az én sorsom! ötven év nyomja a vállamat, és mint őserdei küldönc egyre csalt jártam a pokoli Belga Kongón keresztül Irungától Stanley Poolig. Égy évvel ezelőtt azonban elvesztettem az Aruwimi mellett két levelet. Kidobtak mint megbízhatatlant. No, fiú, hát ez így történt: lázrohamot kaptam, egyedül voltam az őserdőben. Tyl, te tudod, hogy ilyenkor milyen rettenetesen érzi magát az ember! öszszetpétem a táskát és a leveleket, és a csalán közé vágtam; hidd el, azt se tudtam, mit csinállok... Hogy hol, azt

már nem tudom. Minden tagomban reszketve érkeztem Nyongorába. A kezelési díjat még megfizette Belga Kongó, de azután azt gondolta a postaigazgatóság: „El kell küldeni, de úgy, hogy ne lehessen semmi követelése rajtunk.” Most a Kiwi-Kiwinél a földből akarom kikaparni a nyugodt öregségemet, ha egyáltalában eljutok oda!

Rimánkodva nézett fél az öreg az öserdő korhadó talajáról Brüggensenre. Ez odaintette dr. Massigny.

– Segítsen rajta, ha tud. Ez a Kongó-vidék egyik legöregebb úttörője, és most ide vetődött, erre a siralmas útra! Természetesen magunkkal visszük, Potthoff, úgy értem, hogy vissza. És te leszel a kulcsár a háztartásomban, Az egész cselédség parancsnoka.

139

A beteg felemelkedett. Sűrű ősz szakállal borított arcán mosoly jelent meg.

– Ha Tyl mondja ezt... mosur Tylre mindig rábízhatta magát az ember, még akkor is, amikor maga is szegény ördög volt!

Dr. Massigny alaposabb vizsgálat után megállapította:

– Vissza kell vinnünk magunkkal, Monsieur Brüggensen! Ez régi rrialaria, amit már nem lehet orvosolni. Enyhíteni, azt igen! De kigyógyítani: lehetetlen!

A négerek a takarókból és két rúdból hordagyfélét eszkábáltak össze, és ráfektették Pitter Potthoffot. Így indult az öreg postás kalandos vándorútjáról nyugalmasabb öregsége felé.

Amikor néhány nappal később a motoros hajó fedélzetén letették, csaknem elégedetten zihálta:

– Tyl Brüggensenre mindig lehetett számítani. Tudtam akkor is, amikor még tápiókával spekulált. És most gyémántja van? No, öreg napjaimra nem lesz rossz dolgom.

Az éjfélete áradat a Kasai felé sodorta őket, a hajócsavarok teljes erővel dolgoztak.

Végre Port Francqui antennatornyaihoz érkeztek. Az erőd fölött ezüstös fényű repülőgép úszott, és valahol egy tisztáson leereszkedett.

– Már megépítették a repülőteret – örvendezett Tyl Brüggensen. – A repülőtársaság igen ügybuzgó, ezt el kell ismerni. Négy óra alatt Kinshasában lehetünk, ha akarunk. De előbb még el kell intézнем valamit: árut kell küldenem a Kiwi-Kiwi fölé Elsen Vandermoelen-nek.

Alig erősítették a hajókötelet a kikötőcölöphöz, már megjelent a repülőtársaság megbízottja, megelőzve a magas polgári hatóságot.

– Mynheer Brüggensen.! Mindenben rendelkezésére állunk. Várjuk tanácsait, hogy megnyithatjuk-e Port

140

Francquitol Kiwi-Ipwiig a repülőutat. Milyenek a leszállási lehetőségek?

– Jelenleg átkozottul rosszak, noha könnyen feltölt-hetnének egy tisztást a nádasban, ahol a gépek leszállhatnak. No, ezt meg is fogják csinálni, mihelyt a Ki-wi-Kiwi virágzásnak indul. Most mindazonáltal három gépet akarok bérelni, amelyek a Kiwi-Kiwi fölött myf-rouw Vandermoelen számára jól, törésmentesen becsomagolt árut dobnak le. Itt vannak a tételek, és önökre tartozik a jelzőkendő is.

A légikötelék parancsnoka megvizsgálta a jegyeket és az utalványokat, átvette a megrendelőlapokat, rendbe rakta őket, és így döntött:

– Holnap két vagy Tiárom tonna árut fogunk myf-rouw Vandermoelen ölébe pottyantam a levegőből. Hogy úgy mondjam, ez számunkra gyerekjáték. De egészen őszintén: férfiak is leugorhatnak, hogy a nagy versenyfutáshoz még idejében megérkezessenek.

– Beszéljen le minden érdeklődőt – kérte Brüggensen. – Ha az ejtóernyő a mocsárba esik, az utas a krokodil gyomrában köt ki. Inkább gondoskodjék róla, hogy Barátaimmal együtt holnap reggel Kinshasába érkezem. A *Banque Employer-be* kell mennem, és utána mindjárt a kórházba. Már megint jól kifogtam.

– A szerencsét?

– És é pechet! Aki a Kiwi-Kiwiről jön, az magával hozza az ördög ajándékát!

Amikor a teherrepülőgépek ládákkal, zsákokkal és batyukkal megrakva felszálltak, már felzúgott a kis személyszállító repülő is, hogy Tyl Brüggensent Massigny-vel és Baantumisóval civilizált területre vigye vissza. A flamand kimerült volt és fáradt. Potthoffról beszélt, akit a Port Francqui-i kórházban kellett hagyniuk.

– Massigny, törődjön majd a vén csonttal, igen derék fiú . . . Szörnyen rosszul vagyok!

141

Kíwi-Kiwiben, a kékföldbánya torkolatánál kemény munka folyt. Benisson lehordatta az egész málladékos réteget, és a homokot, salakot, törmeléket mind átmosatta a hosszú csatornában. Esténként, mielőtt a nap lebukott volna, pöffeszkedve, mint egy jóllakott oroszlán, belépett Elsen Vandermoelen bambuszházikójába, éa még mielőtt akármit is rendelt volna, rákezdte:

– Vendéglősné asszony, a Kiwi-Kiwi-ügy kifizetődik! Istenemre, Tyl Brüggensenbeh nincs valami sok vállalkozó szellem, különben nem engedte volna át nekünk az igazi nagy üzletet... Igen, ha lehet, sok rizst leérek, és jó nagy darab húsokat bele, vandermoeleni módra, tojásos mártással, utána pedig egy jó hideg kortyot! Igazán nem tudom, honnan veszi a jeget!

– Mindig csak azt hallom, hogy jég meg jég! – nevetett az asszony. – Itt az agyag az izzó napon. Egy darabot kendőbe kell csavarni, mocsárvizet rá, és a szél meg a tűző nap jól lehűti.

Ott matatott fazekai meg lábasai között a kis konyhában.

– A konzervnek már a végére járunk, Mr. Benisson. Még három nap, és a fehér emberek is maniókalisztból készült galuskát kapnak a sült hal mellé!

– Ha maga készíti el, nekem még az is ízleni fog – hízelgett a férfi. – Myfrouw Elsen, ez itt még csak nyomorúságos nádkunyhó, de egy év múlva már trópusi hotel lesz, valódi mahagónibárral és jól csurgó italokkal. Egész város keletkezik itt! Csak jöjjenek meg már a gének, a fűrómesterek és az ellenőrök y Én magam is házat éDíttetek. Vajon miért oldott kereket MacBarcley? Biztosan talált egy súlyos gyémántot. Hát csak menjen, legyen boldog vele!

– A köveket, amelyeket most találnak, már mind a társaság zsebeli be? – kérdezte az asszony kíváncsian.

– Részben .. részben ... – morogta a férfi. – Kü-142

lönbséget kell tenni a szerződés szerinti feltárás és az egyéni lelet között. Amit a fűrásnál találunk, az természetesen a *De Beeté*. De amit egyéni fűradsággal gyűjtök, az természetesen az én tulajdonom. És mondhatom, egészen szépen szaporodik!

Az asszony nevetett, és alumínium tányérokat és tálakat vett elő.

– Váljék egészségére. Úgy értem: az enivaló, nem a számla. De lám, már itt vannak a többiek is! Igyekezz nem kell. Meglehetősen nehéz ebből a kis készletből valamit is készíteni!

–, Az utánpótlás már biztosan úton van – vigasztalta a férfi. – Különben jobb lenne, ha a társaság alkalmazásába lépne!

– Még napi ötven Belgáért sem! Független akarok maradni! Ha Tyl elintézi megrendeléseimet, akkor öröm lesz hozzám járni. Már lassan itt az ideje, hogy megkapjam a szállítmányt.

– Mindig Tyl, és mindig Brüggensen! --- morgott Benisson. – Őszintén szólva, ez nem is igazi férfi. Ha az lett volna, sohasem engedte volna a De Beért a húsos fazékhoz.

– Arról, hogy ki az igazi férfi, nekem más a véleményem. Az igazi férfi mellében szív legyen, ne pénzes zsák – mondta Elsen, és a konyhába sietett.

Másnap délelőtt két repülő motorja zúgott fel a tábor fölött.

– Itt vannak a gépek! – kiáltott fel Elsen Vander-moelen, és a széles homokzátonyhoz futott, amelyre a ledobási jelet kitétte^

Nem kellett sokáig várnia. A dupla fedelűek mélyebbre buktak, megfordultak, és kövér alumínium hasukból ládákat, zsákokat es batyuka } hullajtottak alá. Minden a két ledobási jel közé hullott. Csak két hordócska esett a mocsárba, de a segítségére kész négerek

143

azonnal biztonságba helyezték. Azután még egy zacskó ereszkedett le egy hosszú selyemzászlóval, és még mielőtt Elsenék észbe kaphattak volna, a két repülőgép hazafelé indult. Egy perc múlva mind a kettő olyan kicsinek látszott, mint egy-egy -szúnyog.

– Posta! – ujjongott Elsen Vandermoelen, amikor a zászlóval díszített zsákocskákat felszedte. – Újságok, levelek, üdvözletek a távolból.

De mialatt kíváncsian vizsgálgatta a zsákocska tartalmát, arra is ügyelt, hogy az árut hiánytalanul behordják szellős házába.

A karcsú dr. Niort érkezett először Elsenhez. Kényelmesen elhelyezkedett a papiruszcserjéből készült széken, amelyet egyes néger kezek fontak a fehér myfrouw-nak, és gondosan kinyitotta a neki szóló vastag levelet. Az újságokat, a hosszú kormányzósági rendelkezéseket, a szabványlapokat mind félretolta. "De amit a felesége írt Kinshasából, annak minden szavát élvezettel böngészte végig.

– Végre ismét kapcsolatba kerültünk a világgal! – örvendezett. – Tehát, myfrouw Elsen, ha a csomagok között egy üveg jó ital is akad, azt ma az ünnep örömeire én fizetem. Mindenki a vendégem!

Közben ugyanis a többi fehér is nagy sietve megérkezett a fűrótelepről.

– Egy láda „extra száraz Mumm”, éppen huszonnégy üveg – mondta Elsen. – Mind épségben érkezett meg. Azonnal behűtettem!

Egy öreg néger volt a mindenes, aki az ásásnál már keveset tudott volna segíteni. A néger széles vigyorgással süllyesztette el az üvegeket a vízhűtőbe, a levegőből érkezett holmit pedig egy sarokba hordta, pontosan Elsen Vandermoelen.utasítása szerint.

– Mindent csak akkor csomagoljunk ki, amikor szükségünk van rá – tanította az asszony. –

Különben még

144

lába kelne a dobozoknak és a csomagoknak. Te minden éjszaka itt alszol majd, és vigyázol, hogy tolvaj

ne férjen hozzá az áruhoz!

– Érteni, érteni! – dörmögte az öreg. – Éles bozótvágó késsel azonnal levágni a tolvajnak lijjakat.

Benisson egész csomó levelet kapott, a geológusok csak vékony leveleket, Jan Jansen pedig üres kézzel távozott.

– De azért Tyl gondolt a fiatalúrra is ⁻¹ - mondotta Elsen, és átnyújtott egy érvényes csekkfüzetet. – Tehát ha kifogy a pénzem, majd kérek Jan Jansentől. Csak tegye el nyugodtan. Tyl ezt írja: „Előleg a kövek valószínű bevételei árára.” De Mr. Benisson, a legnagyobb újság: Brüggensen azt írja, hogy ezren és ezren vannak .már útban errefelé... Hogy kicsodák? Nos, természetesen emberek: feketék, fehérek, barnák, sárgák. „Az egész Kongó-medence a Kiwi-Kiwi felé özönlik.” Szórol szóra így áll itt, nem is tételeztem fel Tylról, hogy ilyen költői legyen.

– De mit akar itt az a tömeg? – kérdezte tanácstalanul a kövér afrikander. – Igaz, hogy várok munkáscsapatokat, mérnököket, aknászokat és gépészeket. De ezek az én értesüléseim szerint még Port Francuiba sem érkeztek meg.

– Azok, akik most érkeznek, ugyancsak szeretnék ^{°§y°} egy szeletet a mazsolás kalácsból – nevetett Elsen. – Csak rajta, jöjjön a tömeg. Maguktól, hetüktől igazán nem - virágozhat fel az üzletem. Ugye, ma csütörtök van? Nos, Tyl úgy számítja, hogy mára meg is érkeznek.

– Ez a De *Beer Company* földje. Ide senkit *be* nem engedek! – tombolt Sámuel Benisson.

– Odaát a víz másik oldalán jelölte ki a társaság a földjét – magyarázta Jan Jansen. – Itt a zátony, ameddig a szem ellát: a mindenki földje!

145

– Fiúk, holnaptól kezdve újabb szállítmánnyal jön* nek a gépek, méghozzá tiaponta.” Igen,-Tyl megáll,apo-dotí a repülőtársasággal, És akkor – az asszony¹ szinte betűzte – „a legközelebbi járat egy pontosan beállított rövidhullámú adót is visz. Jan Jansen tanulja meg a kezelését. Attól, fogva mindig közölheted a repülőkkel, hogy mire van szükség”. És azután megint mindenféle ostobaságot ír öfiszte Tyl, a gyors elvonulásról és a rövidesen beköszöntő kellemetlen időről. Ugyan mit vészmadárkodik ez a Tyl! Most kezdődik csak az élet az én vendéglőmben!

Csak egy. napot tévedett Tyl Brüggensen. Nem csütörtökön, hanem június harmadik hetében, pénteken érte el a táborát a kavicszátQnyon keresztülhőmpölygő kincskereső tömeg. Ezúttal elől meneteltek, lobogó zászlókkal, a katonák és a lovas rendőrök. Mindenkit korbácsütésekkel vagy figyelmeztető lövésekkel kergettek vissza az üvöltő hordába, aki a mocsárba gázolva akarta megkerülni és megelőzni őket.

Sámuel Benisson az óriási csapat elé loholt, és könyörgött a Kongó-vadászok hadnagyának, hogy * ott, azon a helyen, amelyet éppen elértek – Elsen szellős házatól jó ezerméternyire –, vonjon védőkordoht.

– Hadnagy úr, gyilkosság és verekedés lesz abból, ha ez a banda a kikaróztat bányatelepig előrenyomul. Én vagyok a felelős a *De Beer Társaságnak* a munka zavartalan menetéért. Vitéz uram! Hiszen ez nagyjából számítva is legalább ezer ember!

– Kétezer – javította ki a tiszt. – Monsieur Benisson, könnyebb bolhákra felügyelni, mint majd itt rendet tartani. De az ön érvei most már világosságot gyűjtöttek az agyamban. – Felegyenesedett nyergében. -*-Kongó-vadászok! Állj!¹– kiáltotta. – Fegyvert lábhoz! Az egész csapat: hátra arc! Első sor: pihenj! A második:

140

záróórségbe! Senkit át nem engedni Befedeztük a menetelést !

Hiszen ha mindent elintézhettek volna ezzel a néhány katonai vezényszóval! De alig állították fel a kordont, máris előlépett néhány tekintélyes fehér vállalkozó, felmutatta védő- és ajánlóleveleit, kérve, hogy engedjék át őket. Ezt a kérést Sámuel Benisson nem utasíthatta el. Még az utat is megmutatta a jövevényeknek.

– Ott, igen, a nádfedél alatt van myfrouw Vander-moelen vendéglője. Ott jobb ellátásban lesz részük, uraim, mint a leokini Royal-bárban ... Micsoda? Gvé-mántok? Itt a környéken? Sohasem hallottam róla! Mi platinát, krómot és vanadiumot kutatunk.

De ekkor egy néger odakiáltott a mocsár széléről:

– Kő, mosurs! Kő. fénylő, csillogó kő, itt a homokban! Kicsi kő, de szép kő. Itt még egy lenni!

Abban a pillanatban az egész embertömeg lezúdult a

147

keskeny homokpartra, amely a zátonyt a mocsártól választotta el. Az az ember, aki ráakadt a kőre, gazdájához futott. Az még Benissonnal tárgyalt. Az afrikander nem hitt a szemének; a néger kérges tenyerén két nyersgyémánt feküdt, együtt sem több, mint öt karát, de szép formájú, és kék fényben ragyogott mind a kettő.

– Kvarctekercs – dadogta Benisson –, úgynevezett szénkövület; errefelé gyakori.

De a néger gazdája már elővette kis táskájából a keménységi fokmérőit, és a két követ végigpróbálta a lemezeken. Még a kilences fokú korundot is karcolta mindegyik. A leletet tüszője zsebébe dugta és kijelentette:

– Gyémánt ez, semmi más. És ez itt csak úgy szabadon hever? – Sarkon fordult, és peckesen visszalépkedett társaihoz. A nagy lármában is érthetően hangzott kiáltozása: – Elő az edényekkel, ,mossátok át a homokot!

Máris csobogott a víz, és felemelkedtek a lapátok. A vállalkozóknak, akik tíz vagy még több munkással

érkeztek, már nem is volt sürgős, hogy Elsen Vanderhoe-^{*} len húsos táljaihoz jussanak. A zátony lejtőjén gubbasztottak a lebukó nap fényénél, s míg körülöttük moszki-tók milliói rajzottak, új leletre lestek.

Gyéren találtak gyémántot. Csak amikor a nap a szúnyoghad felhőjébe burkolózva vörösén lebukott Kiwi-Kiwi mocsaraiba, akkor hagyták abba a munkát. A legszegényebbek a sötétben is újra meg újra telemerték fazekaikat homokkal és vízzel.

Ezen az estén „telt ház” volt Elsen Vanderhoeennél. Néhányan a nádzsámolyokra telepedtek, a legtöbb azonban keresztbe vetett lábbal a gyékényre ült, és jóízűen ette a szivacsos tápióka-gombócot sült hallal és tojásporból készült mártással. Bár a szesz nem volt jeges, a pálmacukorból, konzervtejből és cukornádból készült

148

keverék mégis kellemesen hideg volt, és remekül ízlett mindenkinek.

Kívülről, a lezárt út másik oldaláról áthallatszott azoknak a feketéknek az éneke, akik a mocsáron és erdőn keresztül elérték céljukat.

Elsen Vanderhoeleh lefordított egy dalt Jan Jansen-nek, a geológusnak, aki hűségesen segített neki a kiszolgálásnál.

Az ördög mind, a jördög[^]is

a Kiwi-k.iwibe jött.

Homok, mocsár, homok, mocsár ...

Az isten átka ül a vidéken,

az ördög az úr a Riwi-Kiwin.

– Milyen jól dalolnak és verselnek a feketék! Nem is gondoltam volna – mondta a fiú.

– De aztán megvadulnak, ha nincs harapni valójuk! Kedves Jan, óvjon meg ettől minket az ég! De mynheer Flauer még egy üveggel kér! Vigyen neki tüstént, és szedje is be az árát. Aki azonnal fizet, nem maradhat adós!

A PARANCS ÍGY HANGZIK- „NE LÉGY SÖVÁR”

E[^]sen ” Vanderhoeennek nem kis fáradságába került, hogy éjjel körül kituszkolja házacskájából az utolsó kitarató ivókat is. Amikor már Sámuel Benisson is elment, felrázta szunyókálásából Jan Jansent, aki az ideiglenes bársekreney mögött egy nádszéken bóbiskolt, és rászólt:

– Most nyissa ki a szemét, és jól figyeljen! Megnézzük, mennyi is volt a napi bevétel.

Amikor végre összerakta és összeszámolta a papír-

149

pénzt meg a nagy, átluggatott aranypénzeket, egy pillanatra ölébe ejtette fáradt, sebesre dolgozott kezét.

– Hozzávetőleges számítás szerint egyetlen napon százszor annyit kerestem, mint amikor a M[^]adame-nál egy héttig a mocskot pucoltam. Okos asszony most a bank páncélszekrényébe tenné a pénzt éjszakára. Van ilyesmi Kiwi-Kiwiben?! Vagy mit csináljunk a pénzzel?

– Ássuk el – tanácsolta a fiatalember – oda, ahová a gyémántjait rejtette.

– Elásni, persze – dohogott az asszony. – És ha aztán kitör a kapzsiság trópusi nyavalyája a gyémántvadászok között? Én itt fekszem elvágott nyakkal a rumoshordón, téged pedig beletaposnak a tűzhely hamujába. Mi lesz az én négy csemetémmel a Fehér Növéreknél? Meg kell találnunk a módját, hogy a piéizt Kins-hasába küldjük!

– Induljak útnak? – kérdezte sietve a fiú.

– Nem, Jan Jansen, de jó helyen tapogatózol, ahogyan Tyl mondta. Nincs itt valahol olyan síkság, amit ^va majd a mocsári nadragulyát kiirtották, repülőternek lehet használni?

– Ez ám a bölcs gondolat, Elsen asszony! Találtam is ilyenféle helyet. Már két napja rábeszélem Benisson, könyörgök neki, hogy adjon munkásokat. De az csak a maga hülye adamaszaira, a gyémántokra gondol. Csak két napra adna ötven munkást, és a gépek leszállhatnának a Kiwi-Kiwi földjén.

– Kitűnő! A költségeket én fedezem! A munkások, akik itt a zárókordon mögött ücsörögnek, - holnapután boldogok lesznek, ha jó kövér falatokért nekiláthatnak a munkának. Persze csak úgy barátságból nem fogom a repülőteret a SABENÁ-nak ajándékozni. Teher- és személyforgalom ... kidolgozhat a számomra egy szerződést. És mára elég! Menjünk aludni!

150

Tyl Brüggensen ugyanebben a késői órában igyekezett Leokinban a repülőársaság egyik cégvezetőjét meggyőzni arról, hogy Kiwi-Kiwi nagy üzleti lehetőségeket jelent.

– Önök Európa és Afrika között bonyolítják le a forgalmukat. Itt Belga Kongóban száz helyen is van állomásuk. Dől magukhoz a pénz, mert a belga királyságtól még pótlékot is húznak, de ha arról van szó, hogy egyszer valódi úttörő munkát kell végezni, és bekapsolni a forgalomba az óserdei mocsarakat, olyan butának tetteik magukat, mint egy kislány az első csók előtt. Bele kell vágni, barátom! A Kinshasából Port Francquiiba vagy Kiwi-Kiwibe vivő repülőúton több embert és árut szállítanak majd egy hónap alatt, mint az összes többi

útvonalon egész Belga Kongóban!

– Feltéve, hogy gyémánt van ott! Monsieur Brüggensen, hiszen ön maga állította, hogy ezek a mesék a gyémántletről .légből kapottak.

– Légből kapottak? – Tyl szava harsogott, úgyhogy az egész helyiség zengett bele. – Barátom, most már nem kell hallgatnom. Most már beszélhetek. – Inge alól kihúzott egy zacskót, amely egy háromszoros bőrszíjon csüngött a nyakában, kinyitotta a zacskót, és tartalmát az asztalra öntötte.— Ezek azok az emlékkövek, amelyeket meg akarok őrizni magamnak, uram! Mindegyik legalábbis tízezer Belgát ér. Pontosan ötven darab,. S Tyl Brüggensen ,ezt ott találta, ahova önöknek repülniük kellene, a Kiwi-Kiwi mocsarainak kejlős. közepén. Kétezer ember máris ott van; egy hónap múlva tízezer vagy húszezer, talán még sokkal több is. No, mondja meg, jó uram, ha így áll a helyzet, micsoda megfontolrú-valója,,lehet a társaságnak!

A cégvezető kezébe vett egy nagy karborundumot, egy fekete gyémántot, és az ujjai közt forgatta.

– Azt hiszi? -- kérdezte.

151

– Tudom – válaszolta Tyl. – És ha garanciaösszeget kívánnak, akkor százezerig aláírok. Természetesen csak akkor, ha av haszonból is részesülök.

A társaság megbízottja elmosolyodott.

– Ha ez üzletnek ígérkezik, természetesen nincs szükségünk az ön pénzére. Vajon lehet-e ott használható repülőteret építeni?

– önök nemsokára betonteret építenek a mocsár közepére, úgy felvirágzik ez az üzlet! – Brüggensen mindkét öklével az asztalra csapott. – És ha a repülőter elkészül, együtt repülünk Kiwi-Kiwibe, és én majd megmu* tatom önnek, hol lehet ilyen kövecskéket felszededegetni a bányaterületen kívül. Tetszik önnek ez a fekete? Csináltasson belőle tüt, vagy hordja egy gyűrűben, hogy ne feledkezzék meg arról, miben állapodott meg ma Tyl Brüggensennel.

– Tyl, maga... de hiszen ez valóságos vagyion, ha a kő valódi!

A flamand reszkető kézzel seperte be a köveket az asztalról a bőrzacskóba.

– Szót se róla többet; a kő valódi, és emlékeztesse mindig a Kiwi-Kiwivel kapcsolatos nagy tervekre. Ember, én halálosan kimerült vagyok. Holnap bemegyek a kórházba, és – ezt meg kellett ígérnem – négy hétig csak beteg testemmel törődöm, ön Igazán jót tenne az emberiséggel...

– Értem! A Kiwi-Kiwibe vezető repülőjárat ügye rendben van. Ebben bízhat, Brüggensen. Ha a társaság valamit kitervel, akkor alaposan hozzá is lát. Már holnap kirándul néhány szakember a Kiwi-Kiwi fölé. Érdeklődni fogolí, mikor lehet majd önnel értekezni. Remélem, hamarosan, és akkor majd hozok egy szabadjegyet a Kinshasa—Kiwi-Kiwi repülőjára. Remélem, a legjobb egészségben használja majd.

Kiwi-Kiwiben Jan Jansen a repülőről ledobott rádió-

152

készülékkel pepecselt. Valami elromlott benne. Valamelyik alkatrésze nyilvánvalóan megsérült, ahogy földet ért. A lovas rendőrök között volt egy ember, aki valaha mint rádiós dolgozott, természetesen nagy készüléken. De végtelen türelemmel szétszerelte és megvizsgálta az alkatrészeket, majd visszarakta őket.

Sámuel Benisson ott állt az asztal mellett Elsen Van-dermoelen nádházikójában, ahol a leadót javították^ és szitkozódott:

– Siessetek, fiúk! A¹ helyzet egyre fenyegetőbb! Az új jövevények már csaknem a koncessziós területig nyomultak előre. Erős katonai-egységeket kell kérnünk, különben halál és gyilkosság következik.

Jan Jansen igyekezett megnyugtadni:

– A repülők észreveszik, hogyan növekszik napról napra a tábor a zátonyon. Kell hogy Port Francquiban tisztán lássák a helyzetet. Valószínű, hogy már útban is van a katonai erősítés. Egyébként milyen alapon tilthatja meg a *De Beér Társaság*, hogy a bevándorlók a zátony innenső részére lépjenek? Tudomásom szerint az érvényes rendelkezések értelmében egyhektárnyi területet karóztak körül a társaság és egy másikat magánszemélyek számára. A többi száz vagy ezer hektár gazdátlan föld.

– Ugyan ne fecsejjen, Jan! Ha ez a banda» odaát a bánya közelében megveti a lábát, a legnagyobb veszélybe kerül a feltárt terület. Egyetlen idegent sem engedek a zátonyáttörésen túlra.

Mégis sikerült ezen az éjszakán az ödavándoroltak egy jelentős részének nádtutajokon a mocsáron át a túloldalon levő kavicszátonyig eljutnia. Amikor napkelte után Benisson megpillantotta a tilos területen lobogó apró tábortüzeket, csaknem gutaütést kapott.

Dühöngve üvöltözött a katonákkal:

– Kergessétek a ,pokolba azokat a fickókat! Ez szem-

153

teléség... nem, ez már r,ablás! Lopásnak és rablásnak kell neveznem! Gyerünk, semmi tétovázás!

A hadnagy a partra mutatott, ahol mindenütt nádtutajok álltak.

– Egyetlen szakasz Kongó-vadással tartsam fel ezt a tömeget? Lehetetlenség, Monsieur Benisson! Az önök koncesszióját biztosítani tudom, erre szavamat adom! De* végre is a kincskeresőknek éppúgy joguk van a többi területre, mint önnek és a társaságnak. Ne sajnálja hát a szegény éhenkórászoktól a morzsákat, amelyek a gazdagok asztaláról lehullanak!

– Panaszt teszek ön ellen! – kiáltott az afrikai. – Követelni fogom azonnali leváltását!

A hadnagy nevetett.

– Nagyobb szívességet nem is tehetne nekem! Gondolja, hogy nekem gyönyörűség itt kuksolni a krokodi-lusok között, és várni azt a pillanatot, amikor megvadul a tömeg a Kiwi-Kiwiben? Nem, az én nyakam túl drága ahhoz, hogy feláldozzam a gyémánttröszt kedvéért.

A rendőrök ugyancsak nem vállalkoztak semmiféle beavatkozásra.

– Egyelőre a kincskeresők közül senki sem merészkedett az önök területére. Ha ez megtörténik, természetesen megóvjuk az önök érdekeit. De másutt mindenki szerencsét próbálhat, és földet foglalhat magának.

Noha Benisson anarchiáról, törvényteleniségről kiáltozott, lassan helyreállt a rend a bevándorlók táborában. Az első napokban mindenki hol itt, hol ott próbált szerencsét. Most megkezdték a saját területült lefoglalását és kijelölését. A lovas rendőrök vigyáztak, hogy senki se foglaljon el nagyobb területet, mint legfőljebb egy tízszer tízméteres négyzetet a szilárd talajon.

Néhány merész ember a mocsár közepén kezdett kutatni. A krokodilokat elűzte a nagv lárma.

Dézsaszám

154

merítették ki a feketék és a fehérek a sarat, iszapot és kavicsot a lápból, mindent átmostak, és valóban találtak is egy-egy követ.

Ez volt a jel, hogy megkezdődjek a versenyfutás a kedvező fekvésű / fejtőhelyekért. Sok helyen az iszap csaknem feneketlen volt, és néhány vakmerő fickó egészen a szemöldökéig elsüllyedt a papiruszcserjék és az óriás nád között. Ilyenkor társai csak nagy nehezen húzták ki a szerencsétlent, aki csak úgy köpködté az iszapot. Egyesek, akik egyedül keltek útra, hogy gyémántot találjanak, nyomtalanul, örökre eltűntek.

Pokoli munka volt kimosni az iszaptól egy-egy drágakövet. Mellig a vízben állva vagy a nádtutajon* mélyen előrenyúlva kellett feküdni a kincskeresőknek, és úgy dolgozni kínosan az égő napon, miközben millió szúnyog rajzott körülötte, utálatos kullancsok kínozták, és a bil-harziasis fenyegette.

– De hiszen ezek valóságos öngyilkosok! – szitkozódott dr. Vanderhecken, a hatósági orvos. – Egy hónapon belül járványkórház lesz minden táborhely. Fiúk, hozzátok végre rendbe a léadót! Plasmochint, atebrint, yantrent és kinint kell kérnünk, és orvosokat, ápolószemélyzetet, szanitéseket! Myfrouw Elsen, vegyen be jó csomó kinint megelőzésül, és azután rögtön kap két injekciót; azonnal előkészítem őket!

Elsen háza egész nap zsúfolva volt. Most már három fekete szakács segített az asszonynak, és két néger szolgálta ki a vendégeket. Elsen csak irányította a munkát, és időnként egy-egy követ vásárolt, bár ez nagyon nem tetszett Sámuel Benissonnak, aki azt állította, hogy egyedül ő jogosult a nyersgyémánt vásárlására. De mivel ő csak csekkel, sőt hamarosan csak ideiglenes átvételi elismervénnyel fizetett, Elsen Vandermoelen újra meg újra kitűnő üzleteket kötött.

A repülőtér helyéül kiválasztott homokzátonyon az

155

irtás gyorsan növekedett. Egy napon öt férfi ugrott le ejtőernyővel, akik a repülőtársaság kiküldött szakembereiként mutatkoztak be., Most aztán megindult a munka. A Kongó-vadászok hosszú nádgyékényeket fontak. (Akkoriban a kicsiny, fürgé repülőgépeknek még nem volt szükségük betonozott kifutópályára.)

– Két hét múlva leszállhat és felszállhat az első repülőgép! – állapították meg a szakemberek.

Most aztán hamarosan rendbe hozták az adókészüléket is, és mindennap csaknem fél óra hosszat köröztek a repülők a Kiwi-Kiwi fölött, hogy felvegyék a jelentéseket, megrendeléseket, kéréseket és híreket. Benis-sonnak-is volt már saját készüléke, és mindennap kisebbfajta veszekedés tört ki, hogy ki beszéljen először a repülő rádiósával.

– Tyl kórházban van – közölte mindenkivel Elsen Vandermoelen. – Kinshasában és Drazzaville-ben is kitört a gyémántdüh. Ezek vannak úton, és mind erre tartanak. Nos, akkor nyilván hamarosan konkurrenciám is támad. Most már akár tíz vendéglős is jó üzletet csinálhat itt, és ha a gyémántleletek szaporodnak ...

És valóban szaporodtak. A szerencsések legtöbbször ugyan néma volt, mint a sír, ha jó követ talált, de aki munkásokkal dolgozott, az nem titkolhatta el a leletét.

Egy napon egy lerongyolódott fehéret találtak a sűrű nádasban átvágott torokkal. A lovas

rendőrök hamar rájöhetnek: -gyilkosság. A nyakában hordott zacskó hiányzott, csak a zsinegje maradt meg. Talán a köveivel dicsekedett. Átkozott ügy ez, gonosztevők műve!

Ettől a naptól kezdve Elsen Vandermoelen nem merészkedett ki a házából. Jansennel megosztotta gondjait:

– Nem_x számoltam az emberek gonoszságával. Ha találnék vevőt az üzletemre, elrepülnék Kinshasába. Tyl előlegét könnyen visszafizethetem, még valamit keres-

156

nek is a köveken. Nem akarok meggazdagodni. Elég nekem, ha valamit félretehetek a gyerekek számára.

– Lám, lám – mondta Jansen –, az okos myfrouw Elsen nem számolt az emberek gonoszságával. Talán nem volt elég példa rá már az úton? Jól táplált, jómódú, sőt dúsgazdag férfiak nem akarták-e a talpig beelületes Brüggensent kirabolni, meggyilkolni? Most döbben csak arra, hogy ezek a kiéhezett emberek, akik talán utolsó erejükkel vonszolták ide magukat, eszelősen reménykedve, hogy egy kicsiny kő segítségével a föld javaiból ők is élvezhetnek valamit, alkalomadtán más torkának eshetnek? Látja, myfrouw Elsen, én csak kimberlitet, olivint és piridotit akartam itt kutatni, és most magam is néhány értékes kövecskét hordok az ingem alatt. De a szívemet nem mérgezték meg ezek a kövek, és szemem,et sem csukják be az itt szerzett tapasztalatok elől: vannak emberek, akik minden emberségükből kivetkőznek, mihelyt pénzről van szó. Igazán nem szeretném tudni, hogy hány gazfickó és gyilkos van itt Kiwi-Kiwi-ben a fehérek között. De ezek csak a kis gazemberek, a nagyok nem jönnek ide, azokat kiválóan képviseli Benisson.

Egy szép napon megérkezett a konkurens vállalkozó is. Egy puffadt kocsmáros – mindjárt ^Jöt csinos lánnyal – vonult a tábor felé, elkerített egy területet, felállított néhány pálinkás hordót, és kibontott egy sátr[^]ponyvára írt cégtáblát:

GRAND HOTEL BÁR ÉTELEK ÉS ITALOK!

– Itt az ideje, hogy életbe lépjen a közigazgatás -- morgott a hatósági orvos. – Ez a fickó kocsmát nyit, kártyaasztalt is fel akar állítani. Lovas rendőrök, nem tudjátok feltartóztatni a fickót?

– Erre semmiféle utasításunk sincs. Csak indulna

157

már meg a repülőjárat! Akkor útra kelnének az irodakukacok is Port Francquiból és Leokinból. Már nincs messze az- esős évszak. Mi lesz itt akkor ezzel a rengeteg néppel?

– Megfulladnak! – morogta az orvos. – A vízállás három méterrel emelkedik. Gondoskodják idejében a bánya biztonságáról, Benisson!

– Csak már megkapnám a gépeket és a cementet! — szitkozódott emez.

– Igen, a teheráru már útban van. Pe ha kísérői megérkeznek, az egész vacakot odavágják, és saját számlájukra kezdenek kövekre vadászni. Az embereim fele sem tart ki. Egymás után tűnnek el, és a rendőrség csak nézi!

– Talán fésüljük át a sűrű papiruszcserjéket? – kérdezte a lovas rendőrök vezetője. – Kisebb gondunk is nagyobb annál! Nézze, ilyen browningokat szedtünk el néhány banditától! – És három nehéz pisztolyt dobott; az asztalra. – Tízévi börtön jár az engedély nélküli fegyverviselésért. Mi azonban csak jól elpáholtuk a fickókat, és megfenyegettük őket, hogy ha huszonnégy óra alatt nem mondanak búcsút Kiwi-Kiwinek, felhúzzuk őket a legközelebbi fára!

Ezen az estén a fehérek valamennyien összegyűltek Elsen Vandermoelennél. Polgárőrség szervezéséről beszéltek. Ideiglenes városi tanácsot is akartak választani. Sok mindenről szó esett. Báj valami önyédelmi szervezettel alakítottak, de a magisztrátus már nem jött létre. Senki sem akart hivatalt vállalni. Az egyik, akinek húsz munkása volt, nyíltan kimondta:

– Emberek, ha meglesz a háromszáz karátnyi jó kövem, lelépek*. Polgármester Kiwi-Kiwiben? Inkább ele-fántá[^]oló vagy krokodilusszelídítő!

Végre elérkezett a nap, amikor egy könnyű repülőgép

158

megkísérelte a« leszállít, leereszkedett a gyékénnyel borított tisztásra, megfut, és ott állott, vad Örömujjongás közepette, szorosa[^] a rengeteg előtt.

A többi gép csak a rakományt dobta le, és ismét elhúzott kelet felé. Négy férfi lépett ki a repülőgépből. Az egyik mint Kiwi-Kiwi újonnan kinevezett főmegbí-zottja mutatkozott be.

- .Rama[^] J?A[^]hfi»?,f _ mondta elfogódott hangon, meghajlást jelző mozdulat kíséretében. - És ezek ketten a titkárim. Ez itt Monsieur Bájton, Mr. Benisson-hoz küldték. Igen, és műyen a helyzet itt, Kiwi-Kiwiben, Belga Kongó legfiatalabb vámosában? Ki tudna erről tájékoztatni?

Dr. Vanderhecken té,t magához először e különös üdvözlő beszéd után.

- Mynheer Huyghe_{ns} _ kezdte rosszálló hangon -, nem adtam-e Charlyb_{ta} az ön kifejezett kívánságára, írást

arróí, hogy aika.i^{ma} tlan trópusi szolgálatra? És most hagyja, hogy ideküldjék Kiwi-Kiwibe? Igen, a fene egye meg, a mag^s kormányzat Kinshasában, úgy látszik, teljesen elvesztette az eszét. Ezt kell feltételeznem, ha egész Belga Kongó leggyanúsabb helyére, egy... ej, hát kimon^{om} úgy, ahogy van ... egy élő hullát raknak! Ember, Huyghens, itt a pokol tornácán áll! És maga hagyta, hogy rábeszéljék?

- Ha egyszer nem ^akadt senki más, aki elvállalta volna - mentegetőzött a jövevény. - Nézze csak, doktor, az állást igen jól Megfizetik, és ha én a szolgálati időm lejártával nyugdíjba megyek . . .

- ... havi száz Bel^{ava}i többit kap - fújtatott az orvos. - Na, sok szere^{ncs}ét kívánok önnek és mindenkinek Kiwi-Kiwiben!

- Nem valami szívél^{ves} fogadtatás - köhécselt a gyémántföld új ura.

Megemelte ragyogóⁿ f^chér, még át nem izzadt tró-

159

pusi sisakját, egy pillanatra látni, engedte tükörsima, kopasz fejét, maja ismét gyorsan befedte, és két újdonsült titkárához fordult.

- És hol van a városi hatóságok épülete? Az írógépeket és az iratszekrényeket oda kell majd vinni. Majd én előremegyek!

Erre még Sámuel Benisson is nevetni kezdett, kövér combjára csapott, és elrongyolódott parafa sisakját a moszkítóktól hemzseggő levegőbe dobta.

- Fiúk, fiúk, /gyerekek!... Bocsánat, nagyságos uraim! Ilyen jót már rég hallottam! Hogy hol vannak a hatósági - épületek Kiwi-Kiwiben? Mi sátorban lakunk vagy nádkunyhóban, sokan csak egy lyukat vájtak a földbe, és éjszakánként egy sátorponyvát húznak maguk fölé. A legtöbben pedig oda fekszenek, ahol éppen áll^{nak}, és elégedettek, ha még egy nádból font szélvédőjük is van. Épület... megszakadok a nevetéstől, ember! Nos, semmi huzavona! Madame Elsen induljon, és hűttesse be az összes üveget, ami csak akad a nádkunyhóban. Monsieur Huyghens, megengedi, hogy vezessem?

Kiadós lakomával ünnepelték meg a Belga Kongó-i állami hatóság megjelenését Kiwi-Kiwiben, és mennél tovább káromkodtak és ittak, annál barátságosabb lett Huyghens. Amikor már meglehetősen berúgott, megállapodást kötött Elsen Vandermoelennel, és elővételi jogot biztosított magának a már oldalfalakkal ellátott nádkunyhóra.

- A hatósági közeg székhelye - dicsekedett, és pogy-gyászából elővett egy pléhtáblát, amely Belga Kongó színeire volt festve, " címerében egy állattal, amelynek oroszlánt kellett volna ábrázolnia.

- A belga oroszlán ordít, de nem harap - gúnyolódott a kocsmárosné.

160

- Viszont annál jobb pénzbeszedő - szólt közbe az egyik titkár. - Holnaptól kezdve beszédjük a bányailéteket. Aki egy földdarabot lefoglalt, annak fizetnie kell.

- Vigyázz, ennek csak halál és gyilkosság lehet a vége! - óvta Jan Jansen. - Legtöbben utolsó kis pénzüket kaparták össze, hogy ide utazhassafia. Ti meg most bélyeges papírokkal és koncessziókmányokkal álltok elő, és pénzt követeltek anélkül, hogy eddig bármit is tettetek volna« szegény ördögökért. Ez könnyen balul üthet ki!

Amikor megtudta, hogy körülkarózott földjéért csaknem ezer Belgát kellene illetékként kifizetnie, csak nevetett.

- Még százat sem tudok kivásalni belőlem. Hogy miért? Hát csak azért, mert nincsen. Tessék? Hogy amikor el kell hagynom a földemet? Eszem ágában sincs! Es mindenki ezt fogja mondani, aki az életét kockáztatja itt egy csöppnyi reménységért.

Amikor az utolsó vendégek is eltávoztak, Jansen segített Elsen Vandermoelennek, és kiásták a ládikát, amiben Elsen a készpénzt és a köveket tartotta. A repülőnek másnap reggel ismét fel kellett szállnia, és a pilóta megígérte, hogy elvisz egy kis csomagot Tyl Brüggén-sennek, akit jól ismert. Jansen azután, hogy megfelelően becsomagolta a küldeményt, kissé mélyebbre akarta ásni a ládikát, de közben hirtelen visszahőkölt, odahúzta a karbidlámpát, és gondosan bevilágított-a lyukba.

- Elsen!" - kiáltotta. - JNlézzen csak be ebbe a lyukba! Egek, hiszen ez valóságos fészek! Ez mind gyémánt lenne?

Kutató ujjakkal vájkáltak a laza kavicsok között. Tíz, tizenkettő ... végül is húsz követ szedtek össze. A fiatalember lázasan ásott tovább, de már semmit sem talált. Elsen azonnal a mérleghez sietett, és lemérte a nyers-

161

gyémántokat, öt, hat, nyolc karát, sőt, az egyik csaknem húszkarátost

- Mindegyik tiszta kő - örültj Jan. - Elsen Vandermoelen, íme, együtt van a pénz gyermekei eltartására.

- De Jan, hiszen ezt maga találta r- mondta az asz-szony kissé csüggedten.

- Csakhogy a maga földjén, és így ez mind a magáé. Legjobb lenne, ha mindjárt holnap vissza is menne a repülővel. Én lebonylítom itt az üzletet, és tovább kutatok. Talán még egy ilyen föld alatti fészekre bukkanok.

- Akkor felezzünk, - ajánlotta az asszony. - Megkapja az eladási ár felét, csak ne tartózkodjék túl sokáig itt. Jöjjön maga is hamarosan Kinshasába.

- Tehát elmegy a repülővel?

– Természetesen! Ó, istenem, Jan, hirtelen olyan vágy fogott el a gyermekeim után! Akármilyen jók is hozzájuk a Fehér Nővérek, az anyát csak nem pótolhatják. Úgy, és most leülünk, a kandidátus úr pedig összeszedi a sütnivalóját, és elkészít egy megtámadhatatlan adásvételi szerződést arról, hogy Elsen Vandermoelen Kiwi-Kiwin levő vendéglőjét összes tartozékaival együtt átvette, és jogosult arra, hogy a Belga Kongó-i hatóságokkal személyesen tárgyaljon az átadásról.

– Erről a fészekleletről pedig egyetlen szót sem! – kérte, az asszonyt Jansen. – Még Kinshasában sem. Hús kő egyetlen helyen, ha ez kiderül, kiássák a földet a lábunk alól.

Már csaknem megvirradt, mire az átvételi okmány huszonnégy pontját megszerkesztették.

– Ha Vanderhecken és a lovas rendőrök parancsnoka reggelizni jön, írják alá mint tanúk. Még szerencse, hogy volt egy töltőtolluk. A tinta csaknem mind kifogyott belőle, de az aláírásokra még futja. Még az esős

162

évszak beállta előtt én is Kinshasában leszek. És akkora Elsen mama, remélem, előnyös végelszámolást tehetek majd maga elé.

– Jongher Jansen, hiszen mindez a te számládra megy már!

– Elsen Vandermoelen, elbizakodott lett – nevetett a fiú olyan fáradtan, hogy már szinte a szemét sem tudta nyitva tartani. – Majd később beszélünk erről. Most pedig előre, csomagoljon, öltözzön, vegye magához a pénztét. Jó, hogy eszembe jut, valami forgótökének itt kellene maradnia. .. Hogyan? Tízezer Belga? Akkor gyofsan még egy nyugtát. .. Igenis, myfrouw! Ahol kezdődik az üzlet, ott megszűnik a barátság.

A nap éppen diadalmasan a látóhatár fölé emelkedett, amikor a lovas rendőrök parancsnoka szitkozódva és kimerülten bebottlott az ajtón.

– Myfrouw Vandermoelen, jó sok kávé és egy negyed rumot hozzá, a többit, mint máskor. Pontosan ,tíz gyilkosság egyetlen éjszaka alatt. . . . Hogy hol? Ne kívánjátok, hogy pontosan elmondjam. Itt is, ott is, és a tetejében az az örült lövöldözés a Grand Hotelban. Az egyik fekete bárhölgycike is a fűbe harapott. És most megint három snapszbutikos nyitotta ki a boltját. A pilóta mesélte, hogy hét másik is megrendelte a jegyet Kinshasából ide, rögtön bárhölgyekkel és fekete táncosnókkal jönnek. Szép kis élet lesz! Még szerencse, hogy legalább egyetlen rendes vendéglő van Kiwi-Kiwiben!

– Ma elmegeyek a repülővel! – mondta a vendéglős-né. – Jan Jansen veszi át az üzletemet. Nagyon rosszkat álmodom itt, átvágott...

– Hagyja abba, myfrouw! – rivallt rá a lovas rendőr. – Ha nem volna még három év szolgálati időm, magával, repülnék Kinshasába. A fene egye meg! Hogy mi bújt az emberekbe? Amikor maga egészen egyedül, mint egyetlen fehér nő volt ebben a nyomorúságban, még

163

mindenki lovag módjára viselkedett. Amióta -rákaptak az ivásra, és könnyű nőcskék illegetik magukat, vér folyik. És most még Huyghens is jön az ő koncessziós adójával! Holnap akar hozzákezdeni a pénzbeszedéshez! Mi lesz itt! Akinek csak valamije is van a pénzes zacskójában, eltűnik majd! Aki még a jó köre vár, majd agyaggal fog dobálózni. És ránk vár a feladat, hogy pisztolylövésekkel gyógyítsuk be a sebeket. Úgy ám, de ez legalább jó volt, úgy értem, hogy a reggeli! De vajon ki tudom-e még fizetni?

– Ma az én vendégem – mondta az asszony, és kinyitott még egy pa”radicsomkonzervet. – Nagyon sajnálom magukat itt hagyni, de Tyl Brüggensennel – hisz ismeri – egyszer hosszú vitánk volt a félelemről és a rettegésről. Nos, mindkettő elkaptott, a félelem és a rettegés is. És minthogy kishitű lettem, elutazom a négy gyermekemhez. Mellettük a helyem.

Mindkét férfi elkísérte az asszonyt a startpályához, és amikor a gép a levegőbe emelkedett, levették sapkájukat és a trópusi sisakokat.

– Ezer ilyen asszonyra volna itt szükség! – morgott a rendőrtiszt, mikor visszatértek Elsen Vandermoelen vendéglőjéhez – Akkor érne valamit az élet. De mit hoz ez a szennyes áradat ide Kiwi-Kiwibe? Kandidátus úr, én egyszer olvastam e”gy könyvben valamit az emberiség söpredékéről – őrtítő gondolat, mondhatom. Garantálom önnek, hogy nemsokára az egész Kongómedence alja itt lesz! Semmi kifogásom a bátor fiúk ellen – legyenek azok fehérek, barnák vagy feketék – itt e mocsárban és pizsokban. De ezek férgesek, akik itt gyülekeznek! Az ördög kormányozza Belga Kongóban a Kiwi-Kiwi körzetet!

164

„ÉS AKKOR KÜLDTE AZ ÖZÖNVIZET ...”

– Doktor! – kínoztta Tyl Brüggensen dr. Massignyt és asszisztenseit. – ördög és pokol! Igazán nem vagyok olyan nagy beteg! Rendben van, visszaestem a malária tropicába, újabb bilharzia jelentkezett, de csak egészen enyhe. Nem érti, hogy kötelességemnek érzem még egyszer utánanézni, hogy Kiwi-Kiwiben rendben mennek-e a dolgok? Értsétek meg: ott van Elsen Vandermoelen, ott folytatja tanulmányait Jan Jansen. Egek, Sámuel Benisson igazán nem a barátom, mégis nagyon szeretném tudni, hogy mit csinál ez a hájas afrikander!

Az orvos egy újságot vett elő zsebéből, a *M, oniteur de Congo Belge-et*, és felolvasta:

– „A . kiwi-kiwibeli állapotok lassan elviselhetetlenné válnak. Most már húszezerre tehető azoknak a száma, akik a mocsárban¹ és a homokban turkálnak, hogy valahol és valamikor egy gyémántot találjanak. Hála a

SABENA példamutató tevékenységének, már a legközelebbi napokban két repülővonal is bekapcsolja a forgalomba a belga kultúrának ezt a jelentős, előretolt őrszemét. A SABENA holnap Léopoldville-ből közvetlen járatot indít Kiwi-Kiwibe. Port Francquiból pedig közvetítő járatot.”

– Hagyja abba, Massigny! Egy szót se többet! – kérte a beteg. – Eszerint kikocsizhatnék a repülőtérre, és Kiwi-Kiwiben a Vandermoelen vendéglőjéhez vitethetném magamat. Massigny, egynapi repülőút, no, mondjuk, kettő. Azt csak kibírná a szervezetem?

– Így beszél a, bolond Tyl Ulenspiegel! – Az orvos lereszelte egy ampulla nyakát. – Tyl uram! Maga valahogy a szívemhez nőtt, könnyen levesz a lábamról. De hogy még egyszer Kiwi-Kiwibe engedjem, ezt egyenesen megtagadom!

165

– Matesigny doktor, magam előtt látom az óriási nád- és sásdsungelt-, benne * néhány hatalmas majomkenyérfát és mocsári ciprust, a moszkítófelhőket, amelyek úgy hullámszerűen, mint a pusztai tűz, hallom a Vízilovak borzalmas üvöltését, amikor a coje ya menia kergeti őket, érzem a mocsár nehéz páráját__

– ... és az oszladozó tetemek hullabűzét – szakította félbe keményen dr. Massigny. – Igen, Brüggén-sen, itt áll a Monifeurban, hogy Kiwi-Kiwiben a gyilkos halál arat. Naponta húszra is felmegy azoknak a száma, akiket a trópusi ragály visz el, és néha tízre azoké, akiket meggyilkoltak. Vérmocsár lett az egész Kiwi-Kiwi.

– És ezért engem terhel a felelősség, hiszen az első köveket én hoztam el onnan, abból a pokolból! – sóhajtott a flamand. – Bárcsak ne beszéltem volna egyetlen embernek se róla, hogy honnan hoztam a gyémántokat!

-- Akkor egyszer valaki más tette volna ugyanezt. Ne haragudjék, Tyl, nevetnem kell az ilyenfajta önmarcangoláson. Használja fel végre józanul a vagyont, és menjen haza!

– Haza? őszintén szólva, nekem már nincs sehol otthonom. Byschoot, vajon miféle koszos fészek az még az újjáépítés után is? Oostende ... ott nyilván olyan elegáns emberek járkálnak, hogy egy öreg trópusi nem is mer úgy szívből, kedvére köpni egyet. A kórházban sem akarok elrohadni, tftt van néhány papiros, doktor! Fogja csak, ez önre tartozik! Egy trópusi kórház alapítása Leokinban, amelyben egyetlen betegnek sem kell előbb az árat és a számlát megtudakolnia. Csak egy cseppecske a forró kőre, egyelőre száz ágy, hiszen nem tudom, hogy mit hoz majd a koncesszió. Ha többet jövedelmez, akkor dr. Massigny kórháza kétszáz ágyra növekszik. Az én számomra még mindig marad elég.

Az orvos gyorsan átnézte az okmányokat. Csodálkozva

166

húzta fel a szemöldökét, amikor a magas alapítványi összeget meglátta.

– Úgy látszik, magamnak is kellett volna valamicskét turkálnom az iszapban! Vagy a *De Beér Társaság* mindjárt tőkésítette is a részesedést? Különben tartsa meg a tudományát magának; csak egyetlen kérdésre válaszoljon nekem: mit gondol, mennyit hoz majd a Kiwi-Kiwi a kitermelőknek?

– Milliókat és újabb milliókat – köhécselte beteg. – Talán milliárdokat, doktor. Nem is a ragyogó ékkövekre gondolok elsősorban, amelyeket elkényeztetett asszonyok a nyafucukba akasztanak, vagy az ujjúkra húznak. De ipari gyémánt van ott, gyémántmarók, fűróhegyek, rotoryk számára, finom huzalokhoz való* húzókövek, – erre van szüksége a világnak. És Kiwi-Kiwi feltárással a kövek ára a felére esik. Új olaj források, olcsóbb villamos erőművek, jobb izzólámpák. Ez megbékít kissé a meg nem érdemelt gazdagsággal. Nem sok örömöm lesz már belőle. Azt hiszem, túlerőltettem magam. A fene egye meg, hogy ver már megint a szívem!

A misolungi lépett be, ismét a háziszolgák hófehér Viseletében és a bíborszínű tarabusban.

– Kint két fehér ember vastag táskákkal lenni – jelentette. – Mpdani, hogy a *De Beér* Componytól.

Azonnal beszélni akarni mosur Brüggensennel. Nem, nem engedni elküldeni!

A lázas flamand segélykérően nézett dr. Mássignyre. Az orvos azonnal a verandára sietett, és csakhamar három vitatkozó hang hallatszott be onnan. Kisvártatva visszajött az orvos.

– Ezek a főmegbízottak szívósabbak, mint a zfeiráf-bőr. Nagykuttyák a De Beertől. Valamelyik cikkely kötelezi önt arra, hogy kívánságukra szakmai segítséget nyújtson. Ezért jöttek.

– Átkozott vérszopók! – szitkozódott Brüggensen.

167

– Engedje be őket, doktor, de maradjon itt, és ha hanyatt fekszem, és a bal kezemet így felemelem, akkor dobja ki a gazfickókat!

– Így lesz, Tyl – ígérte meg Massigny. – De mielőtt valami kötelező ígéretet tenne, hívassa ki az ügyvédjét. Talán el lehet kerülni a legrosszabbat!

– A legrosszabbat... – nyögött a beteg. – Ugyan mit akarnak még tőlem ezek az aranyban turkáló disznók?

De ekkor már be is lépett a két iÖegen, s udvarias hajlongással a beteg hogyléte és a hamaros gyógyulás lehetősége felől érdeklődött.

– A verten Clay jogtanácsos és MacGregor, a Délafrikai Unió koronaügyésze – mutatkoztak be.

Mr. Clay valamivel erősebb világitást kért, és amikor Baantumiso meggyújtotta a vakító karbidlámpát, sűrű elefántbőr- táskájából kivett egy vastag aktacsomót, ujjaival a sorok közé bökött, és magyarázatba

kezdet:

– ön biztosan emlékszik a 18. paragrafusra, ez az alapokmány harmadik bekezdésében található, amely a szerződő félre vonatkozó kötelezettségeket tartalmazza. A paragrafus kimondja, hogy önnek a váratlanul felbukkanó nehézségek esetén tettel és tanáccsal a *De Beér Company* rendelkezésére kell állnia.

Tyl Brüggensen közbevetette:

– De hiszen mindez csak formáság! Természetes, hogy ez benne van az alapokmányban, és természetesen rendelkezésükre is állok.

– Nagyon örvendetes – reccsent közbe MacGregor, a koronaügyész. – Ngs, tehát mikor szándékozik Brüggensen úr Kiwi-Kiwibe utazni?

Massigny doktor jókedvűen nevetett.

– Egy fekvő beteget Kiwi-Kiwibe küldeni? Uraim, önök nem ismerik a nagyobb hatalom beavatkozását?
168

Mr. Tyl Brüggensen súlyos beteg, és legalább tíz hétig még szó sem lehet utazásról.

MacGregor lapozgatta és gyűrögette az iratait.

– Az utolsó passzusban az áll, hogy valamennyi kikötést mindenféle jogi vagy személyes ellenvetés nélkül teljesítenie kell. Nos?

– Elismerem – bólintott Brüggensen..– És mi következik ebből?

– Hogy Brüggensen úr nem teljesíti a szerződést, ha személyes dolgokra, például betegsége vagy kíméletre hivatkozik – jelentette ki Mr. Clay. – Beszéljünk egészen nyíltan. Kiwi-Kiwiben nem úgy mennek a dolgok, mint ahogyan a szerződés alapján előrelátható volt. Nincsenek adataink arról, hogy az esős évszakban milyen magas a víz, nem tudjuk, hogyan biztosíthatjuk a kráter nyílását az árvízveszély ellen. Mi tehát azt kérjük, hogy a szerződés értelmében Mr. Brüggensen repüljön Kiwi-Kiwibe, és műszaki szakértőnknek tettel
169

és tanáccsal legyen a segítségére a nehézségek leküzdésében.

- Adják ezt nekem írásban – nyöszörgött flamand nyelven a” beteg.

- De uraim, amit önök követelnek, az⁵ egyenlő a gyilkossággal! – kiáltotta az orvos.

- Mi, a *De Beér* megbízottai, csak a szerződés megtartását követeljük – hangzott a fölényes kioktatás. -Mi behatóan megvizsgáltuk a jogi helyzetet és a tényállást, és a következő eredményre jutottunk: Mr. Brüggensen csak a bányaterületen való személyes jelenlétével teljesítheti szerződésben vállalt kötelezettségét.

— És ha nem megyek? - kérdezte nyöszörögve a flamand.

— Akkor a *De Beér Company* visszalép a szerződés-tő⁶ - válaszolt kímérten a koronaügyész.

— Ilyen gazemberekét, ilyen csirkefogókat! – nyögte Tyl Brüggensen.

A *De Beér Company* jogtanácsosa fenyegetően felemelkedett,

- Válogassa meg a szavait, vagy véget vetünk a tárgyalásoknak!

- *Tárgyalásoknak nevezik ezt?* – *fortyant fel Brög-gensem* – Ez zsarolás, közönséges zsarolás! Úgy ám, és ezt még írásba is adom a *De Beér*nek. A gyémánttröszt most már tudja, hogy hol van a főér. Az esős évszak közeledik. A gyémántkereső csőcseléknek az áradás előtt el kell menekülnie: ezáltal az egész vidék ismét gazdátlaná válik, de én saját bányajogomat már elveszteném, mert a kikötött időben nem helyeztem üzembe a bányát. Az esős évszak után pedig újból megjelennek a tröszt emberei. Finoman kispekulálták, uraim! Tehát a *De Beér* így akar jó üzletet csinálni!

- Nem azért jöttünk ide, hogy üzletet kössünk, hanem csakis azért, hogy jogi kérdéseket tisztázzunk ... -
170

morogta a koronaügyész. – Vajon óhajt-e, Mr. Tyl Brüggensen, mint a szerződő fél, kötelező nyilatkozatot tenni előttünk?

– Elrepülök Kiwi-Kiwibe!

– És mikor?

– Holnap reggel!

Dr. Massigny összecsapta a kezét.

– Gondolja meg ...

– Csöndesen, barátom. Az ön trópusi kórháza veszélyben van! – szólt mosolyogva Tyl Brüggensen.

Hangjában szinte nyoma sem volt panasznak. – Szakértő urak, tudomásul veszik-e beleegyezésemet vagy elkísérnek Kiwi-Kiwibe?

– Az Isten szerelmére! – kiáltottak föl mind a ketten. – Erre már nem kötelezhet bennünket a *De Beér!*

Mi tudomásul vesszük beleegyezését, és saját szemünkkel győződünk meg holnap reggel az ön elutazásáról.

– És egyben vegyék azt is tudomásul, hogy az én szerződéseim szerint minden kifogás, követelés és beleszólás pontosan tizennégy nap múlva érvénytelenné válik! – A beteg visszafeküdt, és felemelte a bal kezét. – Mától számított két hét múlva már az a kötelezettség is elévül, ami miatt önök Kimberleyből ide repültek. Akkor a *De Beér Company*nak fizetnie kell!

– Természetesen, amennyiben ön ez alatt a két hét alatt a kívánt segítséget megadja!

– Mi a véleménye, dr. Massigny? Kimerítjük a beteget? Máris magára hagyjuk. Emlékeztető

jegyzőkönyvben meg fogjuk örökíteni tárgyalásunk tartalmát. Holnap az elutazásnál Mr. Brüggensen majd aláírja.

– Nem – mondta a flamand nagyon tiszta hangon. – Két órán belül. Jogtanácsosom dr. Piveu királyi közjegyző, Leokinban minden gyerek megmutatja, hol lakik. Juttassák el hozzá a jegyzőkönyvet, ő azután majd tanácskozik velem!

171

A *De Beér* két megbízottja gyorsan elődalgott.

– A ravaszkodás jó volt, de az utazás Kiwi-Kiwibe természetesen elmarad! – harsogta a doktor.

– Akkor alaposan tévedett, doktor úr! – nevetett Brüggensen. – Természetesen repülök. Béreljen számomra egy könnyű, dupla fedelű gépet. Feküdni fogok a repülőben, ön és Baantumiso velem jön, és még egy jóra való ápoló is; a hűvös levegő három méter magasságban csak jót tehet nekem. Csodálkozni fog, micsoda birkaszemeket mereszt majd Mr. Sámuel Benisson, ha leszállunk a kiwi-kiwibeli gyékénypályára.

—* A kúra megszakításával az életét kockáztatja ...

– Nem szakítjuk meg. Ön továbbra is gondoskodik rólam. Hát ne tudna az átkozott gyógyszerével egy embert még két hétig, nem, inkább három hétig-életben tartani? Egy szegény őserdei vándor – a *De Beér Társaság* ellen, látja, doktor, ez csábít engem! Higgye el nekem, de lehet, hogy már maga is”érti: ez izgalmasabb, mint egyetlen bozótívágó késsel a „vízi oroszlán” ellen küzdeni!

Egész Kiwi-Kiwi forrongott a felháborodástól, amikor híre ment, hogy a Belga Kongó-i kormányzóság bányailletményt akar kivetni. S ez a felháborodás csak fokozódott a nyomorúságos táborok mellett, amikor kiderült, hogy néhány kincskeresőt már el is kergettek bányaterületükről, mert nem tudtak fizetni. A Kiwi-Kiwi-nek nevezett óriás katlan tüzet okádott, amikor Huyg-hens biztos másnap elrendelte, hogy a jövőben csakis azok a vállalkozók munkálhatnak meg és bányászhatnak ki bányaterületet, akik legalább két munkással rendelkeznek.

Ugyanakkor kiszivárgott annak a híre, hogy két óriás

172

gyémántot találtak, több mint száz karát súlyúakat, a kráternyílásnál levő kavicsrétegben.

A kincskeresők mind ez ideig tiszteletben tartották Benisson határjelzőit, most azonban sűrű rajokban odatódultak valamennyi égtáj felől Benisson közvetlen közelébe, és akinek csak keze volt, a kavicsos földben turkált. A tömeg átmászott a ledöntött határjelző töltéseken, és elkergette a munkásokat. A pisztolyával hadonászó Benisson pedig kinevették. Egymás hegyén-hátán tolongtak az emberek, amikor valaki elkiáltotta magát: „Egy kő, egy kőP – és magasra emelt egy csillogó rögöt, az örület lett úrrá a tömegen. Tízen-húszan teperték le azt az egyet, mindeáki magának akarta megkaparintani a talált kincset.

A rendőrök a zátony átjárójánál álltak, mellettük lövésre kész fegyverekkel a Kongó-vadászok.

– Eresszen egy sortüzet a sűrűjébe! – tombolt Benisson. – Lopnak, rabolnak, tönkreteszik a munkánkat!

– Mégis, hogy úgy mondjam, ezek is csak emberek! – morogta a hadnagy. – Nyugodtan szeretnék aludni öreg napjaimra. Majd megnyugszanak ismét. Ilyen kis veszteséget még elbír a *De, Beér Company*.

^– Uraim, itt milliók értékek forognak kockán! – kiáltott az afrikander.

– No, nem olyan veszélyes a helyzet! Hiszen ebben a kavarodásban egyetlen ember sem találhat semmit. Vigyázat, emberek! – fordult a fekete katonákhoz. -- Maradjatok nyugton. De ha odaát akár csak egyetlen bozótívágó kés is felvillan, akkor figyeljétek a karomat.

Jan Jansen eközben baltával szétverte a három rumos hordót és gines hordót.

– A színét se lássam! – mondta. – Ha ezek az örültek megszagolják a pálinkát, az mindnyájunknak a fejébe kerülhet.

Pisztolyával a pléhtáblán a kiwi-kiwibeli önvédelmi

173

alakulatriadójelét verte ki. Mindössze húszan álltak elő, a többiek nyilván maguk is a pokoli összevisszaságba keveredtek.

– Igen, nos, akkor azonnal nyilatkozatot teszünk közzé – dadogott mynheer [Hu.ygh.eivs](#). – trja csak... – De a titkárjainak már nyomát sem lelte, nyilván őket is elragadta a gyémántörület.

Hirtelen üvöltés tört fel:

– A repülőtérré, a gyékények alatt vannak a gyémántok!

A hadnagy visszaparancsolta a Kongó-vadász alakulatot.

– Aki hozzányúl a gyékényhez, az golyót kap! – ordította.

Négy gép állott a tisztáson. A pilóták járatták a motorokat, és üvöltöttek:

– Egyenesen a hasukba, testvérek! Senkinek sincs itt semmi keresnivalója!

Csak egy keskeny földnyelven keresztül lehetett a homokzátonyon levő repülőpályára jutni. Az első sortűz, amit a fejük fölé lőttek, meggyőzte az őrzőket, hogy komolyra fordulhat a dolog.

A tömeg visszazúdult a kavicszátonyokon levő táborokhoz. Hiszen ott pálinkában, enivalóban és csinos nőkben sosincs hiány. Elsen Vandermoelen vendéglője előtt azonban megtorpantak. Ott álltak felhúzott ravaszszal a lovas rendőrök és az önkéntes polgárőrök. Sebaj, távolabb a zátonytól akadnak még más kocsmák* is.

– Holnap kétszáz hulla fölött tarthatunk szemlét – nyögte a lovas rendőrök parancsnoka. – Figyeljétek

csak, hogy üvöltének, ördög és pokol, hogy miért nem küldtek már ide legalább két századot a legdurvább csendőrök közül!

Az esős idő bármelyik nap kezdetét vehette. Délután

174

négy óra körül a Kiwi-Kiwi mocsarai fölött zezúdult az első trópusi zivatar, pontosan hatvan percig tartott. Minden percben h/ús villámlással és négyzetméterenként ezer liter vízzel.

Jan Jansen megfigyelhette, mielőtt a nap az elvonuló esőfelhők mögött eltűnt, hogyan vált a szelíd csobogás a zátony mellett dörgő vízeséssé.

A dübörgést túlharsogta egy kétmotoros repülőgép légszavaráinak zúgása. A gép kis köröket írt le a homokzótony fölött, azután lassan lebegve leereszkedett az ideiglenes repülőtér gyékényeire. Jan Jansen a fölére húzta a fejhallgatót, figyelt, azután nagyon meglepett arcot vágott. A kocsmában tartózkodó vendégekhez fordult.

– Uraim, nem hiszek a fülemnek. Tyl Brüggensen van itt!

– Ö maga vagy csak a hullája?! – kiáltott fel Benis-son. – De hiszen ez teljesen lehetetlen. Én tudom ...

Hirtelen azonban elnémult, mintha egy ökölcsapás fi-camította volna ki az állát. A geológus csattogtatva próbálgatta pisztolyának a csövét.

– Lövésre kész! – morogta dühösen. – Vegye ezt figyelembe. Benisson. Én most átmegyek a repülőtérre. Itt valami nincs rendben, de majd rendet teremtünk!

– Hozza ide Tylt! – lármázott mögötte a *De Beér* megbízottja. – Egy ilyen régi jó barátot viszontlátni...

Ügy látszott, maga is megijedt a saját szavaitól, mert elhallgatott. A nádkunyhóban egymásra néztek a férfiak.

Sokáig tartott, amíg Jan Jansen visszatért. Revolvertáskájának gombjaival játszott, és egyenesen Sámuel Be-nissonhoz fordult.

– Mint Tyl Brüggensen megbízottja – a Kiwi-Kiwi bányaérdekeltségét illetően –, itt, tanúk előtt kérdezem: miért kellett idehozni a beteget? Ki találta ki ezt az át-

175

kozott tréfát, Mr. Benisson? Ha ön volt az, a teremtésit, hát azt tanácsolom, óvja a csontjait a krokodilusoktól!

– Mit akar tőlem? – rikácsolt a gyanúsított. – Vé-gül is én a *De Beér* alkalmazottja vagyok. Amit a főnökség elrendeL...

– Izzó patkót érdemelne a sarkára! – vágott keményen a szavába Jansen. – Jöjjön velem! Tyl Brüggensen oÚaát fekszik, egyetlen lépést sem tud tenni. És gondolja meg jól, hogyan és miről akar tőle tanácsot kérni. Sok időt nem adok neki.

A szűnyogoktól körülrajzott papiruszcserjék szinte reszkettek a pénzszerzés vágyától megittasult fehér és fekete tömeg tomboló üvöltésétől. Élesen csattogtak a sorozatlövések. Benisson mindkét kezével megkapaszkodott a támlátlan nádszékbe.

– De hiszen ez öngyilkosság lenne! Hogy üvöltének az átkozottak!

– Az ördögök várják a pokol tüzén sütött kövér pecsenyét – gúnyolódott valaki a körből. – Indulás, Mr. Benisson! Mindnyájan önnel megyünk!

Közeledett a naplemente ideje. A nagy mocsárvidék fekete folyói dörgő vízesésben zuhantak le a kavicszátony fölött. Odaát, a zajló, habzó hullámok másik oldalán a munkások és mérnökök lapátokkal és trópusi sisakokkal integettek és kiáltoztak, de a zúgásban semmit sem lehetett hallani. Amikor kikerültek a tomboló folyó köréből, Benisson a geológus fölébe ordította:

– Mynheer, ezért Tylnek felelnie kell! Ezt ugyanis elhallgatta!

– Valószínűleg az esős évszakot – gúnyolódott Ver-non, a térképész.

– Egyetlen fityinget sem tennék száz Belga ellenében, hogy kikerülünk ebből a vízőzönből. Menjünk csak közelebb a náderdőhöz. Itt hullák fekszenek. Nem valami épületes látvány.

176

Végre ott álltak a repülőgép mellett, amelyben Tyl Brüggensen feküdt, néhány légpárnán, hosszan kinyújtózva, mellette dr. Massigny és Baantumiso foglalatoskodott.

Amikor Benisson bedugta a fejét a feljárónyíláson, a beteg szája gúnyos mosolyra húzódott.⁴Krákogott, majd elővette ceruzáját és jegyzetfüzetét.

– A szerződés leglényegtelenebb pontja értelmében megjelent Kiwi-Kiwiben a szerződő fél, aki nem hagyja magát bepalizni. Kész vagyok mindenféle műszaki tanácsadásra, amennyiben ez módomban van. Kész vagyok Kiwi-Kiwiben tizennégy napig ezt a disznóolat igazgatni, s minderről legelőször is jelenléti jegyzőkönyvet veszünk fel. Sámuel Benisson majd aláírhatja azután, hogy a tanúk keresztben aláírták ... Mit? Műszaki részleteket? Holnap, Benisson! Ma csak okmányyszerűen igazoltatni akarom jelenlétemet Kiwi-Kiwiben!

– Elegendő, ha tisztességesen aláírják – kérlelte dr. Massigny. – Azután hagyják aludni... igen, a morfiuminjekciót már megkapta. Miféle üvöltés az ott hátul, a nád mögött?

Az egyik dragonos megrázkódott, és utánatöltötte fegyverét.

– Doktor úr, én egyszer[^] láttam egy képet, „özönvíz” volt a címe, a festő ... nem tudom már a festő nevét. Igen, Antwerpenben függ. Egy óriási mázsolmány. Valakinek le kellene fényképeznie, ami itt az X. és Y. közá-tonyon végbemegy. Ha továbbra is így esik, akkor garantálom, hogy a repülőtér tíz nap múlva víz alatt van!

– Maga túl sötéten lát, ember! Brüggenzen egy egész esős évszakot átvészelt ezeken a kavicszátonyokon. De ha szabad beleszólnom: a legfőbb ideje volna, hogy a gyémántkeresők többségét eltanácsolják innen ... Hogy hogyan? Hja, ez a kormányhatalom gondja!

– Hogy mi mindent kíván! – dörmögte az egyik ka-

177

tona. - Csak beszéljen egyszer erről a főmegbízottal, Huyghensszel. Talán kijózanodott egy kicsit, és másra is gondol, mint a bányailleték behajtására. Kormányhatalom! Szép szó! Itt teljes törvénytelenység, teljes anarchia uralkodik!

Másnap reggelre az áradat egy része lefutott; de még így is lehetetlen volt a kavicszátonyon járni. -Benisson üzenetet kapott, hogy a cement és a fúrógépek még a nap folyamán megérkeznek. A rendőrségi erősítések is útban vannak.

A gyémántkeresők szélesen elterülő táborában látszólagos nyugalom honolt. De sem a lovas rendőrök, sem a [^]Kongó-vadászok nem merészkedtek bent portyázni. Mindenkit megakadályoztak azonban abban, hogy a kikötőhelyhez menjen vagy pedig arra a földnyelvre, amelyen Elsen Vandermoelen vendéglője állt.

Benisson azt követelte, hogy vegyék tűz alá a nádtutajokat, amelyeken a kincskeresők a zátony oldalát igyekeztek elérni, azt a területet, ahol a főér húzódott. De a rendőrfőnök elutasította Benisson.

– Odaát húsz jó lövészt helyeztem el, és azok lőnek, ha a fickók ismét az önök koncessziós területére teszik a lábukat. Egyébként az ilyen trópusi őrjöngést mindig nagy macskajaj követi. Ma az emberek nyugton maradnak, ha nem ingereljük őket feleslegesen. Végül is úgy számítom, hogy ma sokan elindulnak hazafelé; mindazok, akiknek csörög már valami a bőrzacskóban vagy akiknek valami van a rovásán.

Jan Jansen már napkeltekor felkereste a beteg Tylt, odaát .a repülőtéren. Azután visszatért, és követelte a fő-megbízottól, hogy amilyen hamar csak lehet, jelenjék meg Brüggenzennél.

– Kiwi-Kiwi végre is nem betegnek való üdülőhely. 178

És ha a *De Beér Company* kényszerítette is, hogy idejőjjön, a kötelező ügyletek akkor is¹ a legrövidebb idő alatt lebonyolíthatók.

A főmegbízott mormogott valamit a kéretlen beavatkozásról és olyan egyénekről, akik jóformán még ki sem keltek a tojásból, de azután egész vezérkarával, földmérőivel és mérnökeivel együtt mégiscsak útra kelt.

A flamand a repülőgép ajtajában ült, és így a *De Beér* emberei kénytelenek voltak a gyékénnyel fedett kifutópályán állni, amely fölött nyomasztóan és izzóan tűzött a napsugár.

– Kiváló idő a napszúrásra! – szitkozódott Vernon, a térképész. – A tegnapi zivatar után kereken kilencven-[^]öt százalékos a levegő nedvessége!

– Nemsokára ismét százszázalékos lesz, és akkor ismét zuhogni kezd majd,– mondta nagyon elégedetten Tyl Brüggenzen. – Hja, számolyt és napernyőket is^v kellett volna hozniuk magukkal. Hiszen nem repülő tanácssteremmel érkeztem. Tehát miben lehetek segítségükre, mosur?

A mérnökök és földmérők zavartan néztek egymásra. Csak Sámuel Benisson fontoskodott:

– Legelőször is pontos adatok kellene arról, hogy az esős évszakban milyen magasra emelkedik a víz a mocsárban.

Vernon meglepetten kapta fel a fejét.

– De hát akkor tulajdonképpen miért nyomoztuk ki az árvízjelzéseket, és miért jelöltük be az idomokra?

– Nem kérdeztem önt, Monsieur Vernon! – rikácsolta a főmegbízott.

Tyl Brüggenzen nevetett.

– Kérem a rajzokat és feljegyzéseket, és ismereteim alapján helybenhagyom vagy korrigálom az önök térképészeinek megállapításait.

Benisson úgy tett, mintha le volna sújtva.

179

– Ha adataink helytállóak, akkor a főér víz alá kerül, amikor az ár a legnagyobb magasságát eléri.

– Világos! Ezt én annak idején elég gyakran kifejtettem, és ajánlottam is önnek, hogy ezer méterrel lejjebb, délre, robbantással új surrantót létesítsen.

– Erről nekünk egyáltalában nincs tudomásunk, uraim! – fortyant fel Vernon, és nem törődve a tűző napsugarakkal, levette trópusi sisakját. – Így rengeteg időt pocsékolunk el!

– Ne avatkozzék a vitába! – kiáltott a kövér főmeg-bízott, miközben csurgott a verejték lilás erekkel átszótt arcáról. *- Én irányítom a munkálatokat, és én határozom meg, hogy mit kell megtennünk és mit nem!

– Gyorsírásba vette ezt? – fordult Tyl a repülőgép belsejébe. ⁻¹⁻ Kedves doktor, ha még néhány szavahihető tanút megnyerünk, hogy ezt a nyilatkozatot a *De Beér Company* részére aláírja, akár még ma hazafelé indulhatunk, mert én nem azért jöttem Krwi-K. ivribe, hogy olyan tanácsokat adjak, amelyeket nem fogadnak meg.

Benisson egyre inkább elvesztette nyugalmát.

– önnek a szerződés szerint kötelessége, hogy itt maradjon, Mr. Brüggensen, amíg csak szükségem van a segítségére. Tehát még ma személyesen-megmutatja nekem a helyet, ahol a második zátonytörést végre kell hajtánunk.-Ehhez ragaszkodom!

– Csak lassan a testtel – gúnyolódott Brüggensen. Má*r nem is látszott betegnek, nagyon is frissnek hatott. – Hiszen én már jártam önnel a jelzett helyen, és az ön térképén ez éppen úgy be van jelölve, mint az enyémen: ott, ahol az a vastag kék nyíl van, nézzon csak utána! Az én másolatomat nem adom ki a kezemből!

– Hogyan jut ön a *De Beér* térképeihez? – rikácsolta Benisson. – Vernon, magyarázatot kérek! Ezért felelősségre fogom önt vonni!

180

– Láttá már az én térképemet? – kérdezte Tyl. – Talán azt hiszi, hogy Jan Jansen nem tud ilyent rajzolni? Írásban adtam önnek útmutatást, méghozzá elég pontosan felbecsültem, hogy fontban és mázsában mennyi robbanóanyagra van ehhez szüksége, még a bányászok napi munkájára és az utómunkálatokhoz szükséges időre vonatkozóan is pontos adatokkal szolgáltam. Kereken egy h[^]tet kellene erre a munkára fordítani, Sámuel Benisson, ön pedig kézfogással megígérte nekem, hogy azonnal, még elutazásom napján elkezdi a munkát. Erre két megbízható tanúm van.

Goddeíf Kronje, a hosszúra nyúlt bányamérnök kimérten közbeszólt:

– Benisson, ide a térképekkel és számításokkal! Éppen elég időt vesztegettünk! A *De Beér* műszaki vezetősége repülőpostával írásbeli véleményt fog kapni tőlünk. Nem tűrjük, hogy ravaszkodásával meghiúsítsa a műszaki munkánkat!

– ön elbocsátottnak tekintheti magát! – üvöltött a főmegbízott. – És Vernon is, és mindazok, akik itt pártot ütnek ellenem. Én segítség nélkül is ...

– ... kátyúba viszem a szekeret! – szólt dühösen az egyik. – Igen, Mr. Benisson, önre gondoltam! Helyes, én munkát vállaltam itt, kockáztatom az egészségemet és az életemet is, de a lelkiismeretemmel, azzal még magam rendelkezem!

– Így van – hagyta jóvá Vernon, a térképész. – És ezzel be is fejezzük a megbeszélést, különben mindnyájan napszúrást kapunk. A fene vigye ezeket a szúnyogokat és az izzadságot! Nem akar egy baráti italra velünk jönni, Brüggensen?

Erre azonban Tyl arca eltorzult a fájdalomtól.

– Nem tudok, fiúk! A lábaim. Dr. Massigny úgy véli, átmenetileg megbénultak.

Keze csak erőtllenül érintette a kemény öklöket, ame-

181

lyek meg akarták rázni, és amikor az utolsó is elment, feljajdulva csuklott össze.

– Semmi sem nehezebb, mint előt színlelni, amikor az ember meg szeretne halni. Igen, doktor, itt az ideje, hogy injekciót adjon, és pihenjek!

CSAK A GALAMB HIÁNYZIK MÁR AZ OLAJÁGGAL

Az első trópusi vihar nem előhírnöke, hanem kezdete volt az esős évszaknak. Ezen a napon már tizennégy órakor lezúdult a kék égboltból a fenyegető zivatar/és egy óra sem telt bele, az áradat tajtékozva korbácsolad vakító kék villámokkal világította meg a Kiwi-Kiwi mocsarait. Dübörögve dörgött az ég, olyan öserővel, hogy Elsen Vandermoelen háza beleremegett, mint a nyárfa-lpmb a messzi Flan,driában, amikor az északi-tengeri szél fúj.

Két óra hosszat ömlött a víz a mennybolt csatornáiból. Tyl kibámult a mennybolt számára ismerős forradalmába, s hallgatta, mint csattog a felhőkből zuhogó áradat a repülőgép alumínium törzsén. Mélyen beszívta a hűvösen permetező esős levegőt, nézte az elektromos kisülések tűzijátékát, és beleüvöltött a vad dörgésbe:

– Valódi Belga Kongó, dr. Mássigny! A szabadban a bőrön át egészen a májig és a tüdőig hatol!

– Csak megmaradjon az életkedve! – kiáltotta visz-sza az orvos/ – Az orvostudomány eddigi ismeretei szerint ön vízszintes helyzetben is nehezen tud lélegzeni. És most?

– Már csendben vagyok. A fene egye meg, hogy Elsen Vandermoelennel a levegőben kereszteztük egymást!

182

– Meddig akar még itt maradni, barátom? – kérdezte az orvos.

A választ a szenvedő már nem mondta ki szavakkal, hosszúra nyújtott betűkkel egy blokkra írta fel: „Amed-*-dig a csirkefogó Sámuel Benisson írásban el nem ismeri, hogy annak az átkozott 18. paragrafus ilyen és ilyen bekezdésének eleget tettem. Legfeljebb még tíz napig tarthat itt engem.”

Dr. Massigny sűrűn pislogott a villámlás kék fényé-s nél, egészen közel ment az elemlámpához, és

elolvasta az írást.

– Legfőbb ideje, hogy véget vessünk a kiwi-kiwibeli üdülésnek. Jó, ma legyőztük Benisson támadását. De mit fog holnap követelni?

Az eső dobolása elnyelte Massigny szavait. A rádiós az elemek lázadása közepette alig hallhatóan ütögette rádiójának jeladóját.

– Zavaró adás! – üvöltötte két égzengés között. – Valaki ugyanezen a hullámhosszon akar – pokoli, hogyan táncolnak a szikrák! – valamit kicsalni. Először is új biztosítékot bele. Így. Természetesen ez Mr. Benisson! De garantálom, Tyl, hogy nem jut át sem érthető szövege, sem a hívőjele. Én továbbra is figyelem.

Az orvos csak akkor szólalt meg ismét, amikor az eső elállt: .

– Kedves Brüggensen, legkésőbb négy nap múlva, ismét Kinshasában kell feküdnie a kórházban, teljes nyugalomban és minden közbevetett kérdés nélkül. Mondja csak, képes rá, hogy addig Benissont minden állásából kiverje?

– Reméljük, reméljük – nyöszörögte a beteg. – Ha mindig így felhangol, mint ma... gondolom, nagyot nézett Benisson!

Mielőtt még a fellegek közt elhangzott volna az utolsó mennydörgés, morfiummámorba merült. Abba az álom-

183

világba, amelyben nincsen De *Beér* és Sarr¹¹¹⁶¹ Benisson

sem.

Massigny így, szólt Jan Jansenhez, aki a t^{róP}usi vihar elvonulása után Tyl hogyléte felől érdeklőd⁰:

– Üssön a *De Beér* fickóinak és elsősor^{en} Bemsson-nak az ostoba fejére, de hamar, még mielőtt a központ jelentkezik. Mert akkor veszélyes lesz! Eg^{e*}» no gy mi-lyen nehéz itt a levegő! Igazán nem len^{ne csoda}, na Újabb trópusi tömegőrület törne ki. Milye¹ a ne^{ly}zet a táborokban?

– Pillanatnyilag a különböző színárny, ³ atu ferriak még a felhőszakadást követő hidegtől resz^{etnek} va¹laszolta a geológus. – A vihar ideje alatt el^{adtam} Elsen Vandermoelen házát a magas állami ko^{fmanvzatna}k-Myfrouw meglehetősen elcsodálkozik majd *ai* ^{aron}» amit a belga oroszlán ideköpött. Most már semmi ^{sem}

Ha még akad egy szabad hely, Tyl Brügge^{nsennel} vizs-

– És hogyan akarja elgondolásait me^gA¹0^{StanL} érdeklődött Massigny.

– Tanulmányaim befejeztéig elegendő ^{ez 1S- E} Sy^{eb}-ként pedig, ameddig a *De Beér* fennáll, úgy^{sem terem ***} babér mások számára – mondta elgondolk^{f3Zva *an} sen. – Gondoljon csak erre a derék emb^{re} xtt benn -A legsötétebb Afrika egyik úttörője, és ^{most már} megbocsásson – egy bábu, akinek úgy k^e^ táncolnia, ahogy a gyémánttröszt urai rángatják a dr^{10*}-

– De Jansen! Ha ő még táncolni tud^a! Ta^{an} még § meg is táncoltatná őket, nem a vacak pénz^{mia}», amivel be akarták csapni, hanem azért, hogy meg¹¹¹^833», *- * az erősebb. Mit csinál Benisson?

– Éppen összeveszett az egész törzskar^{va}^ Es a ra^{diósát} szidja, mert nem talál összeköttetés^{*} ^or*: Éranc-quival. Egyébként a fickó nem esett a feje lágýára. Tudja, mit főzött ki ő vagy a *De Beér*?

184

– Semmi jót – vélte az orvos. – Ennyire már ismerem a f^ő megbízott Urat.

– Valami igen nagy örültséget. A SABENA ezentúl csak a gyémánttröszt embereit és áruit szállítja. És ezt természetesen a Belga Kongó követelésére!

Massigny élelet füttyentett a foga között.

– No nézd csak! Még szerencse, hogy Tyl Brüggensennek erre a gépre szerződés? van egészen a kinshasai leszállásig. Érti, hogy ez mit jelent?

Jan Jansen elgondolkozva bólogatott kemény flandriai kobakjával.

– Értem, értem! Ez éhezést, gondot és halált jelent mindazok számára, akik nem úgy táncolnak, ahogy Be-nisson füttyül. Bár ő is csak egy a játékosok közül, a kottát neki is előírják. Nyolc napon belül, a szabad gyémántkeresők számára nem lesz itt más, mint borzalmas bűdös maniókakása, legfeljebb még romlandó hal és mo-suszszagú, bűzlő krokodilhús, ha ugyan valamelyik krokodil még ide merészkedik. Hogy is áll ez a kongói alapokmányokban? „Hatalmas földünk egyetlen ember előtt se legyen elzárva, hogy tudását és lehetőségeit, vállalkozókedvét és vagyonát e, nnek a nagy birodalomnak feltárására fordítsa.” Mi pedig nem tehetünk mást, mint befogjuk a száunkat, doktor!

Másnap reggel Sámuel Benissonnak ugyancsak hosz-szúra nyúlt a képe Elsen Vandermoelen vendéglője előtt. Ott díszelgett a belga címer egy mocsárciprusból való oszlophoz szögezve – a hosszú farkú belga oroszlán alatt a felirat: „*Hautcommissaire de Congo Belge, le neuf rayon de Kiwi-Kiwi.*” Benisson a nádtető alá nézett, látta, hogy Jan Jansen poharakkal és tányérokkal foglalatoskodik, és megkérdezte:

– De azért csak kapok még reggelit?

– Sajnálom – mondta kímérten a leuveni kandidátus. – Most már csak a kormányzósági hivatalnokokat

185

tudom ellátni. Egyébként kitarítottam itt, amíg csak lehetett. De most, hogy a *De Beér Company* minden árut csak magának enged behozni... No igen, mit gondol egyáltalában, Mr. Benisson? Talán majompiszokból és

krokodiltrágyából főztek finom, tápláló eledelt?

– Csak lépjen le gyorsan, Jan Jansen! – intett fölényesen a *De Beér Company* megbízottja. – Amit maga tud, azt mi magunk is megcsináljuk!

– Sok szerencsét! – vigyorgott a flamand fiú. – Főzze meg a kávéját a tábortűzön, és keresse egyedül a geológiai vezérvonalat. Ugyanis az ön emberei is mind el akarnak velem jönni. Igenis, a geológusok, a térképészek és a műszakiak is. Úgy gondolják, hogy túlságosan nedves lesz ez a földnyelv, és nem akarnak vízbe fulladni a tröszt dicsőségére!

– Ez szerződészegés! – üvöltött Benisson. – Talán egyedül maradnak, hogy felfaljanak a krokodilusok? Szép kis úttörők... Rajta, Jansen, egy jó kávé, egy ürikonzervet és egy jó lángost hozzá. Ennyire talán telik még a barátságból... Na látja! Micsoda? Tekintsem magam a kormányzat vendégének? Valamit akarok önnek mondani: füttyölök az egész kormányzatra. Belga Kongó kormányzata! Nevetnem kell, Jansen, hiszen ezeknek mi parancsolunk!

Nyitva hagyta a kérdést, hogy vajon a *De Beért* vagy a *Gold-Fieidet*, a *Kaucsuk Corporationt* vagy esetleg a *Sunlight-Oilt*, a rézbányászatot vagy a monacitfeltárást gondolta-e. De hiszen mindegy is volt. Végeredményben ugyanazok a pénzfejedelmek ültek az egyikben, mint a másikban.

Az afrikander hosszan és bőségesen reggelizett. Azután felemelkedett tábori székéről, szorosabbra csatolta fegyverszíját, és kijelentette:

– Átmegek, utána akarok nézni Tyl Brüggensennek. Hallgasson ide, Jansen, nem tudná rábeszélni? A

Üe

186

Beér szeretne egyenesbe jönni ezzel a keményfejű fickóval, most, hogy mégis eljött Kiwi-Kiwibe. Beszélje rá, hogy a nyereségelszámolás helyett fogadjon el legkevesebb tíz százalékot a nyershozamból. Száz év alatt sem tudja felfalni, amit tizenkét hónap alatt keres!

– Írásba adja ezt a számára?

– Bármikor! A szakembereket talán az ő ostoba fecsegése hozta ki a sodrúkból. Mi azonban értünk hozzá, hogy az ilyen kemény koponyákat megpuhítsuk. Hanem magam is jobban örülnék, ha már a mi hatóterületünkön kívül látnám – ért engem? Különben még ő maga mondja fel a szerződést. És ezzel a *De Beér* nem nyerné meg a játszmát!

– Tíz százalék Brüggensen és örökösei számára? – kérdezte Jan Jansen.

– Neem, olyan kiadós szerződéseket nem kötünk! Csak amíg él, és húsz évig az örökösöknek. Beszélje rá! Az ördögbe is, ki lövöldözik ott kint már megint?

Messziről lövések dördültek a papiruszcserjék fölött. Benisson kivett vastag bőrtáskájából egy alumínium tokot, és abból két úrlapot. Sóhajtván odaírta a nevét a *De Beér Company* rikító pecsétje mellé, és megmagyarázta:

– A másolatot Tyl aláírásával vissza kell kapnom. Látja, nem is vagyunk mi olyan kicsinyesek. Tegye meg, Jansen, és beszélje rá! Nekem valóban van felhatalmazásom.

A lövések közelebből hangzottak, a sortűz Hangosabb lett. A fehér vállalkozók egyike beugrott.

– Megérkeztek a vanyamvézi vadászok t Hallgassák meg, hogy törnek maguknak utat!

Úgy csörömpölt minden, mintha a megmaradt elefántnádat törné össze a vihar. Benisson felugrott, otthagya a kávéját, és üvöltött:

– Jan Jansen! Jan Jansen! Jöjjön csak vissza... eny-nyire nem sürgős! Most már nem sürgős!

187

A vanyamvézik sebektől eltorzított szájukkal nem tudták megmondani, hogy hol maradt a fehér mynheer, aki egy kis táskával és két válltárisznyával az ő védelmük alatt a repülőtérré sietett. Egy Kongó-vadász hozta meg késő délután az aláírt másolatot, éppen abban a pillanatban, amikor a trópusi vihar befejeztével egy dupla fedelű repülőgép kiemelkedett a papiruszcserjék közül, és északnak vette útját.

Ötszáz vanyamvézi, akik a Kongó állam alakulásakor mint rabszolgavadászok jól megálltak a helyüket, és hozzá majdnem ezer nyam. Ezek hamarosan végeznek a lázongó munkásokkal. Minthogy a sötét bőrűek a nagy tömegben néhány kisebb vállalkozónak is átvághatták a nyakát, a *De Beér Company* két nap múlva ismét a helyzet ura volt. De a szállítási monopólium is megkönnyítette a rendcsinálást.

Tylt azonban a megváltoztatott szerződéssel mégis futni kellett hagyniuk.

Miről kell még beszámolni? Ma Kiwi-Kiwi fölött higanyózlámpák világítanak, és az utcákon tarka neoncsövek ragyognak. Az ember repülőjegyet vehet magának Brüsszel—Léopoldville—Kiwi-Kiwi... nem, most már nem így hívják ezt a mocsárba épült várost, új nevet kapott.

Az utas felkeresheti a Massigny-kórházat, Az orvos maga ugyan már nem él, de a módszere még ma is a legjobb a bilharzia gyógyítására.

Heistben egy ősz hajú férfi él egy téglaházban, a dü-nák közelében. Egyetlen lépést sem tud már tenni. Időnként benyit hozzá Mareike Vandermoelen, és kedvesen jelenti:

– Anyám rögtön jön, Tyl bácsi. Tehetek valamit érted?

188

És ha az öreg a fejét rázza, és nehézkesen motyogja:

– Nem, Mareike, túlságosan is jó dolgom van – ilyenkor nemsokára a fehér hajú Elsen is megjelenik, és harsogva rákezdi:

– Nem izgatod fel magad, Tyl? Tudod, mit eszelt ki az a rablóbanda a De Beérnél?! Éppen most jött tőlük egy levél. Megint csökkentették az év járadékodat.

– Így is elég lesz?

– Hát persze! De ők milliókat zsebelnek be, és neked borraivalót vetnek oda.

Egyszer-egyszer azonban jó hír is érkezik. Mielőtt Afrikából hazautazott volna, Tyl farmot vásárolt fekete barátjának, Baantumisonak. A misolungi nemsokára megházasodott, és most ő és fiai hűségesen beszámolnak leveleikben életükről, jövőbeli terveikről.

És valahányszor életjelt kap barátaitól, Tyl Brüggensen ismét maga előtt látja az embereket, látja az őserdőt, a mocsarat s a feltúrt földet, amely a gyémántot rejtja magában.

189

AZ OKAPI HISTÓRIÁJA

SIR HARRY JOHNSTON

Három réztrombita harsant; a kíváncsi majmok ijedtükben a viktóriapálmák csúcsába menekültek. Hatvan ébenfekete néger olyan hevesen vert harminc fadobot, mintha egy trópusi zivatar ézengését akarták volna utánozni. Száz szomáliai aszkári feszesen tisztelgett múzeumba -való esetben hátultöltő puskájával. Az ilyen fegyverekkel csaknem harminc évvel ezelőtti lövöldöztek egymásra a németek és a franciák. Hat fehér altiszt és négy szőke tiszt csillogó kardját mélyen a föld felé hajtotta.

Steven McMahan, a hosszú adjutáns, meglibbettiő skót szoknyácskában és hófehér trópusi zekében, fején a hetykén bal fülére csapott skót katonasapkával, a ház tornácára lépett, és közhírré tette:

– Figyelem! Ugandának, őfelsége védnökségi területének kormányzója, Sir Harry Johnston!

A kürtök egymást harsogták túl, a dobok még egyszer pokolian feldübörögtek, azután hirtelen minden elcsendesedett, csak a majmok izgatott zsvajgása hallatszott. Az entebbei hivatalos épület mellvédje mögött megjelent Sir Harry Johnston, a nagy Kiterjedésű Viktória-tó északi partvidékén elterülő brit gyarmatnak, Ugandának a kormányzója, a Nílus forrásainak ura. Aranydíszes, pazar kék egyenruhát viselt. Fehér, barna és fekete alattvalóinak üdvözlésére kissé megemelte tolldíszes, kétsarkú föveget.

193

A feketék csoportjaiból az ámulat kiáltásai köszöntötték a kormányzót. A védnökség három néger királya első tanácsosaira támaszkodva közelebb lépett, és a tornác előtt földre vetette magát; homlokuk aiporba mélyedt. Asszonyaik – számuk nagy volt – panaszos és rémült kiáltozásba kezdtek. Az aszkárik tisztelgő sortüzet durrantottak az ég felé. A majmok végérvényesen elmenekültek a lármának és a puskapor füstjének ebből a bűzlő birodalmából.

– A rendezés jó volt, McMahan! – súgta Sir Harry Johnston az adjutánsának. – Rajzoltasson le mindent pontosan, esetleg készíttessen fényképeket is... őfelsége India császárnője és Anglia, Skócia és Írország királynője, a mi agg, már több mint nyolcvanasztendő Viktória Alexandrinánk (Isten éltesse még sokáig!) szívesen veszi az ilyesmit!

– Meglesz, kormányzó úr! – dünnyögte a skót. – Most pedig adjon engedélyt ennek a három néger gaz-fickónakj hogy gyapjas fejüket a felkúszó Union Jack felé emeljék. Baleekemio ott áll ön mögött.

Baleekemio volt a tolmács, a kurta angol utasításokat le tudta fordítani Ugandának, ennek a nagy országnak tizenhét nyelvére és negyven tájszólására. Egyetlen fehér sem értette, amit mond. Ellenben utasításainak mind¹-azok engedelmeskedtek, akiknek a bőrszíne nem világos volt; még a gőgös arabok is, akik a legszigorúbb tilalom ellenére tovább folytatták a rabszolgakereskedelmet.,

Kari Eriksson hadnagy – 5 a hideg Svédországból vetődött Szemliki füledt erdeibe – a belga Fort Béniből jött át Entebbébe, hogy részt vehessen ezen a fennkölt hivatalos aktuson. IJirtelen a nyelvébe harapott, hogy el ne nevesse magát. Baleekemio ugyanis vaddisznóknak nevezte a fekete királyokat, akik arra sem érdemesek, hogy a nap rájuk süssön.

– Uratok, az új fehér isten mind az ezer asszonyoto-194

kat el fogja venni, hogy a házát ékesítse velük! - fenyegetőzött. – Ha a csodakendő a sok színnel és jellel kibomlik, esetek térdre kétszer egymás után – követelte –, mert ez a kendő örök időkhig a hatalmasok leghatalmasabbjához, az Ukerewe mentén és Ugandában minden törzsek főkirályához, Sir Harry Johnstonhoz köt benneteket!

Ukerewe – az óriási Viktória-tó volt. Uganda pedig „boldog otthon”-t jelentett.

Amíg Nagy-Britannia és Írország nemzeti lobogója, az Union Jack lassan felfelé kúszott a magas árbocon, és a friss reggeli szélben a vaskos, vörös címerkereszt a gazdagon tagolt kék mezőben kibontakozott, Sir Harry Johnston meglehetősen mondta:

– Nem Egyiptom zöld, félholdas zászlója ez, s nyoma sincs többé Emin pasának és tébolyodott eszméjének, hogy itt a német zászló loboghasson! A felkeléseket elnyomtuk, az Ukerewe partjain a királyokat megaláztuk ... Nos, McMahon, most hozzálátunk a valódi brit munkához: kutatás és nyereség, feltárás és ... mit gondol, holnap a londoni tőzsdén milyen magasan jegyzik majd az Uganda Rt. részvényeit?

– El tudnék viselni egy ezerszázalékos árfolyamnyereséget! – felelt a segédtsízt. Átkozottul nagy a forróság, Sir Harry Johnston! Ez a beszéd ... mindig csak egy mondatot mondani és várni, amíg Baleekemio köhög... akkor a következő mondat! A végén kalapot emelni- és várni ünnepélyesen, amíg az aszkárik sortüze eldördül!

– Köszönöm, Steven! Borzalmas az ilyesmi, de valószínűleg nagyon hatásos! Utána tartsuk vissza Szemliki küldöttségét. Van itt ugyanis egy állattani rejtély ... Már Stanley, igen, Sir Henry Stanley jelezte nekem tizenöt évvel ezelőtt. No de rögtön el is kezdem.

– Kedves véenceim – beszélt a kormányzó –, a mi” nagy országunkból, Ugandából, Ukerewe óriási tavának

195

partjaitól fel a nílusi zuhatagokig, áldott legyen India császárnője, az egyesített birodalmak királynője ... Háromszoros éljen Viktória Alexandrinára!

Kari Eriksson hadnagy nézte, ahogy Sir Johnston háromszor ünnepélyesen megemelte lobogó tollakkal körülűzdelte, kétszúcsos kalpagját, amikor az üdvrivalgás kitört, és mosolygott, amíg arra gondolt, hogy milyen mulatságosan hat ez az óngol pompa ebben a trópusi tájban.

Ilyen színházat rendezni itt, Entebében, az ugandai kormányzó székhelyén, és odaát Fort Béniben, túl a zúgó, sötét Szemlikin, a Kongó Társaság legtávolabbi, előretolt őserdei őrhelyén! Hiszen nem ezért jött ő ide erre a csodálatos egyenlítői tájakra. Érezte, hogy kék tisztizubbonya alatt veritékpatatok csordogálnak, és a sűrű díszpantalló egyre jobban átmedvesedik.

De ki kellett tartania, még ha hosszú szárú csizmái meg is telnek vízzel. A szolgálat az Egyenlítőtől egyfok-nyira északra is szolgálat! E gondolatai közben ilyeneket hallott:

– A csodálatos szerencse, amit ez az óra hoz ... gondviselő anyánk, Viktória, India császárnője és Nagy-Britannia királynője ... szívében otthonra lel mindenki, akár barna, sárga vagy fekete ... A birodalom ... őfelsége országában a nap valójában soha nem áldozik le ...

Sir Harry Johnston kicsit selypesen beszélt, bezzeg annál inkább üvöltött és gurgulázott a tolmács.

És Erikssonnak eszébe jutott, miért is hagyta oda Svédország hűvös erdőit ő, aki arra hivatott, hogy talán a nagy Kari von Linné utóda legyen, az állatok világát kutató és leíró természetbúvár, aki egyszer mégiscsak meggyőzi odahaza a büszke Swanehild op Klomsberget arról, hogy Kari Eriksson *nevét nagybetűkkel írják majd fel a tudós Upsala egére!

Kari Eriksson huszonnégy éves volt; két éve szolgált

196

Afrikában, előbb a nagy Kongó folyó mellett, a kedélyes Kinshasában, immár másfél éve pedig az őserdő övezte Fort Béniben, a belgiumi II. Lipót Kongó állama és Uganda brit gyarmat ez idő szerinti ha,tárfolyója, a Szemliki partján. Nyolcvannapi gyalogmenetre és utána harmincnapi folyami utazásra volt az atlanti kikötő, ahonnan háromhetenként indult egy mocskos gőzhajó Antwerpen, Hamburg, esetleg Stockholm felé.

A bénítóan izzó trópusi hőségben nem szabad arra gondolni, hogy az upsalai nyírfaligetben most milyen kellemes, hűvös szellők lengedeznek.

Álmodozásából a szemtelen tolmács szavára riadt fel:

– A hatalmasok leghatalmasabb ja, Harry Johnston kormányzó a dicsőség koszorúját helyezte majd annak a fejére, aki híradást és látható bizonyítékokat hoz neki Runszoro és Kirunga hallgatag erdeinek rejtőzködő őriásdisznajáról és a félénk csíkos lórol. Ukerewe megalázott királyainak a nevével is fényesebben ragyog majd a neve az ánglusok nagy népének örökkévaló könyveiben!

Az arabok szélesen lobogó tűzvörös vagy hófehér bur-nuszaik alatt megremegtek; bizonyára a nevetés rázta őket. A feketék vigyorogva bökdöstek meg egymást, és ámuldozva hallgatták:

– A bölcs és nemesurak kincseskamrái megnyílnak majd, és a hírhozó összeroppan a hálaadományok terhe alatt! Nyissátok hát fel szemeteket, ökörszeműek, és nézzetek magatok körül!

Így vagyunk hát! Sir Harry Johnston is a felmérhetetlen őserdők különös csodaállatai után

szimatol. Nézze meg az ember! És mindjárt a brit birodalom egész gazdagságát is beveti, hogy megalapozza hírét mint állatkutató és felfedező. Milyen reményei lehetnek hát neki, a kongói véderő nyomorult hadnagyának? A hallgatag erdők csíkos lova? Ostobaság! őserdőben élő lovak! A dísz-

197

ebéden majd puhatólózom a kormányzó úr öexcellenciájánál.

Az 1899. évnek ezen a december 12-i napján Entebbé-ben, Sir Harry Johnston asztala körül összegyűltek a belga, francia és német gyarmattartók képviselői, valamint Uganda magas rangú gyarmati tisztjei és koronahivatalnokai, akiknek immár nem kellett a mahdistáktól tartaniuk, hiszen több mint 3gy éve annak, hogy Lord Kitchener Omdurmannál modern gépfegyvereivel leka-száltatta a bennszülött dárdavetőket. Vezetőjük koponyájából – közölte Sir Johnston, és hunyorított hozzá – írókészletet készítettett: tintatartót, toll vályút”, irón-tartót – és ünnepélyesen átnyújtotta a brit királynőnek.

– öcsászári és királyi felsége rendkívüli módon örvideni látszott azon, hogy e nyugtalan fő számára ily békés elfoglaltságot találtak. Most, hogy Fascodában is megszűnt az ellenállás, immár egyesült erővel a békés feladatoknak szentelhetjük magunkat, és ami engem illet, én kész vagyok megtenni a magamét. Erre emelem poharam!

Odakint, Entebbe tágas tanácskozóterén a feketék a kormányzó költségére kölesből erjesztett sörrel töltött, kifogyhatatlan kancsók és nyárson pörkölt hatalmas Ökrök mellett ünnepelték meg a napot. Amit fogyasztottak, mindaz tulajdonképpen az ő tulajdonuk volt, hiszen különadóként szolgáltatták be erre a napra. De a természetnek ezek az egyszerű gyermekei ezt-nem ismerték fel. A titokzatos csíkos számárról meg a kísérteties óriássertésről, valamint a vakmerő vadászokra váró jutalomról beszéltek és énekeltek.

Midőn az urak a bőséges lakoma után elérkeztek a két-három üveg portóihoz, Steven McMahon adjutáns odaintett Kari Eriksson hadnagynak, hogy jöjjön a kandallóutánzathoz, amelynek jobb oldalán trónolt a kormányzó.

198

– Sir Harry Johnston azt hallotta, hogy ön zoológiát tanult az egyetemen. Ez persze érdeklí őt. Sir Harry tökéletesen zöldfülű ezen a területen,– ok,tatta ki a hadnagyot Steven –, de magunk között szólván, felettébb becsvágyó. Meséljen neki néhány csodálatos dolgot az őserdő titkaiból. Hiszen Fort Béniben első kézből kellett ilyesmiket tapasztalnia.

A fiatal svéd, poharát kezében tartva, közelebb lépett, és Sir Johnston azon nyomban lecsapott rá.

– Hohó, Mister! Mi is a neve? Persze:.. Eriksson! Fort Béniből, nemde? Nagyon kellemeá ... nagyon – sajtolta ki a szavakat lófogai kpzött. – Mint hallottam, állattan ... talán már doktor? Érti a dolgát, hehehe! Az én nagy barátom, Lutley Sclater a londoni Természetkutató Társaságtól,, igen, a Királyi Akadémiától, meg van győződve róla, hogy erdei lónak is kell lennie, egy Equus silvestrisnek, ugyebár, nagyon is lehetséges, Mister... Mr. Eriksson!

– Kegyelmes uram az akkák és a nyamnyamok rejtélyes okapijára gondol? – kérdezte.

– Pontosán arra! Okapi... Szó szerint lefordítva csíkos számár! – örvendezett a kormányzó. – Az éghajlat miatt lovak itt nincsenek. De szamarak . . . Nagy ég, csak úgy zeng a fülem olykor az ordításuktól! Látja, Mister Svédország; számárszerű ló, erdei vagy¹ vadszamar – Shakespeare kora óta nem egyéb, mint becsmérő szó ... A zebra, mint a szavannák állata, lehetetlenség az őserdőben. Logikai Következtetéssel csakis erdei lóra gondolhatunk. Meggyőzően ecseteltem az okokat?

Eriksson tárgyilagosan válaszolt:

– Az állattanban nem logikai okok döntenek. Le kell tenni az asztalra a dolgokat, vagyis a prémet, a koponyacsontot, a csontvázat, de legjobb, ha az egész újonnan felfedezett állatot élve vesszük szemügyre. Hallottam egyet-mást az okapiról, van néhány prémfoszlányom ...

199

– Nekem egész prémem! – jelentette ki a kormányzó. -*- No, mondjuk, a fele, a dúsabbik fele! Az akkák, tudja, a törpe feketék hozták nekem. Az én vanyamvézi-jeim ráterítették egy számárra, méghozzá egy erős példányra – és pontosan illik rá! Valóban illik rá. Ha erdei számár nem létezik – haha, Shakespeare-nek, a mi nagy „avoni hattyúknak” erről a fantasztikus kitalálásáról van egy csúnya mondás, ami folyton az eszemben jár –, akkor léteznie kell erdei lónak! A prémhez számítsa hozzá az erdei négerek bőréveit, no meg az én kutatásaimat és tudósításaimat! -Barátom, Lutley Sclater, a felettébb tiszteletreméltó professzor, aki egyúttal a londoni Királyi Akadémiának is tagja, úgy véli, ez tökéletesen elegendő, hogy a Természetkutató Társaság elismerje egy új állatfaj létezését, egy belső-afrikai erdei lóét, amely minden bizonnyal az Equus johnstoni, azaz a johnston-ló nevet fogja viselni! Még 1900-at sem írunk, de az én nevem még 3000-ben is élni fog, emlékeztetve erre a nagy felfedezésre!

A fiatal svéd előbb jókorát kortyolt a finom portóiból, azután így szólt:

– Gratulálok, -kegyelmes uram, ehhez a bámulatra méltó felfedezéshez. Én is összegyűjtöttem már némi anyagot az o-a-piról, vagy másként okapiról. Egy ízben, amikor portyán voltunk a

rabszolgavadászok ellen, el is fogyasztottam egy sült szeletet e figyelemre méltó állat hátsó combjából. Sajnos, vanyamvézi lövészeim utóbb a prémet keskeny csíkokra szabdalták szét, azt hitték ugyanis, hogy nagy varázserő rejlik benne – nyilván ritkasága miatt. A tábortűz helyéről néhány csontot magammal vittem. Nem, az okapi nem ló. Sajnos, nagyon kevés anyagom van az összehasonlítás céljára. Éppoly kevésbé erdei ló, mint erdei teve vagy erdei bika – már bocsánat a szóért, kegyelmes uram. Szerény véleményem szerint ezt az o-a-pit egyáltalán nem lehetséges a

200

zoológia leltárába besorolni. Ez egy unikum, egyszeri eset, talán maradvány a haj dánkora ből. Sir Johnston harsányan felnevetett.

– ön ... izé Eriksson .hadnagy bizonyára hízelegni akar-a felfedezésem miatt! Persze! Hallja csak, noha Viktória ”öfenségének a kormányzója vagyok, igen nagy megelégedésemre szolgál, hogy felfedeztem a lovak nemének egy alfaját – és maga? Nem, hadnagy, ne tegye magát nevetségessé a tudósok szemében! Hiszen nem holmi kukacról vagy csigáról van szó. Ember nagyságú állat! Stanley barátom már tizenhét évvel ezelőtt beszélt az őserdei lóról. Hol kívánja maga az okapit feltüntetni, mármint az állattani kutatás melyik jegyzékén?

Sokan köréjük gyűltek, hogy hallhassák a nagy tekintélyű kormányzó csevegését. Vele együtt nevettek, s nagyot húztak a nemes italból. És mindegyikük nyitva felejtette a száját, amikor a kongói idegenlégiónak ez a jelentéktelen hadnagyocskája egészen tárgyilagosan kijelentette:

201

– **Az okapi...** A zsiráfok foltosak. Vajon nem létezik-e egy csíkos fajta is?

A járási hivatal kéregborítású termén olyan hahota dübörgött végig, mintha az egész brit birodalom legrosz-szabb viccét mesélték volna el – avagy inkább a legjobbat. Még a merev Ray Lankester koronabíró is tar fejét rázta és kukorékolta:-

– Ezt még kell írnom unokaöcsémnek, Ray Lankester-ternek. Igen, a Királyi Akadémia emlősállat-kutatójának. Egy ilyen monstrum, mint a zsiráf ... feje négyvagy hatméternyire a földtől, a kúszónövényekkel átszőtt őserdő kellős közepén. A gőgös Rayt megüti a guta.

Kari Eriksson sarkon fordul.

– Remélem, nem egyhamar. Mert Ray Lankester kénytelen lesz igazolni, amit az imént mondtam! És minthogy jó tudós, ezúttal értem kell majd szót emelnie!

– Máris távozik? — kérdezte McMahon odakint a tornácra. – Entebbe ugyan unalmas hely, de odaát maguknál, Fort Béniben . . . legkevesebb, amit mondhatok, ^ögy a trópusok elátkozott pokláinak minden ördöge oda gyűlt!-

– Az én parányi szafárimmal hétnapi gyalogút áll előttem! – mondotta szerényen a fiatal svéd. - Egyébként, Steven, maga talán szívesen veszi, ha kinevetik? Szolgálja csak tovább hűsögesen a Johnston-lovát! Remélhetőleg hamarosan viszontlátjuk egymást a fényes Szemliki fekete, partján!

202

ALLAH NAGY

Otja második napján Eriksson hadnagy egy gazdag arab kereskedő településének közvetlen szomszédságában ültetett tábort éjszakára. Jól ismerte Mahmud Abd i_ mailt, aki a nagy ugandai szavanna keil ős közepét} egy kis városkát alapított. Valaha innen indultak rabszolga-vadászai „fekete elefántcsontért” Kongó óriási erdőseibe. Itt állították össze azután a rabszolgakereskedőket, amelyek Wadelai és Lados piacaira, sőt olykor fe^ egészen Fasodáig vagy Khartoum-ig vonultak.

Mahmud Abd Izmail, az ádáz oroszlan azonban megszelídült. A fehér hatalmak szigorú törvényei megtiltották az emberkereskedelmet. A békés néger törzsek ellen többé nem volt szabad rablóportyákat indítani. Vakmerő rabszolgavadászait el kellett bocsátania. A két települést, Udzsidszit és Ikombát a németek elleni nagy arab felkelés idején elpusztították. Az öreg arab most ültetvénytudósokat toborzott, és szép nyereséggel kiközvetítette őket Ugandába és Uszumburába, teherhordó csapatokat állított össze, és velük oda juttatta el a fehér uraságok áruit a Nílus és a Kongó országaiban,* ijhová az azok Tcívánták. Kereskedelmi kapcsolatai egészen Z;anzi-bárig és Kinshasáig terjedtek. Az emberrabló Mahmud Abd Izmailból tiszteletre méltó nagykereskedő lett, aki hosszan elnyúló tembe településén, Mahmudiában koronázatlan királyként uralkodott.

Még nem is állt Eriksson sátra, amikor megjelent egy arab szolgáló, és kérte a hadnagyot, ne kerülje el Mah-mudia vendégházát.

– Tudomásunk van utazásodról, és Mahmud At)d Izmail nagyon a szívére venné, ha nem keresné Allah békéjét az árnyékában. Ajándékra nincs szüksége! Hírt akar kapni a nagyvilágról és bölcs szavakat napjainak

203

magányában. A kávé az asztalon, és az ürüvese pirul már a zsírjában. Rólad és szolgálóidról bőszögesen gondoskodunk!

Kari Eriksson a fejét rázta.

– Ali barátom, jelentsd uradnak, hogy ninps^ hangulatom hosszú beszélgetésekhez. Ezenkívül számadásom is van vele. Két teherhordó csapata, Lindi felől jövet, észrevétlenül tovább akart lopóznia Fort Béninél. Persze tömve voltak megint csempészárúval. Nagy hazánk urai kemény ítélkezésre készülnek. Éppen ezért nem kívánom elfogadni egy törvénytörő bűnös vendégbarátságát.

– Ó, hiszen meg fogtok egyezni! – kérlelte a szolgáló. – Mahmud Abd Izmail, Allah napja még sokáig világítson neki, megfizeti a büntetést, amit kívánsz. Nem ő rendelkezett így. A szafári vezetője be akarta őt csapni, pontosan felszámította neki a Szemliki-vámost. ő az, aki zsebre vágta a szóban forgó pénzt. Az én uram húsz aranyért sohasemj perlekednék Fort Béni hatalmasaival.

– De száz baloggá legényért talán igen, akiket ő vagy megbízottai ragadtak el otthonukból!

– Azok maguktól jöttek! – buzgólkodott Ali szolgáló. – Az ánglusok szorgalmas munkásokat keresnek.

– Ti pedig rábeszéltetek vagy kenderfüsttel addig részegítettétek őket, amíg ostoba bárányokként nem követtek benneteket. Kongónak is szüksége van szorgalmas munkásokra. Az országban tilos szerződéses munkásokat toborozni külföldi ország számára!

– Az én urammal beszélj meg mindezt! öregkorában immár a jog ösvényét járja, és ha letért volna róla, kérlek, vedd vissza rá!

Eriksson intett gyér számú katonájának és teherhordójának.

– Jól van hát, a lelkére beszélek Mahmud Abd Iz-

204

mainak! Talán elárulja majd nekem, hogy hol hagyta azt az öt csinos baloggá leányt, akiket kapzsi falufőnök köktől vásárolt.

Ali vörhenyes tenyere mögé rejtette barna arcát.

– Nem marad előtted semmi sem rejtve, akárcsak Allah, a hajnal- és alkonypír ura előtt. Allah járja az útját, és megszámlálja összes cselekedetünket, a jókat és a gonoszakat egyaránt. Ámde lásd, az öt leány az én uram házában fedele alatt él, ahol játék és tánc, étel és ital bőséggel áll rendelkezésükre. Nem kívánnak többé visszatérni a sötét erdőbe.

Eriksson dühösen nevetett.

– Persze, amíg el nem tudja adni őket táncosnőnek Entebbébe vagy Tangába, esetleg Zanzibárba. Nem lesz valami vidám az a beszélgetés, amellyel meg fogom lepni Mahmud Abd Izmailt!

Mahmudia asszonyai ijedten osontak tova a barakképület tornáca előtt, amíg az árnyékos homályból a veszekedő hangok hallatszottak. Leáldozóban volt a nap, és a szolgálólányok áhítatos arccal hozták a rózsaojaj-lámpákat, midőn Aii a legfelső lépcsőfokra állt, és ünnepélyesen tudtul adta:

– Imához! Ti igazhivők, valamennyien: imához! Allah nagy, és vele Mohamed, az ő prófétája!

Mahmud Abd Izmail, puha vánkosain ülve, csak jelezte az előírt meghajlásokat. Kintről még hallatszottak a hívők vad felkiáltásai, amikor a fehér szakállú kereskedőfejedelem már ismét színes ékkövekkel díszített ezüstkelyhe után nyúlt, és kortyolt egyet a felséges italból.

– Tudtam, hogy megértjük egymást Fort Béni szid-díjével. Megbocsáthatatlan módon cselekedtem, amikor nem mentem el hozzátok, a sötét Szemliki partjaira, hogy beismerjem: vétkeztem, nem rosszaságból, hanem hanyagságból! Ti meghagyatok engem vétkemben, mert

205

nem intettetek vezeklésre. Bárcsak megajándékozna hűvösével a szelíd hold. Szólítsam a táncosnőket? Kari Eriksson tagadóan rázta a fejét.

– Nem kedvelem az ugránozást. Azt hallottam, hogy kincseskamráidban sok mindent összegyűjtöttél, csodálatos dolgokat, amelyeneket a nyamnyamok kovácsolnak, és az akkák faragnak. Megmutatnád nekem egyszer a legszebb darabokat?

Mahmud Abd Izmail unatkozó arcot vágott.

– Ó, uram, ezeket tudatlan hitetlenek készítették a próféta parancsa ellenére. Ne készíts magadnak képmást, se hasonmást mindarról, amit Allah teremtett! Ez Mohamed parancsa, meg Mózesé is! Dicsértessék az ő nevük!

A hadnagy nevetett.

– Rontod az árud hírét! Tudom, hogy képviselőd, Raisul, eladásra kínált Bénoit doktor,nak a kongói múzeum részére annyi néger eredetű művészeti tárgyat, amennyit húsz teherhordó elszállítani képes. Jól ismerem Bénoit doktort. Esetleg tanácsot adhatnék neki a vásárláshoz! Mutasd meg a

faragványokat!

– Igen sok van. Számos barakk telis-tele! Amennyi egy hosszú élet folyamán összegyűlik. Ezt te még nem tudhatod, ó, idegen, hiszen még ifjú vagy!

– Csak a ritkaságokat mutasd meg! Szemed sok mindent látott az életben. Van mit összehasonlítanod. Taníts meg felismernem Allah csodáit.

– Allah számára nincsenek csodák. Allah nagy, nagyon nagy! – Mahmud Abd Izmail elgondolkozva ráta Vízipipájának borostyán szopókáját. – Nos jó, látni akarsz ... láss hát!

Néhány utasítást adott a szolgájának. Rövid idő múlva vasveretes, nagy ládákat hoztak be. Alinak kulcsosmót adott az ura, s ő felnyitotta a zárat.

– Az ákkák csodálatos dolgokat látnak, s szemükből” 206

a kép művészettel teli kezükbe megy át – szólt súlyosan az öreg arab. -1 Allah nekik nem tiltotta meg, ezért képeket faragnak a szavannák és az erdők hatalmas urainak – ti elefántnak nevezitek őket – az agyaraiból, öklömnyi elefántcsont figurát nyújtott a vendégnek.

– Ismered?

– Szimba, az oroszlán! – kiáltott elámulva Eriksson. – Noha nem éppen hű képmás, de a tartása félreismerhetetlen.

– Egy öreg, beteg oroszlán! – oktatta Mahmud Abd Izmail. – Elrejtőzött a csipkebokorba, és várja a megváltó halált. Tudod, mi a neve ennek az állatnak? – Egy újabb elefántcsont-faragást nyújtott feléje a* alacsony asztal felett.

– Dühöngő orrszarvú, amint támad! – A hadnagy gondosan körültaogatta a szobrocskát. - Csodálatos csiszolómunka. Nagy művészek kell lennie, aki ezt a természetim képmást megalkotta.

– Kev^s akka tud így bánni a kezével! – hangsúlyozta az arab. – Nagy a híruk és a népszerűségük a törpe emberek között. Többet jelentenek számukra, mint a törzsfők és a nagy vadászok. Sok éles kést adtam cserébe ezekért a csodálatos holmikért, ötven nagy ezüstért sem engedném át neked ezt az orrszarvút.

Újabb faragást emelt ki óvatosan egy lapos fadobozból. Kéz nagyságú, tarkára festett, lapos dombormű volt.

– Ennek pedig száz Mária Terézia-tallér volna az ára. Egy élőlénye Allahnak, amely elrejtve él. Kerüli az embert, és az ember is őt, mert bajt hoz rá. Szamárnak vélnéd, de nem az; zebrára emlékeztet, de nem az. Gyors, mint a ló, farka és sörtesörénye, akár a zsiráfé. Allah nagy, csak ő tudhatott magának egy ilyen játékszert kigondolni!

Erikssonból feltört az ámulat kiáltása:

– De hiszen ez az okapi képmása! Ilyennek s nem

207

másnak kell lennie az állatnak, amelyet még sohasem láttam, de amelyről sokat mesélnek a kongói lövészek tábortüzeinél. Tudsz többet is Allahnak erről a teremtményéről?

– Négyszer láttam életemben ezt az erdei szellemet. Semmiképpen sem az ördög műve ő. Békés teremtmény, amely boldogságát a végtelen erdők magányában kefesi és ^találja meg. Ez a képmás élethű. Erre esküszöm, és esküsznek rá a bátor vadászok, akik ismerik az erd^t és minden titkait. Ritkaságzámba mennek, akár csak a bölcsék, akik fel tudják mondani a Koránt előlről hátra és hátulról előre. Száz nagy ezüstdarab! Azt hiszem, ezzel nem kérlÉm sokat.

– Avagy bírság fejében a baloggá lányok elhurcolásáért? – vetette közbe gyorsan a hadnagy. – A kormányzó igen dühös rád, Mahrnud Abd Izmail! Talán elszáll a mérge, ha látja áldozatkésziségedet!

Az arab kereskedőfejedelem elgondolkodott a hallottak felett.

– Lennél a szószólóm? – kérdezte aztán. – A paradicsomi gyönyörűségekre esküszöm, hogy kutató szemem sehol sem látott ilyen szép képmást. És, hidd el, idegen, az akkák ügyes keze csak olyasmint tud kifaragni, amit Allah megteremtett. Nem szőnyegszövők ezek az akkák, akik keverik a színeket és formákat, ^ ahogyan megálmodják. Ez az állat, az okapi, él és ilyerd

Gondosan puha háncsba csavarta a figurát, és visszahelyezte a művészi ízléssel kifestett fadobozba. Mély meghajlás kíséretében átnyújtotta Erikssonnak.

– Stanleyville szigorú ura előtt légy hát szám és nyelvem. És a bölcs ember, aki vásárolni kíván.ilyesmit, várjon Fort Béniben a teherhordóimra. Kincseimből a legszebbeket fogom elküldeni neki!

Amikor másnap a kis csapat útra kelt a Szemliki felé,

a lapos okapi-domborművet maga Kari Eriksson vitte kis tarisznyájában. Az esti pihenő alkalmából megmutatta lövészeinek és teherhordóinak, de egyikük *sem ismerte* e sajtóságos élőlény nevét és fajtáját. Egy vanyamvézi nevetni kezdett.

– Ez van a kis akka emberek agyréme. Csinálnak nevetséges óriási nagy disznók és furcsa erdei madárok, amilyeneket ember nem látott. Amit ezek összeálmodnak, effendi, az mérges gőz az őserdőkből és mocsarakból.

De a fiatal svéd” az akkák művészetének túlságosan is sok darabját látta; Meggyőződése az okapi létezéséről ismét csak megerősödött.

PÉTER BUSCHENWEIER HADNAGY

1899. december 31-e volt; a nap leáldozni készült, este hat órára járt az idő.

– Küszöbön az új évszázad – állapította meg Péter Buschenweier hadnagy, ez idő szerint a S^emliki menti Fort Béni parancsnokhelyettese.

Kari Eriksson hadnagy erőlyesen tiltakozott:

– Ostobaság, Péter! Az új század 1900. szilveszter éjszakáján pontosan tizenkettőkor kezdődik, Jehát egy esztendő múlva. A tizenkilencedik század 1801-től 1900 végéig tárt, hiszen innen kapta a nevét!

– Tudományos maszlagaidat nem létező kalapod mellé tűzheted mind egy szálíg! – förmejdt rá barátja. – Én négy éve vagyok, te két éve vagy Fort Béniben, és még egyikünk sem került a föld alá, pedig hónapról hónapra nagyobb a temető! -. Disznó szerencsénk van, öreg ... azazhogy inkább fiatal svédem. Gyáva fickó, aki

209

most a Rajna menti Zoons felett fújdogáló hüvps szellőre gondol. Ismered azt a tetűfészket?

– Még sohasem hallottam róla. A Rajna mellett? Ott sok. a város – mondotta Kari Eriksson meglehetősen szórakozottan, és megtörölte verejtékező arcát. – De Svédországban Upsala ...

— Savanyítsd be magad, Karcsikám! Zoons! Ott van a zsidótorony, akárcsak egy vörös boros flaska, meg a -sonkatorony. Hozzá az árnyékos gesztenyefák meg a takaros lánykák ... Egyébként egyikük elől menekültem ide, Fort Bénibe. Vajon eszébe jut-e még, olykor Péter Buschenweier?

– Jut a csudát, sem ebben, sem a következő évszázadban! – állította határozottan Kari Eriksson. – Sem Upsalában, sem Zoonsban. Halálra ítélt férfiak az ősvadonban. Ha nem döglünk meg a malária tropicától, elvisz az álomkór vagy a kígyóméreg. Szép kilátások, Pit-ter Buschenweier!

– Hagyj fel a huhogással, vén bagoly! – mosolygott az ösztövérajnai. – Ne csóváld a fejed állattani ismereteim felett! Fort Béniben még a bagoly is tud brekegni! Mindenesetre ma megünnepeljük az új évszázad beköszöntét, akár itt van, akár nincs. Félretettem egy üveg rajnait erre az alkalomra!

– És ebben a bádogládában három palack portói van, Sir Hörry Johnston ajándékozta nekem mint vendégének!

– Akkor hát minden együtt van ahhoz, hogy illő mó-tlon üdvözöljük az új évszázadot! Kívánom, hogy teljesítse minden kívánságodat, Kar^ Eriksson, azzal a bizonyos Swapehildde,l kapcsolatban éppúgy, mint ama kevésbé bizonyos o-a-pival kapcsolatban!

– Ó,, kedves Péterkém, itt már csak másodiknak fogok célba érn. Sir Harry Johnstonnak úgyszólván már a zsebében van a felfedezőnek kijáró dicsőség. Már 210-

azt is tudja, hogy miképpen fogják nevezni a jövő zoológiai tankönyveiben: nevezetesen Equus johnstoni-nak!

– Eqüus annyi, mint ló. Tehát johnston ló? A legsötétebb földrész lakója, te, hiszen ebben az állattani névben semmi sem igaz! Először is az okapi nem ló, másodszor pedig Sir Harry soha életében nem látott ilyen dögöt!

– De egy fél okapibőrt és néhány bőrcsíkot elküldött Londonba a Királyi Természetkutató Társaságnak, kimerítő jelentés kíséretében. Ezért fog sor kerülni a johnston ló felfedezésére!

Péter Buschenweier öklével az asztalra ütött.

– És te miért nem küldöd el csontgyűjteményedet és egész okapibőrödet ennek a furcsa társaságnak Londonba? És miért nem írod meg a nagy jelentést, Kari barátom?

– A jelentés készen van. Saját megfigyeléseim mellett száznál több tanúvallomás. Egy egész állatbőr mellett koponyacsont és egy nyakcsigolya fekszenek beforrasztva ezekbe a bádogládákba. De hogyan jusson el ez az áldás Londonba? Nekem nem állnak kormányfutárok rendelkezésemre, mint Sir Harrynak, mert ha így volna, akkor ez a titokzatos vadállat más nevet kapna!

– Értem! Eriksson-vad... de miféle állat ez tulajdonképpen, Kari?

– A zsiráffal áll rokonságban, Péter, gyönyörű Sauer-puskámat teszem rá, ámbár a rokonság igen távoli... Talán- a samotherium egyik közvetlen leszármazottja ...

– Nem tudnál még egy kicsit érthetlenebbül beszélni velem? – morgott Buschenweier. – Nem vagyqk zoológus, csak egy félresikerült zooni fickó.

– Bocsáss meg. Amit mondok, az csak feltevés. Hallottál már a jégkorszakról?

211

Annyit tudok róla, amennyi a gimnáziumban véletlenül rám ragadt.

– Akkortájt, amikor Svédországot és Zoonsot is vastag jég borította, mondjuk, úgy kétszáz-háromszázezer évvel ezelőtt, és a Szahara helyén áthatolhatatlan őserdő volt, akkor élt a zsiráf valamennyi fajtájának őse, ez a bizonyos samotherium. Rövid nyakú állat volt, elülső lábai magasabbak, mint a hátsók, háta erősen lejtett, az erdőkben élt. Bizonyított tény, hogy belőle fejlődött ki a szavannát benépesítő, hosszú nyakú zsiráf. Nos, szerintem volt egy másik elágazás is, és ennek a fejlődésvonalnak a mai képviselői az okapik.

– Kari! Ha mindezt már megállapítottad, akkor a rejtélyes dögöt egyszerűen Okapia erikssoninak kell nevezni. Noha vásárolni rajta nem tudnál, de annyi szent: a hírnév mindenkinek kijár, aki rászolgált! Nézz csak ide: mi ez?

Péter Buschenweier egy marékra való kavicsot dobott az asztalra. Hajszálvékony és vastagabb vonalakkól finom vörhenyes és sárgás színű erezet hálózta be őket. Eriksson alaposan szemügyre vette a kavicsokat, körmével megkaparta őket, majd segítségül vette zsebkesét ehhez a művelethez. Hamarosan picinyke halom sárga por púposodott az asztalon. A fiatal svéd egy ideig gondolkodott.

– Az az állami geológus annak idején nem hagyta itt a választóvízes üvegét meg a próbakövet? Ugyan nézz utána, Péterkém!

– Már mindent kipróbáltam. Szóval te is azt gyanítod, hogy ez...

– Arany! Persze hogy arany! Nem sok, de akkor is ... Ezer zsák ebből a kavicsból, és gazdag ember vagy!

– Jóságos ég! – nevetett a rajnai. – Rögtöri ezer zsákkal, és a zsákokat az Aruwimi forrásvidékéről Port Stanleyba vitetni a teherhordókkal. Számolj csak!

212

– Ez persze veszteséges üzlet volna. Aruwimiből valók a kavicsok? Fiú, fiú, számodra az új évszázad sokkal többet tartogat a tarisznyájában, mint számomra! Nem tudod magadnak biztosítani a bányajogokat azon a területen?

Buschenweier tagadólag rázta a fejét.

– Amíg a kongói állammal szerződéses viszonyban állok, addig ez nem mégy. Ha pedig később újra szabad ember leszek, honnan vegyem a pénzt ahhoz, hogy bányát nyissak meg Aruwimi vidékén? Nem, fiam, az aruwimi aranymezőkön én egyetlen árva belga frankot sem fogok keresni. Ennek ellenére szórakoztat a dolog; és ha újra azon a vidéken járok, alaposan körülnézek majd, hogy tulajdonképpen honnan kerültek oda ezek a kerek kavicsok. Ha rábukkanhatnék az anyáérra! Nos, hagyjuk a reményeket a jövő évszázadra. Sokféle meglepetéssel szolgál majd nekünk. Egyébként ott a forrásvidéken, a Kirunga hegység lankáin három ízben is láttam okapit. Ez tény! Ott...

– De miképpen juthatnék én oda? Tizennégy napi járás az erdőn át, és nincs szolgálati megbízatásom ...

– És ha hivatalos hírt kapnál, hogy megint arab rabszolgavadászok tevékenykednek? Mi? Nos, gondoskodom részre a hírről, régi barátságunk alapján. Egyébként Aruwimi felmérhetetlen erdeiben valóban kereskedők portyáznak, és igen élénk érdeklődést tanúsítanak a „fekete elefántcsont” iránt!

– A küszöbön a huszadik évszázad, és még mindig van rabszolgakereskedelem! – fortyogott Eriksson. – Bárcsak a nyakukra léphetnék ezeknek a gyalázatosaknak!

– Talán! De közben hajts térdet a johnstonló előtt! Az ember hozzánő az érdekeihez.

– Eredetileg „a céljaihoz”, nemde?

– Nyugodtan rám bízhatod magad, svéd Károlyom!

213

Betéve tudom az én Goethémet! Vagy Schiller írta? De elég a szóból, Jássunk már végre tetteket! Eriksson, nyisd ki a Sir Harry johnstonló első palackját! És nézz az órádra. Hogyan, még három óra az új évszázad kezdetéig? Akkor lassan kell innunk, fiú!

Még sokáig beszélgettek dicsőségről és gazdagságról, közben nyelték a keserű kinint, hogy elnyomják a lázrohamot; éjfélkor üresre lőtték egyetlen revolverük dobját, hogy köszöntsék az új évszázadot, és utána verítékben fürödve aludtak a vastag moszkítóháló alatt, miután álomba ringatta őket a rohanó Szemliki tompa zúgása.

Péter Buschenweier számítása szerint húsznapos volt az új évszázad, amikor vad futással egy nyurga ukerewe közeledett Fort Bénéhez; magasra emelte lándzsáját, csúcán a háromszögletű Union Jackkel. Előrenyújtott baljában hosszúkás levéltok meredezett.

– Minden urak urá jön! – üvöltött rá a meghökkenett kapuőrökre. – Készítsetek neki fürdőt és lakomát! Fogadjátok mennydörgéssel és örömeikkel a hatalmasok leghatalmasabbját, Uganda főkirályát, Sir Harry Johns-ton kormányzót, a mindenhatót!

Mindezt kiszuahéli nyelven üvöltötte, Kelet-Afrika-pak ezen a furcsa keverék nyelvén. Az őrszolgálat kongói lövészei alig értették, ámde Péter Buschenweier hadnagy felkapta fejét a parancsnaplóból.

– Svédországi Károlyom! Vágd magad ünnepi díszbe! A lószakértőd érkezik Entebéből... Sir Harry közeledik! Ezer ördög, mivel vendégljük meg ökegyelmes-ségét?

Eközben átvette a verejtékben úszó előhírnöktől a levéltokot. Kari Eriksson nyögve feltápáskodott. Éppen súlyos lázroham után volt, és e pillanatban pontos tudomása volt arról, hogy milyen sok csont fájhat egy

emberben.

– Péterkém, az 1255-ös parancs szerint felnyitni a
214

tartalék szállítmányokat... konzervek és üvegek szállítólevél szerint... halat dárdázni a Szemlikiből, levágnatni a fiatal kecskéket... Jóságos istenei e fekete földrésznek, ez a Johnston fel fogja falni összes rejtett tartalékjainkat!

-- Főképp a kísérete – morgott a rajnai. – Ez áll itt: „Jó szomszédi baráti látogatás mintegy ezerfőnyi kísérettel, hogy még a legsötétebb Afrikában is bizonyítsuk a két királyi ház szoros kapcsolatát.” Érted ezt, Karcsi?

-- Hogyne érteném! -- zihált Eriksson. – yiktória rég elhalt férje cobourgi volt; és a belga Lipót is odavalósi ! És ennek most mi isszuk meg a levét. A kormányzó úr őexcellenciája pedig lyukat beszél majd a hasairiba, és megörjít az erdei lovára vonatkozó kérdéseivel. Ránk jár a rúd!

Alig öltötték fel fehér gálaegyruhájukat a kongói lövészek, az erőd személyzete alig végzett a vendégház

215

kitakarításával, amikor feltűnt a közéledő sereg: egyik teherhordó oszlop a másik után, szomáli-aszkárik, dárdalengető ugandai harcosok, húsz dobos és persze a három kürtös a gyaloghintók előtt, amelyekből Sir Harry Johnston és hadsegéde, McMahon szállt ki az üdvlövések robajja közben.

A skót vidáman vigyorgott.

– Csak semmi téketóriát, kedves Eriksson! Egy pohár frissítőt, valamicske harapnivalót, és három nap múlva távozunk Fort Béniből.

– Steven, barátom és pártfogóm, tíz négyzetkilomé-ternyi sáskahad nem lehetne számomra kellemesebb, mint a ti látogatásokat! Ez itt öreg bajtársam, Péter Buschenweier a Rajna menti Zoonsból, a rangidős szolgálattevő. Bizony, Petikém, neked kell a díszszemlét vezényelned !

– Gazfickó !*Meg ünnepi beszédet tartanom, fogyatékos iskolai angol tucfásommal. Sir McMahon, ugye, sűg majd nekem? A kormányzó úr őexcellenciája mosolyog már, mintha be akarna kapni!

Buschenweier-a föld felé tartott díszkardjával kilépett az erőd udvarára. Arról beszélt, hogy milyen nagy megtiszteltetés ez a látogatás; azután a kiolthatatlan háláról dadogott valamit, és mentegetőzött a hiányos előkészületek miatt.

– Gazember, aki többet ad, mint amennyije van! – idézte, és magához intette bennszülött szolgálait, akik odakínálták a magas rangú látogatónak a tiszteletére felszolgált italt.

Sir, Harry Johnston kissé visszahőkölt, amikor megízlelte. Elgondolkodva nézte a borosüveget, azután sajátosságos nevetését hallatva így szólt:

– Steven, maga azt szokta mondani, hogy a rajnai bornál nincs jobb ital. No, én már csak ínegmaradok a portóinál vagy a sherrynél.

216

JReter BuschenWeier szemtelenül vigyorgott Pálmaborral töltötte meg ,a márkás, de sajnós, üres palackot. „Előkelően megy tönkre a világ!” – sűgta oda Eriksson-nak.

Este Sir Johnston felnyitatta ládáit, míg ők négyen fehérék a verandán ültek borospoharuk mellett. A szó ismét az őserdő titkaira fordult.

– A jqhntstonló mellé esetleg felfedezhetem ^még & Johnston-féle «óriássertést is ... – álmódzott fennhangon a kormányzó. - Tizenhét bogár, nyolc lepke, három kígyó viseli már a nevem. Most az Equus johnstPni, sőt esetleg egy Sus johnstoni...

– ... meg még egy birka, egy Ovis johnstoni – J^e-lentette ki halálos komolyan Péter Buschenweier- – Ló, disznó és birka, igazi brit szentháromság! Sir, s^{Ol}-ítom önért a hüvelykujjamat!

Steverv McMaha^{xv} úigj [^]élte., Qto^{etls}jaiiL sriiks&gps. még, egy ökör is, egy Bos johnstoni Félrevonta Erik[^]sont.

– Nincs valami játékszere őexcellenciája számára? Ember, ez ma valamennyi állathistóriáját elő fogja adni, én meg már százszor hallottam őket. Sir HarrT nem rossz fiú, dé egy állatkeretet kellene adni neki, n[^]m pedig Uganda gyönyörű országát!

– Feláldozom magam! Sajnos, nekem is állation komolynak kell maradnom, de neki a lélegzete is el fog állni egy időre!

Rövidesen egy kifakult állatkoponyát tett az asztalra az ezüstpoharak közé. A koponya nagyobb volt fgy közönséges lófejnél, négy bőszy agyar meredt ki belőle, a csontos orr-rész hatalmas, akár egy” ekevas.

– Ugyan miféle szörny ez, Sir?

A kormányzó tökéletesen elvesztette belénevelt ^{om}” uralmát..

– Még kérdezi, Mr. Eriksson? A görög istenekbe, honnan való ez? A Szemliki vetette partra? Baj, nagy baj.

217

Mindamellett... Kár, a véletlen lelet még semmit sem dönt el. Mindamellett azonban ez reális bizonyítéka a mondaszerű őserdei óriássertés létezésének. Hogyan? Nekem ajándékozza vendégbarátságából? Steven, nyitassa fel a kék élelmiszeres ládákat! Igen, ritka nap ez a mai egy kutató életében. Meg kell ünnepelni! Drága barátaim, a nagy Ray Lankester, az emlősállatok legkiválóbb ismerője most három éve szemtől szembe simán letagadta, hogy létezhetnek még ismeretlen új nagy állatok. „Feltártuk a világot! – lármázott. – Harry Johns* ton, vesse rá magát ön is, akárcsak Sir James Rotschild, újabb állati tetvek felfedezésére! Itt még tehet valamit. De hogy talán még egy ismeretlen elefántot is a hasamba beszéljen?”^Most aztán a fejéhez vágom ennek a fennhéjázó Raynak ezt a koponyacsontot!

– De remélem, csak képletesen – kérlelte Steven McMafion. - Ezer ördög, átkozott egy bestia lehet ez a remélhetőleg hamarosan kezünkbe kerülő johnstondisz-nó. Nem szeretnék találkozni vele reggeli sétámon az erdőben!

Az este igen szórakoztatónak bizonyult. De amikor Eriksson és Sir Johnston az okapi és valószínű állatrendszeri helye felett összekaptak, a két másik kimenekült a vendégházból egy üveg portóival. A Szemliki partján leültek, jókedvűen nevetgéltek egyes emberek bogarain.

Éjfél is elmúlt, amikor végre visszatértek. Már mesz-sziről hallották Uganda kormányzójának kissé rekedtes, vidám nevetését és a szavakat, amelyekkel mondókáját lezárta:

– ... erdei ló, amit ezennel bizonyítottam!

218

SZEMLIKI ÉS LONDON KÖZÖTT

– És én még kis híján megmutattam ennek a fafejű britnek a bizonyítékaimat í – füstölgött Kari Eriksson, amikor az elvonuló menetoszlop mögött oszlani kezdett a por. – Legyen boldog az óriás johnstonsertésével. De most azután valóban el kell juttatnom Londonba bizonyítékaimat, máskülönben nemcsak Sir Harry süll fel, hanem az állatvilágot kutató valamennyi tudós. Johns-tonló! Csak ezt ne hallanám!

– Eriksson-okapi, ez sejt hangzik sokkal szebben – gúnyolódott Péter Buschenweier. – De utána kell nézmem, miképpen állunk az élelmezéssel: az ugandai uraságok mindent felfaltak-e?

-- Egyetlen sikeres nagy vadászat, és minden újra rendbe jön! – állapította meg a fiatal svéd. – A Kirunga tűzhányó nyugati lejtőin sok az ele/ánt, és a fennsík-kon csak úgy nyüzsög a vad! Fort Béni körül minden békés, akárcsak a paradicsomban. Hús lövészt és ötven teherhordót viszek maganimal. Helyes?

– Elleneztem valaha is a jó javaslatokat? De küldj naponta futárt, hogy tudjam, hol tartózkodói. Még ebben a legeldugottabb csücskében a világnak sem lehetünk egyetlen napig sem biztosak abban, hogy nem ér-e valami meglepetés.

Mielőtt a szafari útra kelt volna a Kirunga kék vonulata felé, hatalmas moiót ültek – beszéddel, énekkel és tánccal egybekötött ünnepet. A több mint négyezer méter magas tűzhányó a felhőig ért, és akkoriban még ember lába nem taposott a legmagasabb csücsökon. Valahányszor tüzet és füstöt kezdett okádni a Karisszimbi, száz kilométeres körzetben éjjel-nappal vertek a néger dobokat, hogy újra lecsendesítsék a mélység haragos szellemeit.

219

Ezúttal azonban hallgattak a meredek hegyóriások. A fehér karimájú kráterekből csak gőz szállt a magasba, amikor Eriksson hadnagy megállt a párálló völgyerdő és a ritkás hegyi ligetek határán. Ezen a felderítőúton négy akka kísérté – Kongó északi részének e furcsa, törpe lakói jól kiismerték itt magukat. Szerződéses vadászokként már hosszú ideje Fort Béniben laktak, de három-négy hónapra minden évben eltűntek, hogy visszatérjenek vándorló törzsükhöz.

Egy elefántcsorda nyomára bukkantak, és idáig, a ritkás hegyi erdőig követték. Amikor Eriksson megkérdezte a legidősebb akkától, hogy a vastag bőrűek vajon még feljebb kapaszkodtak-e, az tagadólag rázta a fejét.

– Nem, mingyárt itt, látni... van elefánttábor! Tokjából kihúzta borotvaélesre fent hosszú kését, és

még egyszer megvizsgálta az élet.

– Fehér uraság nem löje! Mi, akkák úzi elefánt!

A svéd mégis megtöltötte a nehéz elefántvadász-puskát, és követte a fürge törpéket. Egyikük némán mutatott egy széles mélyedésbe. A bozótban ólomszürkén bol-tozódtak az óriási elefánthátak. Eriksson harminc darabra becsülte a csordát, volt közöttük néhány hatalmas bika. A vadászok szél ellen mentek. Eriksson egy kidőlt fa mögé kuporodott, a négy akka pedig, mint az árnyék, tovaosont.

Az egyik elefántbika hirtelen a magasba csapta ormá-nyát, és vadul, figyelmeztetőn trombitált. Az egész falka nehézkesen mozgásba jött, hogy a völgy irányába ügessen. A hadnagy célpontot keresett, de nem talált. A vastag bőrűek mind a hátukat fordították feléje.

Ekkor hátborzongató ordítás harsant a mélyedésből, utána egy második és harmadik. Most három elefánt üvöltött fel a haláltusa szörnyű kínjában. A csordát páni félelem ragadta hatalmába, és az állatok vad futásnak eredtek. A bozótban összeestek az óriás állatok.

220

Amikor Eriksson odaérkezett, már csak a kegyelem-lövést kellett megadnia a főnöknek. Az ak-kák éles kardkésekkel keresztülvágták alsó combjukon az inakat. Mosolyogtak, amikor a lövések eldördültek, hiszen most már egyedül is el tudtak volna banni a tehetetlen óriásokkal.

Antikor a vadászexpedíció valamennyi részvevője a helyszínre érkezett, a teherhordók is, a lövések is egyaránt megrakodhattak hússal. Hat tekintélyes agyar volt nekitámasztva egy fának. Hamarosan kifeszítették a zsinórokat a vékony hússzeletek szárításához. Eriksson három napra akart itt letáborozni. Az akkák biztosították arról, hogy ezen a tájon nagyon sok a vad.

A vadászat eredményes volt. Már csak tíz teherhordóra való zsákmány hiányzott. Ha az is megvan, elindulhatnak hazafelé. A magaslati levegőn kitűnően száradt a hús.

Eriksson továbbvonult akka vadászaival, hogy új vadászterületet találjanak. A törpe emberek legidősebbje egyszerre csak egy f csoport felé mutatott. A hadnagy szemébe illesztette a távcsövet, és figyelmesen végigkémlelte az erdő szélét. Észrevett valamit, de először azt hitte, hogy káprázat, amit lát.

Két, csaknem ló nagyságú állat állt ott, széles, súlyos nyakukon feltűnően keskeny fej ült, hosszú füleket fűrkészve hegyezték. Mellső lábukon a combokat s jk világos harántcsík mintázta. Jellegzetes volt rajtuk a láb terpeszállása és a hosszú, bojtos farok.

– Okapi! – mondotta az öreg akka. –, Állal; nagyon okos! Nagyon gyors!

Eriksson a puskáját kérte. Mélyen előrehajolva, keresztülosont egy kiszáradt vízmosáson, hogy keclvező célzási lehetőséghez jusson. Az okapik szemmel láthatóan nem gyanítottak még veszélyt. Hol itt, hol ott rágcsálták az ágakat és a friss hajtásokat, és még közelebb

221

is jöttek valamivel. Eriksson százhusz méteres távolságból kockáztatta meg a lövést. A kisebbik állat nagyot ugrott, a nagyobbik szempillantás alatt eltűnt a védelmet nyújtó bozótban. Eriksson rohanást ereszkedett alá a hegyoldalra. Az erdőszélen elvérzett a kisebbik okapi. A golyó nagyon magasra ült a lapockában, de bizonyára felszakított egy nagy verőeret is.

Az állat fájdalomtól eltorzult, megtört szeme sárgása-barna mezőben ült. A keskeny pófából¹ vér szivárgott. A svéd tüstént - elővette a derekára szíjazott táskából vázlatfüzetét, és mire az akkák odaérkeztek, ő már zsákmányát rajzolta.

– Vad nagyon ritka – állapították meg kísérői. – Még sok akka is nem látott soha okapit. Fehér uraság lenni nagy híru vadász most már! Minden asszony táncolni neked!

Amikor a fiatal svéd ismét lerajzolta az állat fejét, eszébe jutott valami. Upsalában Bellmans professzor egyik előadása során megemlítette, hogy az egyiptomiak milyen pontosan ismerték Afrika állatvilágát. Isteneiknek állatfejeket kölcsönöztek, és ezek egyikét, Sethet vagy Typhont jelképesen olyan állatfejjel ábrázolták, amely egyetlen ismert élőlényre sem hasonlított. És most ez a Typhon-fej itt feküdt előtte, a kis Kari Eriksson hadnagy előtt. Ámulna a világ, ha tudna róla!

Vagy húsz vázlatrajzot készített, mielőtt megengedte az akkáknak, hogy lehúzzák az állat prémjét. Gondosan ügyelt arra, hogy a paták és a fülek rajta maradjanak. ő maga a vértől gőzölgő bundát pakolta fel, míg a vadászok szétszabdalták a vadat, és megrakodtak hússal. A svéd gondosan, megvizsgálta a belső részeket, néhány rajzot készített még a szívről, a májról és a zsigeréről, megvizsgálta a gyomrot és a belek tartalmát, minden észlelését feljegyezte, s csak akkor kelt útra, amikor a nap már leáldozóban volt.

222

A táborban maga hántotta le a húst a csontokról, azután gondosan kifőzte őket. Másnap reggel parancsot adott a hazatérésre. A legmegbízhatóbb négy teherhordó cipelte vissza Fort Bénibe az okapi bőrét és csorytvázát.

Az erődben a legügyesebb néger asszonyokat bízta meg Eriksson az állatbőr gondos cserzésével, nehogy akár egyetlen szőrihe is veszendőbe menjen. Közben ő maga óvatosan a csontváz minden részét kipreparálta, és számos rajzot készített arról, hogy miképpen kell majd a csontokat újra egymáshoz illeszteni.

Ezután a szerencsés felfedező átírta az okapi felfedezéséről készített jelentését, és lebonyolított néhány újabb vadászportyát, de ezek nem jártak sikerrel, legalábbis ami az okapit illeti.

Végül is tizenkét, lánnyi teher várt elszállításra, és minthogy ez mind magánholmi volt, Kari Eriksson gondokba merülve számította, hogy hány aranyfrank fuvardíjat kell majd kifizetnie a Közép-Afrikát átszelő szállítmányért egészen a Kongó torkolatánál fekvő Ba-nanáig.

– Több mint egyévi hadnagy fizetése! -*- sóhajtott. – Vagy el kell adnom a Sauer-puskámat, Pitter Buschenweier. Sir Johnston nagyon érdeklődött utánam Küldjek el hozzá valakit az ajánlattal?

— Ostobaság, svédem! Az idő a legjobb tanácsadó! – intette le a Rajna-vidéki. – A tény az,

hogy csak, a te birtokodban van a csodaállatból a teljes bőr és V hiánytalan csontváz. Valamikor majd csak eljuttatuk mindent Fort Béniből a tengerpartra. Ha valamelyikünket leváltanak, a szerződés értelmében tizenöt teh^rrdó-nyi holmi ingyenes szállítása illeti meg. Nos, akkor majd az okapid is velünk jön. És végezetül itt van Mahmud Abd Izmail elefántcsont miniatúrje is; még ha pillanatnyilag a stanleyville-i helytartó birtokában van is, mint bizonyítéknak felbecsülhetetlen a jelentősége!

223

– Igen, én is folyton ezt mesélem magamnak! – mondotta a nyurga svéd. – A helyzet azonban az, hogy itt vagyok én, az ismeretlen hadnagyocska Fort Béniből, akinek a neve egyetlen tudományos évkönyvben sem található, és ott van Sir Harry Johnston, őfelsége teljhatalmú ugandai kormányzója, a tudomány nagyra becsült barátja és a kutatás előmozdítója. Látod, Buschenweier, ilyen egyenlőtlenek az erők. Más volna a helyzet, ha preparált okapianyagaimat és beszámolómat már Londonban tudnám.

De az 1900-as év elmúlt anélkül, hogy ez a remény teljesült volna, és a tudósvilág körében közben sok minden történt.

1900. november 20-án a Királyi Akadémia állattani szakosztálya a londoni természettörténeti Múzeumban a South Kensingtoni Cromwell Roadon összejövetelt rendezett. Azt a bizonyos ünnepi ülést tartották, amelyen évente egyszer a tagok beszámolhatnak tevékenységükről.

Az elnök – Lutley Sclater professzor – megnyitotta a megbeszélést:

– A sok anyag között, amelynek értékelését el kell végeznünk, van egy olyan küldemény, amelynek, úgy látom, a lehető legnagyobb fontosságot kell tulajdonítanunk. Ha manapság gerinctelen állatok, tehát rovarok, pókok, apró rákok, kukacok, puhatestűek vagy tüskés bőrűek felfedezéséről számolnak be nekünk, ez mindenesetre örvendetes, de semmiképp sem meglepő. Az állatvilágnak egyre részletesebb feltárása nyomán új, eddig még ismeretlen fajok kerülnek bele az ember látókörébe. De ha tudományunknak, a zoológiának egy igen komolyan veendő barátja arról számolhat be, hogy egy nagy állatot, sőt mi több, emlősállatot fedezett fel, akkor csodálattal kell adóznunk e ténynek!

– Vagy csodálkozással! – szólt közbe egy hang.

224

Lutley Sclater az elnöki kalapáccsal nagyot sújtott az asztallapra.

– Mint e nagy tekintetű tanácskozás elnöke, Sir Ray Lankester rendreutasítom. Tudományos tárgyú megbeszéléseken nem helyénvalók a közbekiáltások, és rá alkalom, hogy meggondolásait kifejtse. Folytatom: a Királyi Tudományos Akadémia nekem címezve levelet kapott Sir Harry Johnstontól, őfelsége kormányzójától az ugandai védnökségi területen. A levél ez év augusztus 21-én kelt a kormányzói székhelyen, a Viktória-tó melletti Entebbében. Nagyon hosszú levél. A vele együtt beküldött tanúvallomásokkal egyetemben jómagam és a Királyi Akadémia néhány kiválasztott titkára átvizsgáltuk. Nem szeretném drága idejüket túlságosan igénybe venni, ezért bátorkodom szabadon ismertetni az üzenet tartalmát, de már most indítványozom, hogy a levelet egész terjedelmében tegyükközzé évkönyvünkben.

Sir Harry Johnston, akinek a nevét néhány afrikai állattani felfedezése után már ismerjük, levelében az első hiteles tudósítást küldi Afrika belsejéből egy eddig ismeretlen erdei ló létezéséről. Sir Henry Stanley, a mi nagy kutatónk, midőn az uellei erdőkön át szörnyű felszabadító menetelését végezte, hogy megmentse Emin pasát, legendás híreket hallott a nagy és félnék erdei lóról, de ő maga sohasem látta az állatot. Más természetbúvár utazók említést tesznek négerelbeszéléseiről, amelyek alapján egy igen ritka, nagy termetű és félnék erdei állat létezésére következtetnek. Mindamellet a mi szeretett Sir Harry Johnstonunk fáradhatatlan gyűjtőtevékenységének sikerült első ízben sokatmondó bizonyítékokról róla gondoskodnia, amelyekkel kiegészítette pontos és részletekbe menő jelentését.

A tanúvallomások és az ugandai kormányzó saját kutatási eredményei szerint egy megközelítően ló nagyságú állatról van szó, sörénye rövid, színe barnás, hátsó comb-

225

jai zebraszerűen csíkosak. Párosan él Belső-AMka áthatolhatatlan erdeiben, a Kirunga és a RunszOro hegységéktől nyugatra, vagyis körülbelül az Uelle/és az Aruwí-mi forrásvidéken. Úgy látszik, hogy azelőtt ez az állatfaj a Nflus forrásvidékét is bekóborolta, de ott már bizonyára régen kipusztult, hiszert magának Ugandának a lakói sem tudták a bizonyító anyagot meghatározni.

Közelebbi felvilágosítást csupán a belső-afrikai törpe népeknek az akkáknak a portyázó vadászai tudtak adni. Ezek az őserdőlakók nagy becsben tartják a titokzatos erdei ló prémjét. Ha leterítenek közülük egyet, a bőrét azon nyomban csíkokra szabják, hogy szeVencsét hozó övként vagy vállpántként viseljék. Ilyen módon adódott csak lehetőség Sir Harry Johnston számára, hogy prém-

darabokat és bőrcsíkokat mellékeljen bizonyítékokként jelentéséhez. E bizonyítékokat alaposan megvizsgáltuk. A magam részéről bevontam a vizsgálatba minden összehasonlító anyagot. Most pedig befejezéseként kijelentem: többé semmiféle kétség sem foroghat fenn a tekintetben, hogy ugandai nagy barátunk kutatói buzgalmának egy vadonatúj, lószzerű állatfaj megismerését köszönhetjük. A bennszülöttek okapinak nevezik ezt az állatot. Javasolom, hogy ezt az új lófajt felfedezőjéről nevezzük Equus johnstoninak!

A javaslat élénk helyesléssel találkozott. Csak a British MuSeum igazgatójának, Ray Lankesternek volt ellenvetése.

– Nagy tekintetű Királyi Akadémia, tisztelt tágtársak! – mondotta. – Nekem is meggyőződésem, hogy Sir Harry Johnstonnak sikerült egy nagyszerű fölfedezést-tennie, ötven éve, amióta Kínában felfedezték a dávidszarvast, nem adatott a kutató emberiségnek hasonló szerencse. Egyetértek a tiszteletre méltó előadóval, amikor arra gondol, „hogy e ritka nagyvad felfedezőjének dicsőségére a „johnstoni” fajtanevet adjuk neki.

226

De nagy tekinteti; gyülekezet, vajon ez az állat egyáltalán ló-e, equus-e? Ilyet még a legnagyobb szakember sem képes néhány prémdarabbal bizonyítani. És a tanúvallomások? Engedtessek meg nekem, hogy komoly kétségeimnek adjak hangot. Sir Harry Johnston jelentésében további bizonyítóanyag beküldését ígéri. Remélem, hogy hamarosan egy egész bőrt kapunk tőle, sőt talán még egy koponyacsontot meg egy lábszárcsontot is. Az állatrendszertan szakembere csak ezután fogalmazhatja meg véglegesen ítéletét. Indítványozom, hogy fejezzük ki Sir Harry Johnston entebbei kormányzónak köszönetünket, tudósításuk ^{Arról} is, hogy ennek a rejtélyes oka-pinak a johnstoni fajtanevet szándékozzuk kölcsönözni, a nem fogalmának meghatározására azonban tudományos megfontolásokból nem kerülhet sor addig, amíg a további bizonyítékokat meg nem vizsgáltuk.

Az indítványt hosszú vita követte. Lankester kifogásait nem fogadták el. Végül is feladta őket, és a londoni -Királyi Tudományos Akadémia állattani osztálya -egyhangúlag elhatározta, hogy Közép-Afrika távoli erdőinek új, alig ismert állatát az Equus johnstoni, azaz a johnstonló névvel ajándékozzák meg.

Az újságoknak most már, ha Afrikát említették, nemcsak a háborúról volt jelentenivalójuk, amelyet a britek viseltek a búrok ellen, hanem arról a bámulatos erdei lóról is, amelyet őfelsége ugandai védnökségének kormányzója, Sir Harry Johnston fedezett fel. A katonai hírnév mellé, amelyet Bjuller, Roberts és Kitchener angol tábornokok szereztek Orange szabadállam és a trans-vaali köztársaság kis serege ellenében, a jó öreg Anglia megtette, amit tucjott a műveltségért, a tudomány fejlődéséért,/és felfedezte a titok övezte johnston-lovat.

227

ERIKSSON DIADALA ÉS CSALÓDÁSA

1900 szilveszterén Kari Eriksson és Péter Buschenweier ismét együtt ünnepelte Fort Béniben a huszadik század beköszöntét, immár a búcsú bánatos hangulatában. A rajnai megkapta már a parancsot, hogy a teherhordó oszloppal tüstént induljon Léopoldville-be, hogy ott más irányú felelős tevékenység megkezdése céljából jelentkezzen Kongó állam főkormányzójánál.

– Most aztán magammal viszem a te Okapia erikssó-nidat! – lármázott. – Hogyan? Az arany kavicsaim? A bizonyítékaim talán! Valószínű, hogy rajtuk és az aranyelet pontos helyszínrajzán többet keresek, mint ezek a szeméten, legyen bár annyi, amennyit tizenöt teherhordó elbír a hátán. Az is lehet, hogy levetem a mundért, és elszegődöm vezérigazgatónak az Aruwimi Aranybányák Részvénytársasághoz. Miért ne lehetne egy félresikerült zooni legénynek egyszer egy kis szerencséje is az életben?! Készítsd elő a csomagokat! Eljuttatok mindent sértetlenül Bananába... Akkor azután el fog ámulni a világ!

Egyelőre azonban a két barát tette ezt. Újév napján a Viktoria-tó melletti Entebbél futár érkezett, és Sir Harry Johnstontól szívélyes szerencsekívánságokat hozott a fe*hér szomszédoknak. A levélhez beszámoló volt csatolva a londoni Királyi Akadémia üléséről, ebből pedig kiderült, hogy Uganda kormányzójának nagy felfedezését elismerték, és az új csodalény az Equus johns-toni, azaz johnstonló hevet kapta.

Péter Buschenweier nevetett, azazhogy üvöltött a nevetéstől.

– Ezek a Temze-parti álomszuszekok ... öregem, svéd Károlyom, mekkora szemeket fognak mereszteni,

228

ha majd új címkét kell ragasztaniuk erre a fenevadra! Hogy hívják azt a lángész tökfilkót? Lutley Sclaternek? Mi? Hogy nagyon is komoly tudós? No, akkor a tudomás nya mellett megtanul majd csodálkozni is!

Húsvét lett, mire Péter Buschenweier elindult több hónapos szaf árijára az Uelle és Aruwimi

menti erdőkön át, és valóban személyesen adta fel Bananában a mocskos tehergőzösre – ekkor már június volt – a londoni British Museumba, Sir Ray Lankesternek szóló ritkabe-csú szállítmányt.

Kari Eriksson pedig – aki időközben főhadnaggyá lépett elő, és a Szemliki menti Fort Béni parancsnoka lett – arab rabszolgakereskedőkkel hadakozott, akik be-betörtek területére, amely akkora volt, mint a bajor királyság, megbékéltetett lázongó törzseket, vadászportyákat rendezett, behajtotta a bennszülötteken a fejadót, és mindezek közben szüntelenül kutatott új nyomok után az ókapival, e furcsa állattal kapcsolatban. És egyszer nagy szerencse érte: az akkák egyik kelepcéjébe beleesett egy okapikölyök, és a főhadnagy megkapta az eleven állatot.

Magas sövényvel karámot kerítettek neki; a karám hosszú volt, hogy a jókedvű okapicsikónak elegendő tere legyen a futkosáshoz. Maga Eriksson etette, gondosan és rendszeresen, százszor is lerajzolta; amikor pedig meggyőződött az állat rendkívüli ugróképességéről, magasabbra vonatta a kerítést. Hamarosan „Okapi főhadnagyként” emlegették a fekete asszonyok, akik nagy számban éltek Fort Béni falai között.

Egy arab kereskedő, akinek inkább a valódi, semmint a fekete elefántcsont volt a gyengéje, miközben élvetegen rágta kenderlevelét, hosszan elnézte a furcsa állatot, és így szólt:

– Százezer Mária Terézia-tallérral sem lehetne megfizetni Allahnak ezt a csodalényét, ha a tengerpartra

229

tudnánk juttatni, valamiképp ... Tangába vagy Baga-moióbá, ahol a nagy hajók is kikötnek. Felajánlok neked, Béni ura, egy szerződést felesben! Vagy legalább Erte”bbébe, a kormányzó sziddihez?*Sok kincset tartogat a házaiban!

– A Teremtőnek ez a teremtménye megfizethetetlen! – felelte Eriksson. – Értéke nagyobb, mint a drágakövek legdrágábbiké, mert ez az egy okapi van csak fehér ember oltalmában.

– Mohamed, dicsértessék a neve most és mindörökké, így szóf-„Az elefánt” című szurában, mely a Koránban olvasható: „Allah előtt semminek sincs hatalma és értéke!” – oktatta őt az arab kereskedő. – De ha szemed gyönyörködni tud benne, a kecses ugrádozóban, akkor szóljon dicséret rólad, aki a néma teremtményeket is szereted!

Fort Béni parancsnoka ezekben a hónapokban terjedelmes tudományos életrajzot írt az okapiról; megállapította, mi a kedvenc eledele, leírta magatartását minden ijesztő jelenséggel szemben, dicsérte, hogy milyen okos, és csodálkozásának adott kifejezést afelett, hogy milyen hihetetlenül félénk és tartózkodó minden más élőlényel szemben. Nyolc hónap múlva azonban a következőket jegyezte fel: „Ma egy melegházi pandánusz három bimbóját a kezemből vette el az okapim; egy pillanatig a karomat szaglászta, azután az íszonyat minden látható jelével a karám legtávolabbi sarkába vágta, Szeretetre méltó egy teremtés!”

Ugyanezen a napon a Kongó középső folyása menti Stanleyville-ből megérkezett Fort Bénybe a két futár a legfrissebb postával. Az európai küldemények több mint négy hónapig voltak úton. Közöttük egy Sir Kari Eriksonnak címzett le, vél a „Királyi Természetkutató Társaságtól, a londoni Királyi Akadémia Szekciójától.

230

A levelet Ray Lankester írta alá, a British Museum igazgatója.

A legnagyobb dicséret hangján gratulált a nagy tudós a Szemliki menti Fort Béni kis főhadnagyának a kongói erdők titokzatos okapiját illető pontos i kutatómunkájához. A fiatal svéd fennhangoh olvasta fel saját magának a levelet:

– „Csakis az Ön szorgalmának és megvesztegethetetlen megfigyelőkészségének köszönhető, hogy mi, a Királyi Természetkutató Társaság tagjai, a munkánkban elkövetett súlyos hibát» kijavíthattuk. Az okapi nem ló. önnek tökéletesen igaza van, amikor ezt a különös állatot a zsiráfok neméhez tartozónak véli. ^Noha annak egy hajdankori formája, de ez csak annál érdekesebb az állatvilág kutatói számára.

A Királyi Természetkutató Társaság, a londoni Királyi Akadémia Szekciója az ön kutatásait és pontos jelenté-

231

sét figyelembe véve egyhangúlag elhatározta, hogy az okajpit többé nem nevezik Equus johnstoninak, hanem Okapia johnstoninak.”

Kari Eriksson előbb csak nevetett, de azután elöntötte a keserűség.

Fogta ílay Lankester levelét, és kiment vele a karámhoz, amelyben az ő fiatal Okapia erikssonija

– azazhogy johnstonija – eszeveszett ugrándoazást folytatott.

Fennhangon olvasta fel:

– Okapia johnstóni! Felfedeződ, Kari Eriksson ezennel megajándékoz a szabadsággal!

Kitárta az elreteszelt karámajtót, oldalt lépett, és könnyes szemmel nézte, ahogy a csodálatos erdei állat némi habozás után a karambol kitört, és lendületes ugrásokkal tovavágtatott a sötét erdőségek felé.

– Élj boldogul, Okapia johnstóni! – suttozta, amikor a verandán az utolsó üveg rajnait felbontotta. – Semmi sem csodálatosabb a hírnévnél!

összeszedte állattani ismereteit, és megállapította: a kínai óriásszarvast, a milut, Dávid fedezte fel, és tudományos neve *Lophurus davidianus*; a vadlovat felfedezőjéről, Przevalszkijról *Equus przewalskianus* hívják; a pikkelyes tintahal a genovai származású monacói hercegről, a tengerkerülő Grimmaldiról kapta a nevét: *Le-pidotheuthis grimmaldi*.

– Egyedül az én okapimat nevezik Okapia johnstoninak a tudatlan Sir Harry Johnston ugandai kormányzóról, aki nem a felfedezője az állatnak! Hát ne törjön ki ezért a nyavalya?

Nos, Kari Erikssonon a trópusi malária tört ki, és ez is megtette. Mindazonáltal valamelyes dicsőség osztályrésze lett, persze nem a megálmódott egyetemi katedra a svédországi Upsalában és hozzá a büszke Swanehild keze. De Afrika feltárásának történetében a neve ma is fennen világít.

232

Az okapiról annyit még el kell mesélni, hogy 1902-ben a Kongó Múzeum a Brüsszel melletti Tervureuben több prémet és csontvázat kapott. 1903-ban élve foglyul ejtettek egy fiatal állatot, de megszökött, és visszatért a végtelen erdők szabadságába.

Csupán 1906-ban esett tartósan fogságba egy Belgium királya Olaszország királyának ajándékozta, de az okapi hamarosan kimúlt, mert nem viselte el Rómában a hirtelen hőmérsékleti átmeneteket a hidegből a forróságba. 1918-tól 1934-ig az antwerpeni állatkertben megsodálhattak a látogatók egy kis okapikancátl 1932-ben érkezett mellé egy hím is, de utódok nem lettek.

Ma is élnek okapik Kongó erdeiben; sőt megállapították, hogy különböző alfajokhoz tartoznak. Az állatbefogók legnagyobb álma, hogy zsákmányul ejtsenek egyet e ritka erdei zsiráfok Tcözül. A chicagói állatkert 1929-ben 150 ezer dollárt fizetett egy felnőtt hím példányért. Vadászata szigorúan tilos. Belga Kongó állama csupán a befogási engedélyért 20 ezer dollárt kér, és aki tizenkét hónap alatt nem járt szerencsével, az elvesztette a letétjét.

Különös, igen különös. Az akkák ma már kerékpáron közlekednek, és alig pillantanak fel, ha az őserdő házmagasságú koronái felett repülőgép zúg. Mégis, a mocsaras erdők és a száraz ligetek határán még ma is okapik legelésznek, ezek a félénk, rejtőzködő, ritkán megpillantható, még ritkábban foglyul ejthető, olyannyira vágyott, de magukat tőlünk mindig megtagadó állatok.

Néhány évvel ezelőtt bemutattak egy képsort az okapik életéről természetes környezetükben. Hamarosan kiderült azonban, hogy a filmet ügyes fogással készítették: az antwerpeni és a chicagói állatkert okapijairól készített felvételekre buja trópusi tájat másoltak rá, ám sajnos, nem afrikait, hanem dél-amerikait.

233

Én magam egyszer a Kirunga tűzhányó kék hegyein teleobjektívvel készítettem felvételeket egy okapiról, és amikor a filmet előhívtam, kiderült, hogy arcom veritékével csupán egy néger szamarát fényképeztem le. Olyan szerencséje, mint Kari Erikssonnak volt, éppenséggel ritkán van az embernek, bármennyire méltatlankodott is annak idején.

234

TARTALOM

Sárkányok nyomában

A Makassari-szorosban..... 7

Lehetetlen! Lehetetlen! 16

Ouwen főtanácsos 25

Komodo sziget titkai 32

Kiwi-Kiwi

Egy ember Kiwi-Kiwibe ment 53

Egy úr előjött Kiwi-Kiwiből 63

Tyl Brüggensen megkísértése 71

Myfrouw Vandermoelen is jelen volt 81

Rossz út vezet Kiwi-Kiwibe 93

És Kiwi-Kiwi a pokolnál is rosszabb 105

Az ördög személyesen látogat el Kiwi-Kiwibe 122

Székhelyének neve: Kiwi-Kiwi 136

A parancs így hangzik: „Ne légy sóvár!” 149

„És akkor küldte az özönvizet...” 165

Csak a galamb hiányzik már az olajággal 182

Az okapi históriája

Sir Harry Johnston 193

Allah nagy 203

Péter Buschenweier hadnagy- 209

Szemliki és London között 219

Eriksson diadala és csalódása 228

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós

„A szöveghűséget ellenőrizte: Etele Ludmila és Gergely Béláné

Műszaki vezető: Gonda Pál. Képszerkesztő: Zigány Edit

Műszaki szerkesztő: Simon Zoltán

5^4 000 példány, 13,4 (A/5) ív, MSZ 5601-59

IF 1261-f-7173

Megjelent a Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Magyar

Népköztársaság közös könyvkiadási egyezményének keretében

54 000 összpéldányszámban, ebből 900 példány a Madách

Könyvkiadó (Bratislava) részére, a Móra Ferenc Könyvkiadó

(Budapest) gondozásában

© 70.3542 Athenaeum Nyomda, Budapest

Rotációs magasnyomás Felelős vezető: Soproni Béla igazgató